

Tomàs de Celano

FRANCESC I CLARA D'ASSIS

Montserrat
Gudiol

1

les FONTS
FRANCISCANES

Tomàs de Celano

FRANCESC I CLARA D'ASSIS

Versió i notes de
Francesc Gamissans, o.f.m.

La Formiga d'Or
Barcelona
1991

© Francesc Gamissans

Dibuix de la coberta: Montserrat Gudiol

Disseny del llibre: Pasqual Girona

Editorial: La Formiga d'Or. Barcelona

Primera edició: setembre del 1991

ISBN: 84-85028-21-X

Dipòsit legal: B-21.767-1991

Imprès a Catalunya - Printed in Catalonia

Gràfiques Rafel. Campeny, 25. Barcelona

*A la Província Franciscana de Catalunya
que m'ha fet conèixer i estimar sant Francesc,
i seguir-lo de lluny en l'orde per ell fundat*

F.G.

Francesc i Clara d'Assís
Tomàs de Celano

1. Vida Primera
2. Llegenda per ús del cor
3. Vida Segona
4. Llegenda de santa Clara

Pòrtic

Els analistes de la història de l'Església reconeixen que sant Francesc d'Assís (1182-1226) és una figura de projecció universal. Capdavanter d'una nova visió de Déu, de l'home i del món, Francesc ha estat admirat per pensadors, sociòlegs, literats i artistes de renom, la llista dels quals és molt significativa. ¿Qui no coneix el Càntic del Germà Sol del sant, considerat una de les primeres joies literàries de la llengua italiana, llavors tot just naixent?

Pocs personatges de l'Edat Mitjana gaudeixen com Francesc d'una informació escrita contemporània tan cabdal i abundant. I quelcom de semblant pot dir-se de santa Clara d'Assís, la fidel seguidora dels ideals evangèlics del Pobrissó. Tot aquest material documental és un bagatge històric, literari i espiritual valuosíssim i de primera mà per conèixer imparcialment els dos sants i el moviment franciscà posterior.

Avui presentem amb gran satisfacció la col·lecció de les biografies contemporànies i els principals documents de l'època que fan referència a ambdós sants, així com també els propis escrits de sant Francesc i santa Clara. En conjunt, aquest cos documental forma el que se'n diuen les fonts franciscanes.

És lògic que aquestes deus primitives hagin estat traduïdes del llatí a les principals llengües del món, ja que representen un ric patrimoni de la literatura religiosa universal.

Fins ara no existia una versió catalana completa de les fonts franciscanes. S'havien traduït fragmentàriament alguna part

d'elles, com les Floretes de sant Francesc, Els escrits de sant Francesc i de santa Clara i molt poca cosa més.

El traductor d'aquest ímprobe treball ha estat el franciscà Francesc Gamissans i Anglada, escriptor, periodista i divulgador conegut de la literatura franciscana, que havia traduït ja alguns dels textos de les fonts esmentades, amb àmplia audiència de lectors i aplaudiment dels crítics.

L'edició que ara presentem de les fonts franciscanes és fidel al text original i alhora arranjada en un català planer i suggestiu. És presentada en cinc volums manejables, formant, però, una unitat. La Introducció General, les notes i altres aclariments previs situen el lector menys avesat en el context històric, sociològic, eclesial i religiós de l'època; així podrà copsar millor el sentit de cada capítol, de cada narració o d'algun punt obscur a primera vista.

Aquesta edició va adreçada a un públic general, més com un aliment per l'esperit que no pas com una eina de treball dels estudiosos. Gaudeix també d'un relleu de singular qualitat, gràcies a l'artista Montserrat Gudiol, pintora reconeguda internacionalment, que s'ha prestat a exornar les cobertes de tots els volums.

Esperem confiats que les fonts franciscanes, que arriben completes en català per primera vegada, siguin rebudes amb entusiasme, amor i agraïment, donada la incidència i l'estima de què sant Francesc d'Assís —el nostre pare i fundador— gaudeix a tot el món i també a tot Catalunya, fent vius els versos de Jacint Verdaguer: “Qui per fra qui per germà, tot el món és franciscà.”

FRA JAUME CODINACHS I FABRÉ
Provincial dels franciscans de Catalunya

Introducció general

La versió de *les fonts franciscanes* que presentem ara en català demana una breu introducció general. En primer lloc, perquè cal orientar el lector davant una literatura religiosa escrita a finals de l'Edat Mitjana i en un context cultural, social i religiós diferent del nostre. I en segon lloc, perquè s'ha volgut oferir aquesta obra —molt àmplia— en cinc volums.

Amb tot, parlarem aquí només d'aquells trets més generals que poden interessar el lector abans que comenci a llegir les biografies i altres documents complementaris de la vida de sant Francesc d'Assís i del moviment religiós per ell fundat, l'orde dels framenors.

Tractarem, doncs, del que són pròpiament *les fonts franciscanes* ; d'algunes observacions que cal tenir presents; també de l'anomenada *qüestió franciscana*; i dels motius pels quals aquestes deus literàries dels inicis del franciscanisme han obtingut un ressò tan important, amb la multiplicació i la reedició de les versions.

No insistirem en certs aspectes concrets, que seran tractats abans de cada obra o de cada autor, conegut o anònim, a fi d'estalviar repeticions innecessàries. D'aquesta manera el lector podrà entrar directament als textos originals, que constitueixen en definitiva el veritable mitjà per conèixer i estimar més Francesc d'Assís, i també santa Clara, la millor intèrpret dels ideals del sant.

1. Què són les Fonts Franciscanes?

Tota font literària fa referència als orígens d'un esdeveniment, d'una institució o d'un biografiat. En el nostre cas, quan parlem de *les fonts franciscanes* al·ludim als primers documents de la història i de l'espiritualitat franciscanes.

És fàcil, fins un cert punt, conèixer les fonts del franciscanisme, nascudes a finals del segle XIII: sant Francesc marca el començament de l'orde dels framenors, n'és el fundador. Amb els seus propis escrits, que sortosament ens han arribat, ja tenim una part important d'aquestes valuoses deus.

Amb tot, *les fonts franciscanes* no s'exhaureixen amb els escrits del Pobrissó d'Assís: cal incloure-hi els escrits dels primers companys o deixebles del sant, que constitueixen la vivència i l'experiència del carisma de Francesc; carisma ensenyat per ell i sobreviscut en ells. Els deixebles ens subministren dades per entendre millor la seva persona i el moviment que d'ell naixia.

D'entre els primers testimonis escrits, mereix una menció especial santa Clara d'Assís, la primera deixeblla de Francesc, fundadora i mare de les "Dames Pobres" o clarisses. Exercí una gran influència sobre el sant i féu una profunda experiència del seu carisma¹.

Cal dir que Francesc d'Assís és un sant del segle XIII de qui gaudim d'una extensa documentació: ens han arribat —a més dels seus escrits— un bon nombre de biografies o de llegendes i altres documents de l'època, que fan referència expressa al Pobrissó i al moviment franciscà. Aquesta extensa hagiografia es divideix en dos grups: les biografies d'autor conegut i les anònimes, anomenades també compilacions.

Malgrat que tota aquesta àmplia documentació es pot dir que pertany al gènere hagiogràfic, cal remarcar que no fou escrita amb els nostres paràmetres històrics. El concepte d'his-

1. Cf. *Francesc d'Assís i Clara d'Assís*. Escrits, Barcelona, Clàssics del Cristianisme n° 1, 1988, pp. 22, 131. A més, cf. FRANCESC GAMISSANS, ED., *Els escrits de sant Francesc d'Assís i de santa Clara*, Barcelona, 1978.

tòria que tenien aquells autors —coneguts o anònims— és força diferent del nostre.

Quant a les compilacions, foren redactades com un recull de records que serviren de material per compondre les biografies, ja que amb el pas del temps les remembrances de la vida del sant anaven esvaint-se. Si les compilacions constitueixen una aportació important com a recull de dades, no poden ésser conceptuals ni inscrites com a biografies pròpiament dites.

Després de les compilacions, tenim encara dues obres més d'un tipus literari divers: *Actus beati Francisci et sociorum eius* (*Els actes del benaurat Francesc i dels seus companys*), i les *Floretes de sant Francesc d'Assís*, on s'apleguen una pila de fets —més o menys verídics, però sempre extraordinaris— de la vida del fundador i dels seus primers companys. Aquests documents intenten articular la història de les noves comunitats que naixien a diversos llocs amb la història dels orígens de l'orde franciscà¹.

Tota aquesta rica documentació fontal esmentada podríem anomenar-la interna, en el sentit que fou escrita des de dins de l'orde. Però a més d'això, disposem encara d'un altre cos de documents escrits per observadors aliens a la institució franciscana, que són d'una gran importància per a conèixer la història global dels inicis del franciscanisme, atès que subministren notícies del sant, dels seus primers companys i de tot el moviment, llavors naixent. Aquesta documentació contemporània de l'època forma part del que podríem anomenar fonts externes².

Així mateix, cal advertir que molt poc temps després de la mort de Francesc, sorgiren un seguit de cronistes franciscans

1. Cf. *Actus beati Francisci et sociorum eius*. Nuova edizione postuma de Jacques Cambell a cura di Mario Bigaroni e Giovanni Boccali. Santa Maria degli Angeli-Assisi, 1988, pp. 27, 40-51.

2. Alguns d'aquests testimonis han estat recollits i editats per L. LEMMENS, "Testimonia Minora saeculi XIII de S. P. Francisco", *Archivum Franciscanum Historicum* 1 (1908) 68-84; 248-266.

que feren un esforç per aplegar en forma d'annals l'origen i l'establiment de l'orde a diferents llocs i països fora d'Itàlia. Són documents d'una segona època o generació, però que aporten dades interessants per entendre les fonts pròpiament dites i escrites des de dins o des de fora de l'orde.

Si és evident que *les fonts franciscanes* s'inicien amb els escrits de sant Francesc, és més difícil assenyalar quan i amb qui s'acaben, perquè el període de cloenda pot situar-se més o menys lluny, segons si es clou amb la vida i la mort del fundador i amb els primers deixebles o si es vol anar més enllà. Els historiadors més acreditats situen generalment el segle XIV com el final de *les fonts franciscanes*. L'última obra que normalment s'admet en aquest sentit és les *Floretes de sant Francesc*¹.

2. Retorn als orígens

Amb el Concili Vaticà II es va proposar el retorn als orígens com a lloc on s'havia d'acudir per buscar la frescor vital de l'espiritualitat. Aquesta proposició del Concili donà impuls al moviment de renovació de la vida religiosa en general i fou acollida obertament pel moviment franciscà en particular, que va aprofundir els propis orígens. Fou un anhel de beure de l'aigua pura que brollava del doll fontal, que renovellaria tot el seu cos.

El retorn a les fonts sempre serà allò que ens mostrarà la imatge més genuïna del sant d'Assís. Com hem dit, cal començar amb els seus escrits, ja que palesen, més que cap altra cosa, el seu pensament i les seves intencions. Amb tot, no n'hi hauria prou, perquè Francesc no era ni escriptor ni teòleg, i tampoc no tenia la pretensió de ser-ho; era, com a ell li agrada anomenar-se, "simple" i es captenia per "idiota". En els seus

1. Cf. STANISLAO DE CAMPAGNOLA, *Le Origini Francescane come problema storiografico*, Roma, 1974, pp. 57-63.

escrits no diu “què cal fer”, sinó que predica simplement amb l'exemple.

Es imprescindible, doncs, recórrer als seus biògrafs, al testimoni dels seus companys i a d'altres persones que copsaren el significat pregon de les seves paraules i intencions. Aquestes fonts representen un testimoniatge fidel i d'excepció per entendre alhora el moviment franciscà naixent i la seva espiritualitat. Insistim en la importància d'endinsar-se en l'entrellat dels diferents i variats documents franciscans contemporanis, perquè en ells i per ells coneixerem amb més claredat els orígens específics del franciscanisme, com recomanava el Vaticà II.

3. *Escrits, biografies i compilacions*

Sobre aquest material, se'n farà una referència més concreta al lloc corresponent, tot i que aquí n'avancem alguns principis.

Pel que fa als “escrits” de Francesc, direm que han estat objecte d'anàlisi i d'estudi minuciosos aquests darrers anys. Els treballs més acurats es deuen als franciscans K. Esser i G. Boccali. Ambdós n'han fet, gairebé al mateix temps, l'edició crítica¹. En la nostra edició clouran tota l'obra en el volum cinquè². Per mitjà dels escrits, intuïm en Francesc un home que, malgrat no gaudir d'una gran cultura, ha fet una profunda experiència de Déu que hi queda reflectida.

Els “escrits” han estat dividits o classificats en tres grans blocs: els legislatius —Admonicions, Regles i Testaments—, les cartes—on es mostra preocupat per la salvació dels homes—

1. S'ha fet un estudi filològic dels escrits en llengua castellana: *Escritos de San Francisco de Asís. Texto latino de la edición de Kajetan Esser. Traducción española y comentario filológico por ISIDORO RODRÍGUEZ HERRERA y ALFONSO ORTEGA CARMONA*, Murcia, 1985.

2. En atenció que han estat publicats últimament en dues edicions diferents, la nostra els reserva per a l'últim volum d'aquesta col·lecció.

i les pregàries —en què deixa entreveure la seva profunda experiència mística.

A més dels seus propis escrits, ens han arribat les biografies i les compilacions, textos redactats pels seus companys i per altres persones que el van tractar directament. Entre les biografies o llegendes, en tenim d'autors coneguts, com les de Tomàs de Celano i sant Bonaventura, que han estat anomenades "oficials". El nom d'oficials els ha estat donat per ser escrites a petició de l'autoritat. Alguns han volgut veure-hi una certa tendència o línia de pensament que tindria una forma imposada per l'autoritat a l'hora de presentar el sant.

Inversament, els escrits anònims o compilacions, com *Els Tres Companys* i la *Llegenda de Perusa* —que també han estat molt ben estudiades darrerament—, pertanyen a les obres "no oficials". Les compilacions aporten dades a les biografies ja existents, però sense anhels afalagadors i, per tant, amb la possibilitat de presentar-nos una imatge més genuïna i real de Francesc d'Assís. Això últim ha fet que s'hagi volgut establir una confrontació entre biografies i compilacions, cosa que ha estat molt discutida. Tota aquesta documentació ens presenta una imatge respectiva diferent de sant Francesc: cada autor presenta l'efígie del sant tal com ell el va percebre en la seva relació personal. És evident que no totes les obres tindran el mateix valor, tant pel que acabem d'assenyalar, com també per la més o menys gran vinculació i distància que separa els autors del temps que va viure Francesc.

Indiscutiblement, Tomàs de Celano, primer biògraf del Pobriçó, és indispensable de conèixer. A fra Tomàs es deuen aquestes biografies: *Vida primera de sant Francesc*, *Llegenda per l'ús coral*, *Vida segona de sant Francesc*, i *Llegenda de santa Clara*, que es troben en aquest primer volum. Celano va conèixer personalment sant Francesc: en les seves obres es pot percebre el coneixement profund i l'admiració pel sant, a qui considera pare i mestre. L'admiració no és només per la persona, sinó també pels seus escrits, àmpliament citats en les seves

obres¹. Celano va escriure entre els anys 1228-29 i els 1255-56; per tant, molt poc després de la mort del sant. A Tomàs de Celano, se'l pot considerar com el primer historiador del Pobriçó i en aquest aspecte la seva obra no pot ser discutida, tant per la idea que en tenia l'autor, com pels testimonis de primera mà que va fer servir². Celano era un erudit que coneixia molt bé el llatí i els gèneres literaris emprats a l'època. Les seves obres foren escrites sempre a petició d'algú, sigui el Papa en la *Vida Primera*, siguin uns frares o el general de l'orde en la *Llegenda per l'ús coral* i en la *Vida Segona* i el *Tractat dels Miracles*. Manifesta el gran amor que sentia pel sant, així com la voluntat de fer-lo conèixer i estimar per tots els qui el llegissin.

De l'obra de Tomàs de Celano depèn, en primer lloc, Julià d'Espira, que va escriure una vida del sant i l'*Ofici rítmic* (per ser cantat en la seva festa) a París entre els anys 1232 i 1235. També en depèn Enric d'Abranches, que s'inspirà en Celano a la seva *Llegenda versificada*, escrita entre el 1230 i el 1232.

Bonaventura de Bagnoregio és un altre dels historiadors de sant Francesc més coneguts, tant pel seu treball d'hagiògraf com pel seu pensament teològic. Sant Bonaventura, en la seva obra com a biògraf, depèn també de Tomàs de Celano. Les seves dues biografies aniran, si Déu vol, al segon volum d'aquesta col·lecció. Bonaventura no va tractar personalment Francesc, ja que va ingressar a l'orde a París posteriorment a la mort del sant. Home d'una profunda espiritualitat i formació teològica, fou elegit general dels franciscans i se li va encarregar la composició d'una nova vida del fundador, a més de les ja existents. Acceptà l'encàrrec i no en va escriure una sinó dues:

1. Sobre la vida i obra de Tomàs de Celano, cf. J. TRESSERAS, *La muerte de san Francisco como celebración memorial. Análisis de la 'Vita secunda' 217, comparación con otras biografías*, Roma, Editrice Antoniana, 1990, pp. 43-54.

2. Cf. M. DE BEER, *La conversion de saint François d'Assise selon son premier biographe Thomas de Celano. Étude comparative des textes relatifs à la conversion en Vita I et Vita II*, Strasbourg, 1963, pp. 31; 306.

la *Llegenda major* i la *Llegenda menor*, aquesta última per ser llegida al cor. Bonaventura, com ell mateix ens diu al Pròleg de la *Llegenda major*, poua de moltes fonts: de Tomàs de Celano, de les altres biografies existents, del material que va recollir ell mateix i dels testimonis que encara eren vius i que havien conegut el sant o els seus companys. El Doctor Seràfic va reelaborar tot aquest material que tenia a la seva disposició, li donà cohesió i en va fer una lectura teològica. Podem dir, per tant, que Bonaventura interpreta ja en certa manera la vida de Francesc, tot i que la seva obra és molt equilibrada. Pensem que va ser escrita cap al 1263.

Després de les obres de Tomàs de Celano i de sant Bonaventura, que són les biografies d'autor conegut, trobem les compilacions o obres anònimes. El seu origen prové del Capítol General del 1244, celebrat a Gènova, que va demanar a tots els frares que escrivissin i enviessin al general de l'orde tots els records i anècdotes que tenien de la vida del sant, perquè els anys passaven i els testimonis anaven desapareixent, i es volia disposar d'una nova vida a més de la que tenien (la *Primera* de Tomàs de Celano), que semblava insuficient. Restaven molts records que anaven circulant de boca en boca i corrien el perill de perdre's.

Aquesta petició motivà els frares a escriure molts fets que els venien a la memòria i enviaren al general. El material va ser recopilat a Assís i, en certa manera, és el que forma les compilacions. Diem "en certa manera", perquè afirmar que aquest conjunt de records prové del 1244 no és del tot cert. Uns anys més tard, un altre Capítol General va decretar la destrucció de totes les biografies que no fossin de sant Bonaventura, i desaparegueren part d'aquests testimonis. Al cap d'un temps, es va tornar a demanar, per dues vegades en pocs anys, la recopilació de tot el material existent i subsistent d'aquella destrucció. Això féu que els copistes ajuntessin fragments de records provinents indistintament de diferents fonts i èpoques.

Aquest material, que anirà al volum tercer, és: la *Llegenda dels Tres Companys*, la *Llegenda de Perusa* o *Compilació d'As-*

sís, l'*Espill de Perfecció* i l'*Anònim de Perusa*, escrits de datació molt difícil i que estudiarem tot seguit en la *qüestió franciscana*¹. Amb tot, són molt importants a l'hora de conèixer la vida i l'obra de Francesc i d'entendre l'evolució de la primera comunitat franciscana. No podem acostar-nos-hi com si fossin biografies, perquè no ho pretenen: simplement són remembrances de la vida del sant, sense organització cronològica, amb alguns fragments provinents d'èpoques més tardanes.

Un altre apartat literari per al coneixement de la vida de Francesc serà el que formarà els *Actus...* i les *Floretes*, obres escrites el segle XIV, en els quals es narren fets sorprenents de la vida del sant i dels seus primers companys. La seva importància rau en el fet que s'hi reflecteixen les tendències existents a l'orde. Els *Actus...* foren escrits per Hugolí de Montegiorgio i un altre company cap al 1330. Uns anys més tard, vers el 1390, un frare de la Toscana va traduir una part dels *Actus...*, cinquanta-tres dels setanta-sis capítols, en llengua toscana. Aquesta vulgarització porta el nom de *Fioretti* i és una de les obres més populars de les fonts franciscanes. La versió catalana formarà part del volum quart de la nostra col·lecció². En aquest mateix volum, hi aniran les *Consideracions sobre els estigmes*, narració on s'explica el miracle dels estigmes de sant Francesc a la muntanya de La Verna, i les *Noces del benaurat Francesc amb Madonna Pobresa*, poema líric sobre els esponalicis de Francesc amb la seva estimada pobresa.

1. Cf. Th. Desbonnets, *De l'intuition à l'institution. Les Franciscaines*, Paris, 1983, pp. 176-180.

2. L'edició dels *Actus...* es troba a l'obra ja citada *Actus beati Francisci et sociorum eius*. Per les *Floretes*, cf. *Les Floretes de sant Francesc d'Assís, versió i notes de FRANCESC GAMISSANS, o.F.M., Barcelona, 1982.*

4. La qüestió franciscana¹

Els estudis més recents de les biografies de sant Francesc arrenquen, en l'època moderna, del 1768, quan els bol·landistes començaren a publicar les biografies de tots els sants i també, com és natural, la de Francesc.

Però qui de fet va donar una gran empenta a l'estudi i publicació de les fonts amb criteris més actuals fou Paul Sabatier. Com a investigador de *les fonts franciscanes*, va publicar l'*Es-pill de Perfecció*, tot considerant-lo obra de fra Lleó, company íntim de sant Francesc. Amb aquesta posició, donava preferència a aquesta obra per damunt de les altres biografies conegudes, les de Tomàs de Celano i de sant Bonaventura. Sabatier fou qui batejà aquestes últimes amb el nom d'*oficials*, com ja hem tingut ocasió de veure. Aquest fet obrí tota una discussió entre els historiadors i investigadors, per conèixer totes les fonts biogràfiques de Francesc, l'origen de cada una d'elles i la seva dependència mútua. A tota aquesta discussió se l'anomena *qüestió franciscana*.

Per entendre l'abast d'aquesta problemàtica, cal que reconstruïm una mica la història. Com hem dit, el Capítol General de Gènova (1244) va demanar que tots els frares enviessin al ministre general, Crescenci de Jesi, allò que recordaven del sant per tal de redactar una nova biografia que omplís els buits de la *Primera* de Tomàs de Celano. El mateix Celano fou l'encarregat de fer-ho: és la *Vida Segona de sant Francesc*.

Anys més tard, un altre Capítol General, el del 1266, ordenà la destrucció de totes les biografies de sant Francesc, a excepció de les de sant Bonaventura, que foren adoptades com a "vides oficials".

El 1276 i el 1292, però, es tornà a demanar que els frares

1. Per conèixer a fons la *qüestió franciscana*, cf. L. DI FONZO, "Questione Franciscana", a *Dizionario degli Istituti di Perfezione*, Roma, 1133-1154; també *La Questione Franciscana dal Sabatier ad oggi. Atti del I Convegno internazionale S.I.S.F. (Assisi 18-10 ottobre 1973)*, Assisi, 1974.

enviessin al ministre general tot el que recordessin del sant i, com a conseqüència, van aparèixer nous textos i reculls de fets que inserien fragments de les obres que s'havien fet desaparèixer el 1266.

Però el problema no és simplement de refer la història, sinó sobretot de valorar els escrits en funció de l'autor, la data i les fonts. Quan hem parlat abans de les fonts biogràfiques de sant Francesc, hem vist que, de les d'autor conegut, se'n sap la data de composició, mentre que de les anònimes només se'n sap que són obres transmeses del 1246 fins a la fi del segle XIII.

Entre aquestes obres hi ha la *Llegenda dels Tres companys*, que consta d'un pròleg i una carta¹ dirigida al general Crescenci de Jesi, signada a Greccio l'onze d'agost de 1246, pels tres companys íntims del sant: Lleó, Rufí i Angel. És un enigma saber si aquests són els autors veritables, encara que sembla que no. Aquesta carta, com en ella mateixa s'explica, no pretén enviar al general una nova biografia, sinó un conjunt de records, anomenat *Florilegi*. L'original del *Florilegi* s'ha perdut; però, com es dedueix d'aquesta carta i del pròleg de la *Vida Segona* de Celano, contenia elements biogràfics no existents en la *Vida Primera* de fra Tomàs, referents a la vida secular, conversió i algun altre fet de la vida del Pobriçó. Sembla, doncs, que el *Florilegi* va prevaler a l'hora de compondre la *Vida Segona* de Celano. Tomàs en fa la seva principal font d'inspiració, tot adequant-ne el material a l'estil i les necessitats de l'obra que escrivia.

Si confrontem la *Vida Primera* de Tomàs de Celano i la *Llegenda major* de sant Bonaventura amb la *Vida Segona* de Celano, la *Llegenda dels Tres Companys* i la *Llegenda de Perusa* (o *Compilació d'Assís*), ens adonem que hi ha una íntima relació quant a composició i contingut. En alguns casos, narracions iguals difereixen simplement en l'explicitació d'una postura de

1. La carta es troba a *Francisco de Asís. Escritos. Biografías. Documentos de la época*. Edición preparada por JOSÉ ANTONIO GUERRA, Madrid, B.A.C., 19782, p. 532.

sant Francesc. La connexió més clara és l'existent entre la *Vida Segona* de Tomàs, la *Llegenda dels Tres companys* i la *Llegenda de Perusa*. Aquestes dues darreres, anònimes, no sabem si són fonts de Celano o si, juntament amb ell, formarien la primera i la segona part del *Florilegi*. Perquè el contingut de la *Llegenda dels Tres companys* i el de la *Llegenda de Perusa* es troben, de forma més organitzada, en la *Vida Segona* de fra Tomàs. De manera que hom pot dir que depenen totes tres d'aquest *Florilegi* que s'ha perdut. Certament que la *Vida Segona* en depèn directament, però no és tan clar en les altres dues obres. Sembla que aquestes datarien del 1246-47, encara que la *Llegenda de Perusa* conté material posterior.

Per fi, hi ha dues obres anònimes més: En primer lloc, l'*Es-pill de perfecció*, que Sabatier —com hem dit— atribuïa a fra Lleó, però que els estudis fets darrerament han demostrat que prové d'inicis del segle XIV. I en segon lloc, l'*Anònim de Perusa*, obra d'entre el 1240 i el 1246, que es troba en part a la *Vida Segona* de Celano i a la *Llegenda dels Tres Companys*.

Com podem constatar, la *qüestió franciscana* és cosa molt complexa i de difícil solució. Es podria trobar més llum si es coneguessin totes les fonts de Tomàs de Celano, si s'arribessin a saber els autors de les obres anònimes, si es trobés la totalitat del *Florilegi*...

Actualment els estudis crítics i l'aplicació de nous mètodes en aquestes obres han indicat un camí que, com apunta R. Manselli en la seva obra *Nos qui cum eo fuimus*¹, podria portar a una solució diversa de la que fins ara s'havia pensat. Atès que és molt difícil que apareguin obres noves, diferents de les conegudes actualment (encara que aquesta possibilitat no es descarta), ens hem de limitar a la crítica interna de les obres mateixes i a l'aplicació de nous mètodes en l'estudi dels textos.

1. Cf. R. Manselli, '*Nos qui cum eo fuimus*'. *Contributo alla questione franciscana*, Roma, 1980. També Th. Desbonnets apunta cap a una solució de la problemàtica: cf. Th. Desbonnets, *De l'intuition...*, pp. 171-183.

5. Influència de les fonts franciscanes en la posteritat

La figura de Francesc d'Assís ha estat sempre coneguda i estimada, amb més o menys intensitat tot al llarg de la història, però des de la darrerria del segle passat i durant aquest segle, ha adquirit un impuls i una importància considerables. Hi ha contribuït la celebració dels diferents aniversaris (el 750è de la mort, el VIII centenari del naixement i ara la commemoració que es prepara del VIII del naixement de santa Clara), amb estudis aprofundits de *les fonts franciscanes*. Indiscutiblement, aquests estudis han influït en els autors actuals, que —com ja hem dit— és fan ressò de la invitació del Concili Vaticà II. Així, el valor actual de *les fonts franciscanes* és inestimable per a poder parlar, escriure i conèixer el Pobrissó: d'una manera o altra les fonts ens han transmès la imatge del sant que nosaltres tenim.

És per això que les fonts s'han traduït a les principals llengües i que, malgrat pertànyer a una altra època, no han perdut mai la seva actualitat, presentant un Francesc viu, que amb la seva simplicitat va saber trasbalsar la vida del seu temps i donar-li una nova vigoria evangèlica. L'espiritualitat de Francesc, pel fet d'haver anat directament als orígens evangèlics, és genuïna i actual.

A *les fonts franciscanes* podem trobar allò que admirem tant de Francesc: la seva simplicitat, que el feia anar pel món anunciant la veritat del missatge evangèlic, sense por de ser pres per boig. El Francesc que ha entès el que és la Pau. No la pau fugissera dels homes, sinó la Pau de Déu, comunicada pel Crist, que envaeix tot l'home i el fa transpirar bonhomia i serenor. Una pau que el fa ser una persona reconciliada i reconciliadora entre els homes i totes les creatures. L'alegria d'aquell qui ha trobat el millor i més gran tresor; que el portarà a cantar la germana mort, perquè aquesta marcarà l'encontre ple i definitiu amb el Senyor. Al llarg de totes les fonts, Francesc ha entès l'altíssima pobresa de nostre Senyor Jesucrist, que tant admirà i imità, i se la fa la seva esposa. És la mateixa pobresa que veié en el Fill de Déu nascut a Betlem, que ell tan bé repre-

sentà a Greccio; la pobresa que acompanyà Crist fins a la mort en Creu i que Francesc experimentà en rebre els estigmes a La Verna, fruit d'una profunda experiència mística. Pobresa, finalment, que es reflecteix també en la humilitat del Senyor, que ve a nosaltres en el misteri de l'Eucaristia de cada dia, i que Francesc remarcà com a centre de la vida dels framenors.

A *les fonts franciscanes* trobem, també, el Francesc que contempla tot el creat, que li parla del seu Creador. I mitjançant la creació, entona un càntic de lloança a l'Altíssim i dispensador de tots els béns.

Direm, per acabar, que la versió present és la primera que es publica en llengua catalana i que, si bé no inclou totes les obres contemporànies a Francesc, ofereix les més importants i bàsiques. Tant de bo que aquesta traducció esdevingui per a tots un doll de nodriment espiritual.

JOSEP TRESSERRAS I BASELA

L'autor: Tomàs de Celano

1. Notes biogràfiques

Fra Tomàs de Celano rep el nom del seu poble, situat a la comarca de l'Abruzzo (Itàlia). Són escasses les notícies de la seva vida i encara, les que tenim, provenen generalment dels seus propis escrits.

Fra Tomàs neix entre els anys 1185 i 1190. Es presenta un dia a sant Francesc amb un grup de nobles i lletrats i és admès a l'orde dels framenors els anys 1214 o 1215, cabalment quan el sant havia tornat del seu viatge a la Península Ibèrica, amb l'intent d'arribar al Marroc.

L'any 1244 Celano s'ofereix a formar part d'un grup de frares que aniria a Alemanya i probablement el 1223 torna a Itàlia. La narració que fa de l'última malaltia i de la mort de sant Francesc no prova apodícticament que es trobés a Assís els anys 1225-1226. Hi és, en canvi, el juliol del 1228, quan té lloc la solemne canonització del sant fundador. És en aquesta avinentesa que el papa Gregori IX li encomana d'escriure una biografia sobre Francesc, el nou sant. Aquesta biografia és coneguda amb el nom de *Vida primera*.

Més tard, el 1244, fra Crescenci de Jesi, ministre general de l'orde, confia a fra Tomàs la composició d'una nova i completa vida del sant. Recull els relats i els testimonis dels companys que encara viuen i publica més tard la *Vida segona*. Probablement durant aquest temps Celano resideix a Assís.

L'autor de les "dues vides" ho és també del *Tractat dels mi-*

racles de sant Francesc, d'una abreujada *Llegenda per a l'ús del cor* i d'una *Llegenda de santa Clara*, com veurem després.

Els darrers anys de la seva vida, Celano és encarregat de la direcció espiritual del monestir de clarisses de Sant Joan de Val de Vari, prop de Tagliacozzo. Celano mor l'any 1260. Les seves despulles reposen per un temps a l'església d'aquell monestir, però posteriorment van ser traslladades al convent dels franciscans conventuals de la mateixa població. El culte tributat a la memòria de fra Tomàs de Celano i els miracles atribuïts per la tradició als seus mèrits li han merescut el títol de beat.

2. *L'escriptor*

Segons els millors investigadors, l'autor de les biografies de sant Francesc i de santa Clara era un home d'àmplia cultura, llatí, escriptor i hàbil hagiògraf; fou també poeta. Es distingia per un estil oratorià i efectista, que es nota en molts passatges dels seus escrits. Tot i que era d'una intel·ligència aguda i reflexiva, el captivava incloure en la narració contrastos i comparacions. Coneixia la literatura clàssica, la teològica bíblica i litúrgica. Quan es tractava d'hagiografia, la descripció del biografat presenta una forma de to moralitzador.

3. *La 'Vida primera'*

Com hem dit, Celano va escriure l'any 1228 per ordre de Gregori IX la seva primera biografia de sant Francesc. Intentà fer un servei a l'Església, tot instruint el poble cristià. Quan parla, per exemple, de la conversió del jove Francesc —seguint l'esquema moralitzant esmentat—, ho fa posant de relleu la mala educació que va rebre el sant dels seus pares, per fer-ne de seguida l'aplicació ètica.

En el Pròleg, Celano indica quines foren les fonts d'informació de què se serveix: Abans de res, del mateix Francesc: *allò*

que vaig escoltar dels seus llavis (1Cel 1) i també *d'altres testimonis fidedignes* (1Cel 2). Eren molts els testimonis i no li va ser difícil fer-se amb ells i seleccionar-los. Cal dir també que tenia al davant models clàssics de "vides edificants", com la de sant Martí de Tours, de sant Benet i d'altres. Amb tot, quan prescindeix i oblida els recursos retòrics, la seva narració és àgil, més espontània i original: presenta amb pinzellades vives i emotives la imatge del sant i la primera fraternitat franciscana.

La disposició del text, com ell també declara, obeeix a una expressa intenció cronològica en la successió dels fets. Divideix el seu treball en tres parts. La primera abraça els trets més significatius de la vida del sant i el seguiment dels seus companys des de l'inici fins a l'estigmatització (1224). La segona part descriu els dos últims anys i la mort del sant. A la tercera i última, Celano ressenya els fets relacionats amb la glorificació del benaurat pare, acabant amb un pomell seleccionat de miracles obtinguts per la seva intercessió.

4. La 'Llegenda per a l'ús del cor'

És una biografia molt breu del sant que Tomàs de Celano redactà l'any 1230, o a tot estirar el 1231, com vol el prestigiós franciscanista Kajetan Esser. Fou suggerida per fra Benet al nostre fra Tomàs, el qual la redactaria entre la *Vida primera* i la *Segona*.

En ella s'exposa, amb bon estil literari, els trets més importants del pare fundador i fou pensada per llegir-la en veu alta durant la pregària litúrgica i comunitària que es feia al cor de les esglésies franciscanes com a preparació de la festa de sant Francesc.

5. La 'Vida segona'

Més que una curosa successió cronològica de fets adreçada al poble fidel, aquesta biografia, escrita l'any 1247, és un con-

junt ordenat de tot allò que interessa saber als fills o deixebles del sant. Un tractat per la fraternitat: per refrescar-los la memòria dels ensenyaments i els exemples dignes d'imitació. No és té tant en compte el públic en general de fora, com el lector 'de casa'. Aquí rau, doncs, la diferència principal entre aquesta i la *Vida primera*.

El pla de l'obra s'estableix també en el Pròleg. És, en una primera part, exposar els relats de la conversió de Francesc. La visió que Celano presenta aquí de la joventut del sant difereix força de la que donava en la *Vida primera*. Llavors Francesc era *pecador, alliberat de la seva trista situació, per la gràcia de Déu*; ara és el gran predestinat, el *servent i amic de l'Altíssim, fill de la gràcia ja des del naixement*. Una segona part, més extensa, tracta d'aclarir *allò que el servent de Déu volgué per a ell i els seus*, a fi d'assolir *la més alta perfecció*. I acaba, en una tercera part, amb un esquema molt ben dibuixat de temes que s'agrupen i articulen en una visió genuïna-ment franciscana.

L'estil és menys acurat, tot i que la narració resulta ràpida, viva i sonora, excepte en el cas de la canonització, en què és ampul·losa i repetitiva.

6. *Llegenda de santa Clara*

Clara d'Assís, la millor intèrpret dels ideals de Francesc, és una de les santes més documentades de l'hagiografia medieval, tant per l'abundor d'escrits com per la qualitat excepcional i la garantia històrica.

Els documents contemporanis fonamentals sobre la vida i les virtuts de Clara són el *Procés de canonització* (1253), la *Butlla de canonització* (1255), els escrits de la pròpia santa i la *Llegenda de santa Clara, verge*, de fra Tomàs de Celano.

La *Llegenda*, que publiquem en aquest volum, fou escrita per encàrrec del papa Alexandre IV, com confessa el mateix autor a la Introducció. Les fonts consultades provenien d'alguns framenors i d'algunes filles espirituals de la santa, tots

testimonis oculars. L'autoria del document, que es dedueix per l'estil literari i per altres raons de crítica interna, confirma que és de Tomàs de Celano.

En l'elaboració d'aquesta curta biografia podem distingir tres estadis: un brevíssim esquema inserit ja a la *Vida primera* de sant Francesc (cf. 1Cel 18-20); un esborrany de la vida i les virtuts de la santa anteriors a la seva mort; i l'epíleg sobre el seu trànsit (11 d'agost del 1254) i els seus miracles, amb una breu addició final sobre la seva canonització, que tingué lloc a la catedral d'Agnani (1255).

És una felïç coincidència la traducció d'aquest petit document per primera vegada en català, quan som precisament a les portes del VIIIè Centenari del naixement de santa Clara d'Assís (1194-1994).

F. G.

Advertiments

- *Les fonts franciscanes* d'aquesta versió van en cinc volums. Aquest és el primer.

- L'original llatí de les biografies de sant Francesc de Tomàs de Celano, sobre el qual s'ha fet la traducció, és l'edició crítica: *Vita prima S. Francisci Assisiensis, et eiusdem Legenda ad usum chori*, Quaracchi, PP. Collegii S. Bonaventura, 1926; i *Vita secunda S. Francisci Assisiensis*, Quaracchi, PP. Collegii S. Bonaventura, 1927.

- L'original llatí de la biografia de santa Clara, del qual hem fet la traducció, és *Escritos de Santa Clara y documentos complementarios*, edición bilingüe de I. Omaechevarría, Madrid, B.A.C., 1982.

- No hem inclòs, com tampoc no ho han fet altres versions, el *Tractat dels Miracles de sant Francesc d'Assís*, també de Tomàs de Celano, per la seva llarga extensió.

- Tant per la traducció del text original com per l'Apartat *L'autor: Tomàs de Celano* i les notes, hem tingut a la vista: *Saint François d'Assise*, a cura de TH. DESBONNETS ET D. VORREUX, Paris, 1969; *Fonti Francescane*, a cura d'E. CAROLI I AA.VV., Assisi, 1986; *San Francisco de Asís. Escritos. Biografías. Documentos de la época*, a cura de J. A. GUERRA AA.VV., Madrid, 1980; *San Francisco de Assís*, a cura de D. Azevedo, Braga, 1982; *Vida de*

San Francisco de Tomás de Celano, a cura de PELEGRÍ DE MATARÓ, Barcelona, 1927; i la ja esmentada edició d'Ignacio Omaechevarría. També s'han consultat estudis monogràfics dels millors investigadors.

- El català d'aquesta versió és d'un estil planer sense afany literari. Per algun cas obscur en l'original, ha calgut la consulta d'especialistes.

- Les citacions de la Bíblia segueixen l'edició de la *Vulgata*, el text emprat a l'Edat Mitjana, però les abreviatures dels llibres bíblics són les normalitzades per l'Associació Bíblica de Catalunya.

Gratitud

El traductor agraeix en primer lloc al P. Provincial dels franciscans de Catalunya, fra Jaume Codinachs, pel seu Pòrtic que inaugura tota la Col·lecció de les fonts franciscanes. A fra Agustí Boadas i Llavat, o.f.m., llicenciat en teologia i doctor en filosofia, pel seu treball de revisió del text i de l'ordenament d'aquest primer volum, així com a fra Josep Mª Massana, o.f.m., llicenciat en filologia catalana i avui missioner a Burundi, pels seus consells i suggeriments. A Josep Tresserras i Basela, doctor en teologia espiritual, per la seva Introducció General a tota l'obra. També el reconeixement als senyors Enric Parellada i Jaume Planas per la seva tasca de revisió estilista. I li plau una particular gratitud a la senyora Montserrat Gudiol, exímia pintora, pel dibuix original i inèdit que tan bellament il·lustra la coberta del llibre.

Sense la cooperació d'aquests bons amics, difícilment s'hauria pogut dur a terme un treball tan ímprobable i extens.

Vida Primera

Pròleg

En el nom del Senyor. Amén.

1. Per disposició del senyor i gloriós papa Gregori¹ m'he decidit a relatar com millor he pogut, encara que amb estil planer, els fets i la vida del nostre benaurat pare Francesc. He procurat fer-ho per ordre i amb devoció, guiat sempre sota el mestratge de la veritat. Com sigui que ningú no serva memòria de tot el que ell féu i ensenyà, m'he concretat a transcriure amb fidelitat almenys aquelles coses que vaig oir de la seva pròpia boca o que he conegut per testimonis lleials i acreditats. Tant de bo que em fos donat ser digne deixeble del que sempre evità llenguatges difícils i ignorà l'ornament de la retòrica!

2. He dividit en tres parts i cadascuna d'elles en diferents capítols el material recollit sobre el sant baró amb la finalitat de no crear confusió entre els episodis esdevinguts en temps diversos, ni dubte quant a la veracitat.

Així, la primera part segueix l'ordre cronològic i tracta sobretot de la puresa de la seva vida, de la virtut exemplar i de les seves saludables ensenyances. També s'hi inclouen alguns miracles dels molts que Déu obrà per mitjà d'ell mentre vivia.

1. Gregori IX, gran amic de sant Francesc i protector seu quan només era el cardenal Hugolino. Fou papa del 1227 al 1241.

La segona part refereix els fets principals des del penúltim any de la seva vida mortal fins al seu trànsit gloriós.

La tercera, finalment, recull molts miracles —callant-ne d'altres— obrats pel sant a la terra, ara que ell regna amb Crist al cel. S'hi relata també el culte i veneració, l'honor i lloança que el papa Gregori, feliçment regnant, i tots els cardenals de la santa Església romana, li tributaren quan decidiren inscriure'l al catàleg dels sants¹.

Donem gràcies a Déu omnipotent, que sempre s'ha mostrat admirable i bondadós en els seus sants.

1. El 19 de juliol del 1228.

Primera part

*A lloança i glòria de Déu totpoderós,
Pare, Fill i Esperit Sant. Amén.
Comença la vida del nostre benaurat
pare Francesc.*

CAPÍTOL I

Costums mundans de la seva joventut

1. Vivia a la ciutat d'Assís, a la vall de Spoleto¹, un home anomenat Francesc². Des de la infància fou educat pels seus pares d'una manera insensata en les vanitats mundanes. Imitant llarg temps els seus deplorables costums, arribà a ultrapassar-los en banalitats.

Han arrelat tant aquests hàbits perniciosos en els que es diuen cristians, i de tal manera s'ha afermat pertot arreu aques-

1. La vall de Spoleto pertanyia aleshores a l'Imperi Germànic. L'any 1198 fou cedida al papa. Assís aprofità aquesta avinentesa per a desfer-se de la sobirania alemanya i crear un govern co-munal autònom.

2. Celano no precisa la data del naixement, tot i que la podem fixar a partir d'algunes dades que ell mateix ens proporciona: ens diu que morí "l'any vintè de la seva conversió" (1Cel 119), o "acomplerts els vint anys de la seva total adhesió a Crist" (1Cel 88). La conversió tingué lloc als vint-i-cinc anys d'edat (1Cel 2). Per tant, sabent que la seva mort esdevingué el 3 d'octubre del 1226, el seu naixement ha de situar-se el 1181 o 1182.

ta mentalitat funesta, que s'imposa com si fos llei pública, i ja des del bressol s'eduquen els fills amb tolerància i feblesa excessives. Tot just comencen els nadons a balbucejant les primeres paraules, que ja aprenen pel gest i la paraula coses vergonyoses i indecents. Quan arriba el temps de destetar-los se'ls obliga no solament a dir, sinó a fer actes del tot immorals i dissoluts. Ningú, en aquesta edat no s'atreveix a comportar-se amb honestedat per temor a ser castigat severament. Amb raó diu un poeta pagà: "Com que hem pujat amb la dolenteria dels nostres pares, ens envolten tots els mals des de petits." Això és ben veritat, perquè més perjudicials són als fills les condescendències dels pares, com més fàcils són aquests a atorgar-les. A mesura que els fills han crescut, s'inclinen per propi instint a obres pitjors; i és que, d'una arrel danyada, en creix l'arbre defectuós, i allò que primer s'ha degenerat, difícilment podrà adreçar-se al bon camí.

I ¿com imaginem que hauran d'ésser quan entrin a l'adolescència? En aquesta edat, com que se'ls han permès tots els capricis, s'abandonen amb tot l'ardor a una vida depravada. Esclaus voluntaris del pecat, fan del cos un instrument d'iniquitat i, no tenint res en la seva vida i els seus costums de la religió cristiana, en conserven només el nom. Es van-ten sovint, els infeliços, de coses pitjors de les que han fet, perquè tenen por d'ésser menyspreats si s'han mantingut innocents².

2. Aquests són els tristos principis amb què pujà des de petit aquest home que avui venerem com a sant perquè veritablement ho és.

Ell continuà perdent i consumint la vida d'una manera miserable fins gairebé als vint-i-cinc anys d'edat. Pitjor encara: guanyava amb escriure els seus coetanis en vanitat i es distingia

1. Es refereix a Sèneca, el filòsof que durant l'Edat Mitjana gaudí de gran prestigi com a moralista.

2. Sant Agustí diu, en les seves *Confessions*: "Feia veure que havia fet allò que no havia fet, no fos cas que no semblés més abjecte com més innocent era, i que no fos tingut per més vil com més cast era" (III, 3,7).

per la inclinació al mal i en la niciesa. Buscant ser admirat de tothom, s'esforçava a ser el primer en grandeses humanes, en els jocs, en els capricis, en paraules i dites extravagants, en cançons, en l'ús de vestits còmodes i de teles fines¹. És veritat que era molt ric, i no pas avar; al contrari: més aviat pròdig i malbaratador; no acumulava diner, sinó que el malgastava; era negociant cautelós, però gran dilapidador per vanaglòria.

Amb tot, era amable i cortès en el tracte humà, si bé per des-gràcia seva i per aquest motiu, eren molts els qui anaven al seu darrere obrant el mal i lliurant-se a la corrupció. Superbiós i magnànim, enmig d'aquesta colla de malvats, corria per les places de Babilònia, fins que un dia el Senyor, per l'honor del seu nom, fixà l'esguard en ell i l'allunyà de la ira, posant fre a la boca de Francesc i dipositant en ella la seva lloança per evitar-li la perdició final.

La mà del Senyor es posà sobre ell i la dreta de l'Altíssim el va transformar, a fi que els pecadors retrobessin l'esperança de viure la gràcia i restés per a tots un exemple de conversió.

CAPÍTOL II

Déu visita el seu esperit amb una malaltia i un somni

3. És ben cert que aquest home vivia en el pecat amb passió juvenil! Aquesta perillosa edat l'arrossegava a satisfer desigs vergonyosos, incapaç de dominar-se, pressionat per les perverses excitacions de *l'antiga serpent*. Però la venjança divina, millor dit, la divina misericòrdia, redreçà aquells sentiments

1. Sembla que el jove Francesc cultivava de manera particular i original les extravagàncies en els vestits, emprant teles del negoci del seu pare. A la *Llegenda dels Tres Companys* destaca la manera de vestir impròpia de la seva condició, vanitosa i cridanera. De vegades fins i tot afegia i cosia retalls valuosos a vestits de roba normal i ordinària.

extraviats per mitjà de l'angoixa espiritual i la malaltia corporal, segons aquella paraula profètica: *Heus ací que jo encerclaré d'espines el teu camí i hi alçaré un mur* (Os 2,6).

Colpit per una llarga malaltia, com és necessari a l'obstinació humana, que no s'esmena si no és pel càstig, començà efectivament a pensar en el seu interior coses diferents de les que acostumava. Ja un xic refet, per recuperar forces, començà a passejar per dins de casa, sostenint-se amb un bastó. Un dia surt a fora i s'atura a contemplar amb summa atenció tot l'entorn del paisatge; però ni els camps esponerosos, ni la frondositat de la vinya, ni tot el que era agradable a la vista no li dóna cap delectança¹. Estava sorprès i atordit pel seu canvi prest i considerava necis els qui posaven el cor en tals coses.

4. Des d'aquell dia començà a humiliar-se i a menysprear tot allò que abans havia admirat i estimat tant. Però no d'una manera perfecta i real, atès que encara no estava desetit dels lligams de la vanitat, ni s'havia tret del bescoll el jou de la perversa esclavitud. Trencar amb els costums és sempre difícil: un cop s'han apoderat de l'ànim, no s'arrenquen fàcilment. L'esperit, tot i que n'hagi estat allunyat per una llarga temporada, torna a les primeres inclinacions i el vici, per la repetició, es converteix sovint en una segona naturalesa. Francesc, doncs, persisteix encara a refusar la crida divina. Oblidant la correcció paterna i davant la fortuna que el sedueix, es preocupa de nou de les coses del món. Desconeixent els designis de Déu, somia els més grans projectes de vanaglòria terrenal.

Un noble i cavaller d'Assís organitzava llavors una gran expedició militar: inflat d'orgull per acaparar més gran riquesa i honor, decideix conduir la seva tropa fins a Apúlia. Assabentat Francesc d'això, vanitós i agosarat, s'allista per acompanyar-lo, perquè si ell era inferior en noblesa de sang

1. Només creuant la Porta Nova, la més propera a la casa paterna de Francesc, hom contempla un bell paisatge: a l'esquerra es veu el tossal impressionant de la muntanya de Subasio; a la dreta, la vall d'Umbria; de cara, el sinuós camí que porta a Foligno.

l'aventatjava en grandesa d'ànim, i si era menys ric era, en canvi, molt més generós.

5. Una nit, quan la seva ment estava lliurada enterament al compliment de tal projecte i esperava frisós l'hora de partir, aquell que abans l'havia colpit amb la vara de la justícia el visitava ara amb la tendresa de la gràcia. I com que Francesc era cobdiciós de glòria, el Senyor l'esperonava a una glòria molt més alta. Li semblava veure la casa plena d'armes: selles, cuirasses, escuts, javelines i altres arreus militars. Sorprès, es preguntava quin significat tenia tot allò. Ell no estava acostumat a veure a casa aquells objectes, sinó piles de roba per vendre. Un xic torbat davant d'aquesta visió inesperada, sentí una veu que li deia: "Totes aquestes armes són per a tu i els teus soldats."

L'endemà es llevà de bon matí amb el cor ple de joia i, interpretant el somni nocturn com a òptim presagi, no dubtà de la visió ni de fer el viatge a l'Apúlia. Però *no sabia el que es deia* (Lc 9,33; Mc 9,5); ignorava encara el que volia d'ell el Senyor. Intuïa que la interpretació que donava a la visió en somni podia ser errònia, perquè li semblava que, si bé es tractava d'una gesta militar, amb tot, el seu ànim no trobava pas la pau interior. Més encara, li calia fer una certa violència per dur a terme els projectes i el viatge que tant havia cobejat.

Molt bellament i per primera vegada es parla aquí de les armes i es descriu amb encert el seu lliurament al cavaller Francesc, que ha de combatre contra l'adversari armat, a fi que, com un nou David, alliberi Israel —en nom del Senyor dels exèrcits— de l'antic improbi dels enemics.

CAPÍTOL III

Transformat el seu interior, parla al·legòricament d'un tresor trobat i d'una esposa

6. Canviat en l'interior però no en l'exterior, Francesc desisteix d'anar a Apúlia i procura orientar la pròpia voluntat a la divina. A poc a poc, deixa el mercadeig i el brogit del món i busca Jesucrist en la intimitat del cor. Com un comerciant prudent amaga als ulls dels ingenus la perla trobada i cuita a vendre tot el que té per comprar-la.

A Assís, hi havia un jove que Francesc, entre d'altres amics, estimava amb predilecció¹. Era de la mateixa edat que el servent de Déu, i aquest li confiava els secrets més íntims, tot emportant-se'l als llocs més adequats i solitaris. Francesc li manifestà els seus propòsits, revelant-li que havia descobert un gran i preciós tresor. L'amic, content i amb gran interès, acceptava sempre d'acompanyar-lo a tot arreu.

Als afores de la ciutat hi havia una gruta on es retiraven sovint tots dos amics per parlar sobre el "tresor" amagat. L'home de Déu —ja sant pel desig de ser-ho— entrava a la cova i, mentre el company l'esperava a fora, ple d'un insòlit i nou fervor pregava el Pare en secret. No volia que ningú sabés què passava allà dintre: considerava assenyat que allò que amagava podria ser algun bé millor, i per això només confiava els seus sants propòsits al Senyor. Pregava devotament el Déu etern i veritable que li manifestés el camí i l'ensenyés a complir la seva voluntat. Sostenia en ell una lluita terrible i no trobava la pau fins no haver assolit allò que s'havia proposat. L'assalta-ven tot sovint mil pensaments i la seva persistència li produïa torbament i sofrença.

1. Segons la hipòtesi de Paul Sabatier, el primer gran estudiós de la "qüestió franciscana" a començaments de segle, es tracta de fra Lleó. Altres, no obstant, creuen que és fra Elies, del qual no es fa esment quan es parla de l'entrada dels primers companys.

Abrusat per dins del foc diví, no aconseguia dissimular a l'exterior la cremor del seu esperit. Deplorava amargament els seus greus pecats i haver ofès els ulls de la divina Majestat. La vanitat del passat o del present no era per ell cap motiu d'atractiu, però encara no es veia segur del tot per resistir en el futur. Es comprèn per això que quan sortia a fora de la gruta per retrobar-se amb l'amic, no semblava el mateix, fatigat per l'esforç.

7. Un dia, finalment, després d'haver implorat de tot cor la misericòrdia divina, el Senyor li revelà què havia de fer. Era tan gran la seva joia interior que, no podent-se contenir, sentia la necessitat de dir alguna cosa a oïdes de tots els homes.

Tot i sentir-se empès per l'amor que el consumia a no callar, parlava amb summa reserva i amb un llenguatge enigmàtic: buscava expressar-se amb els altres de la mateixa manera que hem vist que ho feia amb aquell dilecte amic sobre el tema del tresor amagat. Deia que havia renunciat a anar a Apúlia, però al mateix temps manifestava que duria a terme gestes millors i més grans a la seva pròpia pàtria. Els amics que l'escoltaven pensaven que havia decidit prendre muller i per això li preguntaven: “¿Deu ser que et vols casar, Francesc?” Ell els responia: “Sí, m'esposaré amb la donzella més noble i bonica que mai no hàgiu vist: excel·leix a totes les altres noies en bellesa i saviesa.”

Efectivament, l'esposa immaculada de Déu és la vera religió que ell havia abraçat, i el tresor ocult és el Regne de Déu que tan ardorosament buscava. Calia, doncs, que la vocació evangèlica s'acomplís plenament en aquell que havia d'ésser ministre¹ fidel i autèntic de l'Evangeli.

1. La paraula *ministre*, avui aplicada en el món polític, prové del llatí “*minister*”, que vol dir “servidor”. Aquest és el sentit en sant Francesc, quan parla de ministre general o provincial.

CAPÍTOL IV

Venudes totes les coses, menysprea el diner rebut

8. D'aquesta manera, Francesc, constituït i confirmat per l'Esperit Sant com a servent de l'Altíssim, quan arribà el moment oportú, s'abandonà a l'impuls de la seva ànima: menysprea els béns d'aquest món i es llança a la conquesta de béns millors. Per altra banda no podia ajornar-ho, donat que una gran epidèmia s'havia difós per tot arreu i s'havia apoderat de la salut de molts: qualsevol tardança del metge hauria estat fatal per a la vida dels afectats.

Francesc s'aixeca, doncs, fa el senyal de la creu, aparella el cavall, munta la sella i, carregat de teles d'escarlata¹, arrenca a córrer cap a la ciutat de Foligno. Allà, com de costum, ven tot el gènere i ven també, amb força sort, el seu cavall.

De retorn, alleugerit de tant de bagatge, es pregunta sobre el destí que donarà a tot aquell diner. Convertit a Déu d'una manera meravellosa i repentina, no suporta per més temps anar carregat de tanta moneda; la considera sorra inútil i corre a desfer-se'n.

En apropar-se a Assís s'adona d'una esglésiola molt antiga, vora el camí, dedicada a sant Damià² i derruïda per l'acció del temps.

9. El nou cavaller de Crist³ s'acosta a l'ermita i la veu en un estat tan miserable que se li commou el cor. Hi entra amb temor i reverència i hi troba un pobre sacerdot, del qual besa

1. L'escarlata, tot i que avui és de color vermell viu, fins el segle XVI era una tela molt preuada i costosa, oriental, de colors blanc, blau o verd.

2. La primera referència a Sant Damià és de la segona meitat del segle XI. Gràcies a Francesc, aquesta esglésiola no es perdé com moltes altres.

3. L'ideal cavalleresc s'estengué arreu al llarg de l'Edat Mitjana. És de tots sabut com els joglars i trobadors van cantar les virtuts del cavaller ("milles" en llatí), com és el cas de *Tirant lo blanc* o, més tard, el de l'obra de Cervantes.

amb gran afecte les mans consagrades, i li ofereix tot el diner que duia, manifestant-li els seus propòsits. Sorprès el prevere d'una conversió tan sobtada com increïble, no dóna crèdit al que li diu Francesc i refusa la bossa que li ofereix per por d'ésser enganyat. És que l'havia vist —com aquell qui diu ahir— viure ben desordenadament entre parents i amics els quals aventatjava en estultícia. Francesc, però, insisteix i suplica, tractant de convèncer-lo amb paraules persuasives, i li prega amb tota l'ànima que per amor de Déu el deixi viure amb ell. El sacerdot finalment s'avé a rebre'l, però no accepta de cap manera el diner per temor als seus pares. Aleshores Francesc, perfecte menyspreador de les riqueses, el tira a l'ampit d'una finestreta, com si fos pòlsinera.

De tot cor desitjava posseir la saviesa, que val més que l'or, i aconseguir la prudència, més preciosa que l'argent.

CAPÍTOL V

El pare el persegueix i el fa presoner

10. Mentre el servent del Déu Altíssim romania en aquest lloc, el seu pare el buscava pertot arreu, com un explorador experimentat. A penes conegut l'indret i la mena de vida que Francesc duia, profundament adolorit i entristit pel canvi tan inesperat, convenç els veïns i amics i corre a la recerca del servent de Déu. Però aquest encara novell atleta de Crist, adonant-se de la vinguda del pare i sentint els crits dels perseguïdors, s'amaga en una cova que ell mateix havia aparellat per protegir-se de la ira i el perill.

Aquella cova, cavada sota la casa, era coneguda només per un home¹, i el servent de Déu hi restà un mes seguit, no

1. Sens dubte, era l'amic esmentat al n. 6.

gosant sortir per res si no era per estricta necessitat. Menjava allí dins del que de tant en tant rebia, acceptant tots els serveis que li eren oferts en secret. Desfet en llàgrimes, implorava Déu que l'alliberés de les mans dels qui perseguien la seva ànima i que li atorgués la gràcia d'acomplir els seus sants propòsits. Amb dejunis i plors invocava la clemència del Salvador i dubtant d'ell mateix posava tota la seva confiança en Déu.

Malgrat viure reclòs a la cova i encerclat en tenebres, se sentia amarat d'una dolçor inefable que no havia experimentat mai. Aleshores, enardit d'una flama interior, eixí de l'amagatall i es presentà indefens als insults dels perseguidors.

11. Prest, decidit i alegre, es vesteix de l'armadura necessària per als combats del Senyor: envigorit amb l'escut de la fe i d'una gran confiança, s'encamina cap a la ciutat, abrusat del diví amor i acusant-se del seu poc valor i de la seva tardança.

Tots els qui el coneixien, comparant-lo amb el que havia estat abans, l'insultaven, tenint-lo per boig i insensat, i li tiraven pedres i fang. Aquell aspecte de consumit i afeblit per la penitència que el feia tan diferent d'abans, feia creure que tot era resultat de la fam passada i d'una pertorbació mental. Però, perquè la paciència val més que l'orgull, Francesc es feia el sord als insults i agràia a Déu aquella prova. En va el malvat persegueix l'home recte, perquè com més ha combatut, més gran és el triomf de la seva fortalesa. Hom diu que la humiliació fa més fort el cor generós.

12. A les places i carrers augmentaven l'aldarull, les befes i els escarnis i els crits dels qui es burlaven arribava a tot arreu, fins a oïdes del seu propi pare. Havent sentit el nom del seu fill i com si els insults dels conciutadans li caiguessin al damunt, anà tot seguit a la recerca de Francesc, no pas per alliberar-lo, sinó per esfonsar-lo més. Com un llop ferotge amb l'ovelleta mansa, sense consideració ni respecte de cap mena, amb mirada cruel i amenaçadora, el lliga, l'arrossega i el tanca a casa. Insensible a tota mostra de compassió, l'empresona durant molts dies en un lloc humit i fosc; i creu torçar-li la voluntat, primer amb paraules i raonaments, i amb assots i cadenes després.

D'aquest sofriment, el jove en treia grans resolucions i més vigor per portar a terme el seu sant ideal. Ni l'aclapament de la presó ni les reprobacions insistents pogueren fer-li perdre mai la paciència.

Aquell que ha rebut el do d'alegrar-se en les tribulacions no pot, sota el pes del flagell i les cadenes, abandonar els recets propòsits del seu esperit ni ser arrencat del ramat de Crist. No li fa por el diluvi d'aigua, a aquell que en totes les angoixes troba per refugi el Fill de Déu, el qual, perquè no ens semblin aspres les nostres tribulacions, ens mostra que foren molt més grans les que Ell va sofrir per nosaltres.

CAPÍTOL VI

La mare l'allibera i ell es despulla davant el bisbe d'Assís

13. Pressionat el pare per afers familiars urgents¹, va haver de partir de casa durant un temps, mentre el servent de Déu romania fermat a la presó de casa seva. Llavors la mare, sola amb ell, desaprovant l'actuació del marit, li parlà amb tendresa, intuïnt, però, que no canviaria pas els propòsits del fill. Amb tot, se li remouen les entranyes maternals: desfà les cadenes i el deixa en llibertat. Francesc dóna gràcies a Déu omnipotent i, sense perdre temps, torna prest al lloc on havia estat abans.

Ara es mou amb més llibertat; davant el combat, somriu i es mostra serè; les injúries han enfortit el seu ànim i camina amb esperit obert i procedint amb major grandesa d'esperit.

1. Diu Y. Renoulard: "En la ruta natural de la Mediterrània al Mar del Nord, ja des de finals del segle XII, es fixà la Champagne com el centre principal de l'intercanvi entre Orient i Occident. A Troyes, Provins, Bar-sur-Aube, Lagny, centres en els que es muntaven fires durant tot l'any, els homes de negocis italians eren els animadors i els qui regulaven el tràfec." *Les hommes d'affaires italiens du Moyen Age*, Paris, Colin, 1950, p. 74.

Mentrestant el pare torna. No trobant-lo, es desfoga en insults contra la muller i acumula pecats sobre pecats. Després, furiós i bramant, corre a Sant Damià amb intenció d'allunyar Francesc de tota la rodalia si no pot sotmetre'l a casa seva. Aquesta vegada, però, com que el qui tem el Senyor està segur que en Ell hi ha la força, el fill de la gràcia, a penes s'adona que el seu pare segons la sang ve per endur-se'l, es presenta espontàniament, content i decidit. Amb veu d'home lliure, li manifesta que ni les cadenes ni els flagells no el dissuadiran, i afegeix que està disposat a sofrir amb goig tota mena de vexacions per amor de Crist.

14. Aleshores el pare, convençut que no podrà dissuadir-lo del nou camí, posa tot l'interès a fer-se restituir el diner perdut. El servent de Déu volia esmerçar-lo per ajudar els pobres i restaurar les esglésioles de la comarca; però, com que no estimava les riqueses, tampoc no mostrà cap afecte per elles ni el pertorbà perdre-les, tot i que fos sota l'aparença de bé. El seu pare descobreix la bossa de diners que Francesc, gran menyspreador dels béns materials i frisós dels celestials, havia tirat enmig de la pols de la finestra, i la set de l'avarícia del pare s'apaivagà amb la sorpresa de la troballa.

Llavors, el conduí a la presència del bisbe de la ciutat¹, perquè el fill fes en mans del prelat la renúncia i la restitució de tot el que posseïa. Lluny de tota resistència, Francesc, alegre i decidit, féu allò que se li reclamava.

15. Ja davant del bisbe, Francesc no dubta ni vacil·la: sense esperar cap paraula ni dir-la ell, es despulla del tot, tira la seva roba als peus del pare i resta així davant tothom. El bisbe, colpit de tant de coratge i admirat del fervor i la fermesa d'ànim, s'aixeca al moment, acull i abraça Francesc i el cobreix amb el seu propi mantell. Havia comprès clarament que es tractava d'una acció inspirada per Déu i que els fets del servent del

1. Guido II fou bisbe d'Assís des del 1204 (?) fins a la seva mort, el 30 de juliol del 1228. El tribunal episcopal tenia les seves competències; però, podia jutjar un laic? Per molts autors, el sol fet de ser ermità col·locava Francesc sota la jurisdicció episcopal.

Senyor que havia presenciat anaven carregats d'un significat misteriós. Per això, des d'aquell moment es constitueix en el seu protector; afavorint-lo i aconhortant-lo, l'abraçà amb sentiments de gran amor.

El nostre atleta es llança nu i lluita amb la nuesa: menysprea tot el que té aparença mundana i s'ocupa només de la santedat divina. D'aquesta manera s'esforça a menystenir la seva vida, rebutjant tota sol·licitud per ella. Ho fa perquè en el camí difícil de la vida, la pau i la pobresa vagin juntes i només el vel del cos el tingui separat mentrestant de la visió de Déu.

CAPÍTOL VII

Escomès pels lladres, és llançat a la neu; després es lliura al servei dels leprosos

16. Vestit de parracs, ell que temps enrere vestia escarlatina, caminava un dia pel bosc tot cantant les lloes de Déu en llengua francesa¹. De sobte, uns lladregots se li tiren al damunt, preguntant-li amb ferotgia qui era. Francesc segur d'ell mateix respon: "Jo sóc el pregoner del gran Rei; què voleu?". Els lladres l'apallissen i el llancen a un fossat ple de neu, dient-li: "Jeu aquí, miserable pregoner de Déu." Però ell, removent-se i espolsant-se la neu, surt prest de la fossa un cop retirats els lladres i ple d'alegria canta amb veu potent pel bosc les lloances al Creador de totes les coses.

I arribà així a un monestir, on sojorna pocs dies, amb una túnica esparracada i fent d'ajudant del cuiner. Tot només per apaivagar la fam, acontentant-se amb una mica de brou. Però, en no trobar escalf de ningú ni poder trobar un hàbit, encara

1. Per ser la llengua materna, Francesc acostumava a cantar en francès quan volia expressar el seu interior. Aquest francès, el provençal, era una llengua emparentada amb el català, naixents ambdues en aquell temps.

que fos usat, per mudar-se la roba, se n'anà cap a la ciutat de Gubbio; no per despit, sinó per necessitat. Aquí un antic amic li dóna una túnica decorosa.

Al cap de poc temps, estesa la bona fama del baró de Déu per tot arreu, el prior d'aquell monestir, penedit pel tracte donat a Francesc, vingué a trobar-lo per demanar-li perdó, ell i els seus monjos, en nom del Salvador.

17. Més tard, com a bon amant de la perfecta humilitat, el sant se n'anà en un indret on hi havia leprosos¹, i hi convivi, servint-los en tot per amor de Déu. Rentava els seus cossos infectats i en curava les ferides purulentes, com ell mateix ho refereix en el seu *Testament*: “Quan estava en pecat, em repugnava veure leprosos; però el mateix Senyor em portà enmig d'ells, i amb ells vaig exercir la misericòrdia.” La presència dels leprosos, com ell deia, li havia estat tan repugnant durant els anys de banalitats, que només de veure'ls de lluny, a dues milles i ajaguts a les seves cabanyes, es tapava el nas amb les mans.

Però heus ací el que s'esdevingué: En el temps que havia començat, per gràcia i força de l'Altíssim, a concebre santes i saludables resolucions, mentre vivia encara en les frivoltats mundanes, un dia es topa amb un leprós: vencent-se a ell mateix, s'hi acosta i li fa un petó. Des d'aquest moment comença a menystenir-se fins que, per la misericòrdia del Redemptor, aconsegueix la plena victòria sobre si mateix.

Cal dir que quan encara vivia en el món i en les seves vanitats, era summament compassiu amb tots els pobres, i feia almoina als més indigents, mostrant el seu afecte als més afligits. Una vegada, però, contra el seu costum —perquè sempre era gentil— acomiadà de males maneres un pobre que li demanava almoina. Tot seguit, penedit, s'acusà interiorment, pensant que per haver negat una cosa demanada en nom de tan gran Rei, era mereixedor de menyspreu i reprovació. Des d'aleshores de-

1. És l'hospital de Sant Salvador dels Murs, el lloc actual de Casa Gualdi, a mig camí entre Assís i Santa Maria dels Angels. Potser hi anà perquè a l'Evangeli en surten sovint i Jesús els guareix; l'amor de Francesc per ells és especialíssim: els anomena “germans meus cristians” (LP 64; SP 58).

terminà que, si podia, no negaria mai res a ningú que demanés en nom de Déu. Això ho va observar fidelment, fins a donar-se per enter ell mateix, duent a la pràctica abans de predicar-ho, el consell evangèlic que diu: *dóna a qui et demana alguna cosa i no esquivis el qui et vol manllevar* (Mt 5,42).

CAPÍTOL VIII

Restaura l'església de Sant Damià. Forma de vida de les senyores pobres que viuen en aquest lloc

18. La primera obra que el benaurat Francesc dugué entre mans a penes alliberat del jou del pare terrenal fou reedificar un temple al Senyor. No pretén construir-ne un de nou, sinó restaurar una església antiga i enderrocada; no posant els fonaments, sinó edificant-hi al damunt, deixant a Crist, sense adonar-se, la prerrogativa d'ésser el fonament. Ningú no pot col·locar cap altre fonament que el que ja està establert: Jesucrist. Havent anat, doncs, al lloc on fou construïda antigament l'església de Sant Damià, en poc temps i amb summa diligència la restaurà, ajudat per la gràcia de l'Altíssim.

Aquest és el lloc beneït i sant en què nasqué gloriosament, per obra de Francesc, l'orde de les *senyores pobres i santes verges*, gairebé sis anys després de la seva conversió. Fou aquí on la il·lustre Clara, oriünda d'Assís¹, pedra preciosa i fortíssima, es constituí en fonament de les altres pedres sobreposades.

L'orde de framenors havia estat ja constituït feliçment quan

1. Clara Favarone, de noble nissaga, era filla d'Assís. Quan el 1198-99 el poble s'aixecà contra la noblesa, fou expulsada de la ciutat, de la seva casa a la plaça de Sant Rufí, i fugí a Perusa, territori en mans de l'Imperi alemany. Precisament contra Perusa i a favor del poble, Francesc es féu cavaller, i caigué presoner a la mateixa Perusa (cf. 2Cel n. 4).

ella, convertida a Déu pels freqüents consells i encoratjaments de Francesc, fou causa d'exemple i progrés espiritual per a innumbrables ànimes.

Clara, noble pel seu naixement, més noble per la gràcia; verge en el cos, puríssima en l'esperit; jove pels anys¹, madura pel seny; constant en els propòsits i abrusada en el diví amor; abillada de saviesa i més distingida per la humilitat; Clara de nom, més clara per la vida i claríssima en les virtuts².

19. Sobre d'ella s'aixecà el noble edifici de precioses margarites. La seva lloança no es deu al saber humà, sinó a Déu únicament, perquè la petitesa del nostre enteniment no ho pot comprendre ni es pot expressar amb paraules.

En primer lloc, brilla la virtut de la contínua i mútua caritat, que enllaça la voluntat de totes aquelles germanes, donat que convivint quaranta o cinquanta en un mateix lloc, hi ha una identitat en el voler i no voler, fent de tantes ànimes una de sola.

En segon lloc, excelleix en cada una de les germanes la gemma de la humilitat, la qual, conservant els dons i beneficis celestials, les fa mereixedores de moltes altres virtuts.

En tercer lloc, el lliri de la virginitat i de la castedat escampa de tal manera el seu perfum en totes elles que, oblidades de les preocupacions terrenals, només desitgen meditar les coses del cel. Aquesta aroma fa néixer en llurs cors un afecte tan elevat a l'Espòs diví, que la integritat d'aquest amor sagrat fa oblidar els mals costums de la vida passada.

En quart lloc, són tan fidels al títol de l'altíssima pobresa que amb prou feines satisfan les necessitats urgents de menjar i de vestir.

20. En cinquè lloc, han adquirit la gràcia particular de la

1. Tenia 18 anys quan, la vetlla del diumenge de Rams, el 18 de març de l'any 1212, va prometre obediència a Francesc a Santa Maria dels Angels. Ella i les seves primeres seguidores comença-ren a les benedictines de Bàstia i de Sant'Angelo in Panso, però passaren de seguida a viure a Sant Damià (cf. LCl nos. 7 i 8).

2. Joc de paraules, habitual a la Bíblia, on el nom és signe de la vocació.

mortificació i del silenci de tal manera, que pràcticament no els és difícil dominar els sentits i refrenar la llengua. Algunes d'elles han perdut de tal forma el costum de parlar, que quan es veuen empeses a enraonar per una necessitat, amb prou feines saben fer-ho.

En sisè lloc, totes aquestes virtuts estan tan meravellosament adornades de la paciència, que cap tribulació, molèstia o adversitat no pot contorbar el seu ànim.

En setè lloc, finalment, han merescut un grau tan alt de contemplació, que aprenen en ella el que cal fer o evitar, assaborint la felicitat d'estar-se amb Déu, perseverant dia i nit en la lloança i la pregària. Que l'Altíssim es digni coronar amb la seva gràcia un començament tan sant amb una meta encara més santa.

Per ara, n'hi ha prou amb aquestes poques paraules, quant a les verges consagrades a Déu i dilectíssimes serventes de Crist. La seva vida admirable i la seva fundació gloriosa, constituïda pel papa Gregori, aleshores bisbe d'Ostia, mereixen un llibre propi i un temps a part¹.

CAPÍTOL IX

Francesc repara l'església de Santa Maria de la Porciúncula i canvia de vestit. Després d'escoltar l'Evangeli, ho abandona tot i afaïçona l'hàbit per als seus frares

21. Entretant, Francesc, mudant la roba de seglar, i restaurada l'esmentada església, se'n va a un altre lloc, prop de la ciutat d'Assís, i comença la reparació d'una segona església molt malmesa, gairebé en ruïnes, maldant en l'obra iniciada fins a acabar-la del tot.

1. Aquest llibre és la *Llengenda de santa Clara*, també traduïda al final d'aquest volum.

Després es traslladà en un altre indret anomenat la Porciúncula, on hi havia una antiga capella dedicada a la Mare de Déu, completament abandonada. Veient-la en aquell llastimós estat, mogut a compassió per la gran devoció que sentia a la Mare de misericòrdia, hi roman temporalment i acaba per reparar-la, en el tercer any de la seva conversió.

L'hàbit que duia aleshores era semblant al d'un ermità, amb una corretja a la cintura, un bastó a la mà per caminar i sandàlies als peus.

22. Però un dia que en aquella capella es llegia un text de l'Evangelí que explicava com el Senyor envià els seus deixebles a predicar¹, el sant, que hi era present i només havia copsat la idea general, després de celebrada la missa, demanà humilment al sacerdot que li expliqués el sentit de tot aquell passatge. El prevere li ho va comentar fil per randa i Francesc, sentint que els deixebles de Crist no havien de posseir or, ni plata, ni diners, que no havien de dur per al camí alforges, ni bossa, ni pa, ni bastó, ni anar calçats o vestir dues túniques, sinó predicar només el Regne de Déu, la penitència i la conversió, de cop, exultant de goig i ple de l'Esperit de Déu, exclamà: "Això és el que busco, això és el que vull, i això és el que desitjo complir de tot cor."

El sant s'afanyà a executar ple de joia el saludable consell que havia sentit i no dubtà gens a dur-lo a la pràctica amb fidelitat: es descalça, llença el bastó i, content només amb una sola túnica, se cenyeix amb una corda en lloc de fer-ho amb una corretja. Es confecciona un hàbit que reproduïx la imatge de la creu, a fi d'allunyar totes les seduccions diabòliques; fa l'hàbit molt bast i aspre per tal de crucificar la carn amb tots els seus vicis i pecats, i pobre i apedaçat, perquè no pugui ser envejat del món.

Amb la mateixa diligència i devoció s'esforça a complir tots els altres consells que havia escoltat per no fer-se mai sord

1. Normalment es creu que això succeí el 24 de febrer o el 12 d'octubre del 1208. Celano, com Francesc i en general els medievals, no cita literalment els evangelis, sinó que els barreja i recorda de memòria.

a l'Evangelí. Confiant el que sentia a la seva feliç memòria, procurava seguir-ho sol·lícitament al peu de la lletra.

CAPÍTOL X

Francesc predica l'Evangelí i anuncia la pau. Conversió dels sis primers framenors

23. Des d'aleshores, amb gran fervor d'esperit i goig interior, començà a predicar la penitència, edificant a tots amb la simplicitat de la seva paraula i la noblesa del seu cor. Les seves paraules eren com foc abrusador: penetraven en l'íntim dels oients, i produïen a tots entusiasme i admiració. Semblava totalment un altre del que havia estat abans: albirant el cel, poc es preocupava de mirar la terra. I, cosa sorprenent, inicià la seva predicació on d'infant havia après de llegir i on després seria enterrat amb honor¹, perquè d'aquesta manera l'inici feliç fos coronat d'un final encara més reeixit. Ensenyà on havia après i acabà feliçment on havia començat.

En tots els seus sermons, abans d'exposar la Paraula de Déu al poble, augurava la pau a tots dient: "El Senyor us doni la pau!" L'anunciava sempre amb devoció a tots els homes i dones, a tothom que trobava pels camins o que venien a ell. D'aquesta manera, molts que havien rebutjat la pau i la salvació, per la gràcia de Déu es convertiren en fills de la pau i en heralds de la salvació eterna.

24. El primer de tots a seguir el servent de Déu fou un veí d'Assís, pietós i d'esperit senzill. Després fou fra Bernat que, recollint el missatge de pau de Francesc, amb joia el seguí per

1. L'església de Sant Jordi era molt a prop de la casa dels Bernardone i disposava d'una escola parroquial, on anà Francesc. Santa Clara el sentí predicar aquí, i fou també en aquest lloc on l'any 1228 se celebrà la canonització del sant (cf. la Tercera Part d'aquesta vida de Celano).

obtenir el Regne del Cel. Bernat havia allotjat Francesc a casa seva moltes vegades. Observant i comprovant la seva vida i els seus costums i captivat per la sentor de les seves virtuts, concebé el temor de Déu i va resoldre abraçar el camí de salvació. Havent vist que el sant es passava tota la nit en oració —dormint poquíssim i lloant el Senyor i la gloriosa Verge Maria, Mare de Déu— ple d'admiració pensava: “Verament aquest home és un home de Déu!” Per aquest motiu vengué tot seguit el que tenia i ho donà als pobres i no als parents, i abraçant la norma de vida més perfecta posà en pràctica el consell evangèlic: *si vols ser perfecte, cuita a vendre els teus béns i dóna'ls als pobres, i tindràs un tresor al cel; en acabat, torna i segueix-me* (Mt 19,21). Fet això, vestí l'hàbit i compartí la vida de sant Francesc estant sempre amb ell, fins que, augmentant el nombre de framenors, amb l'obediència del pare fundador, fou enviat a una altra regió¹.

La seva conversió a Déu serví de model a tots aquells que el seguiren després: vendrien els seus béns i els donarien als pobres. La vinguda i conversió d'un home tan qualificat con fra Bernat, omplí de joia extraordinària Francesc, perquè això demostrava que el Senyor tenia cura d'ell, donant-li un company imprescindible i un amic fidel.

25. Gairebé al mateix temps el seguí un altre fill d'Assís, digne de tot elogi pel seu capteniment, perquè tot i viure poc temps començà amb virtut i acabà amb summa perfecció².

A aquest el seguí poc després fra Gil³, home simple, recte

1. A la llum del n° 30 d'aquesta mateixa *Vida*, fra Bernat i fra Gil anaren a Santiago de Compostel·la, que era un dels centres de peregrinacions medievals més freqüentats.

2. Es tracta de Pere Catani, jurista i segurament canonge de la catedral d'Assís. Seguí Francesc el mateix dia que Bernat de Quintavale. Gaudí de la simpatia del sant, a qui acompanyà en el seu viatge a Orient el 1219. Fou elegit vicari general de l'orde, però morí poc després a la Porciúncula el 10 de març del 1221.

3. Ingressà a l'orde el 23 d'abril del 1208. La segona part de la frase és una interpolació, ja que fra Gil morí el 1262, i difícilment Celano pot parlar de “la seva llarga vida” quan escriu això, el 1229.

i temorós de Déu, que en tota la seva llarga vida practicà la santedat, la justícia, la pietat, i deixà als altres exemple d'obediència perfecta, d'esforçat treball manual, d'amor al recolliment i a la santa contemplació.

Després de fra Gil en vingué un altre i, finalment, el seguí fra Felip, fent el número set, al qual el Senyor purificà els seus llavis amb una brasa ardent, de tal manera que parlava de Déu amb admirable dolcesa. Fra Felip interpretava la Sagrada Escripura i n'explicava el significat més recòndit, sense haver estudiat mai en cap escola, semblant a aquells que els prínceps dels jueus tenien per gent ignorant i sense lletres.

CAPÍTOL XI

Esperit de profecia i prediccions de sant Francesc

26. El benaurat pare Francesc dia rere dia experimentava el confort i la gràcia de l'Esperit Sant i amb summa diligència anava formant els seus fills, ensenyant-los de fer camí amb pas ferm per la ruta de la santa pobresa i de la benaurada simplicitat.

Un dia, meravellat per la misericòrdia del Senyor pels molts beneficis que li havia atorgat, desitjava conèixer de Déu com havia de capténir-se ell i els seus frares. Per a aquest fi es retirà, com tenia per costum, en un lloc adequat a la pregària. Romangué allà una temporada invocant el Senyor de l'univers amb temor i tremolor, recordant amb tristor de l'ànima els anys malgastats i repetint: "Oh Déu, tingueu pietat de mi que sóc un pobre pecador!"¹ A poc a poc començà a experimentar en l'íntim del seu cor una inefable dolçor i una joia extraordinària. Començà també a sentir-se fora de si mateix; l'angoixa i

1. Cf. Lc 18,13.

les tenebres que en el seu cor s'havien aplegat per temor del pecat, foren bandejades, i li fou infosa la certesa que tots els pecats li eren perdonats i que vivia en estat de gràcia. Després, com extàtic i enterament absort i transportat en una llum que eixamplava l'horitzó de la seva ment, li fou donat de preveure el futur. Un cop esvaïdes aquella dolçor i aquella llum, comparagué amb un esperit nou i semblava tot un altre home.

27. Aleshores, tornant ple d'alegria, digué als seus frares: "Germans, conhorteu-vos i alegreu-vos en el Senyor; no us entristiu perquè som tan pocs, ni us espanteu per la meua simplicitat o la vostra, perquè, com m'ha revelat el Senyor, Ell ens farà créixer en una gran multitud i ens propagarà fins a l'extrem del món. Em veig obligat a manifestar-vos tot el que he vist en profit vostre. De veritat ho callaria si la caritat no em forcés a comunicar-vos-ho. He vist una gran quantitat d'homes que venien freturosos per conviure amb nosaltres, vestint el mateix hàbit i seguint la mateixa Regla del nostre orde. Ressona encara a les meves oïdes la remor d'aquells que anaven i venien conforme al mandat de la santa obediència. He vist camins plens de gent de tota nació que venien cap aquí: venien francesos, s'afanyaven espanyols, corrien alemanys i anglesos i volava una multitud d'altres llengües diverses."

Sentit tot això, una santa alegria s'apoderà dels frares, sigui per la gràcia que Déu havia atorgat al sant, sigui perquè desitjant ardorosament el bé del proïsme, anhelaven que augmentés cada dia el nombre de framenors per la salvació de tots.

28. Després Francesc encara afegí: "Germans, per regraciar amb fe i devoció el Senyor Déu nostre de tots els seus dons, i perquè conegueu com cal comportar-se amb els germans presents i amb els que vindran, escolteu la veritat sobre esdeveniments futurs. Ara, al principi de la vida del nostre orde, trobarem fruits saborosos i exquisits; després, uns altres de no tan gustosos, i al final, ens en donaran d'altres tan amargs que no podrem ni menjar-los perquè, malgrat la seva presència externa plaent i aromàtica, ningú no els podrà tastar pel seu mal gust. I és ben cert que, com us he dit, el Senyor ens farà créixer

en un poble nombrosíssim, perquè esdevindrà com al pescador, que tirant les xarxes a la mar o en un llac, pesca una gran quantitat de peixos, però després els col·loca a la barca i, com que són molts, escull només els millors i els més grossos i llença tots els altres.”

Que cert ha estat i com s’han anat complint les prediccions del sant, és cosa manifesta per qualsevol que ho consideri amb esperit de veritat. Heus aquí com el do de profecia reposava sobre sant Francesc!

CAPÍTOL XII

Francesc envia els frares de dos en dos pel món. Poc temps després es reuneixen novament

29. Per aquest mateix temps ingressà a l’orde un nou candidat, home de bé; amb ell foren ja vuit els germans. Aleshores el benaurat Francesc els reuní al seu voltant i els parlà llargament del Regne de Déu, del menyspreu del món, de l’abnegació a la pròpia voluntat i del domini de si mateix. Després els dividí en quatre grups i els digué: “Aneu, germans, de dos en dos, per tot el món i anuncieu als homes la pau i la penitència en remissió dels pecats; sigueu mansuets en la persecució, segurs que el Senyor complirà el seu designi i mantindrà la seva promesa. Responen amb humilitat al qui us pregunti, beneïu els qui us persegueixin, doneu gràcies als que us injuriïn i calumniïn, perquè a canvi ens ve preparat el regne etern.”

Curulls d’alegria, es prosternaren davant el benaurat pare en actitud reverent acollint el precepte de la santa obediència. Llavors ell els abraçà i digué a cada u amb tendresa i devoció: “Posa la teva confiança en el Senyor, que Ell et sostindrà.” Aquesta frase la repetia sempre que enviava algun frare amb el mèrit de l’obediència.

30. Fra Bernat i fra Gil partiren cap a Santiago de Compos-

tella, a Galícia. Sant Francesc i un altre company se n'anaren en un altre lloc¹; els altres quatre, de dos en dos, marxaren a dos indrets diferents.

Al cap de poc temps, sant Francesc, desitjant veure'ls tots de nou, pregà el Senyor —que aplegà els fills dispersos d'Israel— que es dignés per la seva misericòrdia reunir-los ben aviat. I així va ocórrer: sense que ningú els convoqués, es trobaren altra volta i en donaren gràcies a Déu.

Un cop reunits a taula, manifesten la seva joia de veure novament el bondadós pastor i alhora es meravellen d'haver tingut tots el mateix pensament. Conten després els favors que el Senyor ha obrat en ells per la seva misericòrdia, i imploren humilment correcció i penitència al benaurat pare per si han estat negligents o infidels en alguna cosa.

Així acostumaven a fer-ho sempre que venien a ell, no ocultaven mai el més petit pensament o els primers embats de la seva ànima, i quan havien complert tot el que se'ls havia ordenat, es consideraven servents inútils. Veritablement la “puresa de cor” arribava a tal punt en aquell primer grup de deixebles, que duent a terme obres útils, santes i rectes, eren incapaces de tenir-ne vanaglòria². Al mateix temps el sant, mostrant gran amor als seus fills, començà a exposar-los els seus projectes, donant-los-els a conèixer tal com el Senyor els hi havia revelat.

31. Durant aquest temps s'afegiren i es feren deixebles de sant Francesc quatre homes més, íntegres i virtuosos³. Això provocà molts comentaris entre la gent i la fama de l'home de Déu anava creixent i estenent-se més i més entre el poble. Cal dir que en aquell temps sant Francesc i els seus frares sen-

1. La vall de Rieti.

2. Diu Francesc: “Sortós aquell servent que no es gloria pas més en el bé que el Senyor diu i obra per ell, que en el que diu i obra per un altre” (Adm 17).

3. Són: Angel Tancredo (pressumiblement, un dels autors de la Llegenda dels Tres Companys), Joan de San Costanzo, Bàrbar i un altre Bernat, no el de Quintavale.

tien gran alegria sempre que algun fidel, qualsevol que fos el seu estat i condició (pietós, ric, pobre, noble, servent, menyspreat, estimat, prudent, simple, clergue, curt de gambals o laic) si guiat per l'Esperit de Déu, venia a rebre l'hàbit de la santa religió.

Tot suscitava admiració dels homes del món, per als quals l'exemple de la humilitat despertava en ells un canvi de vida i la penitència pels propis pecats. Ni la condició humil ni la pobresa, que el món té per bogeria, podien impedir que fossin incorporats a l'obra de Déu aquells que el mateix Déu volia edificar, ja que Ell es complau amb els senzills i menyspreats del món.

CAPÍTOL XIII

Essent onze frares, va escriure la primera Regla, que fou aprovada per Innocenci III. La visió de l'arbre

32. Veient com augmentava cada dia el nombre dels seus deixebles, Francesc va escriure per al seu ús i dels seus frares presents i futurs, "en poques i senzilles paraules"¹, una norma de vida o regla, composta sobretot de frases de l'Evangelí, l'observança del qual era el seu viu desig. Amb tot, afegí algunes poques coses més, indispensables per a una vida santa en comú.

Després, amb els companys ja esmentats, anà a Roma amb l'ardent anhel que el senyor papa Innocenci III es dignés confirmar el que havia escrit².

1. Expressió del *Testament*: "I jo vaig fer escriure aquesta forma de vida, en poques paraules i senzilles, i el senyor papa m'ho confirmà."

2. Tomàs de Celano, que entraria a l'orde pels vols del 1214-1215, vestí l'hàbit el 1216. Viuria, per tant, cinc anys sota el règim d'aquesta primera Règla, avui perduda, de la qual malaura-dament res no ens diu.

Aquella temporada es trobava a Roma el venerable bisbe d'Assís Guido, que honorava i estimava Francesc i tots els seus frares amb un afecte singular. Quan els veié, ignorant el motiu de la seva visita, es disgustà, perquè temia que volguessin abandonar la seva terra nadiua on el Senyor, per mitjà del seu servent, començava a realitzar coses admirables. Estava satisfet de tenir a la seva diòcesi homes de tanta virtut, de la vida i costums dels quals esperava grans fruits. Però, assabentat del motiu del seu viatge i dels seus propòsits, s'alegrà en el Senyor i s'oferí a donar-los suport i consell.

Sant Francesc es presentà també al bisbe de Sabina, Joan de Sant Pau, el qual, entre els prínceps i prelats de la cúria romana, es distingia pel seu menyspreu de les coses terrenals i per l'estimació de les celestials. El rebé benignament i escoltà amb gran afecte els seus desitjos i determinacions.

33. Essent el prelat home prudent i discret, li féu moltes preguntes i cercava de convèncer-lo perquè s'orientés a una vida monàstica o eremítica. Sant Francesc, però, refusava humilment i com podia les propostes del prelat, no per altivesa, sinó perquè mogut per aspiracions més elevades buscava un altre ideal. El bisbe admirava el zel i el fervor de Francesc, però —tament que no podria perseverar en els seus propòsits un ideal tan alt— li mostrava camins més planers. Per últim, vençut per la fermesa del servent de Déu, accedí a la seva petició i s'ocupà amb el major interès de promoure la seva causa davant el papa.

Presidia llavors l'Església de Déu el senyor papa Innocenci III, home revestit de glòria, docte, ric d'eloqüència, ardorós de zel per la justícia en defensa dels drets i dels interessos de la fe cristiana. El papa, havent conegut el desig d'aquest home de Déu, després de madura reflexió, accedí a la petició i li donà curs. L'encoratjà i el beneí dient: "Que Déu us acompanyi, germans; prediqueu, com Ell us inspi, la penitència a tothom. Quan Déu omnipotent us faci créixer en nombre i gràcia, tor-

neu i digueu-m'ho, i jo us concediré altres favors i us confiaré assumptes de més gran transcendència.¹”

Verament el Senyor era amb sant Francesc onsevulla que es trobés, delectant-lo amb revelacions i encoratjant-lo amb els seus favors. Una nit tingué aquesta visió: tot fent camí, va veure que hi havia a la vorera un arbre robust, alt, cepat i de bellesa extraordinària, amb un tronc majestuós i enorme. Acostant-s'hi per observar, a la seva ombra, el seu encant i altura, fou de sobte elevat tan alt que tocava l'última branca, i agafant-la amb una sola mà la blincava fins a tocar a terra amb una extrema facilitat. Això és el que de veritat s'esdevingué: el senyor papa Innocenci III, l'arbre més alt i poderós del món², s'inclinà benvolent a la petició i voluntat del benaurat Francesc.

CAPÍTOL XIV

Retorn de la ciutat de Roma a la vall de Spoleto i el que els succeí pel camí

34. Francesc i els seus companys, curulls d'exultança pels dons i beneficis d'un tan gran pare i senyor, regraciaren Déu omnipotent, que enlaira els humils i conforta els afligits. Feta una curta visita al sepulcre de sant Pere i acabada la pregària, sortiren de la ciutat de Roma, fent ruta cap a la vall de Spoleto. Tot caminant, parlaven entre ells dels molts i grans favors re-

1. Un dels problemes més greus d'Innocenci III era el de les croades, sobretot contra els càtars. Tot i semblar que la volia concedir a Francesc, aquesta croada fou atorgada als dominics.

2. La història del Papat veu en Innocenci l'home que acumulà més poder i tenia sotmesos tots els reis de la cristiandat. La doctrina medieval sobre les dues espases, la dels afers temporals i la dels espirituals, donava al papa plena potestat a tots els nivells.

but de Déu clementíssim: la gentilesa amb què els havia rebut el vicari de Crist, pastor i pare universal de tota la cristiandat; com posarien en pràctica els consells que els havia donat; la forma d'observar i guardar fidelment i amb sinceritat la Regla; com calia portar-se santament i religiosa davant l'Altíssim; com, finalment, la seva vida i costums, mitjançant el progrés en la virtut, podria ser un exemple per als altres.

Mentre els nous deixebles de Crist conversaven àmpliament d'aquests temes amb esperit humil, creixia el dia i passaven les hores. Entretant, fatigats i amb gana, arribaren a un indret solitari i sense queviures, ja que el lloc era lluny del poblat. Aleshores, d'improvís, per divina providència, aparegué pel camí un home que duia un pa a les mans. Els el donà i va desaparèixer. Quedaren meravellats perquè no el coneixien de res i s'en-coratjaren mútuament confiant només en la misericòrdia divina.

En acabat, reconfortats amb aquell menjar, continuaren fent camí fins a un lloc prop de la ciutat d'Orte, i s'hi quedaren uns dies. Alguns entraren a la ciutat i el poquet que podien arreplegar demanant almoïna de porta en porta ho donaven als altres companys i tots en comú s'ho repartien contents i agraïts. Si els sobrava alguna cosa i no podien donar-ho als pobres, ho amagaven en una fossa que havia servit de sepulcre durant un temps, i s'ho menjaven l'endemà. Aquell lloc estava abandonat, era ben desert i gairebé mai no hi passava ningú.

35. Eren feliços de no veure ni posseir res frívol o seductor als sentits i s'avesaven ja a la santa pobresa. Joïosos per la total mancança de les coses d'aquest món, determinaren viure sempre i a tot arreu units a la pobresa, de la mateixa manera com hi vivien ara. I com que estaven deslligats de tota cura terrenal, trobaven sols plaer en les coses celestes i acordaren irrevocablement de no apartar-se mai dels braços de la santa pobresa, per grans que fossin les tribulacions i les temptacions.

Més encara: com que la bellesa del lloc acostuma a influir en la disminució de la fermesa de l'esperit i perquè no captivés la seva afecció amb aparença de propietat una estada massa llarga, entraren a la vall de Spoleto seguint sempre el servent de Déu Francesc.

Moguts per una vera equanimitat, tractaven si els calia viure en el món, entre els homes, o més bé retirar-se a llocs eremítics. Sant Francesc, que no confiava mai en si mateix i que en tota decisió acudia a la pregària, havia determinat no viure per ell mateix, sinó per Aquell que morí per a tots, convençut d'haver estat enviat per Déu a conquerir les ànimes que el diable intentava de perdre.

CAPÍTOL XV

Fama del benaurat Francesc. Conversió de molts a Déu. La seva institució es diu "Orde dels framenors". Com instruïa ell als qui hi ingressaven

36. L'esforçat soldat de Crist passava per les ciutats i els castells anunciant el Regne de Déu, la pau i la salvació i predicant la penitència en remissió dels pecats; no, però, amb l'artifici de la saviesa humana, sinó amb la doctrina i la força de l'Esperit. Actuava fidelment amb l'autoritat apostòlica que havia rebut, evitant afalacs i tota vanaglòria. No era feble ni dissimulava a l'hora de condemnar els vicis, sinó que els reptava amb fermesa, practicant ell primer allò que recomanava als altres. No temia que el corregissin: proclamava la veritat amb tanta franquesa, que fins els homes doctes, il·lustres per la seva fama, quedaven parats de la inspiració de les seves paraules, i en la seva presència restaven envaïts d'un temor saludable.

Homes i dones, clergues i religiosos, corrien amatents a veure i sentir el sant, perquè els semblava a tots un home de l'altre món.

Persones de tota edat i sexe acudien adelerats a contemplar les meravelles que el Senyor renovava en el món per mitjà del seu servent. Amb motiu de la presència o la sola fama de sant Francesc, s'hauria dit com si hagués davallat del cel una nova llum que foragitava la tenebra que cobria la terra, tan espessa

que gairebé ningú no sabia on era el camí de la salvació. Era tan gran l'oblit de Déu i la negligència dels seus manaments, que era difícil arrencar-los dels seus inveterats vicis i mals costums.

37. Francesc brillava com estel lluminós en la foscor de la nit i com l'alba en la tenebra, de manera que en poc temps canvià l'aspecte paorós d'aquella comarca, la qual, perdent l'antiga lletgesa, aflorà bonica amb una nova fesomia. Desapareixent la sequera d'abans, brotà i va créixer en l'àrid camp abundosa col·lita. Fins la vinya menys cultivada començà a florir i a madurar i, per la gràcia del Senyor, produí fruits de bonesa i honestat.

Per tot arreu ressonaven himnes de gratitud i lloança; tants, que molts, seguint l'exemple i els ensenyaments de sant Francesc, abandonaren l'interès per les coses mundanes i aprenueren el coneixement de si mateixos, estimant i respectant al mateix temps el Creador. Molts, nobles i servents, clergues i laics, tots dòcils a la divina inspiració, venien al sant, desitjosos de quedar-se per sempre amb ell i sota el seu guiatge. Francesc els regava a tots amb un devassal de gràcia celestial, la qual, com aigua vivificant, feia florir les virtuts en el jardí del cor. Artista i mestre de vida evangèlica verament gloriós, amb el seu exemple i la seva Regla i ensenyaments, es renovà l'Església de Crist en els seus fidels, homes i dones, i reeixí la triple milícia dels seus elegits¹.

A tothom donava una norma de vida, i mostrava a cada u el camí de la salvació, segons el propi estat o condició.

38. Tractarem ara de l'orde que Francesc instituí amb el seu amor i vivificà amb la seva professió.

En efecte, ell fou qui fundà l'orde dels framenors, i els donà aquest nom quan va escriure en la Regla aquestes paraules: "Que siguin menors." I a continuació afegí: "Vull que aquesta fraternitat es digui Orde dels framenors". I realment eren menors, perquè estaven sotmesos a tothom, buscant sempre l'úl-

1. ¿Es refereix als tres ordes franciscans: framenors, clarisses i terciaris?

tim lloc i els oficis més vulgars per merèixer així el fonament de la veritable humilitat, sobre la qual es pogué construir l'edifici espiritual de totes les virtuts.

I de fet, sobre aquesta base sòlida es bastí el noble edifici de la caritat. Com pedres vives, aplegades de totes les parts del món, per dir-ho així, formaren el temple de l'Esperit Sant. Que n'era, d'ardent, el foc de la caritat fraternal que abrusava els nous deixebles del Crist! Quin amor! Que n'eren de robusts els llaços d'aquest grup religiós! Quan es trobaven pel camí o en algun lloc —que acostumava a ser sovint—, hi havia un esclat d'afecte espiritual, un amor fratern superior a tot altre amor. Les abraçades eren castes i els sentiments, tendrívols; els petons eren sants, les converses, agradables; el somriure, modest; el rostre, festiu; la mirada, senzilla, i el posat, humil. Benèvoles les paraules i serenes les observacions; unànims en l'ideal, diligents i infatigables en el servei mutu.

39. Havent desestimat les coses terrenals i essent immunes a qualsevol amor egoista, posaven tot el cor en la comunitat, cercant amb esforç de donar-se a si mateixos per subvenir a les necessitats dels companys. Eren feliços quan podien reunir-se, i més feliços encara quan s'havien trobat. En canvi, els era penosa l'absència, amarga la separació i dolorós el moment del comiat. Com dòcils cavallers, no anteposaven res als preceptes de la santa obediència i abans que se'ls indiqués alguna cosa de paraula, ja ho havien complert d'obra. No feien distincions en el que estava manat; ho complien prest i sense discussió.

Aimants i seguidors de l'altíssima pobresa, perquè no desitjaven ni tenien res, no temien de perdre cap cosa. Estaven contents amb una sola túnica¹, apedaçada per dins i per fora, no buscant elegància sinó menyspreu i vilesa per donar a entendre que estaven crucificats pel món; cenyits amb una corda i amb aspres calçons, sempre decidits a ser fidels d'aquesta manera i no d'una altra. Per això, gaudien sempre de pau interior, lliures d'inquietud i temor, sense cap afany pel futur. Quan

1. No obstant això, Francesc admeté una segona túnica pels malalts i pels qui anaven a països més freds.

viatjaven no s'amoïnaven per on passarien la nit ni es preocupaven per l'endemà. En les temporades més fredes, si no trobaven un hostal, s'arreceraven en un forn¹ o passaven la nit en qualsevol cabana.

De dia, els qui eren destres en alguna ocupació s'esmerçaven en treballs manuals o tenien cura dels leprosos, o anaven a d'altres llocs per servir tothom amb humilitat i devoció. Rebutjaven qualsevol treball que pogués originar escàndol² i s'ocupaven en coses decoroses i útils, donant exemple d'humilitat i paciència amb tots els qui tractaven.

40. Amarats talment de la paciència, preferien sojornar on serien objecte de persecució i no pas on, coneguda la seva santedat, poguessin gaudir els favors del món. Oprobis, injúries, persecució, assots, despullament, empresonament, ho suportaven tot, sense buscar cap defensa. De la seva boca, només en sortien cants de lloança i agraïment.

No es cansaven mai d'alabar Déu en la pregària; examinant i repassant les seves accions, regraciaven Déu pel bé que havien obrat, i ploraven amargament per les negligències i lleugeres comeses. Quan després, en la llarga oració, no experimentaven l'u-sual dolcesa i devoció, es consideraven abandonats de Déu. Perquè el son no els dominés durant la llarga pregària, acudien a capteniments que s'havien ingeniats: uns s'agafaven a cordes suspeses, altres se cenyien amb cilicis i d'altres s'ajeien sobre dures soques. Si alguna vegada havien estat menys sobris que de costum, per haver-se excedit en el menjar o el beure o s'havien passat de l'estricta necessari per la fatiga del viatge, es castigaven durament amb una abstinència de molts dies. En fi, reprimien amb tant de rigor els instints de la carn que no temien llançar-se despullats sobre el glaç o rebolcar-se damunt d'esbarzers, quedant el seu cos tacat de sang.

41. Tenien tant menyspreu pels béns terrenals, que amb prou feines acceptaven allò que era indispensable per viure i, acos-

1. Molts pobles i viles tenien un forn públic.

2. Majordoms, títols de superioritat, treballs al costat de dones o de càtars...

tumats abans a totes les comoditats, no s'espantaven ara davant les privacions més dures.

Tot i que eren tan severos amb ells mateixos, es mostraven alhora mansuets i pacífics amb els altres; s'exercitaven només en obres edificants, essent portadors de pau, evitant amb summa diligència qualsevol motiu de mal exemple. Parlaven només quan era necessari i no deien mai paraules incorrectes o vanes. En tota la seva vida i activitat no es podia trobar res que no fos honest i recte. Extremosament ordenats en tot: el seu caminar era modest i mortificaven de tal manera els sentits que no veien ni sentien sinó allò que es proposaven i era decorós. Fixaven els ulls a terra, mentre tenien la ment posada al cel. Enveja, malícia, rancúnia, murmuració, sospita o amargor no trobava lloc en ells; en canvi, vivien en una gran concòrdia i benvolença, i la seva ocupació era l'acció de gràcies i els cants de lloança a Déu.

Aquest fou el mestratge amb què Francesc, pare bondadós, educava els seus nous fills, i no solament de paraula, sinó d'obra i de veritat, amb l'exemple de la seva vida.

CAPÍTOL XVI

Estada a Rivortorto i observança de la pobresa

42. El benaurat Francesc solia recollir-se amb els seus companys en un lloc prop de la ciutat d'Assís que es deia Rivortorto¹. Hi havia allà una cabana mig abandonada on s'aixoplugaven els esforçats menyspreadors de les cases grans i luxoses. Al seu redós es protegien de la pluja. Deia el sant: "Més de pressa es puja al cel des d'una cabana que des d'un palau."

1. El nom li ve d'una riera seca i tortuosa, però perillosa quan sobreeixia.

Pare i fills vivien junts en aquell indret amb mancances de tota mena, privats a voltes d'un bocí de pa, contents menjant naps que captaven amb penes i treballs per la rogalia d'Assís. L'estatge era tan reduït, que amb dificultat podien seure o estirar-se a terra. Amb tot, ningú no murmurava ni es queixava; mantenien l'alegria de l'esperit i conservaven l'ànim serè i pacient.

Dia rere dia i contínuament, sant Francesc s'examinava a si mateix i els altres, perquè no restés en ells res de mundà i fos evitada qualsevol negligència. Amb ell mateix era particularment rigorós i atent, i si, com passa a tots, l'envestia alguna temptació de la carn a ple hivern, se submergia en un bassal glaçat, fins que desapareixia la temptació. Els altres, naturalment, imitaven amb fervor el seu admirable exemple de penitència.

43. Els ensenyava no tan sols a combatre els vicis i a mortificar els incentius del cos, sinó també a conservar-se purs en els sentits externs, per on la mort entra en l'ànima.

Quan va passar un dia per aquell indret amb gran pompa i seguici l'emperador Ot¹, que venia a rebre la "corona de l'imperi de la terra", el benaurat Francesc no volgué sortir de la cabana, que era just al senderol per on passava el seguici, ni va permetre que els seus companys sortissin a saludar-lo, a excepció d'un que amb valentia havia d'anunciar a l'emperador que la seva glòria duraria ben poc.

El sant baró preparava el seu interior a fi que fos una digna estança de Déu; el món exterior, amb tot el seu brogit, no era capaç de distreure'l ni cap veu d'interrompre la gran obra que duia entre mans. Se sentia revestit de l'autoritat apostòlica i per això rebutjava absolutament d'adular reis i prínceps.

44. Cercava constantment la santa simplicitat i no acceptava que l'estretor del lloc impedís l'expansió de l'esperit. Per

1. Ot de Brunswick (1198-1218) fou coronat emperador d'Alemanya a Roma el 4 d'octubre de 1209, però destituït pel mateix Innocenci III un any després (18 de novembre del 1210).

això escrivia el nom dels frares en les travesses de la cabana, perquè cadascú pogués reconèixer el lloc per a pregar i per al repòs, i l'estretor d'espai no torbés el recolliment de l'ànim.

Mentre eren en aquell tuguri, vet aquí que un dia un home que duia un ase arribà a la cabana on romanía el servent de Déu i els seus companys. Tement que el foragitessin, empenyia l'ase perquè entrés, tot dient: "Endavant, que millorarem el lloc aquí!" En sentir això, Francesc s'entristí, adonant-se de la intenció malèvola d'aquell home que creia que els framenors volien establir-se allà i construir més cabanes. Al moment, Francesc sortí de la cabana i l'abandonà a causa de les paraules del camperol, i es traslladà en un altre indret no lluny, anomenat la Porciúncula, on, com resta dit, hi havia reparat temps enrere l'esglésiola de Santa Maria. No volia tenir res propi, per poder-ho posseir més plenament tot en el Senyor.

CAPÍTOL XVII

El benaurat Francesc ensenya els seus frares a pregar. Obediència i simplicitat d'ells

45. Per aquell temps els frares li demanaren reiteradament que els ensenyés a pregar, perquè enduts per la seva simplicitat d'esperit, no coneixien encara l'ofici litúrgic. Ell els digué: "Quan pregueu, digueu: *Pare Nostre, i Us adorem, oh Crist, en totes les esglésies que hi ha a la terra i us beneïm, perquè amb la vostra santa creu heu redimit el món!*" Això feien els deixebles del pietós pare i mestre, preocupant-se d'observar-ho amb tota perfecció, perquè s'havien proposat seguir no tan sols els consells fraternals i els seus mandats, sinó el que pensava o rumiava el sant, si d'alguna manera podien esbrinar-ho.

Els deia també el pare benaurat que és tan vera obediència aquella que és expressada en paraules com la que només ha estat pensada; igualment quan és un manament que quan és

un desig. I deia: “Si un framenor, abans d’oir la veu del superior, endevina la seva intenció, tot seguit cal que disposi l’obediència per complir la seva voluntat.”

Fidels a l’exhortació de Francesc, sempre que passaven prop d’una església, encara que no hi entressin, si la veien de lluny, es giraven vers ella i postrats a terra adoraven l’Altíssim dient: “Us adorem, oh Crist, aquí i en totes les esglésies.” I cosa no menys admirable: feien això mateix sempre que veien una creu o un signe de la creu, fos a terra, en una paret, als arbres o a la vora del camí.

46. Era tanta la seva simplicitat, innocència i puresa de cor, que desconeixien la hipocresia. Com que tenien una sola fe, regnava també una sola voluntat i un mateix esperit; eren semblants en la concòrdia dels costums i en el cultiu de les virtuts, en l’harmonia del pensament i en la generositat dels actes.

Havien escollit per confessor un sacerdot secular que era tristament conegut pels seus pecats gravíssims i menyspreat de tothom a causa de la depravada conducta. Però ells no volien creure el mal que se’n deia, i continuaven confessant-s’hi, prestant-li la deguda reverència.

Un dia aquest sacerdot, o potser un altre, digué a un dels frares: “Vés amb compte, germà, de no ser un hipòcrita.” Aquell framenor, recolzat en la paraula del prevere, es considerarà hipòcrita de veritat i, afligit profundament, plorava nit i dia.

Quan els seus companys li preguntaren la causa de tanta tristesa i pena, els digué: “Un sacerdot m’ha dit això, i estic tan trist que no puc pensar en cap altra cosa!” L’exhortaven i el consolaven, aconsellant-li que no donés fe a aquelles paraules; però ell replicava: “Què m’esteu dient, germans? Per ventura un sacerdot pot mentir? Si un sacerdot no pot enganyar, hem de creure que el que m’ha dit és veritat.” I continuà llarg temps en aquesta simplicitat d’ànim, fins que sant Francesc apaivagà el seu esperit explicant-li la frase del prevere i excusant-ne amb perspicàcia la intenció.

No hi havia torbament interior per gran que fos en l’ànim de qualsevol framenor que, amb la paraula ardorosa del sant, no s’esvaís i no donés pas a la serenor.

El carro de foc. I com el benaurat Francesc, encara que fos absent, veia els seus frares

47. Com sigui que aquells sants barons caminaven amb simplicitat davant Déu i amb coratge davant els homes, meresqueren per aquell temps la gràcia d'una revelació sobrenatural. Abrusats pel foc de l'Esperit Sant, cantaven amb veu suplicant i melodia pietosa el "Pater Noster", i això ho feien no sols en els moments establerts, sinó a qualsevol hora i en qualsevol lloc, donat que no els preocupava res de les coses d'aquest món.

Una vegada que Francesc era absent, vers la mitja nit, mentre alguns dormien i altres pregaven fervorosament en silenci, entrà per la portella de la casa un carro de foc lluminós, que donà dues o tres voltes per l'estança, transportant un globus molt gran que semblava el sol i féu desaparèixer la foscor de la nit. Els frares que vetllaven quedaren espordits i els que dormien es despertaren esglaiats, sentint-se tots penetrats d'aquella celèstia resplendent tant en l'esperit com en el cos. Reunits tots, es preguntaven sobre el significat d'aquell misteriós fenomen, i restaven més corpresos perquè amb la força d'aquella resplendor llegien clarament les consciències de cadascú. Aleshores compregueren i descobriren que es tractava de l'ànima del pare benaurat, radiant amb aquella extraordinària resplendor, que mereixia del Senyor un do tan singular en premi a la seva puresa i sollicitud paternal vers els seus fills.

48. És ben cert que moltes vegades havien comprovat amb signes palpables que, per la seva santedat, Francesc podia llegir els secrets de l'ànima. ¡Quantes vegades, sense que ningú no li ho digués, per revelació de l'Esperit Sant coneixia les vivències dels frarets absents, penetrant en el seu cor i en la seva consciència! Advertia a molts en somni allò que havien de fer i allò que havien d'evitar. Molts foren els qui externament semblaven bons i els augurà un futur desastrós, mentre que a d'altres, coneixent la fi de les seves obres malvades, els pronostica-

va la gràcia de la salvació! Més encara: algun, particularment simple i pur, gaudia del consol i conhort especial del sant que se li apareixia d'una forma singular, cosa que d'altres no experimentaven.

Entre molts fets d'aquesta mena, en referiré un que vaig conèixer per testimonis fidedignes. Fra Joan de Florència, elegit ministre dels framenors de la Provença per sant Francesc¹, havia convocat els seus frares en capítol. El Senyor Déu li concedí en la seva bondat la gràcia de parlar amb tant de zel que els frares l'escoltaven atentament i benèvola. Entre ells hi havia un framenor sacerdot, de nom Monaldo, il·lustre per la seva fama i més encara per la seva vida virtuosa, fonamentada en la humilitat, alimentada per la pregària assídua i protegida per l'escut de la paciència. També era present al capítol fra Antoni², al qual el Senyor havia atorgat el do d'entendre les Sagrades Escripures i de predicar Crist per tot arreu amb paraules més dolces que la mel. Predicant Antoni als frares amb tot el fervor i devoció sobre el tema "Jesús natzarè, Rei dels jueus", el susdit Monaldo, mirant cap a la porta de la sala capítular, veié amb els ulls del cos el benaurat pare Francesc suspès en l'aire amb les mans esteses en forma de creu, en actitud

1. Al principi, Francesc convocava tothom a capítol general i nomenava els ministres provincials. Reunia el capítol dues vegades l'any i sempre a la Porciúncula. Des del 1217, davant la impossibilitat de reunir tot l'orde, decidí fer-ho només amb els provincials i cada tres anys. A més, cada província es reunia en capítol, com aquest, presumiblement a Arles l'any 1224, amb fra Bonelli de Florència com a ministre provincial.

2. Primera i única al·lusió al futur sant Antoni de Pàdua, nat a Lisboa el 1195. Estudiant i ordenat en aquesta ciutat, fou canonge regular de sant Agustí, fins que el 1220 ingressà a l'orde. Gran coneixedor de la Bíblia (hom diu que la sabia sencera de memòria), essent a Itàlia, demostrà, per casualitat, les seves qualitats d'eloqüència en la predicació. A més de l'ensenyament de la teologia, es distingí per la predicació popular al nord d'Itàlia i al nord-est de França. Morí a Ancella, prop de Pàdua, el 13 de juny del 1231, als 36 anys d'edat. Immediatament, el 30 de maig de l'any següent, Gregori IX el canonitzà. La seva fama de taumaturg i la seva enorme devoció popular són més aviat posteriors. L'any 1946 fou declarat *Doctor Evangèlic* per Pius XII.

de beneir els presents. I tots se sentiren plens del conhort de l'Esperit Sant, i pel goig experimentat tingueren per digne de fe la narració de l'aparició i de la presència del gloriosíssim pare.

49. En moltes ocasions Francesc coneixia els secrets del cor. En són molts els testimonis i freqüents els casos. N'esmentaré un que està fora de dubte. Un framenor anomenat Riccerio, noble de família i més noble pels seus bons costums, aimador de Déu i menyspreador de si mateix, tenia el pietós desig i la ferma voluntat de guanyar-se la plena benevolència de sant Francesc, però d'altra part temia que el sant l'avorrís en el seu cor i el privés del seu afecte. Pensava aquest frare temorenc que el qui disfrutés d'un amor particular del sant seria mereixedor també de la divina gràcia i que, al contrari, amb qui el sant no es mostrava benèvol i amic incorreria en la indignació del Jutge suprem. Però no revelava a ningú aquest secret inquietant del seu cor i aquest pensament tenaç.

50. Un dia, però, el benaurat pare, mentre pregava a la cella i s'acostava el germà a la porta amb la idea fixa, el servent de Déu ho sabé, com també tot el que pensava en el seu interior. Ales-hores el cridà i li digué: "No et pertorbi cap temptació, fillet meu, ni cap pensament et turmenti, perquè t'estimo molt i vull que et consideris entre els més dignes del meu afecte; vine a veure'm sempre que vulguis, confiadament, com a un amic." Quedà atònit fra Riccerio, i des de llavors, ple d'una gran veneració, com més veia créixer l'amor de sant Francesc per ell, tant més augmentava la seva confiança en la misericòrdia divina.

Que penosa deu ser, oh pare sant, la teva absència per a aquells que esperen trobar-ne a la terra un altre de semblant a tu! Ajuda amb la teva intercessió, et preguem, els qui ens veus enfangats amb les taques funestes del pecat, tu que, mentre estaves omplert de l'esperit que anima els justos, preveient el futur, coneixent la realitat del present i fugint de tota vanaglòria, compareixies embolcallat amb el mantell de la santa simplicitat.

Però tornem enrere, per reprendre el fil històric de la narració.

CAPÍTOL XIX

Amatent pels seus frares i menyspreu de si mateix. La vera humilitat

51. El beatíssim pare Francesc retornà corporalment entre els seus frares, dels quals, com ja s'ha dit, no fou mai absent d'esperit. Santament interessat pels seus fills, s'assabentava diligentment de la conducta de cada un, no deixant impune cap culpa, encara que fos petita. Es preocupava primer dels defectes espirituals; després jutjava les faltes externes; i per últim tractava la manera d'evitar les ocasions que donen pas al pecat.

A la senyora i santa pobresa reservava una atenció i una sollicitud molt particulars i no permetia l'estri més insignificant, ni que fos un got, quan podia passar-se sense ell, per por que s'introduís el costum de confondre el que és necessari amb el que és superflu. Acostumava a dir que és impossible satisfer la necessitat sense condescendir amb el plaer.

Rarament menjava vianda cuita i quan la prenia, la barrejava amb aigua freda o la tornava dessaborida amb cendra! Quantes vegades, quan anava pel món predicant l'Evangelí, invitat a taula per il·lustres senyors que el veneraven amb gran afecte, tastava només una mica de carn per observar el sant Evangelí, i tota la resta, simulant menjar, s'ho amagava a la falda, posant-se la mà a la boca, perquè ningú no veiés el que feia! I què diré del vi, si amb prou feines bevia un poquet d'aigua quan estava assedegat?

52. Onsevulla que s'hostatgés de nit, no es permetia ni matalàs ni roba de llit; estenia sobre la terra nua la túnica amb què abrigava el seu cos nu. Si alguna vegada concedia un xic de repòs al seu cos fatigat, ho feia no ajagut, sinó assegut, fent servir per capçal un tronc o una pedra. I quan tenia ganes de menjar alguna cosa, com ens passa a tots, gairebé mai no es satisfia del tot.

Un dia, havent menjat un tros de pollastre, perquè estava malalt, recuperà les forces i se n'anà caminant a Assís. Ja a

les portes de la ciutat, pregà al germà que l'acompanyava que li lligués una corda al coll i el passegés pels carrers com si fos un lladre, cridant: "Mireu aquest golafre que s'ha afartat de carn de gallina sense que vosaltres ho sabéssiu." Davant d'aquest espectacle insòlit, la gent corria plorant i sospirant tot dient: "Pobres de nosaltres, que passem tota la vida tacats de sang, i engreixem el cor i el cos de luxúria i borratxeres!". I tots compungits d'aquell exemple tan singular, se sentien moguts a esmenar la seva conducta.

53. Esdeveniments com aquests es repetien sovint per practicar la humilitat de la manera més perfecta possible, i al mateix temps per esperonar els altres als autèntics honors que mai no s'acaben. S'havia alliberat de tota sol·licitud pel seu cos, tractant-lo com un objecte menyspreable i exposant-lo a tota mena d'oprobis, sempre preocupat de no desitjar per amor a ell cap cosa material. Mestre consumat en subvalorar-se a si mateix, ensenyava a tothom de paraula i amb l'exemple el menyspreu propi. Tots el lloaven i enaltien; solament ell es tenia per un miserable i es considerava veritablement objecte de desdeny.

Quan sovint l'exaltaven, se sentia ferit com d'un dolor intens i, per contraposar els honors dels homes, es feia maltractar per algú. Cridava un germà i li deia: "Et mano per obediència que em vituperis sense compassió i em diguis la veritat contra la falsedat dels que m'han elogiat." I quan aquest framenor li deia, contra la seva voluntat, groller, mercenari o poca-solta, ell, rient o aplaudint, afegia: "Que el Senyor et beneixi, perquè has dit la veritat i això és el que convé al fill de Pere Bernardone." Amb aquestes paraules i d'aquesta manera recordava el seu origen humil.

54. Per fer palès que verament era digne de menyspreu i per donar als altres exemple d'una confessió sincera, no s'avergonyia de manifestar públicament i amb sinceritat, mentre predicava, alguna falta que ell hagués comès. Més encara: si pensava, per poca cosa que fos, malament d'algú o li dirigia una paraula incorrecta, a l'instant confessava amb tota humilitat la seva culpa al mateix del qual havia pensat o parlat malament i li demanava perdó. La seva consciència, coneixedora per-

fecta de la innocència, no tenia pau fins que no havia guarit amb el remei apropiat la ferida de la seva ànima. Anhelava arduosament progressar en tota mena de virtuts, però sense ser vist, fugint de l'admiració, per no caure en la vanaglòria.

Miserables de nosaltres que t'hem malversat, oh pare sant, exemple de tot bé i humilitat! Per justa condemna t'hem perdut, ja que no ens hem esforçat a conèixer-te quan et teníem entre nosaltres!

CAPÍTOL XX

Delerós del martiri, Francesc es dirigeix primer a Espanya i després a Síria. Per la seva mediació, Déu multiplica els queviures i salva els navegants d'un naufragi

55. Abrusat del diví amor, el beatíssim pare Francesc desitjava sempre escometre grans empreses i, caminant amb cor generós per la via de la voluntat del Senyor, anhelava els cims de la santedat.

L'any sisè de la seva conversió¹, consumint-se en un desig vehement de martiri, decideix anar a Síria per predicar la fe cristiana i la penitència als sarraïns i altres infidels. S'embarca cap a aquella regió, però el vent contrari fa anar el vaixell a les costes d'Eslavònia. Llavors, decebut de tan gran desig i no havent-hi aquell any cap altra nau que partís cap a Síria, pregà uns mariners que anaven a Ancona que volguessin admetre'l. No fou acceptat, perquè el menjar era escàs; però el servent de Déu, confiant plenament en la bondat del Senyor, entrà d'amagat a la nau amb el seu company. Aleshores es presentà, per divina providència, un desconegut carregat de queviures, i cridant un dels mariners temorós de Déu, li digué: "Pren

1. Probablement el 1212.

tot això, i quan hi hagi necessitat, dona-ho a aquells pobres que hi ha amagats a la nau." Havent-se aixecat una forta i imprevista tempesta, els mariners, fatigats de tants dies de remar, consumiren tots els queviures. Sobrà només el poquet menjar que tenia Francesc, però es multiplicà de tal manera per la gràcia de Déu que, tot i la llarga travessia, n'hi hagué prou per a les necessitats de tots els tripulants fins a arribar al port d'Ancona. Convençuts els mariners d'haver estat salvats del perill de la mar pels mèrits de Francesc, donaren gràcies a Déu omnipotent, que sempre es mostra admirable i misericordiós amb els seus servents.

56. El servent de l'Altíssim deixa la mar i trepitja la terra, llaurant-la amb l'arada de la paraula, semblant a tot arreu la llavor de la vida que produeix fruits beneïts. I al moment, homes dignes i generosos, clergues i laics, fugint del món i evitant virilment les fal·làcies del diable, abracen el tenor de la seva vida i del seu ideal moguts per la gràcia i el voler del Senyor.

Tot i que la sarment evangèlica produïa abundància de fruits assaborits, no es refredava el propòsit i el gran desig de Francesc pel martiri. Així, poc temps després emprèn un viatge al Marroc per anunciar la Bona Nova al soldà Marimamolí i els seus correligionaris. Era tan viu el seu zel apostòlic, que sovint deixava enrere el seu company de viatge i, empès per la força de l'Esperit, frisava per aconseguir aquell propòsit. El bon Déu, que per la seva benignitat es complau recordar-se de mi i de molts d'altres, féu anar les coses diversament al seu intent. En efecte, Francesc, ja a Espanya, fou colpit d'una malaltia i obligat a interrompre el viatge¹.

57. Un cop novament a Santa Maria de la Porciúncula, es presentaren alguns homes poc temps després, lletrats i nobles²,

1. Segons fundada tradició, d'anada o de tornada de la Península, Francesc passà per Catalunya.

2. Sembla, doncs, que Tomàs de Celano pertanyia a aquest grup. Una referència personal d'aquesta faisó és tant més preciosa i interessant quan rarament resulta en l'obra de Celano.

desitjosos d'unir-se a ell. Amb gran noblesa d'ànim, els tractava amb consideració i dignitat, donant a cadascú allò que li pertanyia. I dotat veritablement d'una discreció excepcional, sospesava la condició de cadascú.

Malgrat tot, no tindria pau fins que no pogués dur a terme el seu desig cada dia més ardent. D'aquí que l'any tretzè de la seva conversió, partí cap a Síria i, durant la guerra cruel entre cristians i sarraïns, Francesc amb el seu company no tem de presentar-se davant el soldà¹.

¿Qui podrà descriure la fermesa d'ànim amb què es mantingué davant d'ell, la força que posava en les seves paraules i l'eloqüència i l'aplom amb què responia a aquells que injuriaven la fe cristiana? Abans d'arribar al soldà, fou detingut pels seus guardes; carregat d'afronts i apallissat, però sense afeblir-se per res, no tem l'amenaça de tortures ni l'espanta la proximitat de la mort. Tot i que molts el reberen amb gest hostil i amb befes, el soldà, en canvi, el rebé amb gran honor. Primer l'afalaga de mil maneres, oferint-li tota mena d'obsequis, intentant d'il·lusionar-lo amb les riqueses del món. Després, però, veient la fermesa amb que Francesc ho menyspreava tot com si fos femta, resta profundament sorprès i el mira com un home diferent de tots els altres. Commogut per les seves paraules, l'escolta amb gran atenció.

Com es pot veure en tot això, el Senyor no donà compliment al desig de martiri del sant, reservant-li el privilegi d'una gràcia més singular.

1. Fra Il·luminat: robust físicament i home de seny. Dante l'ha col·locat al Paradís al costat de sant Bonaventura. El soldà és Melek-el-Kamel (1218-38), qui el 1229 signà la pau amb els croats de Frederic II. Francesc és un testimoni excepcional de la batalla de Damieta (1219), com ho certifiquen Jaume de Vitry i Ernoul en vida encara del sant. La batalla quedà interrompuda entre el 20 d'agost i el 26 de setembre, per tal de negociar la pau. És aleshores que tingué lloc la trobada de Francesc amb el soldà d'Egipte, que li concedí un *firmand* que atorgava a ell i a tots els seus frares llibertat de predicar l'Evangelí a tot l'Orient Mitjà. Des d'aleshores els franciscans són els custodis dels Sants Llocs de Terra Santa.

Francesc predica als ocells i totes les creatures l'obeeixen

58. Mentre, com s'ha dit, el nombre de framenors augmentava, el benaurat pare Francesc recorria les valls de Spoleto. Prop de Mevània veié aplegat un esbart d'ocells de diverses espècies, com tórtores, cornelles, gralles i altres aus. El servent de Déu, que era un home de gran sensibilitat i que sentia pietat i tendresa per les creatures inferiors i irracionals, deixant els seus companys al camí, es posà a córrer cap als ocells tot content. Prop d'ells, i veient que l'esperaven, els saludà segons el seu costum¹. Però, meravellat perquè no aixecaven el vol com solen fer, els exhortà feliçment i humil a voler escoltar la paraula de Déu. I entre d'altres coses els digué: "Germanets meus, ocells, cal que lloeu molt i sense parar el vostre Creador, perquè us ha donat plomatge per vestit, ales per volar i tot el que necessiteu. Déu us ha distingit entre les altres creatures, concedint-vos espai i estatge en l'aire pur; vosaltres no sembreu ni recolliu i, no obstant això, Déu Pare us proveeix i us guia, estalviant-vos tota preocupació." A aquestes paraules, com recordava ell mateix i els frares que hi havien estat presents, aquells ocells manifestaren la seva joia amb diversos senyals, segons la seva pròpia naturalesa: allargaven el coll, estenien les ales, obrien el bec i miraven el sant. Francesc es passejava entre ells, anava i venia, fregant amb el seu hàbit els seus caparrons i tot el seu cos. En acabat, els beneí amb el senyal de la creu, donant-los llicència per reprendre el vol cap a d'altres indrets. El benaurat pare i els seus companys continuaren fent via, curulls de joia i d'agraïment al Senyor, venerat amb devota confessió per totes les creatures.

Donat que era un home simple, no per naturalesa sinó per

1. Això és, com diu sant Francesc al *Testament*: "Que el Senyor us doni la pau."

gràcia, començà a acusar-se de negligent per haver omès fins llavors la predicació als ocells, tota vegada que aquests havien escoltat devotament la paraula de Déu. Des d'aquell dia invità tots els animals, els ocells, els rèptils i fins les créatures inanimades a lloar i estimar el Creador, i cada dia, invocant primer ell el nom del Senyor, comprovava i admirava per experiència personal, l'obediència de tots ells.

59. Un dia, aturant-se en un poblet anomenat Alviano, s'enfilà en un lloc alt, perquè tots el poguessin veure, i començà a predicar demanant silenci. Mentre tothom estava callat i en actitud reverent, unes orenetes que feien el niu a prop, refilaven i feien tanta fressa, que el benaurat Francesc no podia fer-se entendre de la gent. Aleshores els parlà tot dient: "Germanetes meves, orenetes: ara em toca parlar a mi, perquè vosaltres ho heu fet fins ara. Escolteu la paraula de Déu, guardeu silenci i estiguen quietes fins que jo acabi la prèdica." Tot d'una, davant l'admiració i estranyesa de tothom, les orenetes obeïren: no obriren més el bec ni es mogueren fins que sant Francesc acabà de predicar. Meravellada la gent davant d'un esdeveniment tant singular, es deia: "Verament aquest home és un sant i un amic de l'Altíssim!". I amb devoció s'afanyaven per tocar ni que fos només el seu hàbit, lloant i beneint Déu. I cosa admirable: les mateixes créatures sabien entendre l'afecte fratern i dolç amor que Francesc sentia per elles.

60. Una vegada que Francesc passava per Greccio, un frare li digué una llebreta que havia estat caçada amb el llaç, viva encara. El sant baró, ple de compassió, li digué: "Germana llebreta, per què t'has deixat agafar? Vine aquí." Al moment, quan el frare la deixà, es refugià espontàniament a la falda del sant com en un lloc segur. S'estava quieta així i descansava; el sant l'acaronava amb afecte maternal fins que la deixà lliure per tornar al bosc, però cada vegada que la posava a terra, l'animaló tornava als braços de Francesc, fins que el sant la féu dur pels frares al forest més proper. Succeí un cas semblant a l'illa del llac de Perusa¹ amb un conill de bosc, animal difícil de domesticar.

1. Llac Trasimeno.

61. Semblant afecte demostrava pels peixos, els quals, quan era possible, llançava novament a l'aigua encara vius, recomanant-los que no es deixessin tornar a pescar. Un dia que es trobava assegut en una barca al port del llac de Rieti, un pescador li oferí generosament un peix gros, anomenat tenca, que feia poc que havia pescat; ell, agafant-lo amb joia i tendresa i dient-li "germà", el llançà de nou a l'aigua, i continuà a la barca lloant fervorosament el nom del Senyor. Durant una bona estona el peix no es mogué del lloc, jugant amb l'aigua al costat de la barca; i no marxà fins que el sant, acabada la pregària, li donà la vènia per anar-se'n.

Heus aquí com el gloriós pare Francesc, seguint els camins de l'obediència i la perfecta submissió a la voluntat divina, aconseguí de Déu poder fer-se obeir de les creatures! En certa ocasió l'aigua es convertí en vi per ell, quan jeia greument malalt a l'ermitori de San Urbano. Tot just l'hagué tastat, es recuperà de tal manera que, en veure-ho, tots cregueren que era un autèntic miracle. Veritablement no pot ser més que un sant aquell a qui obeeixen les creatures i qui, a voluntat, canvia la naturalesa i el destí dels elements!

CAPÍTOL XXII

Predica a Ascoli i per mitjà d'objectes tocats per ell els malalts es guareixen

62. En aquell temps en què, com s'ha dit, predicà als ocells, el venerable pare Francesc, anant per les ciutats i pobles escampant arreu la divina semença, arribà a scoli. En aquesta ciutat anuncià la Paraula de Déu amb tant de fervor, que tothom, ple de devoció per la gràcia del Senyor, s'apressava amb afany per veure'l i sentir-lo. En aquesta avinentesa trenta persones, clergues i laics, reberen de les seves mans l'hàbit religiós. Homes i dones el veneraven amb tanta fe, que tothom que

podia tocar la seva vestimenta es considerava ben afortunat.

Quan ell entrava en una ciutat, els clergues s'alegraven, repicaven les campanes, els homes ho celebraven, les dones es reunien, els infants picaven de mans i acudien a rebre'l amb palmons tot cantant. L'heretgia es cobria de confusió, la fe de l'Església triomfava. Mentre els fidels estaven joiosos, els heretges romanien amagats. Eren tan evidents els signes de santedat que reflectia Francesc, que ningú no gosava discutir les seves paraules i tothom posava la mirada en ell. Els ensenyava que per damunt de tot cal guardar, venerar i seguir la fe de la santa Església romana, en la qual es troba el camí de la salvació. Respectava els sacerdots i tenia un gran afecte per tota la jerarquia eclesiàstica¹.

63. La gent li portava panets perquè els beneís i els guardaven molt temps, perquè menjant-los es guarien d'una pila de malalties. Sovint, empesos per la seva gran fe, retallaven un trosset de la seva túnica per conservar-la devotament en algun lloc, de tal manera que més d'una vegada el sant quedava mig despullat. I cosa més admirable encara: qualsevol objecte tocat per les seves mans refeia els malalts.

Així, una dona embarassada, veïna d'un poblet tocant a Arezzo, al moment del part fou assaltada d'espasmes dolorosíssims, i lluità alguns dies entre la vida i la mort. Els parents i veïns, assabentats que el benaurat Francesc passava pel poble fent camí vers un ermitori, l'esperaven amb ànsia; però Francesc anà per un altre viarany, ja que —dèbil i malalt com es trobava— feia la ruta muntat a cavall. Un cop arribat a l'ermitori, el sant féu tornar el cavall que li havia prestat un senyor per caritat, per mitjà d'un company, fra Pere. Amb el cavall, fra Pere passà pel poble on vivia aquella dona tan afligida. A penes el veieren, la gent sortí a rebre'l pensant que era sant Francesc. Quan comprovaren que no era ell, quedaren desil·lusionats i entris-

1. Dos trets diferencien sant Francesc dels moviments herètics de l'època: d'una banda el retorn a l'Evangeli (i no a la primitiva comunitat de Jerusalem) i, de l'altra, la fidelitat a l'Església.

tits, però després se'ls acudí buscar alguna cosa que hagués tocat el sant amb les seves mans. Regirant i escorcollant durant una estona, s'adonaren finalment de les brides del cavall que Francesc havia tingut a les mans mentre cavalcava. Aleshores, les desguarniren de la boca de l'animal, les col·locaren sobre el cos de la dona embarassada i, a l'instant, fora ja de perill, donà a llum feliçment.

64. Gaulfreduccio, que vivia a la ciutat de Pieve, home pietós i temorós de Déu com tota la seva família, posseïa una corda amb la qual alguna vegada s'havia cenyit sant Francesc. S'esdevení que en aquella comarca homes i dones sofrien diverses malalties i febres, i Gaulfreduccio entrava a les cases dels malalts i els donava de beure l'aigua amb què havia xopat aquella corda del sant, o algun dels seus fills, i tots recobraven la salut en el nom de Crist.

Aquesta és una mostra dels prodigis que obrava Francesc estant absent, i encara foren més nombrosos, però no els esmentem tots per no allargar massa la narració. D'aquells que després el Senyor Déu obrà per la seva presència em referiré breument en aquesta obra.

CAPÍTOL XXIII

Guareix un coix a Toscanella i un paralític a Narni

65. Peregrinant per diverses i extenses regions anunciant el Regne del cel, Francesc s'aturà tot un dia a la ciutat de Toscanella. Mentre semblava, com de costum, la sement de la vida, un cavaller d'aquell lloc li oferí hostatge a casa seva. El seu fill únic, que era coix i raquític de naixement, jeia al bressol, malgrat haver passat els anys de deslletament. Adonant-se el pare del noi de la santedat del servent de Déu, s'agenollà als seus peus i humilment li suplicà que volgués guarir-li el fill. El sant, però, es considerava indigne i incapaç de tanta virtut

i rebutjava fer un favor tan gran; amb tot, vençut per la insistència del pare, accedí. Havent fet oració, estengué la mà sobre el nen, el beneí i l'invità a aixecar-se, la qual cosa féu immediatament. En el nom de Nostre Senyor Jesucrist, corria refet per tota la casa amb gran alegria de tots els presents.

66. Un cas semblant passà a Narni, on Francesc es quedà uns quants dies. Hi havia un ciutadà, anomenat Pere, que jeia al llit feia cinc mesos, completament paralític; no podia aixecar-se ni moure's; impossibilitat de peus, mans i cap, només movia la llengua i obria els ulls. Assabentat el pobre home que Francesc havia arribat a Narni, suplicà al bisbe de la ciutat que, per amor de Déu, es dignés enviar-li el servent del Senyor Altíssim a casa seva, plenament convençut que la sola vista i presència del sant serien suficients per guarir la seva greu malaltia. I així fou. A penes el benaurat pare Francesc arribà a la casa del malalt, féu sobre ell el senyal de la creu i al moment el paralític recobrà la salut perduda.

CAPÍTOL XXIV

Francesc torna la vista a una cega i guareix a Gubbio una paralítica

67. Una dona de Narni recuperà el do de la vista per mitjà del senyal de la creu que Francesc li féu sobre els ulls.

També una malalta de Gubbio tingué la joia de guarir-se miraculosament per mediació del sant. Tenia les dues mans encarcerades i no podia valdre's per res. Quan s'assabentà que el servent de Déu havia arribat a la ciutat, anà a veure'l tot seguit i, amb cara trista i angoixada, li ensenyà les mans paralitzades i li suplicà que les hi toqués. Francesc, compassiu, ho va fer i tot seguit quedaren sanes. La dona, plena d'alegria, s'en tornà a casa i amb les seves pròpies mans pastà un mató que oferí al sant. Francesc, amb gentilesa, en prengué

només un bocí, dient-li que la resta se'l mengés ella amb la seva família.

CAPÍTOL XXV

Guareix un framenor d'epilèpsia i a Sangemini allibera una endimoniada

68. No sé pas quina era la malaltia horrorosa que sofria un framenor¹; alguns l'atribuïen a la presència de l'esperit maligne. El pobret, moltes vegades, amb convulsions i amb una mirada d'esgarrifança, es rebolcava per terra escopint saliva. Els seus membres tan aviat s'encongien com s'estiraven; a voltes es distenien i a voltes quedaven rígids i durs. Altres vegades, estirat i enterc amb els peus que li tocaven el cap, s'aixecava enlaire a l'altura d'una persona, per caure tot seguit a terra. Sant Francesc en tenia una gran compassió. Dirigint-se a ell, després d'una breu oració, li feu el senyal de la creu, beneint-lo. A l'instant quedà sa i mai més no tornà a sofrir una malaltia d'aquella mena.

69. Un dia, travessant Francesc la diòcesi de Narni per anunciar el Regne de Déu, arribà en un lloc que es diu Sangemini. Amb tres altres framenors fou hostatjat a casa d'un home distingit per la seva gran virtut i devoció, que gaudia de bon nom per tota la contrada. La seva muller, però, estava endimoniada, i això ho sabien tots els veïns de la comarca. L'home, confiant plenament en els mèrits del sant, li pregà que la guarís. El sant, que preferia fugir dels honors del món i ésser menystingut a causa de la seva simplicitat, es resistia a concedir allò que li demanava. Atès, però, que es tractava de la glòria de Déu i del bé de molts que esperaven el seu acte de caritat, condescendí per fi a la comanda. Cridà els tres companys que eren amb

1. A l'Edat Mitjana, qualsevol transtorn psíquic, com l'epilèpsia, l'esquizofrènia i d'altres, era atribuït a la influència del dimoni.

per fi a la comanda. Cridà els tres companys que eren amb ell i, col·locant-los als racons de la sala de la casa, els digué: “Preguem el Senyor, germans, per aquesta dona; que sigui alliberada del jou del dimoni per la glòria de Déu. Quedem-nos per separat cadascú al seu lloc, a fi que l’esperit maligne no ens enganyi i no s’escapi.”

Després d’haver pregat, amb la força de l’Esperit Sant, s’acostà a l’obsessa, que es cargolava esfereïda i cridava amb horror i li digué: “En el nom de Nostre Senyor Jesucrist, per obediència et mano, oh dimoni, que deixis aquesta creatura i no gosis turmentar-la mai més.” Tot just dit això, el diable sortí d’ella tan de pressa i amb tanta fúria i soroll, que el mateix sant creia que havia estat víctima d’un engany i tot seguit se n’anà avergonyit d’aquell lloc. Però ho havia disposat així la divina Providència per impedir-li caure en la vanaglòria.

En una altra avinentesa, Francesc passà pel mateix lloc acompanyat de fra Elies. Aquella dona se n’assabentà, sortí a rebre’l, suplicant que es dignés dirigir-li algunes paraules. El sant, però, s’hi negava, recordant que era aquella de qui, per la força divina, havia expulsat el dimoni. La dona besava les seves petjades, regraciant Déu i el seu servent Francesc, que l’havia alliberada del poder de la mort. Per fi, a requeriment de fra Elies, el sant es va convèncer de parlar amb ella, cosa que va fer que molts testifiquessin tant de la malaltia esmentada com de la seva guarició.

CAPÍTOL XXVI

Francesc expulsa un altre dimoni a Città di Castello

70. Hi havia a Città di Castello¹ una dona posseïda del dimoni. Durant l’estada de Francesc en aquesta vila, dugueren

1. Ciutat a 50 quilòmetres de Gubbio i d’Arezzo, és la més important de l’alta vall del Tíber. Es troba en el camí més còmode i directe entre la Porciúncula i La Verna, i és de suposar que Francesc hi passava sovint.

la dona a la casa on s'hostatjava el sant, però quan ella arribà al portal, començà a tremolar-li la boca i les dents i amb la mirada esgarrifosa cridava d'espant, com acostumen a fer els esperits impurs. Els homes i les dones que hi havien acudit suplicaven el sant a favor d'aquella dona, perquè alhora que el maligne la turmentava, els eixordava a tots amb els seus crits i xiscles. Llavors Francesc vol constatar si tot allò és obra del dimoni o d'un engany femení i envia un framenor que estava amb ell per assegurar-se'n. Quan la dona el veu, se'n mofa i l'insulta, sabent que no era sant Francesc. Però quan apareix el sant, que s'havia retirat a dins fent oració, no podent suportar la seva virtut, es cargola i rebolca per terra. Francesc s'hi acosta i li diu: "Et mano per obediència, esperit impur, que surtis d'ella!". I immediatament el diable l'abandona sense fer-li cap mal.

Lloat sigui Déu omnipotent, que obra en tots tan grans meravelles! Com sigui, però, que no ens hem proposat narrar miracles —que mostren la santedat, però no la constitueixen—, sinó exposar l'excel·lència de la seva vida exemplar, relatarem les obres que li meresqueren l'eterna salvació i passarem per alt altres prodigis, que ben cert foren molt nombrosos.

CAPÍTOL XVII

Puresa i fermesa del seu esperit. Discurs davant el papa Honori III. Ell i els seus frares es posen sota la protecció d'Ugolino, bisbe d'Ostia

71. El baró de Déu Francesc s'havia avesat a procurar no el propi interès sinó tot allò que veia necessari per a la salvació dels altres, desitjant per damunt de tot ser alliberat del cos mortal i viure amb Crist. Per aconseguir-ho, la seva major preocupació era esdevenir lliure dels incentius del món, de tal manera que ni per un moment la pols mundana no enllorés

la serenor del seu esperit. Restava insensible a tota cridòria mundana i posava tot l'esforç a tenir dominats els sentits forans i subjectar els més lleugers moviments de l'ànima, vivint enterament absort en Déu, com es diu de l'esposa en el Càntic dels Càntics: *Dins les esclletxes de la roca, en els amagatalls dels espadats, era el seu estatge* (Ct 2,14).

Amb devoció joiosa escollia llocs solitaris¹ i, oblidant-se de si mateix, descansava en les ferides del Salvàdor. Lliurat espiritualment a Déu, no dubtava mai, si era necessari, de recórrer a l'acció, intervenint en els assumptes del proïsme i dedicant-se de bon grat a la seva salvació.

El seu port segur era la pregària, però no una pregària fugissera, buida o presumptuosa, sinó profundament devota, humil i perllongada. Si l'hagués començat al capvespre, no l'hauria acabat fins l'endemà. Fent camí o estant aturat, menjant la teva o benent, sempre pregava. Acostumava a sortir tot sol de nit per pregar a les esglésies abandonades o aïllades; així, amb la gràcia del Senyor, aconseguia reeixir de molts temors i angoixes espirituals.

72. En aquests llocs lluitava cos a cos amb el diable, que l'excitava interiorment amb temptacions, i exteriorment l'atormoria amb brogits estranys. Però Francesc, soldat valent de Crist, convençut que el Senyor tot ho pot, no es descoratjava pel temor, sinó que repetia en el seu cor dient: "No podràs pas, oh esperit maligne, emprar contra mi les armes de la teva malícia en aquest lloc solitari, més del que podries si estiguéssim davant d'una gran multitud."

Era ferm i constant en el bé i no cercava altra cosa que complaure la voluntat de Déu. Sovint quan predicava la paraula del Senyor davant de milers de persones, estava tranquil i segur com si parlés a un sol frare o company. Les multituds més nombroses eren per ell com una sola persona i amb el mateix interès amb què parlava a molts, ho feia a un de sol.

1. Greccio, Celle de Cortona, Le Carceri, La Verna... són alguns ermitoris, als quals Francesc dedicà una regla especial.

De la puresa del seu cor provenia la seguretat de la seva paraula, i fins i tot quan improvisava sabia dir coses meravelloses i inaudites.

Si alguna vegada es preparava abans amb tota diligència la prèdica i s'esdevenia que un cop davant l'auditori no recordava res del que havia meditat i preparat, confessava després al poble sense vergonya que havia rumiat moltes coses, però que de totes s'havia oblidat. Llavors, ple de summa eloqüència, deixava embadalits els oients. D'altres vegades, no sabent què dir, donava la benedicció i acomiadava a la gent, i això els feia més bé que no pas si hagués predicat llargament.

73. Trobant-se una vegada a Roma per tractar assumptes de l'orde¹, sentí un gran desig de predicar davant el papa Honorí i els cardenals. Assabentat d'això el senyor Ugolino, bisbe d'Ostia, que venerava el sant amb singular afecte, s'omplí de joia i al mateix temps de temor, perquè admirava el fervor del sant home i la seva puresa de cor. Amb tot, confiant en la bondat de l'Omnipotent, que mai no falta als seus fidels quan la necessiten, el conduí davant el papa i els cardenals. Francesc, rebuda la benedicció, començà a parlar sense por a la presència d'aquells grans prínceps. I ho féu amb tant de fervor que, gairebé fora de si mateix per l'alegria, movia els peus saltirontant mentre parlava. Aquest estrany comportament, en comptes de provocar lleugeresa o moure a riure, induí els ànims a la compunció, perquè venia d'un esperit abrusat. Efectivament: molts es penediren de cor, per la gràcia del Senyor i el coratge d'aquell home. El cardenal Ugolino, però, amb por, pregava Déu fervorosament perquè no permetés que la simplicitat d'aquella ànima santa fos menystinguda, atès que un eventual desprestigi o la glòria de Francesc podien recaure sobre ell, que s'havia constituït en pare i protector del nou orde religiós.

74. Francesc, tanmateix, s'havia donat com un fill al pare, com el fill únic a la mare, dormint i descansant tranquil sota l'empara de la seva clemència. Es pot dir verament que el car-

1. L'any 1220; el papa li atorgà aleshores un cardenal protector: Ugolino.

denal Ugolino complia l'ofici de pastor de la nova fraternitat, encara que reservava aquest títol al servent de Déu. El benaurat pare proposava tot el que calia fer, però era Ugolino qui procurava que es dugués a terme. Al principi molts volien destruir l'orde! Treballaven per sufocar la vinya selecta que la mà del Senyor havia plantat enmig del món i maldaven per robarne els fruits primerencs i més saborosos! Però foren colpits i vençuts per l'espasa d'aquell provident pare i senyor. Ugolino era un torrent d'eloqüència, un baluard de l'Església, el cavaller intrèpid de la veritat i, més encara, el defensor dels humils. Memorable i beneït el dia en què Francesc es confià a aquest pastor d'ànimes!

Mentre Ugolino es trobava a la Toscana com a legat pontifici —un encàrrec que li era confiat sovint—, el benaurat Francesc, que encara tenia llavors pocs companys, passà per Florència, però amb intenció de fer camí a França, on residia justament el cardenal. No hi havia entre ells encara una gran amistat, però la fama de santedat d'ambdós fou suficient per unir-los en un vincle recíproc d'afecte i benvolença.

75. D'altra banda, era costum del benaurat Francesc, quan arribava a qualsevol ciutat o comarca, de presentar-se al bisbe i als sacerdots del lloc; de manera que, assabentat que aquí es trobava l'esmentat prelat, s'hi presentà amb gran reverència. El cardenal Ugolino, com feia amb tots els religiosos i especialment amb els qui professaven la santa pobresa i simplicitat, l'acollí humilment i amb veneració. I donat que manifestava una particular sol·licitud pels pobres, proveint les seves necessitats i interessant-se pels seus problemes, s'informà diligentment sobre el motiu de la visita del sant, escoltant-lo després amb summa bondat. Veient-lo menyspreador més que ningú de totes les coses terrenals i sobretot abrusat d'aquell foc diví que Jesús vingué a encendre a la terra, sentí fondre's la seva pròpia ànima amb la de Francesc; s'encomanà a les seves oracions, oferint-se cordialment ell mateix com a protector. En acabat, el va dissuadir de continuar aquell viatge i li recomanà que atengués els frares que Déu li havia confiat.

Per tot això, Francesc s'alegrà d'haver trobat un senyor tan

il·lustre i al mateix temps tan ple de benvolença, d'afecte i de paraules tan persuasives. Es postrà als seus peus i amb sincera devoció, s'hi confià ell i els seus frares.

CAPÍTOL XXVIII

Esperit de caritat i afectuosa compassió pels pobres. Episodi de l'ovella i els anyells

76. Francesc, pare dels pobres i pobre ell mateix —fent-se pobre entre els pobres—, no podia suportar sense dolor si veia algú més pobre que ell, no per orgull, sinó per compassió íntima. Content amb una sola túnica aspra i apedaçada, moltes vegades volia encara partir-se-la amb un altre pobre.

Com que era un “pobre riquíssim”, mogut per una íntima compassió que el menava a acollir els pobres en les temporades més fredes, recorria als rics perquè li prestessin un mantell o altres abrics. Quan aquests li donaven més de bona gana del que ell podia imaginar, els deia: “Accepto rebre, però amb la condició que no espereu que us ho torni mai.” I amb el cor exultant, vestia el primer necessitat que trobava pel camí.

Qualsevol paraula ofensiva pronunciada contra els pobres li feria el cor, i no podia sofrir que algú insultés o maleís qualsevulla creatura de Déu¹. En certa ocasió, un frare féu una insinuació a un pobre que demanava almoïna: “Vigila que, essent ric, no et fessis passar per pobre!”. Sentint això el pare dels pobres, sant Francesc, se'n va doldre profundament i, després de reprendre amb severitat el frare que havia parlat així, li manà que es despullés davant el pobre i que li besés els peus i li demanés

1. Amb tot, ell mateix ha maleït i considerat maleïts els qui “amb el seu mal exemple, confonen i destrueixen el que ha estat edificat pels sants frares d'aquest orde” (2Cel 156). Maleï també Pere Staccia, guardià del convent de Bolonya, per crim de lesiva pobresa.

perdó. Solia dir: “Qui tracta malament un pobre, injuria Crist, del qual porta el signe de noblesa, perquè Crist es féu pobre per nosaltres en aquest món.” Per això, si trobava captaires que portaven llenya o altres càrregues, prenia sobre les seves espatlles aquell pes, encara que es trobés dèbil de forces.

77. La seva caritat s'estenia amb cor de germà no sols a les persones que passaven necessitat, sinó també als éssers irracionals, com per exemple, als rèptils, als ocells i a d'altres creatures sensibles i insensibles. Tenia, però, un tendre afecte i especial predilecció pels anyells, atès que en la Sagrada Escripura Jesucrist és comparat amb un xai mansuet per la seva humilitat. Pel mateix el seu amor i simpatia es volcaven d'una manera particular a totes aquelles coses que reflectien millor la figura del Fill del Déu.

Un dia, fent camí per la marca d'Ancona, on havia predicat, i dirigint-se a Osimo en companyia de fra Paolo, que havia estat nomenat ministre de tots els framenors d'aquella província, trobà, a una prada, un pastor que guardava un ramat de cabres i bocs. Entre les cabres, hi havia una ovelleta que caminava tranquil·la i mansament pasturant herba. En veure-la, Francesc s'aturà en sec i, com ferit en el més viu del seu cor, ple de compassió i fent un fort gemec, digué al framenor que l'acompanyava: “¿Veus aquesta ovelleta mansoia sola enmig de tantes cabres i bocs? Doncs així caminava, humil i mansuet, Nostre Senyor Jesucrist entre els fariseus i els del Sanedrí. Per això et prego, fill meu, per amor a Crist, que tinguis compassió com jo d'aquesta ovelleta i que, pagant el que sigui, la comprem i la traguem d'entre aquestes cabres i bocs.”

78. Fra Paolo se sentí commogut pels mateixos sentiments de pietat del benaurat pare, però, no posseint altra cosa que les dues túniques apedaçades amb què es vestien, no sabia com efectuar el rescat. Fou un mercader que feia camí qui els oferí el diner que necessitaven. Aleshores, regraciant Déu, proseguiren el viatge cap a Osimo amb l'ovelleta. Arribats que hi foren, es presentaren al bisbe de la ciutat, que els acollí amb gran veneració. No podia dissimular, però, la sorpresa tant per l'ovelleta com per l'afecte que li demostrava Francesc. Després que

el servent de Déu li referí una llarga paràbola sobre l'ovella, el bisbe, colpit per la puresa i simplicitat de cor del sant, donà gràcies al Senyor. L'endemà, mentre reprenia el camí, Francesc rumiava què faria de l'animaló. Aconsellat pel seu company, l'encomanà a les monges del monestir de San Severino¹, que acceptaren el do de l'ovella amb gran joia, com un do del cel, fent-se'n càrrec per llarg temps i tenint-ne cura i estima. De la seva llana teixiren una túnica que enviaren a Francesc, mentre se celebrava un capítol a Santa Maria de la Porciúncula. El sant la rebé amb gran devoció i alegria; abraçava i besava la túnica i invitava tots els presents a compartir el seu goig.

79. En una altra avinentesa, peregrinant de nou per la marca d'Ancona amb el mateix framenor Paolo, que era feliç d'acompanyar-lo, es trobà amb un home que portava al mercat dos anyells lligats per vendre'ls. En sentir com belaven, Francesc, commogut en les seves entranyes, s'atançà als anyells i els acarona com la mare amorosa acarona el fillet que plora. Després digué a aquell home: "Per què turmentes els meus germanets anyells, duent-los lligats i penjats." L'home li respon: "Els porto al mercat per vendre'ls, perquè vaig just de diner." Francesc li diu: "I què en faran?". Li contesta: "Els compradors els mataran i se'ls menjaran." En sentir això, el sant exclamà: "Déu no ho vulgui! Pren el manteu² que porto a canvi dels xais."

Aquell home se sentí feliç del negoci, perquè el manteu que Francesc havia rebut de prestat per abrigar-se del fred valia molt més que les dues bestioles. Un cop tingué els anyells, el sant rumiava de nou què en faria, i també per consell del framenor que l'acompanyava, els restituí al mateix amo, exigint-li que mai més no els vengués a ningú ni els fes cap mal, sinó que els mantingués i pasturés amb estimació.

1. San Severino, vila de les Marques, camí d'Ancona. Prop d'allà, a Colpersito, hi havia un monestir de clarisses on sant Francesc predicà i convertí fra Pacific, jove poeta cortesà que havia anat per casualitat a visitar al monestir una monja parenta seva.

2. El manteu és una capa que, a diferència del mantell, és més curta i era usada pel clergat.

CAPÍTOL XXIX

Gran amor a les creatures per respecte al Creador. Semblança física i moral de Francesc

80. Seria molt llarg, gairebé impossible, recollir i descriure tot el que el gloriós pare Francesc féu i ensenyà en vida entre nosaltres. ¿Com descriure el seu inefable amor per les creatures de Déu i amb quina dolçor contemplava en elles la saviesa, la potència i la bondat del Creador? Per aquesta raó, quan mirava el sol, la lluna, les estrelles i tot el firmament, el seu ànim s'inundava de goig. Oh pietat simple i simplíssima pietat!

Sentia un gran afecte pels cucs de la terra, ja que l'Es-criptura Santa diu del Salvador: *Jo sóc un cuc i no home* (Sl 21,7). Per això, procurava collir-los del camí i els col·locava en lloc segur perquè ningú no els trepitgés. I ¿què diré de les altres creatures inferiors, quan sabem que durant l'hivern es preocupava de donar mel i vi bo a les abelles perquè no es morissin de fred? Alabava i admirava la laboriositat i finesa de l'instint que Déu els havia atorgat, i a voltes passava tot un dia lloant el Senyor per aquestes i altres creatures.

Com en altre temps en el forn encès els tres joves invitaren tots els elements a lloar i glorificar el Creador de l'univers, així també Francesc ple de l'Esperit de Déu no parava mai de lloar, glorificar i beneir en tots els elements i en totes les creatures el Creador i Conservador de totes les coses.

81. Un èxtasi profund li causava la bellesa de les flors quan admirava les seves formes i respirava el seu perfum, recordant-li immediatament la bellesa d'aquella altra Flor que, brotant lluminosa de l'arrel de Jesè, en ple hivern, tornà la vida a milers de morts amb el seu perfum. Si es veia envoltat de flors, es dirigia a elles, invitant-les a lloar Déu, com si tinguessin enteniment; i el mateix feia amb els sembrats i les vinyes, amb les aigües de les fonts, amb els horts esponerosos i amb la terra i el foc, amb l'aire i el vent: a totes les creatures invitava amb simplicitat i puresa de cor perquè estimessin i lloessin el Senyor.

Finalment anomenava amb el nom de “germà” o “germana” totes les creatures, descobrint d’una manera admirable i notòria els secrets de cadascuna. I això ho aconseguia perquè havia conquerit la llibertat de la glòria reservada als fills de Déu. Ara en el cel, oh bon Jesús, us proclama admirable amb els àngels, ell que en la terra predicava a totes les creatures que vós sou digne d’infinít amor.

82. És impossible humanament imaginar i comprendre la commoció que sentia Francesc en pronunciar el vostre sant nom! Traspalsat i curull de casta alegria, semblava verament un home nou, un home de l’altre món. Per això, onsevulla que trobés un escrit sobre coses divines o humanes, tant si era pel camí, a casa o a terra, el recollia amb gran respecte i el col·locava en un lloc sagrat i decorós, no fos cas que en ell es pogués trobar el nom del Senyor o qualsevol altra cosa que el recordés.

Havent-li preguntat una vegada un framenor perquè recollia amb tanta diligència els escrits dels pagans o aquells que certament no contenien el nom de Déu, contestà: “Fill meu, perquè en ells hi ha totes les lletres amb les quals es pot comprendre el gloriosíssim nom del Senyor; per altra banda, tot el bé que hi ha en els homes, pagans o no, és de Déu, font de tot bé!”¹ I cosa més sorprenent encara: quan dictava algun missatge, carta o exhortació, no permetia que s’esborrés cap lletra o síl·laba, per supèrflua o improcedent que fos.

83. Que n’era de gentil, generosa i gloriosa la seva innocència, la simplicitat de les seves paraules, la puresa del cor; l’amor de Déu, la caritat fraterna, la promptitud de l’obediència, la cortesia, el seu aspecte angelical! De caràcter cortès, d’ànim serè, afeble en les paraules, benèvol en l’exhortació, prudent en el consell, eficaç en l’acció, amable en tot. De ment oberta, dolç en el tracte, sobri d’esperit, absorit en la contemplació, constant en l’oració i en tot sempre ple de fervor. Tenaç en els

1. Aquest pensament de sant Francesc va en la línia del Concili Vaticà II, sobretot de la constitució *Gaudium et Spes*, que en el n° 36 diu: “Les realitats humanes i la fe coincideixen en l’origen de la bondat del mateix Déu”.

propòsits, ferm en la virtut, perseverant en la gràcia, sempre equilibrat. Prest a perdonar, lent a la ira, agut en l'enginy, de bona memòria, subtil en el raonament, assenyat en les decisions i d'una gran simplicitat. Sever amb ell, indulgent amb els altres, discret amb tots.

Era un home eloqüentíssim, d'aspecte jovial i d'esguard benivolent, mai groller ni estrident. D'estatura mitjana, més aviat petit; el seu cap, regular i rodó; la cara, un xic allargada i sortida; el front, llis i menut; els ulls, negres, de mida normal i candorosos; de cabell fosc; les celles, rectes; el nas proporcionat, fi i recte; les orelles, dretes i més aviat petites; els polsos, aplanats; la llengua, dolça, ardorosa i penetrant; la veu, vehement, suau, clara i sonora; les dents, compactes, iguals i blanques; els llavis, petits i fins; la barba, bruna i esbullada; el coll, prim, i l'esquena recta; els braços curts; les mans, fines amb els dits llargs; les ungles, pulcres; les cames, primes; els peus petits; la pell, suau i tot ell emmagrit de carns.

Vestia un hàbit rústec, dormia molt poc i era summament generós. En la seva incomparable humilitat, es mostrava bondadós i comprensiu amb tothom, adaptant-se a la manera de ser i als costums dels altres. Verament, el més sant entre els sants apareixia com un pecador entre els pecadors.

Oh benaurat pare Francesc, pietós i amant dels pecadors!, ajuda'ns i pels teus grans mèrits, digna't aixecar misericordiosament els enfangats en l'escòria del pecat.

CAPÍTOL XXX

El pessebre que féu a Greccio per Nadal

84. La seva aspiració més alta, el desig més viu, el seu propòsit més ferm era observar sempre i en tot el sant Evangeli, seguint fidelment i amb summa diligència, atenció i afany de la seva ànima i del seu cor, la doctrina i les petjades de Nostre

Senyor Jesucrist. Meditava amb assiduïtat les paraules del Senyor i no perdia mai de vista les seves obres. Sobretot tenia tan profundament impreses en la seva ment la humilitat de l'Encarnació i l'amor infinit de la Passió, que no volia pensar en altres coses.

És digne de recordar i de celebrar amb reverent memòria el que féu el sant a Greccio tres anys abans de la seva mort gloriosa, el dia del naixement de Nostre Senyor Jesucrist.

Vivia en aquella comarca un home que es deia Joan, de bona fama i de vida més exemplar encara; era molt estimat de sant Francesc, perquè tot i que provenia de família noble i distingida, menystenia la noblesa de la sang, estimant la noblesa de l'esperit¹. El benaurat Francesc el cridà, com solia fer-ho sovint, quinze dies abans de Nadal i li digué: "Si vols que celebrem a Greccio aquesta festa del Senyor, corre i comença ja a preparar tot el que et diré: vull representar l'infant nascut a Betlem i veure amb els meus propis ulls com va sofrir les incomoditats, com fou reclinat en un pessebre i posat en un jaç de palla entre el bou i l'ase." Tot just sentí això el fidel i bon amic, s'afanya a preparar en el lloc assenyalat tot el que li havia suggerit el sant.

85. I arribà el dia de l'alegria, el temps de l'exultança! Foren invitats d'ací i d'allà homes i dones de tota la rodalia, portant contents espelmes i teies, cadascú segons les seves possibilitats, per a il·luminar aquella nit que amb el seu Estel guspirejà tots els temps. Per últim, arribà el servent de Déu i, veient que tot estava aparellat, se'n alegrà. Aleshores es prepara el pessebre, s'hi posa la palla i es fa entrar el bou i l'ase. En aquella escena és honorada la simplicitat, és enaltida la pobresa i recomanada la humilitat. Greccio esdevé com una nova Betlem.

La nit és clara com el dia, delitosa per als homes i per a

1. Diu sant Bonaventura: "el senyor Joan de Greccio, qui pel seu amor a Crist havia deixat les armes terrenals i mantenia amb el baró de Déu una profunda amistat" (LM 10,7). Es creu que es va fer terciari.

les bestioles. La gent arriba i el nou misteri és assaborit amb fruïció nova. Ressonen les veus en el bosc i les roques contesten amb himnes joiosos. Els frares coregen lloes al Senyor i la nit s'esmuny festiva en cantúries de gaudi.

Francesc roman dret davant el pessebre, delirós i estàtic, amarat d'un goig inefable. El sacerdot celebra solemnement l'eucaristia damunt el pessebre¹, curull d'un conhort novell.

86. El sant, vestit amb ornaments diaconals —perquè era diaca—, canta amb veu sonora l'Evangelí. La seva veu potent i dolça, veu clara i ben timbrada, invita a tots als premis eterns. Després predica al poble i, quan parla del naixement del Rei pobre i de la petita ciutat de Betlem, ho fa amb paraules que vessen mel. Moltes vegades, quan vol pronunciar el nom de Crist Jesús, abrusat d'amor diví, l'anomena "l'Infant de Betlem", i en dir "Betlem", la seva boca s'omple d'una veu; o, més encara, d'un afecte tendrívola, com el bel d'una ovella. Cada cop que deia "el Nen de Betlem" o "Jesús", es llepava els llavis com si assaborís la dolçor d'aquestes paraules.

Aquí es manifestaren abundantment els dons de l'Omnipotent, donat que un home virtuós² tingué una visió admirable: li semblava veure un minyonet ajagut i esvanit en el pessebre i que, acostant-s'hi sant Francesc, el despertava d'un son profund. Aquesta visió era molt adient, perquè l'infant Jesús, rebutjat en el cor de molts, pels mèrits de sant Francesc i amb l'auxili de la divina gràcia ressuscitava, i el record de la seva imatge restava gravat en la memòria dels qui l'estimen.

Acabada la vetlla solemne, tothom se'n tornà a casa, ple d'indescriptible alegria.

87. Encara es conserva el farratge que fou col·locat a la menjadora, de manera que, per mitjà d'ell, el Senyor, per la seva bondat, guareix pollins i altres animalons. I així s'ha esdevin-

1. També Bonaventura fa notar que Francesc obtingué el privilegi de Roma que es pogués celebrar l'eucaristia en altar portàtil, cosa molt poc habitual aleshores.

2. En el mateix relat (LM 10,7) s'ens diu que és Joan de Greccio.

gut que moltes bestioles d'aquella comarca que sofreixen diverses malalties es guareixen menjant d'aquella palla. Més encara: a les dones que, durant un part dolorós i llarg, els posen al damunt una mica d'aquella palla, donen a llum feliçment. I el mateix passa amb persones d'ambdós sexes que, patint diversos mals, han recuperat la salut.

Temps després, el lloc del pessebre fou consagrat com a temple del Senyor: sobre ell es féu construir un altar i es dedicà una església en honor de sant Francesc¹, a fi que, on en altre temps els animals pasturaven herbei i palla, ara els homes puguin nodrir-se, com a aliment per a l'ànima i el cos, de la carn de l'Anyell immaculat i incontaminat, Jesucrist, Nostre Senyor, que amb inefable i infinit amor, s'ha lliurat per nosaltres. Ell que, amb el Pare i l'Esperit Sant, és Déu i viu regna eternament gloriós pels segles dels segles. Amén. Al·leluia, al·leluia.

Acaba la primera part de la vida i fets de sant Francesc.

1. Actualment s'hi pot contemplar un fresc commemoratiu, d'una gran importància documental. D'aquí arrencà la tradició pes-sebrista, que té en sant Francesc el seu patró i fundador, la qual està formada a Catalunya per diverses associacions que canalitzen i organitzen concursos i exposicions. Darreament, han proliferat els "pessebres vivents", que imiten més de prop el "naixement" de Greccio.

... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas

... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas

... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas
... d'après les principes de la morale chrétienne, on ne peut pas

Segona part

*Comença la segona part.
Els últims dos anys i
el feliç trànsit del nostre pare sant Francesc*

CAPÍTOL I

Contingut d'aquesta segona part. El trànsit feliç. Exemple de · perfecció del sant

88. En la primera part del nostre treball, dut a terme amb la gràcia de Déu, he exposat d'alguna manera la vida i les obres del nostre beatíssim pare Francesc fins a l'any divuitè de la seva con-versió. Ara, en aquesta segona part, descriuré breument els altres fets dignes de fe que he pogut recollir sobre els dos últims anys de la seva vida¹. Em referiré als més importants, deixant la porta oberta a d'altres per afegir sempre coses noves.

L'any 1226, en la indicció XIV², el 4 d'octubre, diumenge,

1. Això és, del 1224 fins la seva mort, cap al tard del dia 3 d'octubre del 1226. Tot i que pels medievals el capvespre era l'inici del nou dia (i per això es parla del dia 4), per nosaltres comença a mitjanit i d'aquí la diferència.

2. Període cronològic de quinze anys, actualment en desús.

a la seva ciutat nadiua d'Assís, prop de Santa Maria de la Porciúncula, on havia fundat l'orde dels framenors, el nostre beatíssim pare Francesc, als vint anys de la seva adhesió total a Crist i després de seguir la vida i els exemples dels apòstols duent a terme felicitment tot el que havia iniciat, s'alliberà dels llaços de la carn i volà a la mansió celestial. Les seves sagrades despulles, enmig d'himnes i càntics, foren col·locades i reverentment guardades en aquesta ciutat, on, a glòria de Déu, resplendeixen pels molts miracles. Amén.

89. Com que en la primera joventut rebé una instrucció deficient o nul·la en tot allò que fa referència al camí de Déu i el seu coneixement, Francesc es lliurà durant una llarga temporada a les inclinacions naturals i a tota mena de passions; però després, quan la dreta del Senyor es girà vers ell, fou justificat del pecat i, per la gràcia i la força de l'Altíssim, fou sadollat de la saviesa divina més i millor que tots els seus contemporanis. Refredada la doctrina evangèlica tant en els individus com en el poble —tret d'alguna excepció—, la Providència de Déu envià al món aquest home perquè fos testimoni de la veritat com els apòstols. I ben cert, demostrà clarament per mitjà de la paraula i l'exemple com és de falsa la saviesa del món, donat que en poc temps, sota el guiatge de Crist i mitjançant una predicació senzilla, convertí els homes a la veritable saviesa de Déu.

Com un dels rius del paradís, el nou evangelista d'aquests últims temps ha inundat el món sencer amb l'aigua viva de l'Evangeli i amb les seves obres ha mostrat el camí i la doctrina veritable del Fill de Déu. D'aquesta manera, en ell i pels seus mèrits, el món ha recobrat una nova joventut i una exultança inesperada; els brots de l'antiga religió, que restaven secs i decrepits, en poc temps s'han renovat. Els elegits han estat sadollats d'un esperit nou i d'una abundor de gràcia, quan aquest sant servent de Crist, com un astre del firmament, ha difós la llum de la seva original forma de vida i el resplendor de nous signes.

Per sant Francesc han estat renovats els antics prodigis quan en el desert d'aquest món fou plantada una vinya fecunda, que

produeix amb oloroses flors de santes virtuts un model de vida nova —si bé fidel a l'antiga—, estenent per tot arreu les sarmes de la santa religió.

90. I encara que fos feble com nosaltres, no es va acontentar sols amb l'observança dels preceptes comuns, sinó que, empès per un amor intens, seguí els camins de la perfecció i assolí els cims més alts de la santedat, i arribà al límit suprem. Per això, tota classe de persones, de qualsevol edat o sexe, troben en ell directrius límpides de sana i salvífica doctrina, com també exemples excel·lents d'obres virtuoses. Els qui volen dur a cap coses grans i assolir els carismes més alts d'una vida perfecta, que es mirin en el mirall d'aquella vida i aprendran tota perfecció. Si d'altres, en canvi, temorencs a llançar-se per camins difícils i a escalar els cims de la muntanya, aspiren a coses més planeres i humils, també aquests trobaran en ell ensenyaments adequats. El qui, finalment, va a la recerca de signes i miracles, que vegi la santedat de Francesc i trobarà el que busca.

És ben cert: la seva vida gloriosa afegeix una llum més resplendent a la perfecció dels primers sants; ho prova i ho palesa la passió de Jesucrist i la seva creu. En efecte, el venerable pare duia marcada a la carn les cinc ferides de la passió, com si hagués estat penjat a la creu amb el mateix Fill de Déu. Aquest sagrament és gran i manifesta la incomparable prerrogativa de l'amor; inclou un disseny ocult i un misteri sublim que creiem conegut només per Déu i revelat en part pel mateix sant a una única persona. D'aquí que no convé allargar-se massa en lloances al sant, donat que ha estat exalçat per Aquell a qui es deu tota lloa, el Senyor, font i honor inexhaurible que dóna premis de llum eterna.

Beneint, doncs, el Déu sant, veritable i gloriós, reprenem el fil de la història.

CAPÍTOL II

L'anhel més gran de Francesc. Obrint el llibre de l'Evangeli coneix el voler de Déu sobre ell

91. Desitjant el benaurat pare Francesc ocupar-se de Déu i purificar el seu esperit de la pols del tracte amb els homes, un dia es retirà en un lloc tranquil i solitari¹, apartant-se de la gent, que en tot moment acudia a ell amb veneració per veure'l i escoltar-lo. Estava avesat a distribuir el temps que li havia estat donat per adquirir la gràcia de la manera més oportuna: una part l'esmerçava en bé del proïsme i l'altra, reservant-se-la per a ell, per la contemplació en el goig del silenci.

Escollí, doncs, uns companys, molt pocs —els més íntims, que coneixien la seva santa vida—, perquè el protegissin i salvaguardessin de les visites i distraccions dels homes i fossin custodis complaents i fidels de la seva pau. Romangué en aquell lloc de soledat una temporada i, havent aconseguit amb la pregària íntima i freqüent contemplació una extraordinària familiaritat amb Déu, es delia per conèixer allò que podia ser més plaent al Rei etern.

Entretant, amb tota la ment i l'ardor del cor, cercava de saber de quina forma, per quins camins i amb quins propòsits podia aconseguir una unió encara més perfecta amb el Senyor, segons el designi i el voler diví. Aquesta fou sempre la seva més alta filosofia, el seu desig suprem, en el qual es mantingué tota la vida. I aprenia de tots, tant dels senzills com dels savis, dels perfectes com dels imperfectes, de quina manera podria descobrir el camí de la veritat per assolir els cims més alts.

92. En realitat, tot i ser ell perfectíssim entre els perfectes, no ho reconeixia i s'estimava més considerar-se el més imper-

1. És la muntanya de La Verna (1269 metres), a la Toscana, prop del riu Arno, entre Arezzo i Florència. Fou un regal del comte Orlando Chiusi.

fecte de tots. Havia tastat i assaborit personalment que dolç, suau i bo és el Déu d'Israel pels nets de cor, que el busquen sempre amb simplicitat pura i amb puresa vera. La dolcesa i la suavitat que ell experimentava, infosa des de dalt en la seva ànima (un do raríssim que es concedeix a poquíssims), l'obligava a oblidar-se totalment d'ell mateix i, alhora, amb un gran devassall de goig, sospirava amb totes les forces ascendir a la vida immortal dels elegits on, sense ni adonar-se'n, ja hi era elevat en certa manera. Amarat de l'esperit de Déu, era prest a sofrir qualsevol angoixa en l'ànima, qualsevol turment en el cos, a canvi d'aconseguir allò que tant desitjava: que es complís en ell totalment la voluntat misericordiosa del Pare celestial.

Per aquest propòsit, un dia s'acostà a l'altar construït en l'ermitori on s'hostatjava i agafà devotament el llibre dels sants Evangelis i el col·locà amb tota reverència sobre l'altar. Després, postrat en oració no menys amb el cor que amb el cos, implorava humilment al Senyor, Pare de les misericòrdies i Déu de tot consol, que es dignés manifestar-li el seu santíssim voler i, perquè pogués dur a felicitat el que amb simplicitat i fervor havia començat d'un temps ençà, suplicava que en la primera pàgina que obrís del llibre dels Evangelis li mostrés què calia fer. Era guiat, sens dubte, per homes sants i perfectíssims¹, dels quals llegim que, moguts pel desig de santedat, feren coses semblants.

93. Acabada la pregària, s'aixecà i, amb esperit humil i contrició de cor, havent fet el senyal de la santa creu, prengué el llibre de l'altar i l'obrí amb reverència i temor. La primera cosa que hi veié fou la passió de nostre Senyor Jesucrist, encara que només el fragment en què és anunciada la tribulació. Per temor que es tractés d'un cas de pura casualitat, obrí el llibre per segona i tercera vegada i topà sempre amb el mateix o semblant passatge. Llavors, el servent de Déu, envaït de l'Esperit

1. Per exemple, els apòstols, sant Antoni abat, sant Agustí, sant Martí de Tours.

del Senyor, va comprendre que per entrar al Regne del cel cal passar per moltes tribulacions, angoixes i combats.

El valerós soldat de Crist no es contorbà davant la perspectiva de les lluites properes, ni perdé l'ànim per bregar en els combats del Senyor a la terra. No podia témer caure davant l'adver-sari, ell que no s'havia rendit ni davant de si mateix, quan durant molt temps lluità per damunt de les forces humanes. Veritablement era d'un fervor excepcional i no s'hauria trobat ningú que l'igualés en la intensitat i vehemència del desig. Li resultava més fàcil acomplir les coses perfectes que predicar-les, car més que la paraula —que revela la virtut, però no fa l'home virtuós—, posava totes les energies en obres santes. Per això, segur i alegre, cantava en el seu cor per Déu i per ell mateix cançons d'exultança. Ell, que s'havia alegrat tant per la més petita revelació, va ser digne de dons millors, ja que havent estat fidel en coses petites, fou mereixedor de rebre'n de més grans.

CAPÍTOL III

Visió d'un home en forma de serafí crucificat

94. Durant la seva estada a l'ermitori que es diu La Verna, Francesc, dos anys abans d'anar-se'n al cel, tingué una visió de Déu¹. Se li va aparèixer un home en forma de serafí clavat en una creu, amb les mans esteses i els peus junts, i amb sis ales. Dues d'aquelles ales es perllongaven sobre el cap, dues més es desplegaven per volar i amb les altres dues cobria tot el seu cos.

1. Segons sant Bonaventura (LM 13,3), fou el 14 de setembre, festa litúrgica de l'Exaltació de la Santa Creu. La tradició de l'orde recorda la impressió dels estigmes el dia 17 del mateix mes.

Davant aquella aparició, el benaurat servent de l'Altíssim se sentí absorbt d'admiració, però no arribava a desxifrar-ne el significat. Era envaït d'una viva joia, assaborint amb complaença l'esguard bellíssim, inimaginable i dolç d'aquell serafí que el mirava; però, ensems, l'angoixava profundament veure'l clavat a la creu en l'intens dolor de la passió. S'aixecà trist i alhora alegre, per dir-ho així, ja que el goig i l'amargor s'alternaven en el seu esperit. Freturós, buscava descobrir el significat de la visió, i per això el seu ànim es trobava neguitós.

Mentre restava en aquest estat de preocupació i de total incertesa, heus aquí que en les seves pròpies mans i peus aparegueren els mateixos senyals que poc abans havia vist en aquell misteriós home crucificat.

95. Les mans i els peus aparegueren traspassats de claus, la cabota dels quals sobresortia en el palmell de les mans i en el dors dels peus, mentre que les puntes es mostraven per l'altra banda. Aquests senyals eren rodons en el palmell de la mà i allargats en el dors, formant una protuberància carnosa, com si fos la punta dels claus retorçada i reblada que sobresortia de la resta de carn. Semblantment, en els peus aparegueren impresos els senyals dels claus, que sobresortien també de la resta de la carn. I el costat dret era traspassat per una mena de llança, amb una ferida fonda que sagnava tot sovint i amitava de santa vermellor la seva túnica i els calçotets.

Ben poques persones tingueren la sort de veure la sagrada ferida del costat del servent de Déu estigmatitzat, mentre vivia! Afortunat fou fra Elies que, encara vivint el sant, pogué observar-la; i no menys afortunat i feliç fou fra Rufí, que la pogué tocar amb les seves pròpies mans. Una vegada, mentre li feia fregues al pit, li relliscà casualment la mà cap el costat dret, i arribà a tocar la preciosa cicatriu. Francesc sentí un gran dolor i, apartant-li la mà, demanà a Déu que el perdonés.

Era tant l'enginy per amagar-ho a les mirades de la gent desconeguda, i tan modestament ho ocultava als propis companys, que fins els frares que vivien amb ell i els amics més íntims ho ignoraren durant molt temps. Malgrat que el servent de l'Altíssim es veia ornat de tantes i tan belles margarides,

que eren com perles precioses, i excel·lit de glòria i honor pels homes, el seu cor mai no s'envaní ni buscà de complaure's de ningú per satisfer desitjos presumptuosos; al contrari, tement sempre que l'estima del món li pogués robar la gràcia divina, s'esforçava tant com podia per ocultar els estigmes als ulls de tots.

96. S'havia fet el propòsit de no manifestar gairebé a ningú el seu extraordinari secret, per por que els amics no resistissin la temptació de divulgar-lo per estima, com sol succeir, i perdés la gràcia que li havia estat atorgada. Tenia gravat al cor, i amb freqüència repetia amb els llavis, el text profètic: *Guardo al fons del meu cor les vostres paraules, per no pecar contra Vós* (Sl 118,11). Aquest verset, l'havia donat als frares que conviuen amb ell, perquè, quan li sentissin recitar, acomiadessin gentilmente els seglars que havien vingut a visitar-lo i conversar amb ell. Sabia per experiència que és nociu comunicar-ho tot a tots, i que no es pot ser home espiritual si no es tenen més secrets dels que es reflecteixen a la cara, o que per l'exterior es pot ser jutjat arreu pels homes. De fet, ell era conscient que n'hi havia alguns que exteriorment mostraven estar d'acord amb ell, mentre que en dissentien interiorment; d'altres que l'aplaudien al davant, però en el fons pensaven diversament; i d'altres que havien obtingut bona reputació per a ells mateixos, mentre aconseguien fer sospitoses persones de sentiments prou nobles.

Sovint, la malícia s'esforça per denigrar tot allò que és pur, i atès que la malvolença és un vici de molts, s'acaba per no creure en la sinceritat de pocs.

CAPÍTOL IV

Fervor de sant Francesc i la seva malaltia dels ulls

97. Durant aquesta temporada, el seu cos començà a ser turmentat de mals físics i amb més violència que temps enrere.

Certament que les sofrenes del cos provenien de les contínues penitències amb què castigava la seva carn, donat que l'havia sub-jectava durant tant de temps. Al llarg de divuit anys, poques vegades, per no dir mai, no s'havia permès un petit descans quan recorria llargues i diverses regions, escampant amb esperit fervorós i decidit la paraula de Déu a tot arreu. Havia difós l'Evangeli de Crist per tota la terra. Era capaç de passar per quatre o cinc pobles o ciutats en un sol dia anunciant a tothom el Regne de Déu. Edificava l'auditori tant amb l'exemple com amb la paraula, donat que tota la seva persona era una prèdica.

En ell, l'harmonia entre l'esperit i la carn, i l'obediència d'aquesta a l'esperit, eren tan perfectes que la carn, en comptes d'ésser un obstacle a l'esperit, el precedia en la cursa vers la santedat, com diu l'Escriptura: *De vós té set la meva ànima i fins i tot la meva carn* (Sl 62,2). L'obediència assídua havia acabat per rendir voluntàriament aquesta submissió i aquesta docilitat de cada dia li havia aconseguit un grau excels de virtut, atès que el costum es transmuda moltes vegades en naturalesa.

98. Però, com que per llei natural de la condició humana, el cos es va consumint poc a poc cada dia, encara que l'esperit es rejuveneixi, el seu cos petit, que contenia el celestial tresor, començà a perdre forces i a minvar tot ell. Veritablerment, però, com diu l'Escriptura, *quan un home acaba, aleshores tot just comença, i quan ja ho dona tot per fet, ni tan sols ha començat* (Sir 18,6). A mesura que el seu cos perdia forces, el seu esperit s'enfortia. Tan viu era el zel per la salvació de les ànimes i la set de conquerir-les per a Déu, que, no tenint forces per anar a peu, recorria els pobles muntat en un burret. D'aquí que els frares l'aconsellaven amb insistència amorosa a tenir un xic de cura pel seu cos malalt amb l'ajut també d'algun metge. Ell, però, que tenia posat sempre l'esperit mirant el cel, rebutjava tal indicació, perquè no desitjava altra cosa que desfer-se del cos i ser amb Crist.

I com que no havia acomplert encara en la seva carn el que mancava a la passió de Crist, tot i que en portés al cos les ferides, va caure en una greu malaltia dels ulls, com si Déu li enviés

un nou signe de la seva misericòrdia. Com que el mal s'agreujava de dia en dia i semblava empitjorar per la manca d'un tractament adequat, fra Elies, que Francesc havia escollit com a mare i com a pare per als altres framenors¹, l'obligà a acceptar la medicina en el nom del Fill de Déu que el creà, segons el testimoni de l'Esriptura: *El Senyor ha fet néixer de la terra la medicina, i l'home assenyat no la menysprearà* (Sir 38,4). Francesc acceptà de bon grat aquestes paraules i es va sotmetre humilment al qui l'aconsellava.

CAPÍTOL V

El cardenal Ugolino, bisbe d'Ostia, el rep benvolent a Rieti. El sant prediu que Ugolino serà papa

99. Es provaren diversos metges i remeis, però tot fou en va. Llavors Francesc es traslladà a Rieti, on deien que hi havia un especialista molt expert en la cura d'aquell mal. Un cop a la ciutat, fou acollit amb amor i magnanimitat per tota la cúria romana, que en aquells dies hi residia², però sobretot i particularment pel cardenal Ugolino, bisbe d'Ostia, famós per la seva rectitud i santedat de vida.

El benaurat Francesc havia escollit —amb el consentiment i la complaença del papa Honori III— Ugolino com a pare i senyor del seu orde, perquè estimava la pobresa i honorava la santa simplicitat. Aquest prelat imitava la vida dels frares i, frisós per assolir la perfecció, era senzill amb els senzills, humil amb els humils, pobre amb els pobres. Es mostrava com un framenor qualsevol, el més insignificant, i s'esforçava a dur

1. Guardià de l'ermitori (RE) i ministre general, segons la hipòtesi de Sabatier en la qual Celano és el biògraf oficial del mateix fra Elies.

2. Una revolta popular va fer traslladar la cúria fora de Roma, emportant-se'n, presumiblement els metges, que així pogueren visitar Francesc.

la mateixa vida i costums, com si fos un més entre ells. Estava interessat a estendre l'orde arreu del món, i la bona fama de la seva vida santa contribuïa que es difonguessin els framenors per terres llunyanes. El Senyor l'havia dotat de saviesa i eloqüència, amb què se servia per confondre i refutar els enemics de la veritat i de la creu de Crist, reconduint pel bon camí els extraviats, pacificant els busca-raons i unint els pacífics més estretament en el vincle de la caritat i la fraternitat. A l'Església de Déu, era com un gressol que crema i il·lumina i una sageta elegida per al moment oportú. Quantes vegades, despullat dels seus rics ornaments, se'l veia caminar descalç com un altre framenor, portador de pau! Sempre que es presentava l'ocasió, procurava amb tot l'entusiasme del seu ànim de restaurar aquesta pau, sigui entre un individu i el seu proïsme, sigui entre Déu i els homes. Per això, el Senyor l'elegí poc temps després com a pastor de tota la seva santa Església, conferint-li autoritat sobre tots els pobles.

100. A fi que es reconegués que això s'esdevenia per divina inspiració i per voluntat de Jesucrist, el benaurat pare Francesc ho havia profetitzat molt temps abans de paraula i ho rati ficà amb fets. En efecte, quan l'orde de framenors començava a estendre's per obra i gràcia de Déu i ascendia la cimera dels seus mèrits com un cedre al paradís del Senyor, i estenia les sagrades sarments per tota la terra, com una vinya escollida, sant Francesc es presentà al senyor papa Honori III, cap visible de l'Església romana en aquells anys. Humilment li suplicà que es dignés nomenar el bisbe d'Ostia, Ugolino, com a pare i senyor seu i de tots els seus frares. El papa accedí a la petició del sant i delegà benvolent la seva jurisdicció sobre l'orde a Ugolino. Aquest la va rebre amb humilitat i reverència i, com el servent fidel i prudent constituït sobre la casa del Senyor, s'esforçà amb tots els mitjans a servir l'aliment oportú de vida eterna als qui li havien estat confiats. D'aquí que el benaurat pare maldava sempre per ser-li dòcil i el venerava amb amor reverent.

El benaurat Francesc, deixant-se guiar per l'Esperit de Déu, del qual estava ple, intuïa molt temps abans el que després

havia d'esdevenir als ulls de tots. Per aquest motiu, quan ell li escrivia per tractar d'assumptes relatius a l'orde amb qui en compartia la responsabilitat, o —cosa més freqüent— per l'amor que li tenia en Crist, en les seves missives no en tenia prou anomenant-lo bisbe d'Ostia o de Velletri¹, com ho feien els altres en les seves comunicacions, sinó que el saludava així: “Al reverendíssim pare i senyor Ugolino, bisbe de tot el món!” A voltes es permetia saludar-lo amb benediccions insòlites i, encara que es mostrava com a fill seu respectuós, de vegades, com per inspiració de l'Esperit Sant, el consolava amb actitud paternal, *per reforçar les benediccions dels pares fins que arribés el desitjat de les collades eternes* (Gn 49,26).

101. El cardenal Ugolino, per la seva banda, sentia un profund afecte pel sant; tot el que el servent de Déu deia o feia ho trobava bé² i es commovia només de veure'l. Confessava que per molt angoixat d'ànim que es trobés, la presència i el diàleg amb Francesc era prou, tant per esvaïr la foscor de la ment i tornant-li la serenor, com per foragitar tota tristesa i recuperar el goig de l'esperit. Es captenia amb Francesc com el servent amb el seu senyor; l'obsequiava com a un apòstol de Crist i, en veure'l, inclinant-se, li besava reverentment les mans amb els seus llavis sagrats.

Amb devoció i interès es preocupava per trobar un remei perquè es recuperés la salut dels ulls del benaurat pare, donat que el tenia per un home sant i just, necessari i molt útil a l'Església de Déu. Compartia el temor i les preocupacions de tota la família dels framenors per ell, i en la persona del pare tenia pietat dels fills. Per això, Ugolino exhortava Francesc que tingués cura de si mateix i que no rebutgés els mitjans necessaris, recordant-li que tota descurança en aquest sentit seria més aviat un pecat que no pas un mèrit.

En esperit d'humil obediència a aquests advertiments, sant Francesc observava amb senzillesa tot el que li era ordenat per

1. Era normal en aquell temps ser titular de dues o més diòcesis.
2. No sempre! Cf. núm. 75.

tan gran prelat i pare afectuós i, des de llavors, es comportava amb més prudència, prenent el que fos necessari per guarir-se. Amb tot, la malaltia s'havia agreujat de tal forma que, per aconseguir-ne algun petit progrés, calia urgentment la mestria d'un especialista i emprar procediments molt dolorosos. De fet, hagué de sofrir cauteritzacions en diverses parts del cap, li seccionaren les venes, li aplicaren cataplasmes i li injectaren col·liris, però sense que millorés; al contrari, el mal s'agreujava cada dia més.

CAPÍTOL VI

Virtuts dels frares que servien sant Francesc. Quina era la seva conducta

102. El sant suportà aquesta malaltia per espai de gairebé dos anys amb gran paciència i humilitat, regraciant en tot el Senyor. Per poder lliurar-se amb més zel a Déu i enlairar-se en èxtasis freqüents a les mansions celestials, i també per viure sempre en la presència del dolcíssim i sereníssim Creador de l'univers, en-comanà la cura de la seva persona a alguns germans, que eren més de la seva confiança.

Eren homes molt virtuosos, donats a Déu, estimats dels sants i dels homes, i en ells recolzava el benaurat pare Francesc com una casa sobre quatre columnes. No esmento els noms per salvaguardar-ne la modèstia, virtut que, com a vertaders religiosos, els era molt familiar. La modèstia és l'embelliment de totes les edats, testimoni de la innocència, mostra d'un cor pur, excel·lent norma de conducta, glòria particular de la consciència i corona de la perfecta rectitud. Aquesta virtut els era comuna i els feia amables i benignes amb tothom.

Amb tot, cadascun es distingia per una virtut pròpia: un era particularment discret, un altre es mostrava singularment pacient, un tercer es distingia per la simplicitat i un quart era

robust de cos i serè d'esperit. Tots, amb gran atenció, bona voluntat i diligència, vetllaven per la pau espiritual del benaurat pare i es preocupaven de la malaltia del seu cos, sense por a fatigues i treballs, lliurats enterament al seu servei.

103. Francesc, encara que perfecte en tota gràcia davant Déu i distingit en obres santes davant els homes, s'esforçava per assolir més alta perfecció i, com a soldat audaç de les milícies de Déu, desafiava l'adversari amb noves escomeses. Sota el guiatge de Crist es proposava dur a terme gestes més extraordinàries. Tot i que les seves forces físiques minvaven dia a dia, mirava d'aconseguir un nou triomf contra l'enemic. El veritable coratge no coneix límits en el temps quan espera una recompensa eterna. Per això, desitjava tornar als orígens humils i, conhortat de nova esperança per la immensitat del seu amor, procurava reduir el seu cos, mancat de forces, a la primitiva obediència a l'esperit. D'aquí que allunyés d'ell amb fermesa qualsevol destorb, afany humà, o preocupació quan per la malaltia es veia obligat a temperar el rigor primitiu, i deia: "Comencem, germans, a servir de nou el Senyor Déu, perquè fins ara ben cosa hem fet de profit." No s'afigurava pas haver arribat a la fita encara i, perseverant ferm en el propòsit d'un sant renovellament, esperava començar de nou. Li hauria agradat tornar a servir els leprosos i sofrir menyspreus com en temps passats; fugia de la companyia dels homes i es refugiava en ermitoris apartats, a fi que, lliure de tota sol·licitud i preocupació pels altres, no hi hagués d'aquesta manera entre ell i Déu cap més mur que el del propi cos.

104. Adonant-se que molts envejaven llocs d'honor i de magisteri, rebutjava la seva gosadia i buscava la manera d'apartar-los amb el seu exemple d'aquest flagell. Acostumava a dir que és cosa bona i agradable a Déu tenir cura dels altres. Però assegurava que només són responsables de la seva ànima els qui en qualsevol ofici no busquen res per a ells, sinó que cerquen sempre el voler diví; els qui no anteposen res a la pròpia salut espiritual i no busquen l'aplaudiment dels súbdits, sinó el seu bé; no l'estima dels homes, sinó únicament la glòria de Déu; que no cobegen les prelatures, sinó que les temen. I si aquestes

venien, que no fóssin causa de supèrbia sinó d'humilitat, i si n'eren privats, no s'angoixessin, sinó que se sentissin honorats.

Afegia encara que, en una època com aquesta en què creix la malícia i abunda la iniquitat, és perillós governar i més avantatjós ser governat. Sentia una gran tristesa de veure que alguns, abandonant allò de bo que havien començat amb tant d'entusiasme i negligint la simplicitat antiga, seguien noves directrius. Per això es queixava d'alguns que temps enrere havien posat tot el seu interès i la seva ment en coses altes i ara havien caigut en fets mesquins i grollers. Abandonant el veritable goig de l'ànima, vaguen pel món, entre vanitats i supèrbia, en una mal entesa llibertat. Per això implorava la divina clemència per l'alliberament dels seus fills i li suplicava amb gran fervor que els volgués conservar fidels en la gràcia que els havia estat donada.

CAPÍTOL VII

Francesc retorna de Siena a Assís. Elogi de l'església de Santa Maria de la Porciúncula. Benedicció a tots els seus frares

105. Trobant-se a Siena sis mesos abans de la seva mort per al tractament de la malaltia dels ulls, començà a agreujar-se tot el seu cos¹. L'hepatitis, els freqüents vòmits de sang, i més encara el seu estómac desfet per lesions greus, tot feia témer

1. Fem un recull de les seves malalties: oftàlmia degenerada en glaucoma secundari, enfermetat contreta probablement a Orient; faringelaringitis aguda el 1213, que li llevà la parla una temporada; gastritis, hidropesia, i d'altres. Sante Cincarelli, quirúrgic italià, n'ha fet l'estudi (*Francesco di Pietro Bernardone malato e santo*; Florència, 1972). També el catedràtic emèrit d'oftalmologia de la Universitat de Barcelona, Dr. Josep Casanovas, hi ha dedicat un altre estudi ("Las enfermedades de San Francisco de Asís", *Verdad y Vida* 40 (1982), pp. 267-274).

la fi imminent. Fra Elies, que es trobava absent, assabentat del cas, es posà en camí immediatament. Amb la seva arribada, Francesc millorà de tal manera que pogué deixar Siena i anar-se'n amb ell a Gelle, prop de Cortona. Però als pocs dies d'haver-hi arribat tots dos, el malalt tornà a empitjorar: la inflamació del ventre es va estendre a les cames i als peus, i el seu estómac s'agreujà tant, que a penes si podia prendre cap aliment. Aleshores el sant demanà a fra Elies que volgués traslladar-lo a Assís. Fra Elies, com a bon fill, fa el que el seu pare li prega i, amb les precaucions necessàries, l'acompanya personalment a la ciutat tan desitjada. Tot Assís es commou per la vinguda del sant i tothom lloa Déu. Tot el poble esperava que el sant moriria aviat i aquest era el motiu de la seva exultança i expectació.

106. Certament, per voler diví, s'esdevingué que aquella ànima, alliberada de l'embolcall corporal, volés al cel en el mateix lloc en què, mentre era en el cos, havia rebut el primer coneixement de les coses sobrenaturals i havia copsat plenament la crida divina. Sabia indubtablement que el Regne de Déu és a totes bandes i estava convençut que a tot arreu els elegits del Senyor poden rebre els seus dons, però l'experiència li havia ensenyat que aquell lloc on es trobava l'esglesiola de Santa Maria de la Porciúncula era afavorit i honorat de més gràcia celestial per l'abundor i les visites freqüents d'esperits angèlics. Per això deia sovint als frares: "Fills meus, no abandoneu mai aquest lloc. Si us en fan fora per una porta, entreu-hi per una altra, perquè aquest lloc és verament sant i habitacle de Déu. Aquí, quan érem pocs, l'Altíssim ens multiplicà; aquí el Senyor il·luminà amb la seva saviesa els cors dels seus pobrissons; aquí ha encès el foc del seu amor en la nostra voluntat; aquí el qui pregui amb devoció aconseguirà allò que demana i el qui el profani serà rigorosament castigat. Per tant, fills meus, mantingueu sempre digne de tot honor aquest lloc, habitacle de Déu, i amb tot el cor i amb veu exultant alabeu el Senyor."

107. A mesura que la seva condició s'agreujava, disminuïen les seves forces i, mancat d'energia física, gairebé no podia moure's. Quan un frare li preguntà si preferia suportar aquell llarg

i incessant sofriment o el martiri d'un botxí qualsevol, el sant li va respondre: "Oh fill, per a mi allò més volgut, més dolç i agradable, ha estat sempre, com ara, fer en mi i de mi el que agrada al Senyor, de tal manera que vull estar d'acord, obedient i dòcil, amb la seva voluntat. Suportar només tres dies aquest mal m'és més dolorós que qualsevol martiri; no em refereixo, evidentment, pel que fa al premi, sinó a les molèsties que em produeix."

Oh màrtir dues vegades màrtir, que amorosament i curull d'alegria suportava allò que per tots els altres era espantós i dolorós només de veure-ho! No hi havia cap membre que no sofrís intensament. I perden poc a poc la calor natural cada dia s'apropava més al final. Els metges i els frares no podien acabar d'entendre com el seu esperit continués vivint en una carn tan morta, on restava solament la pell adherida als ossos.

108. Quan Francesc experimentà que arribava ja el moment del seu traspàs d'aquest món (cosa que li fou anunciada per divina revelació dos anys abans), convocà al seu voltant els frares que més estimava i beneí a cadascun com li fou indicat des del cel, de la mateixa manera com ho féu en altre temps el patriarca Jacob als seus fills, o millor encara, com Moisès que, abans de pujar a la muntanya del Sinaí que Déu li havia mostrat, omplí de benediccions el poble d'Israel¹.

A la seva esquerra hi havia fra Elies i al seu voltant els altres fills seus framenors. Llavors Francesc creuà els braços per posar la mà dreta sobre el cap de fra Elies i, com que el sant era cec, preguntà: "Sobre qui tinc posada la mà dreta?" "Sobre fra Elies", li contestaren. "Això és el que vull", digué. I afegí: "Et beneeixo, fill meu, en tot i per tot, i com l'Altíssim Senyor sota la teva direcció ha multiplicat els meus fills i germans, així sobre tu i en tu els beneeixo a tots. En el cel i en la terra, que et beneeixi Déu, Rei de totes les coses. Et beneeixo com puc i més del que puc, i el que jo no puc fer, que ho faci Aquell que tot ho pot. Que es recordi Déu dels teus treballs i les teves

1. Cf. Gn 49,1 s. i Dt 33,1, respectivament.

obres, i que et reservi l'herència en el dia de la retribució dels justos. Que tu puguis rebre totes les benediccions que desitgis i que et siguin concedides benignament les teves peticions. Adéusiau, fills meus tots, viviu en el temor de Déu i quedeu-vos sempre amb Ell, perquè s'acosta per a vosaltres una prova i tribulació gran i penosa. Benaaurats aquells que perseverin en les santes obres que començaren, encara que molts les abandonin a causa dels escàndols que s'esdevindran. Quant a mi, m'afanyo d'anar-me'n amb el Senyor i confio d'unir-me amb el meu Déu, a qui he servit devotament amb tot el meu cor."

Mentrestant, Francesc vivia en el palau del bisbe d'Assís, però pregà els frares que el traslladessin com més aviat millor a Santa Maria de la Porciúncula, ja que volia lliurar la seva ànima a Déu on, com s'ha dit, havia conegut clarament per primera vegada el camí de la veritat.

CAPÍTOL VIII

Últimes paraules i fets abans de morir

109. Havien passat ja vint anys de la seva conversió i, com li havia estat comunicat per revelació divina, els seus dies eren comptats. Mentre el benaurat Francesc i fra Elies residien a Foligno, una nit s'aparegué en somnis a fra Elies un sacerdot vestit de blanc, d'aspecte venerable, que li digué: "Vés, germà, i adverteix Francesc que, havent-se acomplert divuit anys des que renuncià al món per seguir Crist, li resten només dos anys; després el Senyor el cridarà amb Ell a l'altra vida i hi entrarà pel camí de tot mortal."

S'esdevingué exactament allò que la paraula de Déu havia anunciat amb anterioritat. Descansant uns dies a Santa Maria de la Porciúncula, aquell lloc tan estimat per ell i preveient que l'hora de la mort era imminent, cridà que vinguessin dos

dels seus frares i fills més predilectes¹, perquè a ple pulmó cantessin les lloes del Senyor², i ho fessin amb veu forta i esperit joiós per la mort propera, o més ben dit, per la vera vida ja imminent. Després ell mateix, com pogué, va entonar el salm de David: “*Amb la meua veu crido el Senyor, amb la meua veu suplico el Senyor*” (Sl 141,2).

Un dels framenors que l'assistia, molt estimat del sant i amant també de tots els altres frares³, en veure això i cone-guent que la fi era a prop, li digué: “Pare estimat, ara els teus fills quedaran orfes i privats de la vera llum dels seus ulls! Recorda't dels fills que deixes, perdona les seves culpes i dóna als presents i absents el confort de la teua benedicció.” “Fill meu —contestà el sant—, el Senyor em crida. Als meus frares presents i absents els perdono totes les ofenses i pecats i els absolc tant com puc; i tu, quan els comuniquis això, beneeix-los de part meua.”

110. Mentrestant, es féu dur un còdex dels Evangelis i pregà que li llegissin el text segons sant Joan que comença amb aquelles paraules: “*Sis dies abans de la Pasqua, sabent Jesús que era arribada l'hora de passar d'aquest món al Pare...*” (Jo 12,1; 13,1). Aquest passatge era el mateix que abans li havia preparat per llegir-li el ministre sense que hagués rebut cap indicació de ningú i el mateix que sortí en obrir per primera vegada el llibre, malgrat que el volum, del qual havia llegit l'Evangelí, contenia tota la Bíblia.

I donat que dins de poc seria convertit en pols, volgué que el cenyessin amb un cilici i el cobrissin de cendra. I quan els frares dels quals ell era pare i guia estaven aplegats al seu voltant esperant reverents el feliç trànsit i la fi benaurada del ser-

1. Fra Angel i fra Lleó, segurament.

2. El seu *Càntic del germà Sol*, que Francesc havia completat amb l'estrofa: “Lloat siguis Senyor, per la mort corporal, nostra germana...” En català aquest *Càntic*, una de les primeres joies literàries de la llengua italiana, ha estat traduït pel gran poeta Josep Carner, posant-hi música i convertint-la en la *Cantata Germà Sol* el franciscà Jaume-Manuel Mola.

3. Fra Elies (cf. n. 1 del cap. IV d'aquesta Tercera Part).

vent de Déu, aquella ànima santíssima se separà de la carn i se submergí en la llum eterna, mentre el cos s'adormia en el Senyor.

Un dels seus frares i deixeble (que és prou conegut, però ometo el seu nom, ja que, vivint encara, no vol gloriar-se d'un privilegi tan gran)¹ va veure l'ànima del santíssim pare que pujava de dret al cel passant per damunt de moltes aigües; era com un estel, gran com la lluna, esplendorós com el sol i envoltat d'un petit núvol blanc.

111. Per tantes coses meravelloses podem exclamar: Que gloriós és aquest sant, del qual un deixeble contemplà l'ànima ascendint al cel! Bella com la lluna, fulgurant com el sol, mentre pujava coronada de glòria enmig d'un límpid núvol! Llum del món que brilles en l'Església de Crist més que el sol! Ens has amagat els raigs de la teva resplendor i has passat a aquella pàtria celestial, canviant la nostra pobra companyia de miserables mortals per la dels àngels i benaurats! Oh suport teu, digne de lloa, no t'oblidis dels teus fills, encara que et vegis separat de la carn! Tu coneixes prou bé en els perills que has deixat els qui la teva sola presència benèvola alleujava bondadosament les seves angoixes i fatigues! Pare santíssim, sempre misericordiós, prest a la com-passió i al perdó per a tots els fills extraviats! Et beneïm, pare digníssim, unint la nostra benedicció a la de l'Altíssim, el qual és sempre beneït sobre totes les coses. Amén.

1. Probablement, fra Jaume d'Assís.

CAPÍTOL IX

Plany i alegria dels frares que admiraven en ell els senyals de la crucifixió. Les ales del serafí

112. Conegut el fet, la gent s'aplegà en massa, glorificant Déu tot dient: "Lloat i beneït sigueu Vós, el nostre Déu i Senyor, que ens han estat confiades a nosaltres indignes aquestes precioses restes. Glòria i lloa a Vós, Trinitat inefable!" Tot el poble d'Assís i rodalia corria en grups per contemplar els prodigis divins que el Déu d'infinita majestat havia obrat en el seu servent. Tots entonaven cànctics d'alegria, com el cor els ho inspirava, i tots beneïen l'omnipotència del Salvador, que havia escoltat el seu desig. Però els fills es dolien d'haver estat privats d'un tan gran pare i desfogaven el seu dolor amb llàgrimes i sospirs dels seus cors.

Malgrat tot, una joia misteriosa atemperava la seva tristesa i la novetat del miracle els havia omplert d'un estupor extraordinari. Així doncs, el dol es canvià en càntic i el plany, en joia festiva. Mai no havien sentit dir ni havien llegit en cap llibre el que ara s'esdevenia davant seu, i difícilment a ningú no s'hauria pogut fer creure tal cosa, si no hi hagués hagut una prova tan evident. Veritablement en el benaurat Francesc apareixia la imatge de la creu i de la passió de l'Anyell immaculat que lleva el pecat del món: s'hauria dit com si llavors mateix hagués estat davallat de la creu amb les mans i els peus traspasats pels claus i el costat dret ferit per una llança. Veien la seva carn —que abans era morena— resplendent, d'una transparència ara i d'una bellesa sobrehumana, garantia certa de la resurrecció benaurada. La faç era com la d'un àngel, com si fos viu i no mort, i els altres membres esdevenien flonjos i flexibles com els d'un nen petit. Cap rigidesa de nervis ni enduriment de la pell, com sol passar en els cadàvers, ans la seva mobilitat era la d'un ésser vivent.

113. Mentre resplendia davant de tots per la seva extraordinària bellesa i la seva carn apareixia límpida, era sorprenent

distingir en el centre de les mans i dels peus no senyals dels claus, sinó els mateixos claus formats de carn del color del ferro i el costat dret amarat de sang. Aquests vestigis de martiri no feien por a ningú; al contrari, conferien al seu cos una bellesa i atracció sorprenents, com unes pedretes negres en un paviment blanc.

Els seus frares i fills, adelerats i amb llàgrimes als ulls, besaven les mans i els peus del pare amorós que els havia deixat i també besaven el costat dret, la ferida del qual els recordava la d'Aquell que, vessant sang i aigua del seu pit, reconcilià el món amb el Pare. Cadascun dels fidels estimava com a gran privilegi, no dic ja besar, sinó veure només els sagrats estigmes de Jesucrist impresos en el cos de Francesc. ¿Qui, davant d'això, no sentiria més alegria que tristesa? I si plorava, ¿no eren les seves llàgrimes més de joia que de dolor? ¿Quin cor de ferro o de pedra no ploraria d'emoció, obrint-se a l'amor de Déu, o no s'hauria omplert de bona voluntat? ¿Qui podria ser tan insensible o cec de no comprendre clarament que aquell sant, tan distingit a la terra amb una excepcional gràcia divina, havia de ser enaltit al cel d'una glòria inefable?

114. Oh do especial i testimoniança de predilecció, que el soldat sigui honorat amb la mateixa armadura de glòria que per dignitat només correspon al rei! Oh prodigi digne d'eterna memòria, oh sacrament meravellós, mereixedor de perenne i devot respecte, perquè representa de forma visible a la nostra fe el misteri inefable pel qual la sang de l'Anyell immaculat, rajant amb abundor de les cinc ferides, llevà el pecat del món! Oh excelsa bellesa d'aquella creu que és font de vida i dóna vida als morts, i el seu pas estreny amb tanta suavitat i punxa amb tanta dolcesa, que en ella la carn morta reviu i l'esperit feble s'enforteix! Com t'ha estimat, Francesc, el qui t'ha embellit de tanta glòria!

Sigui beneït i glorificat Déu, únic i sapient, que renova els prodigis per aconhortar la ment dels dèbils i, mitjançant les meravelles visibles, conquereix les ànimes a l'amor de les coses invisibles! Oh admirable i amorosa providència divina que, per esvair qualsevol dubte sobre l'insòlit miracle, ha mostrat

d'antuvi per la seva infinita misericòrdia amb qui venia del cel, allò que més tard ha de captenir-se en qui encara vivia a la terra! I verament, *el Pare de les misericòrdies* ha volgut mostrar de quin premi serà digne el qui s'esforci a estimar-lo de tot cor per veure's col·locat en l'ordre superior dels esperits angèlics i al costat de Déu!

El mateix guardó podrem assolir nosaltres, sens dubte, si, com el serafí, despleguem dues ales sobre el cap i així —com aquell qui diu—, imitant sant Francesc, cerquem en tota bona obra la puresa d'intenció i la rectitud d'acció, de tal manera que, orientat tot vers Déu, mirem afanyosament de complir el seu voler. És necessari que aquestes ales estiguin juntes sobre el cap, significant això que el *Pare de les llums* no accepta les bones obres si no van unides a la puresa d'intenció. El Senyor mateix ha dit: *Si el teu ull és clar, tot el teu cos estarà en la claror; però si el teu ull és fosc, tot el teu cos estarà en la foscor* (Mt 6,22-23).

L'ull senzill, doncs, no és ni el que no veu allò que cal veure —incapaç de descobrir la veritat—, ni el que veu allò que no cal veure, per manca de puresa d'intenció. En el primer cas, tenim ceguesa i no claredat; en el segon, dolenteria. Les plomes d'aquestes ales indiquen l'amor de Déu Pare, que misericordiosament salva, i el temor del Senyor, que jutja justament; dues disposicions, aquestes, que han de separar l'ànim dels elegits de les coses terrenals, reprimint les inclinacions dolentes i desvetllant sentiments purs.

La segona parella d'ales per a volar significa el precepte doble de la caritat vers el proïsme: alimenten l'ànima amb la paraula de Déu i nodreixen el cos amb els béns de la terra. Difi-cilment s'uneix això, perquè és rar que una mateixa persona pugui parar esment i atendre ambdues coses. Les plomes d'aquestes dues ales representen les diverses obres que cal dur a terme per aconsellar i ajudar el proïsme.

Finalment, les altres dues ales han de cobrir el cos, nu de tot mèrit a causa del pecat, revestint-lo de la innocència mitjançant el penediment i la confessió. Les seves plomes repre-

senten tots els bons desigs suscitats en l'ànima per avorrir el pecat i per tenir fam de justícia.

115. Tot això ho portà a cap i a la perfecció el benaurat pare Francesc, que tenia la forma i figura de serafí i, vivint crucificat, meresqué volar a l'altura dels esperits celestes. I és ben cert que mai no s'allunyà de la creu, perquè no rebutjà mai fadigues i sofrències, sempre que es complís en ell o per mitjà d'ell la voluntat del Senyor.

Els frares que convisqueren amb ell recorden prou bé amb quina freqüència a florava el record de Jesús als seus llavis; amb quanta dolcesa i suavitat dialogava i amb quin amor tan tendre en parlava. De l'abundor del cor parlava la seva boca, i aquell amor abrusat de dins bullia transformat cap a fora. Estava íntimament unit a Jesús: Jesús en el cor, Jesús als llavis, Jesús a les oïdes, Jesús als ulls, Jesús a les mans, Jesús sempre present en tots els altres membres. Quantes vegades, estant a taula i escoltant, parlant o pensant en el nom de Jesús, deixava l'aliment corporal i, com es llegeix d'un sant¹, “veient, no hi veia, i sentint, no hi sentia.” Encara més: moltes vegades, trobant-se fent camí o meditant o cantant sobre Jesús, s'aturava per invitar totes les creatures a lloar el Creador. I perquè portava i conservava sempre en el cor un gran amor a Jesús, i aquest crucificat, fou per això distingit gloriósament per damunt de tots amb el segell de Crist. Amb esguard extàtic, contemplava Jesús assegut a la dreta del Pare —en la glòria indecible i incomprendible— amb el qual, Ell, Fill de l'Altíssim, en la unitat de l'Esperit Sant, viu i regna, venç i impera, Déu, eternament gloriós per tots els segles dels segles. Amén!

1. Sant Bernat, *Vita* I, 4,20; II, 4,16.

CAPÍTOL X

Plany de les senyores pobres de Sant Damià i gloriós enterrament de sant Francesc

116. Els seus frares i fills, que amb una gran munió de gent dels pobles veïns havien acudit per assistir als funerals, passaren tota la nit del traspàs de sant Francesc pregant i salmejant; i era tanta la dolcesa dels cants i la resplendor de la llum, que feia pensar en una vetlla d'àngels.

L'endemà, a trenc d'alba, arribà una gran multitud d'Assís amb el clergat. Aixecant i prenent les despulles sagrades del lloc on havia expirat, entre himnes i cants i al so de trompetes, les traslladaren amb tot honor a la ciutat. Per celebrar la solemnitat de les exèquies, cadascú portava rams d'olivera o d'altres arbres i, enmig de torxes innumbrables, entonaven a ple pulmó càntics de lloança. Els fills portaven el seu pare i el ramat seguia el pastor que els havia precedit a l'encontre del Pastor universal.

Quan arribaren al lloc on el sant havia fundat l'orde religiós de les verges consagrades i senyores pobres, col·locaren el cos sagrat a l'església de Sant Damià, estatge d'aquelles susdites i dilectes filles, que ell havia guanyat per al Senyor. Aleshores obriren la finestreta per la qual les serventes de Crist, en dies establerts, rebien el sagrament de l'eucaristia¹. Fou obert el taüt, que contenia aquell tresor de virtuts celestials, portat ara per pocs, ell que havia arrossegat a molts. Llavors, la germana Clara, que era veritablement clara per la riquesa dels seus mèrits, la primera mare de totes les altres, perquè havia estat la primera petita planta d'aquella família religiosa, s'acostà amb les altres filles per rebre el pare que ja no parlava i no tornaria mai més amb elles, per haver reprès altres rutes.

1. La reixa es troba avui a l'església de Santa Clara d'Assís.

117. Contemplant-lo fixament, gemegant, amb llàgrimes als ulls i la veu trencada, esclataren en sentiments adolorits i devots: “Oh pare, ¿què farem ara nosaltres, pobretes, sense tu? ¿Per què ens has abandonat? ¿A qui acudir en la nostra soledat? ¿Per què no se’ns ha donat la joia de precedir-te en el Regne dels benaurats i no restar ara en l’oblit? ¿Com podem viure tancades al monestir, si mai més no tornarem a rebre les visites que solies fer-nos? Amb tu se n’ha anat tot, i per nosaltres, sepultades al món, ja no resta cap esplai comparable. ¿Qui ens socorrerà en aquesta pobresa de béns espirituals i materials? Oh pare dels pobres, amant de la pobresa, ¿qui ens bandejarà de les temptacions, tu que n’has vençut tantes? ¿Qui ens sostindrà en el moment de la tribulació, oh tu que havies estat el nostre ajut en totes les adversitats sofertes? Oh amarguíssima separació, terrible partença! Oh mort inexorable, que mates milers de fills i filles arrabassant-los el pare amantíssim, separe i allunyes per sempre qui donà als nostres afanys, quan hi eren, els millors fruits!”

El pudor virginal, però, s’imposava sobre tanta angoixa, atès que era inoportú plorar per aquell que al seu traspàs havien assistit exèrcits d’àngels i se n’havien alegrat tots els sants del cel. Així doncs, colpides per sentiments de tristesa i d’alegria al mateix temps, besaren aquelles mans venerables, abillades pels estigmes com per perles precioses. Després d’haver retirat el cos sagrat, fou closa aquella porta, que no tornaria a obrir-se mai més per un dolor tan gran. Enorme fou el plany de tots davant l’aflicció i els sentiments pietosos d’aquelles verges! I immensos, sobretot, els clams dels seus fills desconso-lats! Tots compartien el sofriment d’aquelles verges, de manera que gairebé era im-possible abstenir-se de plorar, en veure com aquells àngels de pau ploraven amargament.

118. Arribats que foren finalment a la ciutat, dipositarren amb joia i exultança les despulles venerables de Francesc en un lloc sagrat¹, des d’ara més sagrat encara, perquè la

1. L’església de Sant Jordi.

glòria del Déu sant i omnipotent continua il·luminant el món amb miracles, de la mateixa manera que abans l'havia il·luminat amb la seva santa predicació. Donem-ne gràcies a Déu. Amén!

Oh pare amable i venerable: jo he tractat d'escriure, com calia, elogis teus, equitatius i dignes, bé que d'una manera insuficient. He narrat, com he pogut, algunes gestes de la teva vida. Concedeix-me que, tot i pecador, et segueixi amb fidelitat aquí per aconseguir, per la misericòrdia divina, abraçar-te en el cel. Recorda't bondadosament dels teus fills pobrissons, als quals, fora de tu que n'eres l'únic consol, no els en queda a penes cap més. Perquè tu, ara —que eres la primera i millor part de la seva herència— et trobes unit al cor dels àngels i comptat entre els apòstols en el soli de la glòria, mentre que ells encara jeuen en el fang, com assetjats en una fosca presó, des d'on clamen suplicant: “Mostra, oh pare, a Jesucrist, Fill de l'Altíssim Pare, els teus sagrats estigmes; mostra els senyals de la creu que duus en el costat, en els teus peus i mans, perquè Ell es digni misericordiós mostrar les seves pròpies ferides al Pare, el qual ben segur que per això serà benigne amb nosaltres, pobres pecadors. Amén. Així sigui! Així sigui!

S'acaba la segona part

Tercera part

Tracta de la canonització del benaurat pare Francesc i dels seus miracles

119. L'any vintè any de la seva conversió i acabada aquella vida digna que feliçment havia començat, el gloriosíssim pare Francesc lliurà el seu esperit a Déu amb gran placidesa. Al cel, coronat de glòria i honor i enmig de querubins, intercedeix amb amorosa sollicitud davant el soli de Déu per aquells que deixà a la terra. ¿Com pot restar sense resposta la pregària d'aquest elegit? En els seus estigmes és figura d'Aquell que, essent igual al Pare, s'asseu a la dreta de la seva majestat i, essent esplendor de la glòria i figura de la substància de Déu, aconseguí la remissió dels nostres pecats. ¿Com no serà atès aquell que, configurat amb la mort de Crist Jesús per la participació dels seus sofriments, porta les sagrades marques als seus peus, mans i costat?

Ell inunda el món sencer que, amb goig renovat, experimenta la redempció i ofereix a tots els fruits de la salvació veritable. Irradia la terra amb la llum fulgurant dels miracles, il·luminant-la com un astre rutilant. El món plorava abans en veure's privat de la seva presència i per la seva mort li semblava veure's submergit en un abisme tenebrós. Mes ara, en irrompre la nova llum, de raigs més brillants, el món percep que tota tenebra s'ha esvanit. El plany s'ha acabat, rebrota la joia i la virtut torna a florir pels seus mèrits. Beneït sigui Déu! Dels quatre punts cardinals vénen tots aquells que, afavorits pel seu patrocini, testimonien la veritat del que estic dient.

Francesc, amador singular dels béns celestials, mentre visqué aquí, no volgué posseir res com a propi, per poder posseir totalment i amb major goig el Bé suprem; i ara ho té tot, ell que no consentí estar dividit. Ha mudat el temps per l'eternitat. En tot lloc i de tothom, ell ve en ajut i és present a tot arreu; veritable amant de la unitat, ignora els danys de la divisió.

120. Mentre vivia entre els pecadors, recorria predicant l'Evangelí el món sencer; ara que regna amb els àngels com a herald de l'Altíssim, vola amb més rapidesa que el pensament per socórrer tots els pobles. Tota la humanitat l'honora, el venera, el glorifica i el lloa, perquè tothom participa del mateix bé. ¿Qui podrà enumerar i descriure els miracles que el Senyor s'ha dignat obrar per mitjà d'ell a totes les parts del món? Innombrables són, per exemple, els que féu només a França, on el monarca, la reina¹ i tots els prohoms acudeixen a besar i venerar amb tota reverència la gorra que usava el sant durant la seva malaltia! Innombrables són els savis i intel·lectuals de la terra —nombrosos a París més que en cap lloc— que veneren, admiren i honoren humilment i amb devoció Francesc, home il·letrat, amic de la simplicitat, de cor incomparablement noble i sincer. Que bé li escau el nom de “Francesc” a ell, que es distingí com ningú per la seva *franc-quesa* i nobleza d'ànim! Els qui experimentaven la seva benignitat reconeixen com era de generós i liberal en totes les coses, com era de ferm i agosarat, i el fervor d'ànim amb què menystenia els béns materials. ¿I què diré dels altres països on, en virtut de la seva indumentària pobra, guareix les malalties i, per la sola invocació del nom del sant, multitud d'homes i dones són alliberats dels seus mals?

121. També a la seva tomba hi ha un seguit de nous i esponerosos prodigis, i s'obtenen amb la pregària repetida i insistent rellevants beneficis per a l'ànima i el cos: els cecs recobren

1. Sant Lluís, més tard convertit en el patró del terç orde franciscà, i la seva mare Blanca de Castella, regent de Lluís, que té aleshores catorze anys (1229).

la vista; els sord, l'oïda; els muts, la parla; els coixos i tollits comencen a caminar; el gotós recupera el moviment i el leprós queda net; l'hidròpic s'aprima; i d'altres que sofreixen tota mena de mals obtenen la salut desitjada. D'aquesta manera, aquell cos que és mort guareix els cossos vius, com quan era viu resuscitava l'ànima morta!

Aquestes meravelles han arribat a oïdes del sant Pare, pontífex suprem, guia dels cristians, senyor del món, pastor universal de l'Església, ungit de Déu i vicari de Crist. Salta de goig, perquè veu renovar-se l'Església de Déu amb antics miracles, però amb noves formes. Això, per obra singular d'aquell fill seu, que estimà entranyablement, aplegant-lo en la seva falda, nodrint-lo amb la llet de la seva paraula, i criant-lo i educant-lo amb l'aliment de la salvació. També arriba a les oïdes dels prelats i pastors del poble cristià, defensors de la fe, amics de l'Espòs i col·laboradors seus, puntals del món, que són els venerables cardenals. S'omplen de goig amb tota l'Església i comparteixen l'alegria amb el papa, lloant Déu que, en la seva inefable providència, gràcia divina i bondat infinita, ha escollit allò que el món té per menyspreable i neci per atreure a Ell els qui són grans i poderosos. Tota la terra escolta i aplaudeix i la cristiandat sencera sobreabunda de gaudi i resta inundada de sant conhort.

122. Però d'improvís, l'horitzó s'enfosqueix i emergeixen nous problemes en el món: violentes discòrdies i gelosies esqueixen la serenor i la pau, que afecten la vida interna de l'Església. El poble romà, ferotge i insurrecte, ataca els seus veïns i, amb l'acostumada gosadia, posa les mans sobre el sant. El benèvol papa Gregori fa el que pot per aturar el mal, frenar els odis i la violència; com una torre fortificada, defensa i protegeix l'Església de Crist. Però els perills augmenten i la dolentia es multiplica, i a la resta del món els perversos i superbiosos s'aixequen contra Déu¹.

1. Frederic II, emperador alemany, tenia afermats els territoris pontificis. Gregori IX li havia recordat sovint el vot que havia fet d'anar a la croada.

¿Què es pot fer? Ponderant el present amb visió de futur, el papa decideix cedir Roma als rebels, per evitar desastres en altres regions.

Es dirigeix, doncs, a Rieti, on és rebut amb gran honor; passa tot seguit a Spoleto, on és també rebut i venerat per tothom. Roman alguns dies aquí i, després d'haver-se informat de la situació de l'Església, reunit en companyia dels venerables cardenals, ho aprofita per fer una visita a les serventes de Crist, mortes i sepultades pel món! La santa vida, l'altíssima pobresa i el gloriós capteniment d'aquelles virtuoses verges desvetllen en el papa i els seus acompanyants sentiments, que els mouen a menysprear el món i els esperonen a un propòsit de major fidelitat a la vida cèlibe.

Oh humilitat, nodridora de totes les virtuts! El príncep del món catòlic, successor de sant Pere apòstol, es digna visitar les senyores pobrissones i s'atansa a submises presoneres! Un gest d'humilitat papal, digne d'elogi, i sense precedents en la història.

123. Després, el papa Gregori cuita per arribar a Assís, on es guarda i conserva el tresor tan estimat per ell i que podrà fer-li oblidar les tribulacions i sofriments que l'assetgen. A la seva arribada, tota la comarca se n'alegra, la ciutat en pes ho celebra també i aquell jorn clareja amb noves resplendors. En solemne processó, tothom surt a rebre el pastor suprem. Fins i tot els framenors es fan trobadissos i entonen càntics a l'ungit del Senyor. A penes arribat al convent, el vicari de Crist, fetes les salutacions, corre feliç i amb tota reverència al sepulcre de sant Francesc. Sospira, es dóna cops al pit, plora i, amb gran devoció, inclina el seu cap venerable.

Frederic simulà la marxa i fou excomunicat, tot i que els seus homes anaren i signaren la pau amb els musulmans el 1229. Frederic, però, va irrompre en els Estats Pontificis i provocà una revolta del poble romà el dilluns de Pasqua del 1228, durant la missa de Gregori IX. D'aquí la frase "profana les coses sagrades." El papa no tornà a Roma fins al 1230.

Llavors comença el solemne procés per la canonització del servent de Déu, i se celebren reunions de cardenals per tractar d'aquest assumpte. De tot arreu ve gent que ha estat guarida de malalties per la intercessió de Francesc. Es busquen testimonis dels miracles, es discuteixen, es verifiquen i s'aproven. Per breu temps, el papa ha d'anar a Perusa, per imperatius del seu ofici; però després torna a Assís amb major interès i especial benvolença a continuar la causa tan important. Novament a Perusa, el papa convoca el sagrat consistori dels cardenals a la seva pròpia cambra. Tots estan unànimement d'acord; llegeixen els miracles amb veneració i amb grans elogis enalteixen la vida i la virtut del benaurat pare.

124. "La santetat d'aquest home —tots diuen— no necessita la verificació de miracles; nosaltres mateixos l'hem vista amb els propis ulls i l'hem tocada amb les nostres mans i ho hem comprovat a la llum de la veritat." Tots s'alegren i ploren alhora, però per ells les llàgrimes són beneïdes. I sense vacil·lar, assenyalen el dia de gràcia que omplirà el món de joia santa¹.

Clareja aquell matí solemne, que cobreix d'alegria cels i terra. Bisbes, abats i prelats de l'Església vénen dels indrets més llunyans; hi és present també un rei² i gran nombre de comtes i senyors. Aleshores es forma una solemne processó i tots, seguint el pastor de tota la cristiandat, entren majestuosament a la ciutat d'Assís.

Arribats que foren al lloc preparat per a aquella tan solemne celebració, els cardenals, els bisbes i els abats es col·loquen a banda i banda del papa; també un gran estol de sacerdots i religiosos, així com de religioses amb hàbit humil i vel sagrat, i una multitud immensa de fidels. Hi acudeixen de tot arreu persones de totes les edats, feliços d'estar presents en tan gran esdeveniment: l'infant junt a l'adult, el servent al costat del patró³.

1. Això és, el 16 de juliol del 1228.

2. Es tracta de Joan de Brienne, rei de Jerusalem des del 1210 i més tard framenor.

3. Tants detalls de la cerimònia fan pensar que Celano hi assistí personalment.

125. Ocupa el centre el pontífex suprem, espòs de l'Església de Crist, amb la corona al cap, signe de glòria i santedat, que està envoltat de varietat de fills. Apareix abillat d'emblemes pontificis i dels paraments sagrats, brodat amb fils d'or i pedres precioses. L'ungit del Senyor es mostra amb tot l'espendor de la seva glòria, relluïnt or i gemmes variades, posant tothom el seu esguard en ell. L'envolten els cardenals i bisbes, semblantment abillats de joies incrustades en ornaments blancs, la formosor dels quals és comparable als elegits del cel.

Tot el poble està suspès esperant la paraula de joia i d'exultança nova, dolça, de conhort perenne, de lloança i de benedicció. Primer parla el papa Gregori, adreçant-se a tota l'assemblea, i proclama amb veu sonora i cordial les meravelles de Déu. Després fa un nobilíssim elogi del pare Francesc, commovent-se fins a plorar a llàgrima viva quan recorda i proclama la puresa de la seva vida. El lema del seu discurs és aquest: *Com l'estel del matí enmig de núvols i com la lluna plena en els seus dies i com el sol refulgent, així brilla aquest home en el temple de Déu* (Sir 50,5-7). Acabat aquest elogi, exacte i fidel, un dels sots-diaques del senyor papa, de nom Octavià¹, llegeix amb veu potent davant de tots els miracles del sant; i el cardenal diaca, Raineri², notable pel seu enginy, pietat i virtut, fa un comentari amb eloqüència i viu sentiment. El papa l'escolta atent i, amb sospirs que brollen del seu cor, vessa llàgrimes en abundor, i també tots els altres prelats de l'Església presents ploren de tal manera, que les seves llàgrimes humitegen els ornaments sagrats. I tot el poble sangloteja, en amorosa i frisoza espera del gran anunci.

126. Aleshores, el santíssim pare, amb les mans alçades al cel, amb veu sonora proclama: "A lloança i glòria de Déu omnipotent, Pare, Fill i Esperit Sant, i de la gloriosa Verge Maria i dels sants apòstols Pere i Pau, i a honor de l'Església romana.

1. Futur cardenal d'Innocenci IV i parent d'Innocenci III.

2. Raineri Cappoci de Viterbo, un cistercenc que aprecià sempre Francesc i l'orde.

Després d'haver escoltat el consell dels nostres germans, els cardenals i d'altres prelats, venerant a la terra el qui el Senyor ha glorificat al cel, decretem que el beatíssim pare Francesc sigui inscrit en el catàleg dels sants i se celebri la festa el dia de la seva mort."

A penes acabat el solemne anunci, els cardenals, juntament amb el papa, entonen en veu alta el "Te Deum laudamus". Tot seguit la multitud respon cantant a cor les lloes del Senyor. El món ressona de veus immenses, l'aire respira un nou gaudi i la terra s'amara de llàgrimes. S'eleven càntics novells per tot arreu i tots els servents de Déu exulten una melodia espiritual. Es canten himnes afinats, acompanyats del so harmoniós d'instruments musicals. L'atmosfera s'amara de llis perfum i les melodies ressonen festives, penetrant als cors amb el seu encís. El dia és radiant, il·luminat de molts i diversos colors. Oneja la verdor dels rams d'olivera, així com els branquillons d'altres arbres. Tothom va mudat com en dia de festa i la benedicció de pau envaeix de joia tots els cors.

Finalment, el benaurat papa Gregori davalla del soli i, travessant les grades inferiors¹, entra al santuari per oferir dons i sacrificis i besa amb amor la tomba que guarda el cos del sant consagrat a Déu; repeteix la seva pregària i celebra els sagrats misteris. Els frares l'envolten fent rotllana i lloen, adoren i beneeixen també Déu omnipotent, que ha fet meravelles sobre tota la terra. A les divines alabances s'uneix el poble que, a honor de l'altíssima Trinitat, dóna gràcies a sant Francesc. Amén.

Tot això s'esdevingué a la ciutat d'Assís, el dia 16 de juliol del segon any del pontificat del senyor papa Gregori IX.

1. De difícil traducció: com avui no existeix l'església de Sant Jordi, no podem saber si Celano es refereix a un petit atri, a unes grades o a minvar el pas.

Els miracles de sant Francesc

*En el nom de Crist comencen els miracles
del nostre santíssim pare Francesc*

127. Invocant humilment la gràcia de nostre Senyor Jesucrist, amb la intenció de moure la fervent devoció dels presents i d'envigorir la fe dels qui han de venir, transcrivim breument, però amb tota fidelitat, els miracles que, com abans hem esmentat, foren llegits i anunciats al poble en presència del senyor papa Gregori.

I

Paralítics guarits

El mateix dia en què les sagrades despulles de Francesc, com un tresor de gran vàlua, foren enterrades i embalsamades d'aromes celestes més que terrenals, heus aquí que dugueren a la seva tomba una nena que, des que complí un any, tenia el coll paorosament torçat i el cap acotat tocant l'espatlla, de tal manera que no podia mirar enlaire, sinó de reüll. La nena posà el cap durant una estona sota l'urna on reposaven les despulles sagrades del sant i immediatament, pels seus mèrits, se li dreçà el coll i recuperà el cap la seva posició normal.

Ella, desconcertada per aquesta sobtada transformació, fugí plorant. A la seva espatlla es veia com una cavitat, deguda evidentment a la posició irregular del cap durant la seva llarga malaltia.

128. Al comtat de Narni vivia un nen amb una cama totalment deformada. No podia moure's si no era amb l'ajut de dues crosses. Era pobre i vivia d'almoina, perquè era orfe de pare i mare i tolit de feia molt de temps. Pels mèrits del benaurat pare sant Francesc, recuperà la salut de la cama i es movia i caminava sense crosses, lloant i beneint Déu i el seu fidel servent.

129. Un veí de Foligno, de nom Nicolau, tenia paralizada la cama esquerra. Exasperat de dolor, s'havia gastat tot el que tenia en metges i carregat de deutes més grans del que podia saldar, tot amb l'esperança de recuperar la salut. Veient que els remeis humans no servien de res i rebolcant-se de dolor, de tal manera que amb els seus gemecs no deixava dormir els veïns, acudí a Déu i a sant Francesc i es féu portar al seu sepulcre. Passà una nit sencera en oració davant la tomba del sant. I, en efecte, tornà a casa seva amb la força de les pròpies cames, sense bastons, i amb el cor curull de joia.

130. Un altre minyó tenia una cama tan torçada que el genoll li tocava el pit i el retaló, les natges. Mentre el duïen al sepulcre de sant Francesc, el seu pare es revestí d'un aspre cilici i la mare s'imposava dures penitències, tot per aconseguir que el seu fill es guarís. El guariment fou tan prest i complet, que corria i saltava lleuger per la plaça, sa i alegroi, donant gràcies a Déu i a sant Francesc.

131. A la ciutat de Fano, hi havia un invàlid que tenia les cames amb úlceres i replegades a les natges, amb una fetor tan insuportable, que ningú no volia acollir-lo en cap hospital. Havent implorat la misericòrdia del beatíssim pare Francesc, en poc temps experimentà la joia de veure's completament recuperat.

132. A una nena de Gubbio se li encarcararen de tal forma les mans que, en poc menys d'un any, va perdre l'ús de tots els dits. La seva dida, desitjosa d'aconseguir el guariment, du

gué la nena al sepulcre de sant Francesc, portant un ex-vot de cera del mateix pes que la nena. Després de vuit dies d'espera, s'obrà el miracle: la noieta recobrà l'ús dels membres i de tal manera que pogué fer el que feia abans.

133. Un infant de Montenero, incapaç de caminar i d'estar-se assegut, donat que era paralític de mig cos en avall, jeia de feia dies, privat de forces, davant les portes de l'església que guarda el cos del sant. Un dia, però, entrà al temple i tocà el sepulcre; sobtadament, se sentí totalment recuperat i sortí bo i sa a fora. Explicava que, mentre estava al costat de la tomba del gloriós sant, se li va aparèixer un jove vestit de frare que romania sobre l'urna amb unes peres a les mans i que, oferint-li'n una, l'encoratjava a aixecar-se. Ell, prenent la pera, li contestà: "Com pots veure, estic paralític i no em puc moure." Aleshores es menjà la pera i, volent agafar-ne una altra que el jove li oferia tot encoratjant-lo novament perquè s'aixequés, començà a allargar la mà; però, incapacitat, no podia moure's ni posar-se dret. Quan allargà la mà cap a la pera per tercera vegada, el jove la hi agafà i estirant-lo, el dugué a fora i desaparegué. Veient-se bo i recuperat, cridava fort, explicant a tothom el que li havia passat.

134. Una dona de Coccorano, privada de l'ús de tots els seus membres, a excepció de la llengua, fou transportada en llitera al sepulcre del gloriós pare. Després de poca estona, restà completament guarida.

Un altre veí de Gubbio dugué dins un cistell el seu fillet fins al sepulcre del sant. Estava totalment deformat, perquè les seves cames atrofiades les tenia replegadas sobre les natges. I fou guarit completament.

135. Un altre cas fou a la ciutat de Narni, el d'un pobre captaire, de nom Bertomeu. Un dia es va adormir sota un noguer. Quan despertà, es trobà tan feble i decaigut que no podia donar ni un pas. El mal creixia de dia en dia; les cames i els peus empitjoraven de tal forma que, insensibles, no hi sentia les punxades de ganivet ni les cremades. Una nit se li aparegué en somni el benaurat Francesc, amic dels pobres i pare de tots els captaires, que l'invitava a banyar-se, perquè, compassiu de

tanta misèria, volia guarir-lo. El malalt, un cop despert, no sabia què fer i contà fil per randa el somni al bisbe de la ciutat, el qual l'animà a fer com se li havia indicat en el somni i el beneí amb el senyal de la creu. Després, sostenint-se amb el bastó, anà com pogué al lloc indicat pel sant. Caminant trist i angoixat per tant sofriment, sentí una veu que li deia: "La pau del Senyor sigui amb tu! Tingues coratge, jo sóc qui tu invocaves." Quan era ja prop del lloc, errà el camí a causa de la foscor de la nit. Llavors, altra vegada la veu el guià pel camí encertat a l'indret exacte dels banys. A penes hi arribà, se submergí a l'aigua i una mà li tocà el peu, i una altra, la cama, i els posà amorosament en la seva posició normal. Sentint-se recuperat del tot, sortí fora de l'aigua lloant i beneint l'omnipotència del Creador i el benaurat Francesc, el seu servent, que li havia fet un tan gran do i retornat les forces. Feia sis anys que vivia en aquell estat tan miserable i ja era molt vellet.

II

Cecs que recobren la vista

136. Una dona, de nom Sibilla, invident de molts anys, fou duta, tota trista pel seu mal, al sepulcre del sant. Recuperà instantàniament la vista i se'n tornà a casa satisfeta i plena d'alegria.

També un cec de Spello, davant el sepulcre del sant, recuperà la vista perduda feia temps.

A Camerino, hi havia una dona que no hi veia de l'ull dret. Els seus pares aplicaren a l'ull perdut un drap que havia tocat el benaurat Francesc, tot pregant mentre ho feien, i immediatament foren escoltats i regraciaren Déu i el sant per tan gran favor.

Una cosa semblant va ocórrer a una dona de Gubbio, que manifestà tota contenta, que després de fer pregària al sant, recobrà la vista perduda.

Un ciutadà d'Assís, invident de feia cinc anys i que havia estat amic de Francesc en vida, cada vegada que pregava, li recordava l'antiga amistat. Restà guarit només tocant el sepulcre del sant.

Un tal Albertino de Narni havia perdut completament la vista feia cosa d'un any i les parpelles li queien sobre les galtes. Tot va ser encomanar-se a sant Francesc i li fou restituïda la visió. Després d'això, visità el sepulcre del servent de Déu.

III

Els endimoniats són alliberats

137. Vivia a Foligno un home que es deia Pere. Es posà en camí per visitar el santuari de sant Miquel Arcàngel —no sé si per complir un vot o per satisfer una penitència imposada pels seus pecats—, i arribà en una font. Assedegat per la fatiga del viatge, va beure aigua de la font i li semblà que s'havia empassat dimonis. I efectivament, des d'aquell moment en fou posseït durant tres anys seguits, dient i fent coses esgarrifoses que no es poden ni explicar. L'home es dirigí al sepulcre del beat pare Francesc, turmentat encara pels dimonis que el maltractaven amb ferotgia. Així que tocà el sepulcre, s'obrà el miracle i fou alliberat del tot i per sempre.

138. Una vegada, el sant s'aparegué a una dona de Narni que, furiosa i fora de si, feia coses espantoses i deia disbarats. Francesc li digué: "Fes sobre teu el senyal de la creu." En contestar la dona: "No puc", el sant li féu ell mateix el senyal de la creu, i a l'instant fou alliberada de la follia i de l'influx demoníac.

Innombrables són els infeliços, homes i dones, turmentats i enganyats de diverses maneres pels dimonis, que foren alliberats pels mèrits del gloriós pare. Però, com aquestes persones acostumen a ser fàcilment víctimes d'engany, n'hi ha prou amb el que hem referit i passem a relatar fets més importants.

IV

Malalts salvats de la mort, un hidròpic, un artrític, un paralític i altres malalts

139. Mateu, un nen petit de Todi, jeia al llit més mort que viu feia vuit dies: tenia la boca tancada hermèticament, els ulls aclucats, la cara, les mans i els peus ennegrits com una paella fumada. Tothom pensava que no hi havia res a fer; però la seva mare, confiada, féu una promesa al sant. Es va produir el miracle d'una manera sorprenent. El nen vomitava sang corrupta i eren tan fortes les seves convulsions, que semblava com si buidés les entranyes. Un dia la seva mare es postrà en oració, invocant el nom i la protecció de sant Francesc. Quan s'aixecà, el minyó començà a obrir els ullets, a veure la llum i a mamar. Al cap d'una estona, desapareguda aquella pell bruna, la carn li tornà al seu color normal i tot ell restà sa i envigorit. Quan la mare el veu fora de perill, li pregunta:

—¿Qui t'ha guarit, fillet meu?

L'infant balbejant respon:

—Ciccu, ciccu.

Novament l'interroga:

—¿A qui es deu aquest favor?

I el nadó contesta:

—Ciccu, ciccu, pronunciant d'aquesta manera el nom de Francesc ("Francesco"), perquè essent tan petit era incapaç de parlar correctament.

140. Un jove, havent caigut d'una gran altura, va perdre la parla i quedà totalment paralytitzat. Durant tres dies no va beure ni menjar res i, no donant senyals de vida, tothom el creia ja mort. La seva mare, en comptes d'acudir als metges, va recórrer a sant Francesc implorant la salut del seu fill. I així, tot just feta la pregària, recuperà el fill sa i viu, lloant l'omnipotència i la misericòrdia del Salvador.

Mancino, un altre jove afectat d'una malaltia greu de la qual ningú no esperava que es recuperés, invocant el nom de Francesc recobrà la salut.

Gualter, un nen d'Arezzo, sempre amb febre i afectat per dos tumors, fou desnonat per tots els metges. Els seus pares, però, invocaren el benaurat Francesc i aconseguiren la tan desitjada salut del fill.

Un altre jove estava a punt de morir. En honor de sant Francesc, per impetrar el retorn a la vida, modelaren una figura de cera i, abans d'acabar-la, el malalt ja s'havia posat bo.

141. Una dona jeia al llit, malalta de molts anys i completament immobilitzada. Tot just invocà Déu i el benaurat pare, restà lliure de tot mal i pogué reprendre la feina de cada dia.

A la ciutat de Narni havia viscut una dona que feia vuit anys tenia una mà anquilosada, inútil per treballar. Un dia se li va aparèixer el sant i, tocant-li la mà paralitzada, la deixà com l'altra, bona i apta per al treball.

Un noi de la mateixa ciutat, malalt de feia deu anys, estava tot ell inflat i les medecines no li servien de res. La mare féu un vot a sant Francesc i el fill recobrà la salut perduda.

Igualment un hidròptic de la ciutat de Fano, amb el cos terriblement inflat, fou guarit d'una manera total pels mèrits del gloriós servent de Déu.

Un veí de Todi patia de mal de gota, de tal manera que no podia asseure's ni descansar enlloc. Era tan horrorós i persistent el seu mal, que li ocasionava una fredor per tot el cos i se sentia morir. Havia acudit als metges, als banys i a tota mena de medecines, però inútilment. Fins que un dia, davant un sacerdot, féu una promesa perquè sant Francesc li restituís la salut perduda. Tot just feta la pregària al sant, es trobà completament recuperat.

142. A Gubbio, una dona paralítica repeteix el nom del beat Francesc i instantàniament es posa bona.

Hi havia un home, anomenat Bonifaci, afligit d'un dolor insuportable a les mans i els peus. No podia caminar ni moure's i havia perdut la gana i la son. Un dia el visità una dona, tot animant-lo perquè invoqués sant Francesc amb tota devoció si volia veure's lliure dels seus mals. L'home, desesperat i aclapat pel dolor, li digué: "Jo no crec que sigui un sant." Però davant la insistència d'aquella dona que l'aconsellava, formulà

el vot d'aquesta manera: "M'ofereixo a sant Francesc i creuré en la seva virtut, si m'allibera dels meus mals en tres dies." Pels mèrits del servent de Déu, en poc temps es posà bo, pogué caminar, menjava i dormia, i en donà gràcies a Déu omnipotent.

143. Els metges es veien impotents amb un home que havia estat ferit al cap amb una fletxa: la punta de ferro li havia penetrat el crani, travessant la cavitat de l'ull. Els metges no podien fer-hi res. L'home dissortat va acudir amb humil pregària al sant de Déu, Francesc, esperant confiat de ser salvat per la seva intercessió. Mentre dormia una estona, sentí que sant Francesc li deia que es fes extreure la punta de la fletxa pel clatell. L'endemà, operat de la manera indicada pel sant, recobrà la salut.

144. Al poble de Spello, un home, de nom Imperatore, sofria feia dos anys d'una hèrnia estrangulada greu. Amb la impossibilitat de retenir els budells, duia una faixa per sostenir-los. Els metges, per operar-lo, li exigien uns honoraris que no estaven al seu abast, donat que no disposava ni del sou d'un dia. Desesperat, renunciant a la seva assistència, acudí als auxiliis del cel i pel camí, a casa i a tot arreu, invocava humilment l'ajut del benaurat Francesc. I s'esdevingué que en ben poc temps es posà bo del tot per la gràcia de Déu i pels mèrits del pare sant Francesc.

145. Un framenor del nostre orde, de la Marca d'Ancona, tenia una fístula a la regió de l'ílium. Per la gravetat de la situació, no hi havia esperances que fos guarit pels metges. Llavors demanà permís al seu ministre per visitar el sepulcre del beatíssim pare. Tenia una gran fe que li atorgaria pels seus mèrits el miracle de la salut. Però el ministre provincial li denegà l'autorització, tement que les inclemències del temps, la neu i les pluges i les fadigues del viatge agreujarien encara més el mal. El malalt restava angoixat i tot trist, però heus aquí que una nit el benaurat pare li digué: "Fill meu, no t'entristeixis per això; treu-te les pells que portes, llença el cataplasma i les benes, observa la Regla i quedaràs sa." El framenor, en llevar-se al matí, complí allò que li havia estat manat i pogué lloar Déu per la immediata recuperació obtinguda.

Leprosos purificats

146. A San Severino, a la Marca d'Ancona, vivia un jove, de nom Atto. Estava cobert totalment d'úlceres i, segons dictamen dels metges, era veritablement leprós. Tenia els membres inflats i túmids, a causa de la dilatació de les venes i se'l via tot ell deformat. No podia caminar i el desgraciat havia de romandre sempre ajagut al llit i sofrint, amb gran pena dels seus pares. Sobretot el pare, desfet per l'immens dolor del seu fill, no sabia què fer. Fins que un dia li vingué una bona idea: oferir-lo i encomanar-lo al benaurat Francesc. Parlà així al seu fill: "Atto, fill meu, ¿vols fer una promesa a sant Francesc, que fa tants miracles pertot arreu, perquè et guareixi dels teus mals?" El fill li contestà: "Sí que ho vull, pare!" Aleshores el pare es féu dur un rotlle de pergamí per prendre mida de l'alçada i l'amplada del seu fill, i li digué: "Aixeca't i fes aquest vot a sant Francesc: que en cas que et recuperis, cada any i durant tota la vida aniràs com a pelegrí al seu sepulcre, a oferir-li un ciri de la teva mida." El noi obeí la recomanació paterna: s'aixecà com pogué i, amb les mans juntes, invocava la misericòrdia del sant. Tot just havien pres la mida al pergamí i havia acabat ell la pregària, que quedà totalment pur de la lepra. Posat dret, caminava tot content, glorificant Déu i el benaurat Francesc.

A la ciutat de Fano, un altre jove, anomenat Bonomo, paralític i leprós en opinió dels metges, presentat i ofert pels seus pares al beat Francesc, quedà purificat de la lepra i recuperat de la paràlisi, i es posà bo del tot.

VI

Muts que parlen i sords que hi senten

147. Al poble de Pieve vivia un vailet, pobre i captaire, sord-mut de naixement: tenia la llengua tan curta, que tothom creia que la li havien tallat. Un capvespre, anà a casa d'un veí del poble, que es deia Marc, i amb signes, tal com acostumen a fer els muts, li demanà hostatge: inclinava el cap per una banda, posant la mà sota la galta, per fer entendre que aquella nit volia dormir a casa seva. Aquell home el rebé content a casa, donat que el noi era traçut en la feina, de bon caràcter i, encara que sord i mut de naixement, entenia amb signes tot el que li manaven. Un dia, cap al tard, mentre Marc sopava i estant present el jove sord-mut, digué l'home a la seva dona: "Això sí que seria un gran miracle, si sant Francesc retornava la parla i l'oïda en aquest noi!"

148. I encara hi afegí: "Jo prometo a Déu que si el sant es digna fer aquest prodigi, per amor seu, em quedaria en adopció aquest vailet i l'estimaria i el mantindria tota la meva vida."

Oh meravella! En acabar de fer aquesta pregària i promesa, el noi començà a parlar tot cridant:

—Visca sant Francesc!

Amb el seu esguard mirava al cel i deia:

—Veig sant Francesc aquí dalt, que ha vingut per guarir-me!

I afegí:

—¿Què dirà la gent?

Marc l'advertí dient:

—Lloaràs Déu i en salvaràs molts.

Llavors sortí al carrer aquell home i ple de goig va publicar pertot arreu el que s'havia esdevingut. Vingueren tots els qui havien conegut anteriorment el noi sord-mut i sorpresos i admirats lloaren Déu i el benaurat pare Francesc. La llengua del jove va créixer fins a les proporcions normals, com si no hagués estat mai mut, i articulava totes les paraules amb gran perfecció.

149. Un altre noieta, de nom Villa, era mut i no caminava. La seva mare acudí a l'auxili del cel, tot duent una figura votiva de cera al sepulcre de sant Francesc. Quan arribà a casa seva, trobà el fillet en perfecta salut; caminava i parlava.

A la diòcesi de Perusa, hi havia un home mut, amb la boca sempre oberta, que feia ganyotes horribles i amb el coll tot inflat. Tenia tota la gorja entumida. Un dia anà a la tomba de sant Francesc i, pujant les escales, vomitava sang; però, recuperant-se del tot, parlava i obria i tancava la boca de manera normal. Estava guarit!

150. També una dona, colpida per un intens dolor a la gorja i amb la seva llengua tan resseca que se li havia adherit al paladar, no podia parlar, ni menjar, ni beure, i no millorava ni amb cataplasmes ni amb cap mena de medecina que li rezeptaven. Llavors, des de l'íntim del seu cor —perquè no podia parlar—, acudí a sant Francesc. Al moment es rebentà el tumor i expellí de la gorja com una mena de pedreta rodona que ensenyà a tothom, i quedà del tot bona i recuperada.

Al poble de Greccio, un jove havia perdut l'oïda, la memòria i la paraula i no entenia ni sentia res. Els seus pares, que tenien una gran confiança en sant Francesc, li oferiren devotament el fill. A penes acabada la seva ofrena, el jove recuperà tots els sentits, per gràcia singular del servent de Déu.

Lloança i honor a Nostre Senyor Jesucrist, el regne i el poder del qual perduren fermes i immutables pels segles dels segles. Amén.

S'ha acabat. He dit.

Epíleg

151. Hem narrat aquí uns quants miracles del nostre beatíssim pare Francesc, sense fer esment de molts altres. Deixem per als qui vulguin seguir les seves petges la tasca de buscar nova gràcia i benedicció.

Que ell, que ha renovat meravellosament el món amb la paraula i l'exemple, amb la vida i la doctrina, es digni fecundar amb la pluja de nous carismes els cors dels qui estimen Déu amb cor sincer.

I jo, per amor del Crucificat, pobre, i pels seus estigmes sagrats, que el beatíssim pare dugué en el seu cos, prego a tots aquells que llegeixin, vegin o escoltin això que he escrit, que es recordin davant Déu de mi, pobre pecador. Amén.

Benedicció, honor i lloança a Déu, que és l'únic sapientíssim, que a glòria seva ho dirigeix tot en tots amb saviesa. Amén. Amén. Amén.

**Llegenda de sant Francesc
per l'ús del cor**

Llegenda de sant Francesc per l'ús del cor

1. Fra Benet, tu em vas pregar que escollís alguns trets importants de la vida del nostre benaurat pare Francesc i que els ordenés en una sèrie de lectures per a incloure-les en el breviari i que, per ser breus, estiguessin a l'abast de tothom. Vaig fer el que vaig poder i, donat que tu ets baró de desitjos, he satisfet el teu anhel devotament, encara que indigne. Com a recompensa del treball, demano que l'encomanis sempre en la teva fervent pregària.

2. El benaurat Francesc, nascut a la ciutat d'Assís, fou educat amb molta descurança durant la seva infantesa. D'ofici comerciant, va esmerçar la vida en fatuïtats de tota mena, fins als seus vint-i-cinc anys. Quan romania distret pels aplaudiments d'aquest món i menyspreava el camí de la virtut, un dia el Senyor l'advertí amb la vara de la malaltia. Mudat de cop i volta en un altre home pel poder de l'Excels, es lliurà amb tot afany a negociar el Regne dels cels, abandonant les riqueses d'aquest món.

Va vendre tot el que tenia, donant l'equivalent a un sacerdot pobrissó, que no s'atrevia a acceptar el diner per temor als pares de Francesc. Aleshores, el sant llançà el diner per terra com pols mesquina. Poc temps després, fou lligat de mans i peus, colpit i empresonat pel seu pare, mentre ell menyspreava la salut del cos en nom del Salvador.

3. Francesc es féu el sord a tots els insults i a totes les injustícies: quan els veïns li tiraven fang i pedres, ell adreçava el seu esguard al Senyor. Un dia, sentint llegir l'Evangeli i es-

coltant el que va dir el Senyor quan va enviar els seus deixebles a predicar, es determinà tot seguit a posar en pràctica i curosament tot el que s'hi indicava. Descalç, vestit d'una única i rònega túnica i amb una corda en comptes d'una corretja per cenyir-se, s'esforçà amb tota diligència i mentre visqués, a seguir al peu de la lletra els consells evangèlics. Avançà intrèpidament abandonant i morint al món. En ple hivern és assaltat per uns bandolers, que el tiren sobre la neu. Se'n va en un monestir, on és també menystingut. Llavors s'adreça, pobre i mancat de protecció, a una leproseria; tot per humiliar-se més encara. Es dóna als malalts amb la més gran dedicació: asseca les úlceres i renta la brutícia dels infectats, acomplint tot allò que és repul-siu pels altres.

4. Mentrestant, el Senyor el beneïa, perquè feia participar dels dons divins els altres. Li atorga companys, als quals el benaurat pare forma amb pietosos costums: els ensenya a seguir la perfecció evangèlica; els exhorta que abracin la summa pobresa i que caminin sempre amb la santa simplicitat. A tots proposa la penitència i, amb mots senzills i ànim ferm, els anuncia la paraula de Déu. Abans de començar els seus sermons al poble, ofereix el do de la pau i la salutació ja és una paraula de pau. Molts que odiaven la concòrdia i descuraven la pròpia salvació, abracen, amb l'ajut del Senyor i amb ànim fervent, la pau, esdevenint ells mateixos fills de la pau i amants de l'eterna salvació. També molts nobles i plebeus, clergues i laics, segueixen les seves petges i, menyspreant les pompes del món, se subjecten al jou del Senyor.

5. Els seus sentiments de pietat s'abrusen en Déu i amb gran afany malda per assolir la més alta perfecció, desitjant-la tant per a ell com per als altres. Prega constantment, es plany amb dolor immens, ofega els delers de la carn, és introduït al santuari del Senyor i presagia amb intuïció l'augment futur dels qui el seguiren. Revela aquestes i altres coses als seus fills, agraint-ho a Déu. Francesc escriu la Regla evangèlica que haurien d'observar ell i els seus companys presents i futurs, i que, amb la gràcia de Déu, confirmaria el senyor papa. Anà pel món predicant el sant Evangeli amb gran confiança, no usant frases

afectades o afalagadores. D'aquí que fou admirat per la prudència de les seves paraules pels homes més doctes. Seguint el consell del sant Evangeli, reuní els seus companys de dos en dos i els envià pel món. Els anomena "menors", perquè acreditin la professió del seu nom amb la virtut de la humilitat.

6. Els ensenya a reprimir i a mortificar els vicis de la carn, procurant ésser insensibles als seus afalacs. En diverses ocasions en què s'havia vist ell mateix temptat pels delers de la carn, se submergí en un barranc ple de neu, essent imitat pels altres en aquests exemples de mortificació. Amb sollicitud gentil, indaga la vida i les obres dels seus frares i, sense deixar res per corregir, els fa fills de l'obediència. Lliurat a una gran abstinència, canvia el gust dels menjars; prova poquíssimes vegades el vi, bastant-li l'aigua. La dura terra és el seu llit i per descansar roman més vegades assegut que no pas ajagut. Perquè el tinguin per ignorant i menyspreable, es comporta amb senzillesa, per evitar l'admiració i per no ser víctima de la vanitat. Honora especialment tots els preveres, amb particular afecte els doctors en Sagrada Escripura.

7. Francesc, mereixedor del tresor de la divina gràcia, sovint és visitat amb l'abundor de la rosada de l'Esperit Sant. Refulgent com el sol, menat en carruatge per les tenebres de la nit, visita els seus frares, penetra les seves consciències, descobreix els secrets dels seus cors —tenint coneixement fins de les obres dels absents—, i enalteix els mèrits dels qui vindrien a l'orde.

Arribat a la cimera de la perfecció, curull de la simplicitat del colom, exhorta totes les creatures a lloar i estimar el Senyor. Predica als ocells i l'escolten; els amanyaga i ells no se'n van sense la seva llicència. A voltes, les orenetes refilen i no deixen escoltar al poble; llavors els imposa silenci i elles callen al moment. Els animals boscats que són perseguits per altres de més forts, es refugien en ell, experimentant la seva afectuosa compassió i trobant prest el remei. Demostrà encara molt més el seu amor per la salvació dels homes, ell que s'havia compadit tant dels animalons. Arrencava tot sovint de la mort els anyells primerencs i les ovelletes, tenint present la naturalesa de la

seva mansuetud. Recollia els cucs dels camins, perquè no fossin trepitjats pels vianants.

8. Quan Francesc contemplava el sol, la lluna i els estels, se sadollava d'una indicible joia per amor al Creador. Sempre exhortava de tot cor la terra, el cel, el foc i l'aire a l'amor diví. Quan pronunciava el nom del Senyor, l'assaboria amb més dolcesa que la mel i molt més del que hom pot imaginar. D'aquí que li causés fàstic el món i sospirés per la gràcia del martiri, volent dissoldre's i unir-se a Crist. Emprèn el camí del Marroc per predicar l'Evangeli de Crist al rei Miramolí i a tots els sarraïns. Per voler de Déu, però, torna a Itàlia. L'any tretze de la seva conversió, s'adreçà a Síria i es presentà al califa; fou maltractat i assotat; predicà Crist, però els infidels l'obliguen a tornar als fidels.

9. És venerat per tothom i, per disposició divina, creixen cada dia més la fe i la devoció del poble vers ell. La gent vol veure'l i, moguts tots pel seu ardent afecte, li tallen trossos de l'hàbit. Molts es converteixen a Déu i augmenta el nombre dels seus deixebles, que ja eren molts. El poble venia a rebre'l amb branques d'arbres i tocava les campanes. Es confonia l'heretgia depravada i s'enaltia la fe catòlica. De la puresa del seu cor brollava la fermesa de les seves paraules i, amb energia semblant, parlava igualment a molts que a pocs. Li oferien pans perquè els beneís i que, conservats durant molt temps, eren remei pels malalts que en menjaven.

10. Amb l'aurèola brillant de miracler, converteix l'aigua en vi. A Toscanella fa caminar un coix; a Narni guareix un paralític i torna la vista a una dona; a Gubbio refà la salut d'una dona impedida. El sant retorna el coneixement i la salut entera a altres dones turmentades per l'esperit maligne. A causa de la seva virtut, es guareixen molts malalts. Multiplica els queviures en un vaixell i salva els seus naufrags.

Medita sempre la passió sagrada de Crist: amb gemecs, plorant nit i dia, s'esforça amb humilitat per conformar-se amb Jesús humil. Amb fervents paraules i amb exemples apropiats, desitja que tots tinguin devoció a nostre Senyor Jesucrist i a la seva Mare santíssima. L'autèntic menyspreador del món

s'uneix al Senyor amb santes inspiracions i amb abrusament de cor: primer amb la lluminosa contemplació i després amb la vera caritat al proïsme.

11. Dos anys abans que lliurés el seu esperit al cel, el servent de Déu es trobava a la muntanya de La Verna, donat a la pregària. Allí veié un serafí crucificat que li imprimia a les mans, als peus i al costat les marques del Crucificat. En ell restaren els estigmes de Crist i els ocultava tant com podia als ulls dels homes, perquè no sofrís detriment amb la descoberta la gràcia divina.

12. Per aquell temps el seu cos sofria debilitat per raó de moltes malalties. Apropant-se el seu últim dia, privat de la llum del sol, beneí —com en altre temps ho feu Jacob— els seus fills, col·locant damunt de tots les seves mans en forma de creu. Arribada l'hora definitiva, invità els seus fills perquè en el seu trànsit cantessin lloes al Senyor. Ell mateix entonà el salm que diu: *Amb el meu crit imploro Déu i amb la meua veu suplico el Senyor* (Sl 142,2). Així continuà fins que acabà el salm. Després, li llegiren l'Evangelí, acomiadant-se despul·lat i amb un cilici que el cenyia. Aquella ànima es veié desfeta de la carn i abrusada d'un amor pregon, mentre el cos s'adormia en el Senyor.

13. Un framenor veié l'ànima del pare: com un estel lluminós recolzat en un núvol, remuntava fins al cel. Tot el poble d'Assís i rodalia hi acudí: ploren els fills, però es consolen besant en el seu cos les marques del gran Rei. Aquell santíssim cos fou enterrat amb summa reverència i amb himnes i cants.

14. El mateix dia, per la seva intercessió, s'obraren grans miracles: una noia geperuda tornà al seu estat normal; aconseguiren la salut tots els afectats per malalties, en particular els qui anaven a venerar el seu record. Els esguerrats es refeien amb normalitat: entre ells, un que tenia les cames tan corbades que li arribaven fins al coll o pit, i d'altres que les tenien trencades.

Alguns impeditos, que jeien al llit i no es podien moure sense l'ajut d'altri, també es guariren, així com molts que tenien sense remei les mans i tots els membres deformats.

15. A molts invidents restituí la vista, àdhuc a un cec de naixement. A un altre que anava amb els ulls embenats i com caiguts sobre les galtes, els hi tornà al seu lloc normal. També hi sentien els sords i parlaven els muts: a un d'ells, que havia perdut la llengua o la tenia tan petita que no se li palpava, li recobrà la parla. Guarí de lepra dos afectats, un dels quals era també paralític: es va refer totalment de totes dues malalties. Va treure molts dimonis de persones posseïdes. Pel poder de Crist, posà bons a hidròptics, paralítics o angoixats per desgràcies diverses i gairebé desconegudes. A la ciutat de Càpua va ressuscitar un minyó que, jugant amb altres nens, va caure al riu. El seu cadàver restava al fons, cobert de llot, com en un sepulcre profund. A la ciutat de Suessa, per la intercessió del sant, un jove que havia mort en caure-li una casa al damunt, tornà a la vida completament sa. A Sicília també retornà la vida a un jove que havia mort de la mateixa manera. I a Alemanya ressuscità igualment un mort.

16. Set més que agonitzaven, els arrabassà també de les urpes de la mort. D'altres que sofrien hèrnies molt doloroses, els guarí d'una manera tan admirable i inesperada, que ells mateixos no se'n sabien avenir, creient que podia ser una farsa. Una dona que feia vint-i-tres anys que sofria pèrdues de sang, la posà bona amb tot amor; també una altra que sofria del mateix mal feia set anys. Un clergue, que havia begut verí equivocadament, vomità el tòxic per invocació del sant. Amant de la llibertat, Francesc obrí les presons a molts captius; trencant-los les cadenes, obtingueren la llibertat.

D'aquesta manera, obrant prodigis per tot el món, el servent de Déu restableix la salut a molts afectats de diverses calamitats, per la força d'Aquell que sempre estimà, en qui tenia posada la ment i a qui duia sempre en el seu cor.

17. L'any 1226 de l'Encarnació del Senyor, el dia 3 d'octubre, acomplerts vint anys des de la seva perfectíssima donació a Crist, Francesc, desfet de les amarres de la vida mortal, volà feliçment a Déu la tarda d'un dissabte. L'endemà, diumenge, fou enterrat.

Brillant amb la més radiant esplendor dels miracles, el papa

Gregori IX, juntament amb tota l'Església, el va inscriure al catàleg dels sants, i ordenà celebrar solemnement la seva festa el dia del seu traspàs. A favor seu, el papa augmenta la seva generositat: mana construir un temple en honor del sant i s'encarrega ell mateix de les despeses; posa la primera pedra de la construcció; eximeix aquell temple de tota jurisdicció inferior a la d'ell; regala una creu d'or incrustada de pedres precioses, dins la qual colloquen un trosset de la veracreu; i fa obsequi de vasos i ornaments sagrats, útils al servei de l'altar, així com altres vestits valuosos. Ennobleix el lloc amb moltes indulgències, de tal manera que augmenta cada dia més la confiança i la devoció del poble, per alabança i glòria de Déu l'Omnipotent, Pare, Fill i Esperit Sant, beneït pels segles dels segles. Amén.

Vida Segona

Pròleg

En el nom de Nostre Senyor Jesucrist. Amén. Al ministre general de l'orde dels framenors

1. Ha semblat oportú a la venerable assemblea de l'últim capítol general¹ i a la vostra paternitat reverendíssima, assistits per Déu, d'encomanar a la nostra petitesa d'escriure els fets i les paraules del nostre gloriós pare Francesc, pel confort dels presents i el record dels qui han de venir. Gràcies a una assídua comunicació de vida i a una recíproca familiaritat, podem tenir d'ell un coneixement privilegiat².

Per això, amb humil pietat, ens apressem a obeir les vostres santes ordres, a les quals mai no ens oposaríem. Reflexionant, però, durant llarg temps sobre la feblesa de les nostres forces, ens envaeix la sospita que un afer tan digne com aquest no sigui tractat com s'escau i que, per la nostra culpa, desagradi a d'altres. Temem que un aliment saborosíssim com aquest no es torni insípid per la incapacitat de qui el prepara i que poguem ser acusats d'haver-nos mogut més per presumció que per obediència. Si el fruit del nostre treball, un cop sotmès al vostre benigne judici, el consideréssiu, venerable pare, que

1. Tingué lloc a Gènova l'any 1244. El ministre general al qual es refereix és Crescenci de Jesi.

2. Tot i que Celano va conèixer personalment sant Francesc, aquí parla, més que en nom propi, en el dels que foren companys del sant durant llarg temps.

no ha d'ésser destinat al públic, rebríem igualment amb ànim generós la llum de les vostres correccions com el goig de la vostra aprovació. Amb tot, ¿qui seria capaç, davant una abundor tan gran de fets i de paraules, ponderar totes les coses amb una balança precisa i exacta, de manera que l'exposició de cada una d'elles aconseguís de tots un mateix consens?

Donat que busquem amb simplicitat el profit de tots i de cada u, exhortem els lectors perquè interpretin i acullin el narrador amb benvolença i gentilesa. Així, l'estima deguda a la persona de qui fem esment romandrà intacta.

La nostra memòria de persona inculta —amb el pas dels anys s'ha enflaquit i tornat confusa— fa difícil de precisar certes paraules i fets que circulen i es divulguen, quan ben difícilment les copsaria una intel·ligència viva i desperta, encara que tingués els esdeveniments al davant. Per tant, que l'autoritat del qui ha ordenat això repetidament excusi els defectes deguts a la nostra incompetència.

2. En primer lloc, aquest llibre exposa alguns episodis meravellous pel que fa a la conversió de sant Francesc, alguns dels quals, per no haver arribat en el seu temps a coneixement de l'autor, no figuren en *vides* anteriors. A continuació intentem exposar, amb la màxima atenció i precisió, allò que el santíssim pare Francesc ha volgut per ell i els seus: l'ideal generós, fascinant i perfecte, l'exercici dels ensenyaments divins i l'esforç constant per una més alta perfecció; tot allò que sempre fou palès en el seu abrusament de Déu i en els exemples que deixà als homes. Aquí intercalem uns quants miracles que fan al cas i descrivim amb estil planer tot el que se'ns ofereix, amb l'intent d'adaptar-nos tan bé com es pugui als menys cultes i de complaure també els erudits.

Digneu-vos, pare bondadosíssim, consagrar amb la vostra benedicció aquest treball que tants esforços ens ha costat. Esmeneu-hi els errors i suprimiu-ne tot intent superflu, de manera que tot allò que sigui reconegut per fidedigne segons el vostre autoritzat judici creixi a tot arreu en consonància amb el vostre nom de "Crescentio" i que en Crist es multipliqui. Amén.

Primera part

*Memorial —segons els desitjos de la meva ànima—
dels fets i les paraules del nostre santíssim pare Francesc.*

La seva conversió

CAPÍTOL I

***Primer es digué Joan i després Francesc. Profecia de la mare
i prediccions d'ell mateix. La seva paciència a la presó***

3. Francesc, servent i amic de l'Altíssim, havia rebut de la Divina Providència aquest nom¹, a fi que, per la seva originalitat, es donés a conèixer més ràpidament pel món la fama de la seva missió. La seva mare l'anomenava Joan, quan, renascut per l'aigua i l'Esperit Sant, de fill d'ira passà a ser fill de la gràcia.

Mirall de rectitud era aquesta dona, que mostrava en els seus costums un signe visible de santedat, amb el privilegi

1. El nom de Francesc era gairebé desconegut. Es va generalitzar després i avui l'Església compta amb un nombre considerable de sants que duen aquest nom: Francesc Xavier, Francesc de Paula, Francesc de Sales, Francesc Solano, etc.

d'assemblar-se a santa Elisabet, tant pel nom imposat al fill com per l'esperit de profecia. Quan els veïns manifestaven admiració per la grandesa d'ànim i la integritat moral de Francesc, els responia, com per inspiració divina: "¿Què penseu que serà el meu fill? Doncs, veureu que pels seus mèrits arribarà a ser un veritable fill de Déu."

De fet, aquesta era també l'opinió de molts altres que veien créixer Francesc amb aspiracions excel·lents. Mai no es permetia la més mínima ofensa o injustícia contra qui fos i, ja adolescent, deixava veure maneres tan gentils, que no semblava fill d'aquells que eren coneguts pels seus pares.

Per això, tal com el nom de Joan fa referència a la missió de qui el porta, el de Francesc correspon a la difusió ràpida i universal de la seva fama a partir del moment en què es convertí a Déu. De totes les festes dels sants, era la de sant Joan Baptista la més solemne als seus ulls: el nom insigne marcaria la seva ànima amb un caràcter misteriós. I així com *no n'hi hagué de més gran entre els nascuts de dona* (Mt 11,11), entre els fundadors d'ordes religiosos no n'ha aparegut cap de més perfecte que ell. És una coincidència que mereix que es posi en relleu.

4. Joan profetitzà reclòs al si matern; Francesc —a la presó del món, desconeixent encara els designis divins— predí el futur.

Es combatia entre Perusa i Assís¹. En un enfrontament sanguinari, Francesc cau presoner, com molts soldats més, i sofreix engrillonat les amargors de la captivitat. Però, mentre els companys d'infortuni es donen a la melangia lamentant tan trista sort, Francesc alaba el Senyor, riu i menysprea les cadenes. Els altres, amargats, reprobren la desmesurada alegria d'ell estant fermat entre grillons i el tenen per exaltat o boig. Francesc respon en to profètic: "Estic alegre, sí, però, sabeu per què? És que els meus pensaments són uns altres: un dia seré

1. El poble d'Assís s'aixecà contra la noblesa i aquesta demanà ajut a Perusa. Francesc lluità al costat del poble d'Assís, però caigué presoner el 1202, amb la victòria dels nobles. Romangué un any a la presó de Perusa. El 31 d'agost del 1205 s'arribà a una treva provisòria i fou alliberat.

venerat com a sant per tot el món!". I així fou en realitat: es complí al peu de la lletra tot el que havia profetitzat.

Entre els companys de presidi hi havia un cavaller particularment orgullós, de caràcter insuportable. Tots miraven d'ignorar-lo, però la paciència de Francesc no té preu: suporta l'insuportable i el reconcilia amb els altres. Capaç de tota gràcia, com un vas elegit de virtut, és un devessall de carismes.

CAPÍTOL II

Vesteix un pobre i, vivint encara de seglar, té una visió referent a la seva vocació

5. Poc després, alliberat de la presó, es mostra més compassiu amb els pobres i es proposa de no girar mai la cara a aquells que li demanin alguna cosa per l'amor de Déu.

Un dia es topà amb un soldat pobre, que anava gairebé despullat. Mogut a compassió, li donà generosament per amor de Crist la roba fina que vestia. ¿Per ventura no ho feu sant Martí? Foren semblants en el fet i en la intenció, encara que diferents en la manera. Martí donà la capa abans que els altres béns, mentre que Francesc, després d'haver renunciat a tot, donà la seva roba. Ambdós visqueren pobres i humils en el món i tots dos entraren rics al cel. L'un, cavaller pobre, vesteix el pobre amb part de la seva roba; l'altre, cavaller ric, vesteix el cavaller pobre amb tota la seva roba. Tots dos, per haver complert el mandat de Crist, rebran en somnis la seva visita: el primer per ser elogiat pel que havia fet i l'altre per ser invitat amorosament pel que li faltava fer encara.

6. Així, poc temps després té la visió d'un sumptuós palau on es distingeixen tota mena d'armes i una donzella bellíssima. En el somni, una veu el crida pel seu nom i el convida prometent-li tots aquells béns. Aleshores determina marxar cap a Perusa i aparella amb exageració els guarniments necessa-

ris, creient que seria armat gran cavaller. El seu esperit mundà, de què estava posseït, li suggeria una interpretació mundana de la visió, quan era una altra de molt més excel·lent l'explicació que s'amagava en els designis ocults de la saviesa de Déu.

Una altra nit, mentre dormia, sent altra vegada la veu afectuosa, que li pregunta on vol anar. Ell exposa el seu propòsit d'arribar a Pulla per combatre. La veu insisteix i li pregunta:

—Francesc, ¿de qui pots esperar més, del servent o del Senyor?

—Del Senyor —contesta ell.

—Doncs, ¿per què busques el servent en lloc del Senyor?

Llavors Francesc demana:

—¿Què voleu que faci, Senyor?

—Torna a la terra que et va veure néixer, perquè per obra meua es complirà espiritualment la visió que has tingut.

Fet ja model d'obediència i renunciant a la pròpia voluntat, torna sens demora; de Saule es converteix en Pau. D'un cor de Saule caigut per terra brollaren paraules d'amor sota els durs cops soferts. Així és com muda les armes mundanes per unes d'espirituals, i rep una investidura divina en comptes de la glòria de ser cavaller. A molts que es sorprenien d'aquella joia infreqüent, Francesc respon que havia de ser un gran príncep.

CAPÍTOL III

Un grup de joves l'elegeix rei d'un festí i la transformació operada en ell

7. Comença entretant en ell una transformació que l'eleva a un estat d'home perfecte, en contrast absolut amb com era abans. De retorn a casa, els fills de Babilònia el segueixen contra la seva voluntat i el duen per un camí ben diferent del que ell intentava seguir. Un grup de joves d'Assís, que en altre

temps l'havien escollit capdavanter de les seves frivolitats, l'inviten novament a fartaneres d'amics on sempre se serveix vacuïtat i llibertinatge. El nomenen rei de la festa, perquè sabien per experiència que era generós i que es feia càrrec de les despeses de tots. L'obeïen només per satisfer l'estómac i el toleraven per omplir el ventre. Francesc, per la seva banda, no volent passar per avar, accepta la glòria que ells li atorguen; absorbt en les seves pietoses reflexions, compleix els deures de la cortesia: prepara un gran banquet i mana servir amb abundor els menjars més exquisits. Saciats fins al vòmit, aquells joves rondan pels carrers i places de la ciutat, tot embrutant-los amb cançons pròpies de borratxos. Darrere d'ells, empunyant la vara de rei de la festa, camina Francesc.

Poc a poc, allunyant-se dels seus companys, sord interiorment a aquelles veus, canta de tot cor les lloes del Senyor. Com referí ell mateix, fou tanta la dolcesa divina que experimentà, que no podia donar un pas ni parlar. Tan gran era el sentiment espiritual que el transportava a les coses invisibles, que menyspreava totes les coses de la terra com totalment frívoles i de cap valor.

Digna de meravella és la bondat del Senyor que atorga grans dons als qui compleixen les coses més petites; salva i fa progressar aquells que són seus, enmig fins i tot d'aigües turbulentes. Crist va nodrir les multituds amb pans i peixos i no refusà els pecadors a la seva taula; però, quan el buscaven per a proclamar-lo rei, fugí a la muntanya a pregar.

Són misteris de Déu que Francesc va descobrir, i assoleix, sense saber com, la saviesa perfecta.

CAPÍTOL IV

Vestit amb parracs, voltat de pobres, menja davant l'església de Sant Pere. La seva generositat

8. Des d'ara, demostrarà un amor intens als pobres; aquestes primícies revelaran què arribarà a ser. Moltes vegades es despullarà dels seus vestits per cobrir amb ells els pobres, als quals mirarà d'assemblar-se, si no de fet, almenys de tot cor.

Una vegada, a Roma, on havia anat de pelegrí per amor a la pobresa, es llevà els seus vestits luxosos per abrigar un pobre. Després, curull de joia, es va asseure entre els captaires de l'atri de l'església de Sant Pere, on acostumaven a afluir; considerant-se un d'ells, començà a menjar amb força gana. I moltes vegades hauria fet això, si no hagués estat per la vergonya de ser vist per alguns coneguts seus. Després, s'acostà a l'altar del Príncep dels Apòstols; cossorprès de les escasses almoines dels pelegrins, llençà a grapats el diner que portava. Amb aquest gest volia indicar que s'ha d'honorar especialment sant Pere, que havia estat honorat per Déu sobre els altres.

Animat dels mateixos sentiments de respecte per tota la jerarquia de l'Església, fins i tot dels seus més humils representants, solia proporcionar ornaments sagrats als sacerdots pobres. El qui havia de rebre la missió apostòlica i romandre íntegre en la fe catòlica, fou des del principi i sempre molt reverent amb els ministres de Déu i els ministeris sagrats.

CAPÍTOL V

Estant en oració, el dimoni li mostrà una dona i quina fou la resposta del Senyor. El seu comportament amb els pobres

9. Actuant així i vestint encara de seglar, portava ja l'ànima de religiós a dins. Evitava els llocs públics i freqüentats, dele-

rós de la solitud i de la pau, i moltes vegades fou visitat i instruït per l'Esperit Sant. Sovint era captivat i restava absort amb aquella dolcesa amb què des del principi l'havia sadollat tan plenament el mateix Esperit i que no li mancava mentre visqués.

Però, per més que freqüentava llocs apartats, tan propicis a la pregària, el diable s'esforçava amb malignes suggestions per arrencar-lo d'aquells indrets. Se li presenta a la imaginació la figura d'una dona d'Assís monstruosament geperuda, que espantava tots els qui la veien. L'amenaça de tornar-se com ella, si no desisteix dels seus propòsits. Però, confortat pel Senyor, rep d'Ell el goig d'una resposta salvadora i de gràcia: "Francesc —li diu Déu a l'interior— substitueix pels valors de l'esperit allò que has estimat amb amor carnal; prefereix les coses amargues a les dolces i menysprea't a tu mateix si em vols conèixer." Tot seguit es veié empès a seguir la voluntat de Déu i a fer l'experiència del que li havia estat proposat.

D'entre tots els éssers humans del món deformats i desafortunats, Francesc s'apartava instintivament i amb horror dels leprosos. Un dia que passejava a cavall per la rodalia d'Assís, se'n trobà un de cop i volta. Tot i que li causava repugnància i esglai, per no faltar com un infractor a la paraula donada, baixa del cavall i corre a besar-lo. Estenent la mà el leprós com qui rep alguna cosa, Francesc li fa caritat i el besa. Torna a muntar a cavall i, malgrat que aquell lloc era camp obert a la vista, girant-se per totes bandes, no veié més el leprós.

Admirat i curull de joia pel que s'havia esdevingut, vol repetir el gest pocs dies després: se'n va a una leproseria i, tot distribuint diner a cada un dels leprosos, els besa les mans i la boca. D'aquesta manera, prefereix les coses amargues a les dolces, preparant-se benèvolament per dur a terme altres coses que l'esperen.

CAPÍTOL VI

La imatge del sant Crist que li parlà i l'honor en què la tingué

10. Transformat interiorment en el seu cor i proper quant a la manera de viure, heus ací que un dia, passant prop de l'església de Sant Damià, enderrocada i abandonada, entrà a pregar prosternat davant un Sant Crist¹, conduït per l'Esperit. Tocat d'una manera extraordinària per la gràcia divina, es troba totalment canviat. I estant així profundament commogut, de cop —miracle insòlit— la imatge pintada de Crist crucificat mou els llavis i comença a parlar cridant-lo pel seu nom: "Francesc, ves i repara la meva casa que, com veus, amenaça ruïna." Francesc, esbalaït, tremola com si perdés els sentits per les paraules que ha percebut. Però es proposa obeir immediatament l'ordre rebuda i concentra totes les forces per dur-ho a terme. Com que no fou capaç de descriure tan inefable canvi en ell mateix, cal que nosaltres ho cobrim amb la veu del silenci. D'aleshores ençà restà gravada a la seva ànima la compassió pel Crucificat i ens és lícit suposar piadosament que, abans de rebre'n els estigmes a la seva carn, ja des d'aquell moment li quedaren impresos profundament al cor.

11. Prodigis sorprenent i inaudit en els nostres temps! ¿Com no meravellar-se d'això? Perquè, ¿qui ha sentit mai a dir una cosa semblant? ¿Qui dubtarà que Francesc, tornant a casa seva, aparegué crucificat, quan encara no havia menyspreat del tot el món i, per un portent nou i desconegut, li parla ja el mateix Crist? A la veu de l'Amat, es fon la seva ànima. Més tard, l'amor que el consumeix per dins es farà palès en les ferides del cos.

Des de llavors no parará de plorar, i plorarà amargament la

1. Aquesta imatge, d'estil bizantí, es conserva en l'església de Santa Clara a Assís, traslladada quan les clarisses deixaren el monestir de Sant Damià. Avui, les reproduccions en pintura i escultura d'aquest Sant Crist s'han difós per tot el món.

Passió de Crist, la qual tindrà sempre present davant els ulls. Recordant les ferides de Jesús es plany pels camins i rebutja tot consol. Trobant-se un dia amb un amic íntim i no sabent aquest la causa del seu dolor, irromp també a plorar amargament.

Entretant, no oblida aquella santa imatge ni deixa de complir-ne l'ordre rebuda. Ofereix diners a un sacerdot perquè compri un llantió i oli a fi que en cap moment no falti el merescut homenatge de la llum a la imatge sagrada. Després, amb un zel intens, comença a reconstruir l'església, malgrat que la comanda del Senyor feia referència a l'Església conquerida per Crist amb la seva sang. Francesc no assolí de cop la perfecció: Déu es reservà fer-lo passar progressivament de la carn a l'esperit.

CAPÍTOL VII

La persecució provocada pel pare i el germà

12. Quan el seu pare el veu esmerçar tant de temps en obres pietoses, comença a perseguir-lo. Considerant una niciesa el servei de Crist, l'omple de malediccions a tot arreu. Aleshores, el servent de Déu crida un home d'humil condició i gran simplicitat i l'adopta per pare; li prega que, quan el pare el maleeixi, ell inversament el beneeixi. Posa en pràctica i demostra en aquest fet què signifiquen les paraules del salmista: *Ells em maleeixen, però Vós em beneïu* (Sl 109,28).

Per consell del bisbe de la ciutat, home veritablement pietós que no creu just destinar a obres sagrades els béns mal adquirits, Francesc torna al pare el diner que hauria volgut esmerçar en l'obra de l'església esmentada. I, davant de molts que s'havien reunit, digué: "D'ara endavant diré amb llibertat: Pare nostre que esteu en el cel, i no pare Pere Bernardone. Per tant, restitueixo el diner com també la roba i així, despullat, aniré a l'encontre del Senyor!"

Ànima nobilíssima d'un home tal que sols Crist li era prou! Es veié llavors que el servent de Déu duia sota la roba un cilici i mostrà encara més l'amor a la virtut que no a les paraules.

Seguint l'exemple del pare, un germà seu l'insultava amb paraules enverinades. I el matí d'un dia d'hivern sorprèn Francesc fent oració, vestit pobrament i tremolant de fred. Adreçant-se a un veí, li diu el pervers germà: "Demana a Francesc que et vengui un jornal de suor." Sentint-ho l'home de Déu, ple de joia, contestà somrient: "Sí, i per bon preu el vendré al meu Senyor."

Res de tan evident i encertat, perquè guanyà no cent, sinó mil vegades més en aquest món i ha obtingut per ell i per molts la vida eterna.

CAPÍTOL VIII

Com venç la vergonya i profetitza sobre les verges pobres

13. Des d'aleshores reformà els seus costums d'home refinat, canviant-los per uns de més austers i reduint a la bondat natural un cos inclinat a la mol·licie.

Un dia anava pels carrers d'Assís captant oli pel llantió de l'església de Sant Damià que reconstruïa, quan, entrant a una casa, veié davant la porta un grup d'amics entretinguts en el joc. Vermell de vergonya, reculà. Però girant al cel el seu noble esperit, es recriminà de tanta covardia i es jutjà severament. Tornà enrere i entrà a la casa confessant davant tothom i amb veu ferma el motiu de la seva vergonya. Després, com ebri per l'Esperit, va demanar en francès l'oli que necessitava i va ser atès.

Transportat de sant fervor, encoratja tothom a restaurar aquella església i, parlant sempre en francès, profetitza clarament que allà, al seu redós, s'aixecarà un monestir de verges consagrades a Crist. Sempre que ell se sentia abrusat per l'Es-

perit Sant comunicava, expressant-se en francès, les ardoroses paraules que bullien en el seu interior, com si intuís que seria venerat en aquella nació amb un culte i devoció particulars.

CAPÍTOL IX

Capta menjar de porta en porta

14. Des que començà a servir el Senyor de tots, preferia fer les coses en comú, fugint de tota singularitat, que sempre acaba tacada d'algun vici.

Essent una tasca dura i contrària a la seva delicada complexió, es fatigava molt en la reconstrucció de l'església que li havia confiat el Crist. D'aquí que el sacerdot custodi del temple, mogut a compassió, s'oferí a donar-li cada dia un plat de vianda, no pas exquisida, perquè ell també era pobre. Però Francesc, comprenent i estimant aquella finesa, agraià la bondat del sacerdot. Després, es diu: "No tindràs pas sempre un prevere així, que et doni de menjar. No és lícit viure de qui viu pobre ni et convé avesar-t'hi, perquè de mica en mica tornaries a les coses que menyspreaves i t'abandonaries a la mol·licie. Per tant, aixeca't, gandul, i demana caritat de porta en porta."

Se'n va a Assís, decidit, i truca a les cases demanant les sobralles de tota mena de viandes. Quan veu aquella barreja, al principi se li remou l'estómac de fàstic; però després, pensant en Déu, acaba per vèncer-se a ell mateix i menja la barreja amb ànim alegre. L'amor tot ho fa benigne i allò que és amarg ho transforma en dolç.

Fra Bernat renuncia als seus béns

15. Bernat, veí de la ciutat d'Assís, que vindria a convertir-se després en home virtuós, volent seguir el servent de Déu en el més complet menyspreu del món, li demanà humilment consell tot exposant el seu cas:

—Pare, si algú durant llargs anys hagués gaudit de béns que pertanyen a un altre senyor i ja no els volgués retenir per més temps, ¿què hauria de fer per captenir-se rectament?

—Restituir-los al seu legítim amo, a qui pertanyen.

Bernat afegeix:

—Doncs bé: tot el que tinc pertany a Déu i a ell li ho vull restituir, ja que ell m'ho ha donat. Si tu m'ho aconselles, estic disposat fermament a tornar-ho tot.

El sant li diu:

—Si estàs disposat a fer el que dius, demà de bon matí entrarem a una església, llegirem el llibre dels sants evangelis i serà a Crist a qui demanarem consell.

L'endemà, a trenc d'alba, entraren en una església i, feta devota pregària, obren el llibre dels evangelis, decidits a complir el primer consell que hi trobin. El mandat de Crist és aquest: *Si vols ser perfecte, ves, ven tot el que tinguis i dona-ho als pobres* (Mt 19,21). Repeteixen el gest i apareix aquest altre text: *No porteu res pel camí* (Lc 9,3). Per tercera vegada llegeixen i troben aquest altre passatge: *Si algú vol venir darrere meu, que es negui a ell mateix* (Lc 9,23).

Sense demora, Bernat ho compleix al peu de la lletra, no passant-se ni una jota.

En poc temps, molts altres abandonaren igualment les preocupacions espinoses d'aquest món i, sota el guiatge de Francesc, trobaren la veritable pàtria i el Bé sobirà. Seria massa llarg descriure aquí amb detall com assolí cada u la recompensa que Déu els havia destinats.

CAPÍTOL XI

La paràbola que va proposar al senyor papa

16. Quan Francesc es va presentar amb els seus companys al papa Innocenci per demanar-li que aprovés la seva regla de vida, aquest veié que l'objectiu suggerit excedia molt les forces humanes. Com a home de gran prudència, li digué: "Fill meu, prega Crist que per mitjà teu ens manifesti la seva voluntat i, coneguda, podrem accedir amb major seguretat al que piadosament demanes."

Obeint el sant l'ordre del pastor suprem, recorre confiat a Crist, prega amb insistència i exhorta els companys a implorar també ells la llum de Déu. Pregant i demanant obté finalment un missatge de salvació que comunica als seus fills; la conversa familiar amb Crist, la dona a conèixer: "Francesc, tu diràs al papa això: Vivia al desert una dona molt pobra però bellíssima. Gràcies a la seva gentilesa i formosor, se'n va enamorar el rei, del qual tingué fills, també molt agraciats. Ja crescuts i educats en la noblesa, els digué la mare: 'No us avergonyiu de ser pobres, fills meus, perquè heu de saber que tots sou fills d'un gran rei. Aneu contents i confiats a la seva cort i demaneu al rei tot el que necessiteu.' Sorpresos d'aquestes paraules i animats per la certesa de la seva estirp reial i de les drets d'herència, consideren la pobresa extremosa com la millor riquesa. Es presenten al rei confiats i segurs, tant més perquè en el seu rostre s'hi reconeixen ells mateixos. Veient el rei també el seu retrat, els pregunta admirat de qui són fills. I dient que d'una pobreta dona que viu al desert, els abraça tot advertint-los: 'No temeu, sou els meus fills i els meus hereus! Si els forasters s'asseuen a la meua taula, molt més just és que jo tingui cura d'alimentar els qui són els meus hereus per dret.' I passà encàrrec a la pobreta del desert, perquè li enviés tota la resta de fills seus a fi d'educar-los a la cort."

El sant, ple d'alegria, refereix immediatament la paràbola al papa, com també la resposta de Déu.

17. “Aquesta dona —per raó dels molts fills, no per la malícia de la seva conducta— simbolitzava Francesc. El desert és aquest món, un món inculte i alhora estèril de virtuts; la prole abundant i formosa és la quantitat nombrosa de framenors, rics de tota mena de virtuts. El rei, o el Fill de Déu, amb qui són semblants els frares per la seva pobresa, són tots els qui es nodreixen de la taula reial sense avergonyir-se de les mancances, feliços d’imitar Crist vivint d’almoïna, i que per això estan segurs de ser benaurats menyspreant el món.”

Meravellat el senyor papa de la paràbola, quedà convençut que Crist havia parlat per boca d’aquell home. Recorda aleshores un somni que havia tingut pocs dies abans i, il·luminat per l’Esperit Sant, creu persuadit que es complirà en ell. Efectivament, havia somniat que la basílica del Laterà estava a punt de caure i que un religiós menut i senzill la sostenia amb les seves espatlles, evitant que s’ensorrés. “Aquí teniu l’home —es digué— que amb les seves obres i ensenyaments sostindrà l’Església de Crist.”

És per això que el senyor papa accedí amb tanta benvolença als precés de Francesc i que a partir d’aquell moment sentiria per ell un afecte especial que mai no desmentiria. Li atorgà allò que li havia demanat, tot proment-li complaure’l encara més en el futur.

Des d’aleshores Francesc, animat amb les facultats autoritzades, començà d’escampar amb més gran fervor la llavor de les virtuts.

Santa Maria de la Porciúncula

CAPÍTOL XII

L'amor del sant a la benaurada Verge Maria d'aquest lloc. Vida que hi fan els frares

18. Vivint a la terra el servent de Déu Francesc, petit de cos, humil d'esperit i menor de professió, elegí per ell i els seus un trosset d'aquest món; altrament, sense usar res no hauria pogut servir Crist. Per un presagi diví s'havia anomenat aquest lloc "la Porciúncula" i els caigué en sort pels qui res d'aquest món no volien posseir.

En aquest indret hi havia una església dedicada a la Verge Mare, aquella que per singular humilitat meresqué ser després del seu Fill cap i corona de tots els sants. En aquesta església tingué origen l'orde de framenors i aquí, amb un nombre considerable de religiosos com a fonaments estables, s'aixecà tan noble edifici. El sant va estimar aquest lloc per damunt d'altres i manà als seus frares que li tinguessin una veneració especial. Va prescriure que es conservés sempre com a mirall o exemple de l'orde, que fos conservat senzill i amb altíssima pobresa, a fi que, reservant a altres la seva propietat, ell i els seus frares en tindrien només l'ús.

19. Aquí s'observava la més estricta disciplina, tant en el silenci i en el treball com en les altres prescripcions de la vida regular. Tan sols s'hi admetien frares especialment escollits, vinguts de diverses bandes. El sant volia que fossin d'una sincera pietat i perfectes en tot. Era absolutament prohibida l'entrada de seglars. Vivint aquí en nombre reduït, Francesc no volia que els frares es distreguessin pel desig de notícies mundanes o que, privats de la contemplació dels béns celestials, hi fossin arrossegats per garlaïres que els afeccionessin a les coses terrenals. A ningú no era permès en aquest lloc de dir paraules ocioses ni referir les que d'altres explicaven. Si algú incorria en això, un càstig saludable impedia repetir-ho. Aquí,

els germans es lliuraven nit i dia i enterament a les alabances divines tot duent una vida angelical d'una flaire que s'estenia pertot arreu.

No els mancava raó per estimar aquest lloc, donat que, com testimoniaven els antics estadants, era conegut també per Santa Maria dels Angels. El benaurat pare acostumava a dir que sabia per divina inspiració que la benaurada Verge estimava amb amor predilecte aquesta església per damunt de totes les construïdes al món a honor seu i que per això ell també la preferia a totes les altres.

CAPÍTOL XIII

Una certa visió

20. Un framenor molt devot havia tingut abans de convertir-se una visió referent a Santa Maria dels Angels que mereix ser relatada. Veíe una munió d'homens ferits de penosa ceguesa, agenollats i amb els rostres mirant el cel. Tots amb veu sanglotant i els braços estesos suplicaven al Senyor llum i misericòrdia. De cop i volta, baixà del cel una claror tan extraordinària que els encerclà a tots i els retornà la vista i la salut desitjades.

Estil de vida de sant Francesc i dels seus frares

CAPÍTOL XIV

El rigor de la disciplina

21. L'esforçat cavaller de Crist no planyia el seu cos i l'exposava, com si no fos seu, a tota mena d'injúries de paraula i

d'obra. El qui intentés enumerar els seus sofriments passaria amb escreix el relat de l'Apòstol quan narra els oprobis dels sants¹. El mateix podria dir-se de tots els primers deixebles de Francesc, que suportaven tota mena d'incomoditats fins al punt de considerar pecaminós complaure's en alguna cosa que no fos consol de l'esperit. Moltes vegades haurien defallit amb el rigor dels cilicis que se cenyien i amb les perllongades abstinències i els dejunis continuats, si els repetits advertiments del pietós pastor no haguessin minvat la duresa de tanta mortificació.

CAPÍTOL XV

El seny de sant Francesc

22. Una nit, mentre tots descansaven, una d'aquelles ovelles es posa a cridar: "Germans, em moro, em moro de gana!" Immediatament s'aixecà el bon pastor per guarir l'ovella malalta amb el remei adequat. Mana parar taula amb vianda abundant, tot i que, com sempre, l'aigua substitueix el vi. Tot aparellat, Francesc es posà a menjar, perquè no se sentís avergonyit aquell pobre fraret i germà, i invità els altres a fer la mateixa obra de caritat.

Acabat l'àpat, entre lloes a Déu, perquè fos més complet l'acte de caritat, el sant pare ho aprofita per parlar als seus fills llargament sobre la virtut de la moderació. Els exhorta que ofereixin sempre al Senyor un sacrifici adobat amb la sal de la prudència i els crida l'atenció perquè cada u mesuri bé les pròpies forces en el servei a Déu. Perquè, deia, és igualment pecat negar al cos, sense discreció, allò que necessita com donar-li el que és superflu només per a satisfacció de la gola. I afegia:

1. Cf. He 11,33-38 i 2Co 11,23-29.

“Sapigueu, caríssims, que si ara he menjat, no ho he fet per golafreria, sinó per obligació, per amor fratern. Sigui la caritat i no el menjar un exemple per vosaltres, ja que les viandes són pàbul de la gula, mentre que la caritat alimenta l’esperit.”

CAPÍTOL XVI

Discerniment sobre el futur. Confia l’orde a l’Església romana. Una visió

23. Progressant el sant i pare en virtuts i mèrits i veient que augmentaven els seus fills en nombre i en gràcia, a punt d’estendre fins a l’extrem de la terra les seves branques carregades de fruits saborosos, pensava seriosament la manera d’ajudar a créixer el nou planter amb els llaços de la unitat.

Veia que molts, veritables llops introduïts al ramat, enves tien contra el petit esbart. Envellits en el mal, es lliuraven a tota mena d’intrigues amb el pretext de la novetat. Francesc preveia que entre els propis fills s’esdevindrien dificultats en menyscapte de la pau i la unitat i temia només de pensar que, com sol passar entre els elegits, hi hauria alguns insurrectes i obstinats en les pròpies idees, sempre a punt de la rebel·lió i la discòrdia amb els altres.

24. Mentre rumiava aquestes i altres coses, una nit tingué aquesta visió en somni. Veié una gallina petita i negra, semblant a un colom domèstic, amb les cuixes i les potes cobertes de plomes i una niuada de pollets tan gran que, rondant al seu voltant, no aconseguien aixoplugar-se sota les seves ales. Quan l’home de Déu es despertà i tornà al fil dels seus pensaments, es féu intèrpret de la seva pròpia visió. “La gallina —comenta— sóc jo, petit d’estatura i de pell morena. Cal unir la simplicitat del colom amb la innocència de la vida, virtut que s’enlaira més lliurement com menys apareix en el món. Els pollets són els framenors, crescuts en nombre i en gràcia, amb els que les

meves pròpies forces no basten per abrigar-los de les calúrnies i les persecucions. Aniré, doncs, a confiar-los a la santa Església romana: ella té poder de castigar els enemics i garantir així als fills de Déu la plena llibertat per avançar pel camí de la salvació eterna. Els fills reconeixeran la tendra sol·licitud de la seva Mare i es disposaran de tot cor a seguir els seus passos. Sota la seva protecció, l'orde restarà arrecerat dels embats del maligne i cap fill de Belial no passarà impunement per la vinya del Senyor. L'Església, que és santa, emularà la glòria de la nostra pobresa i no permetrà que la boirosa supèrbia enfosqueixi el tresor de la nostra humilitat. Conservarà intactes entre nosaltres els llaços de la caritat i la pau i colpirà severament els qui són causa de discòrdia. A la seva presència, florirà sempre la santa observança de la puresa evangèlica i no consentirà, ni per un instant, que s'esmortueixi el perfum del nostre viure."

Aquestes foren les veritables intencions del sant en confiar-se a l'Església i aquests els arguments que, en la seva presciència d'home de Déu, intuï com a garantia pel futur de la institució.

CAPÍTOL XVII

Demana que el senyor bisbe d'Ostia representi el papa

25. Dirigint-se el servent de Déu a Roma, fou rebut amb gran devoció pel senyor papa Honori i per tots els cardenals. Tenia raó per venerar-lo: s'havia escampat tant la fama de Francesc que es feia palesa en la seva vida i en les seves paraules. El servent de Déu predicà davant el papa i els cardenals amb ànim obert i ardorós i improvisà de tot cor allò que l'Esperit li suggerí. A la seva paraula es commogueren aquells tossals¹ i, amb

1. "Tossals" s'aplica metafòricament als cardenals, donat que en ells recolza el papa pel govern de l'Església, com sobre els set pujols recolza la ciutat de Roma.

profunds sospirs arrencats de les entranyes i amb llàgrimes als ulls, van purificar les seves ànimes.

Acabat el sermó, Francesc conversà col·loquialment amb el papa durant una estona i li exposà aquesta petició: “Com sabeu, senyor, no és fàcil als petits i pobres tenir accés a tan alta majestat. Teniu el món sencer a les vostres mans i les greus preocupacions no us deixen temps per ocupar-vos d’assumptes de menor quantia. Per això us suplico, senyor, que tingueu a bé concedir-nos per fer de papa el senyor bisbe d’Ostia, aquí present. Així, mantenint intacta la vostra dignitat preeminent, que els framenors puguin en qualsevol moment adreçar-se-li i beneficiar-se de la seva protecció i orientació.”

Complagut el papa d’una tan santa petició i tal com desitjava el servent de Déu, confià immediatament l’orde al senyor Hugolí, que era aleshores bisbe d’Ostia. El virtuós cardenal acceptà amb amor el ramat a ell confiat i, com un pare amant, en fou pastor i protector fins a la seva santa mort.

A aquesta peculiar submissió es deu la prerrogativa d’amor i sol·licitud que de sempre l’Església romana ha manifestat per l’orde dels framenors.

Segona part

Introducció

26. Transmetre les gestes glorioses dels avantpassats que ens han precedit és una mostra d'honor per ells i també una prova d'amor als fills que no han conegut personalment els pares. Per la simple recordança dels seus fets, els fills es veuen esperonats al bé i se senten moguts a millorar les seves vides: distanciat pel temps, els pares recorden de nou als fills aquells testimonis dignes de memòria. D'aquí que no és petit el fruit que abastem del coneixement de la nostra exigüitat, pel fet de considerar en ells els seus mèrits abundants i en nosaltres la pròpia migradesa.

Jo veig el benaurat Francesc com un mirall exemplaríssim de la santedat de Déu i una imatge de la seva perfecció. Totes les seves paraules i accions tenen, per dir-ho així, un perfum diví. El qui diligentment les examina a la seva escola i el segueix amb humilitat, assolirà la seva altíssima saviesa. És per aquest motiu que, després d'haver referit amb senzillesa i com de pas alguns episodis de la seva vida, no crec superflu afegir-n'hi uns quants més, per tal d'enaltir la persona del sant i de despertar el nostre amor decandit.

L'esperit de profecia del benaurat Francesc

CAPÍTOL I

27. Enlairat sobre les coses terrenals, el beat pare havia assumit tot el que el món inclou, ja que, fix el seu esguard en la llum suprema, coneixia per divina inspiració no sols el que calia fer, sinó que prèviament anunciava profèticament el futur, penetrava el secret dels cors i sabia el que passava estant absent. Alguns exemples comprovaran el que afirmem.

CAPÍTOL II

Desemmascara un framenor tingut per sant

28. Hi havia un framenor que jutjant per les aparences portava una vida de notable santedat, però era un xic singular. Es lliurava tothora a la pregària i guardava amb tant rigor el silenci que per confessar-se acostumava a fer-ho no amb paraules sinó amb senyes.

S'entusiasmava amb les paraules de la Sagrada Escriptura i, un cop oïdes, es mostrava ple d'una estranya dolcesa interior. En conclusió: tots el tenien per tres vegades sant.

S'esdevingué que un dia el benaurat Francesc passà per aquell lloc¹ per veure i escoltar el qui era tingut per sant. Mentre tots el magnificaven i enaltien, el sant exclamà tot d'una: "Prou, germans, no pondereu en ell les artimanyes diabòliques. Tingueu per cert que es tracta d'un cas de temptació del malig-

1. "Lloc" és un mot que es troba sovint en Tomàs de Celano i mostra un sentit lliure per indicar les primitives estances dels frares. Podríem dir que eren com els primers petits convents.

ne per seduir-vos malèvolament. N'estic convençut i la prova més evident és que ell no es vol confessar.”

En escoltar això, tots els frares restaren consternats i més que ningú, el vicari del sant. “¿Com és possible —es deien— la mistificació en tantes mostres de santedat?” El pare respongué: “Digueu-li que es confessi dues vegades per setmana, o una sola, i si no ho fa, sabreu que és veritat el que us he dit.”

El vicari el prengué apart, com aquell que hi conversa familiarment. En acabat, li ordena que es confessi. Ell, però, refusa la proposta i, amb un dit als llavis i movent el cap, dóna a entendre amb senyes que no ho faria de cap manera. Emmudiren els frares, tement un escàndol en el fictici sant. Poc temps després, el framenor abandonà espontàniament l'orde i tornà a la vida mundana i als vòmits. Duplicant la seva maldat, morí impenitent.

Cal evitar sempre la singularitat, que no és altra cosa que un estimball atractivol. Ho mostra clarament el cas de tants que, amarats de singularitats i volent enlairar-se al cel, es precipiten al fons de l'abisme. I considera, en canvi, el valor d'una confessió sincera i devota que fa i dóna a conèixer la santedat.

CAPÍTOL III

Un altre cas en què es condemna la singularitat

29. Un cas semblant esdevingué amb un altre frare anomenat Tomàs de Spoleto. Tots el tenien en bon concepte i el reputaven per un gran sant. Amb tot, el servent de Déu Francesc el considerava un home pervers. No perseverà gaire temps, com no es resisteix molt temps la virtut fonamentada en la simulació. Abandonant l'orde, en morir, s'adonà del que havia fet.

CAPÍTOL IV

Francesc prediu la desfeta dels cristians a Damietta

30. Quan l'exèrcit cristià assetjava Damietta, hi era present el sant amb alguns dels seus companys. Freturosos de martiri, havien travessat el mar¹.

Un dia, assabentat el sant que els nostres soldats es preparaven pel combat, s'entristí profundament i, dirigint-se al seu company, li digué:

—El Senyor m'ha fet saber que, si l'escomesa té lloc avui, serà un desastre pels cristians. Si dic això, em tindran per boig i, si callo, em remordirà la consciència. Què en penses, tu?

—Pare —va respondre el company—, no facis cas del judici dels homes; no serà la primera vegada que seràs tingut per fatu. Descarrega la teva consciència i tem Déu més que els homes!

Aleshores, el sant corre i es presenta als cristians per dissuadir-los de la batalla, anunciant la desfeta. Ells es burlen del que era veritat: s'endureix el seu cor i rebutgen l'advertiment. Llançats a l'atac, lluiten cos a cos amb l'enemic. Durant el combat, Francesc, amb l'ànima suspesa d'un fil, demana al seu company que miri com va l'ofensiva; com que no veu res ni la primera ni la segona vegada, li mana que hi vagi per tercera vegada. I, efectivament, observa com tot l'exèrcit cristià es dona a la fuga i com acaba amb vergonya allò que abans els semblava un triomf garantit. Fou tan gran la dissort, que el nostre exèrcit va perdre sis mil homes entre morts i presoners.

El sant tingué un gran dolor per tan trista sort i ells es penediren del que havien fet. Francesc es planyia sobretot pels espanyols, dels quals tot i ser més valents, se n'havien escapat molt pocs.

Que els prínceps de la terra reflexionin sobre aquest exemple i aprenguin que no és fàcil guerrear contra Déu, és a dir,

1. S'esdevenia això el 29 d'agost del 1219. Els qui l'acompanyaven eren: Pere Catani, Il·luminat, Elies i Cesari d'Espira.

contra les disposicions del Senyor. L'obstinació orgullosa porta normalment a la ruïna: confiant en les pròpies forces, no es mereix l'ajut del cel. És de dalt que hem d'esperar la victòria i també en l'obediència a l'Esperit de Déu és com s'han de preparar les batalles.

CAPÍTOL V

Coneix els pensaments d'un frare

31. Tornava un dia el sant d'ultramar amb un company, Lleonard d'Assís, quan, a causa de la seva debilitat i del llarg viatge, muntava sobre un burret. El company que seguia darrere seu, cansat també, començà a dir-se a si mateix, vençut per un cert ressentiment humà: "Em consta que els seus pares i els meus havien menjat al mateix plat; ¿per què ell ara va a cavall i jo a peu menant el burro?"

Mentre pensava això, tot d'una el sant baixà de l'ase i li digué: "No està bé, germà, que jo vagi a cavall i tu a peu. En el món tu eres més noble i més ric que no pas jo."

El company, veient-se descobert pel sant, es posà vermell i, prostrat als seus peus amb llàgrimes abundants, confessà el seu pensament i demanà perdó.

CAPÍTOL VI

Veu un diable damunt l'esquena d'un frare. Contra els qui destrossen la unitat

32. Hi havia un altre germà de molta reputació entre els homes i de mereixement encara més gran als ulls de Déu. Cob-

diciós de les seves virtuts, el pare de l'enveja intentà tallar d'arrel aquell arbre que ja tocava el cel i arrabassar-li la corona de les mans. Rondà al seu voltant, el sacsejà i va esbrinar les tendències del germà per posar-li un ensopec que fos eficaç. Amb el pretext d'una més gran perfecció, li suggereix el desig d'apartar-se dels altres per escometre contra ell sol més fàcilment i que així, un cop caigut i aïllat, no trobi qui l'aixequi.

En conclusió, el framenor abandona la vida religiosa dels germans i se'n va pel món com un pelegrí o estranger. De l'hàbit que usava en fa una petita túnica, amb la caputxa descosida, i anant així pertot arreu es menysprea ell mateix.

Mentre vagabundejava d'aquesta manera, però, disminuïren aviat els divins consols i començà a trontollar en un mar de temptacions tempestuoses. Les aigües li arribaren al coll i, angoixat en el cos i en l'esperit, era com un ocell agafat en un parany. Vora l'abisme, estant a punt de caure, el Senyor, compadit de l'infeliç, l'acull amb bondat de pare. Allixonat per la tribulació, entra en ell mateix i es diu: "Torna a la teva religió, miserable, que en ella et salvaràs." I sense dubtar més, s'aixeca decidit i corre a la falda de la mare.

33. Quan arribà al convent de Siena, hi havia sant Francesc també entre els frares. Cosa estranya, però, a penes el sant el veié, fugí corrents a tancar-se a la cel·la. Els frares, desconcertats, volien esbrinar la causa d'aquella fuga. El sant els digué: "¿Per què us n'estranyeu, si no sabeu per què ho he fet? He recorregut a la pregària per salvar aquest germà extraviat. He vist en el meu fill una cosa que m'ha disgustat, però gràcies a Crist, ja l'engany s'ha esvaït del tot." Aleshores, el frare, avergonyit, caigué de genolls i confessà la seva culpa. "Que el Senyor et perdoni —li digué el sant—, però d'ara endavant procura no separar-te mai de l'orde ni dels teus germans amb pretext de santedat." Des de llavors, aquell germà aprengué a viure en comú i en companyia dels altres frares i a preferir sobretot les comunitats on brillava més l'observança regular.

Oh, què grans són els pobres del Senyor en l'assemblea dels justos! En ella, els temptats resisteixen, els caiguts s'aixequen, s'animen els dèbils, "el ferro amb el ferro s'afila" i el germà

que és ajudat pels germans esdevé com una roca inexpugnable. Si és cert que la follia del món és un destorb per veure Jesús, també és cert que no ho impedeixen els estols d'àngels del cel. Una cosa se'ns demana: no fugir abandonant l'orde. Fidels fins a la mort, rebrem la corona de la vida.

34. Un fet molt semblant s'esdevingué al cap de poc amb un altre framenor. No volia obeir al vicari del sant, ja que tenia per mestre propi i superior un company. Francesc, que hi era present, l'advertí per mitjà d'una tercera persona. El framenor desobedient es llançà llavors als peus del vicari, es va sotmetre a l'obediència d'aquell a qui el sant havia assenyalat com a prelat i va abandonar el seu antic mestre. Arrencant un profund sospir d'alleujament, el sant digué al qui havia enviat per reptar al rebel: "Germà, he vist el diable sobre les espatlles del framenor desobedient, intentant escanyar-lo. Subjugat amb les brides d'un tal cavaller i menyspreant les regnes de l'obediència, se sotmetia als seus instints. Però quan jo l'he encomanat a Déu, al mateix moment ha fugit confús el dimoni."

Era tan rara la penetració subtil de Francesc que, malgrat tenir els ulls dèbils per veure les coses materials, els tenia lúcids per les coses espirituals. I no cal estranyar-se, per altra banda, que es carregui un fardell tan ignominiós el qui no vol dur amb ell el Senyor de tota majestat. No hi ha terme mig: o carregues el fardell lleuger que, pròpiament dit, és el qui et porta, o som esclaus de la perversitat que ens submergeix en un mar de plom, com penjats pel coll d'una mola de molí.

CAPÍTOL VII

Allibera els habitants de Greccio d'una pedregada i dels llops ferotges

35. Li agradava a Francesc romandre a l'ermitori dels frares de Greccio, sigui perquè el veia tan ric de pobres, sigui per-

què es podia lliurar amb més llibertat a la contemplació, dins una petita i amagada cel·la construïda dalt d'una roca. Fou aquí que, fet infant amb l'infant Jesús, celebrà temps enrere el naixement de Jesús com a Betlem.

Ara succeïa que la població era objecte de greus calamitats: bandades de llops ferotges devoraven no solament animals, sinó homes i tot; i les pedregades malmetien les collites i les vinyes un any rere l'altre. Un dia, mentre Francesc predicava, els digué: "A honra i lloa de Déu totpoderós, escolteu la veritat que us anuncio: si cadascú de vosaltres confessa els seus pecats i fa dignes fruits de penitència, us dono paraula que tots aquests flagells desapareixeran definitivament i que el Senyor, mirant-vos amb amor, us enriquirà de béns materials. Però escolteu també això: si sou ingrats als beneficis rebuts i torneu al vòmit, us adverteixo des d'ara que sobrevindran els flagells, es duplicarà el càstig i l'ira de Déu arborarà encara més damunt vostre."

36. De fet, pels mèrits i les oracions del pare sant, s'esvaïren les calamitats i els perills minvaren: els llops deixaren d'escometre i no va caure més pedra. I el que és més sorprenent: si alguna vegada pedregava pels camps veïns, en passar per Greccio, o deixava de caure pedra, o es desviava.

Ja tranquils, els habitants de Greccio cresqueren i s'enriquieren massa de béns temporals. I s'esdevingué el que acostuma a passar sempre que la prosperitat hi és en escreix: les galtes s'engreixen i tard o d'hora s'enceguen amb les escombraries dels béns materials. A la fi, caient en un estat pitjor que el d'abans, oblidaren Déu, que els havia salvat. No fou impunement, però, perquè la sanció de la justícia divina fou més severa pels reincidents. Contra ells sobrevingué l'ira de Déu i als flagells d'abans s'uní la guerra d'ara: la matança ordenada pel cel va acabar amb innombrables víctimes. Un foc venjatiu destruï tot el poble¹. Veritablement, és just que els beneficis es transformin en càstigs per als qui no saben ser agraïts.

1. S'esdevindria el fet l'any 1242, quan Rieti, per la seva fidelitat al papa, fou arrasada per les forces aliades de l'emperador alemany Frederic II.

CAPÍTOL VIII

Anuncia la guerra civil als habitants de Perusa. Elogi de la concòrdia

37. Pocs dies després, baixant el benaurat pare de la cella esmentada, anuncià als seus frares amb veu planyívola: “Grans mals han fet els de Perusa als seus veïns. El seu cor s’ha infatuat; però serà per ignomínia seva, perquè el càstig de Déu no es farà esperar i ja té posada la seva mà en el puny de l’espasa.” Al cap de pocs dies, el sant, empès pel fervor de l’Esperit, partí cap a Perusa. Es feia evident als germans que havia estat afavorit amb alguna visió durant la seva estada a la cella.

Arribat que fou a Perusa, reunit el poble, es posa a predicar. Però, com que uns quants cavallers corrent en tornejos i jocs com és costum impedièn escoltar la paraula de Déu, es va adreçar a ells adolorit: “Homes perversos, dignes de compassió, que no repareu ni temeu el judici de Déu! Oïu el que el Senyor us anuncia per la veu d’aquest pobrissó: ‘El Senyor us enaltí sobre els vostres veïns, raó perquè tinguéssiu més respecte per ells i fóssiu més agraïts a Déu. Inversament, heu estat ingrats per tants beneficis i sortiu a guerrear contra ells amb les armes a la mà, matant i saquejant. Per això, us dic que no quedareu sense escarment, donat que el Senyor farà que, castigant-vos més severament, caigüeu en la desfeta d’una guerra civil, sublevant-vos els uns contra els altres. Sereu objecte de la indignació de Déu, perquè no heu après de la seva benvolença.’”

Pocs dies després es complia la profecia: empunyaren les armes tot originant la discòrdia entre ells; el poble s’aixecà contra els cavallers i aquests contra el poble. Fou tan cruel i mortífera la lluita, que els mateixos veïns de la comarca, als qui tan de mal havien fet, eren ara els qui se’n compadien.

Prediu a una dona la conversió del seu marit

38. Per aquells dies, el servent de Déu Francesc feia camí cap a Celle di Cortona quan una noble dama del castell de Volusiano sortí a rebre'l. Tot i que era llarga la caminada i que es trobava delicada de salut, trobà finalment el sant, qui, en veure-la morta de cansament, li digué compadit:

—¿Què voleu, senyora?

—La vostra benedicció.

—¿Sou casada?

—Tinc un marit cruel que m'impedeix servir Crist. Aquesta és la meva més gran angoixa: no poder mantenir els bons propòsits que el Senyor m'inspira. Per això us demano que, vós que sou sant, intercediu per ell perquè Déu, amb la seva misericòrdia, li mudi el cor.

Admirat el sant de la fortalesa i ànim viril d'aquesta dona, madura d'esperit encara que jove, li diu commogut:

—Aneu, filla meva, i tingueu la certesa que ben aviat el marit serà el vostre consol. Digueu-li de part de Déu i meva que ara és el temps de la salvació i que vindrà després el temps de la justícia.

I la beneí. La noble senyora se'n tornà cap a casa i comunicà el missatge al marit. D'improvís, l'Esperit Sant davallà sobre ell i d'home vell fou transformat en home nou, de manera que s'adreçà a la seva dona amb tota tendresa, dient-li:

—Esposa meva, servim el Senyor a casa nostra i salvem les nostres ànimes.

—A mi em sembla —replicà ella— que hauríem de fer continença com a fonament espiritual de la nostra vida i edificar després les altres virtuts.

—Doncs això que et sembla a tu, també m'ho sembla a mi.

Des de llavors, feren vida de celibat durant molts anys i mo-

riren santament el mateix dia, l'un com l'holocaust del matí i l'altre com el sacrifici de la tarda.

Benaurada dona, que aconseguí convèncer així el seu senyor i restituir-lo per la vida veritable! Es complia allò de l'Apòstol: *El marit incrèdul se salva per l'esposa creient* (1Co 7,14). Malauradament, de dones d'aquestes se'n poden comptar avui amb els dits d'una mà, com diu l'adagi popular.

CAPÍTOL X

Anuncia a un framenor que abandonaria l'orde, sabent Francesc, per inspiració divina, que havia escandalitzat un company

39. Un dia arribaren a Terra di Lavoro dos framenors, el més antic dels quals havia escandalitzat un altre de més jove. Aquell era un tirà, no un company. El més jove, però, ho suportava tot amb admirable silenci i per amor a Déu.

Un cop a Assís, el més jove, que gaudia de la familiaritat del sant, va anar a trobar-lo i, entre altres coses, Francesc li preguntà:

—¿Com s'ha comportat amb tu el company durant el viatge?

—Molt més bé del que em mereixo, estimat pare.

—Guarda't, germà, de la mentida amb el pretext de la humilitat. Jo sé prou bé com s'ha comportat ell amb tu i, si no, espera una mica i ho veuràs.

El framenor restà admirat que el sant hagués conegut per inspiració divina coses esdevingudes des de tan lluny. En efecte, no gaire dies després, aquell que havia escandalitzat el seu germà va abandonar l'orde mostrant menyspreu.

És senyal de poc seny i de neciesa que els qui segueixen el mateix camí amb un bon company no tinguin uns mateixos sentiments.

CAPÍTOL XI

Descobreix un jove que volia entrar a l'orde sense ser conduït per l'Esperit de Déu

40. Per aquell mateix temps, vingué a Assís un jove de la noblesa de Lucca demanant entrar a l'orde. Presentant-se a sant Francesc, li suplicava agenollat i amb llàgrimes als ulls que el volgués admetre. L'home de Déu l'observà i, per inspiració divina, conegué al moment que no era recta la intenció que movia el jove. I li digué: "Miserable home carnal, ¿per què vols enganyar l'Esperit Sant i a mi? Les teves llàgrimes neixen de la carn i el teu cor no és en Déu. Ves-te'n, atès que no hi ha res d'espiritual en tu."

Quan el sant deia això, els pares ja l'esperaven per endur-se'l. Se n'anà a casa seva amb ells, contents tots. Meravellats els frares del fet, glorificaven Déu per les coses que obrava en el seu servent.

CAPÍTOL XII

Anuncia a un clergue guarit per ell que patiria mals pitjors a causa dels seus pecats

41. En el temps que el servent de Déu jeia malalt al palau del bisbe de Rieti, feia també llit turmentat de dolor un canonge de nom Gedeó, home sensual i mundà.

Conduït on era Francesc, li va demanar amb llàgrimes que es dignés fer sobre ell el senyal de la creu. Li diu el sant: "¿Com et puc beneir, si durant tant temps has viscut segons els desitjos de la carn i no tems el judici de Déu?" I hi afegí: "Et beneixo en nom de Crist; però, si un cop restablert tornes al vòmit, cauran sobre teu penes més grans." I acabà dient: "El pecat de la ingratitud atreu sempre càstigs més greus."

Fet sobre ell el senyal de la creu, de cop i volta el malalt s'aixecà guarit, cridant tot content: "Estic bo!" Molts havien estat testimonis de com les vèrtebres de l'esquena del canonge cruixien, com quan es trenca llenya seca amb les mans.

Però al cap d'un temps, oblidant Déu, es lliurà de nou a la sensualitat. Un dia anà a sopar a casa d'un altre canonge i, dormint aquella nit en la mateixa habitació, s'enfonsà inesperadament el sostre damunt de tots. Mentre els altres pogueren escapar-se, el prevere miserable morí esclafat.

No cal sorprendre's que, com anuncià el sant, la fi fos pitjor pel canonge que els inicis, perquè el perdó obtingut exigeix agraïment i la recaiguda en el pecat ofèn el doble.

CAPÍTOL XIII

Com fou temptat un framenor

42. Durant la mateixa estada del sant a Rieti, un framenor de la custòdia de Màrsica, home d'un gran esperit, fou turmentat amb penoses temptacions. "Oh, si tingués —pensava en el seu cor— alguna cosa de Francesc, encara que només fos un trosset de les seves ungles! Estic segur que s'esvairia tota la tempesta de les meves temptacions i amb la gràcia del Senyor em tornaria la pau."

Obtinguda la llicència, acudí al convent de Rieti i exposà el cas a un company del sant. Aquest li va respondre: "No crec que tinguis tanta sort, perquè quan nosaltres li tallem les ungles, ens mana que les llencem a les escombraries." Mentre deia això, criden aquell framenor i li diuen que el sant el busca i el vol veure. "Fill meu —li diu Francesc—, cerca unes tisoires, que vull tallar-me les ungles." Se les treu el germà, que les duia ja amb aquest propòsit, i, recollint el sant els trocets, els hi dona. Immediatament es veié alliberat de tota temptació i amb gran devoció va conservar els bocins d'aquelles ungles.

CAPÍTOL XIV

Un desconegut ofereix una tela que el sant havia demanat moments abans al guardià

43. Una vegada, trobant-se el pare dels pobres al mateix lloc i vestint una túnica atrotinada, digué a un dels companys que havia elegit per guardià seu: “Germà, voldria, si és possible, que em proporcionessis tela per fer-me una túnica.” Obeint el guardià, rumiava com havia d’aconseguir la tela suficient, demanada amb tanta humilitat.

L’endemà, a trenc d’alba, sortint de casa per anar-la a comprar, topà amb un home assegut a l’entrada de la porta esperant poder parlar. “Per amor de Déu —digué—, accepta aquesta tela, que n’hi ha per fer sis túniques; que una sigui per a tu i les altres, les distribueixes com vulguis. Que tot sigui per la salvació de la meva ànima.” Tot content el guardià, anà on es trobava Francesc i li donà la notícia com baixada del cel. “Rep les túniques —digué el pare—, que aquest home ha estat enviat per remeiar les nostres necessitats.” I encara afegí: “Gràcies siguin donades a Aquell que sembla que només pensa en nosaltres.”

CAPÍTOL XV

Convida el seu metge a dinar i, com que els frares no tenien res, el Senyor proveeix de tot el necessari. Providència divina envers els seus

44. Vivint el benaurat home de Déu en un ermitori prop de Rieti, el visitava cada dia un metge pel tractament dels seus ulls. Un dia, digué el sant als seus companys: “Invitem el metge i servim-li un bon dinar.” Però el guardià li digué:

“Pare, amb tota franquesa he de confessar que em fa vergonya convidar-lo: som tan pobres en aquest moment, que no tenim res.”pageant hi insistí: “¿Voleu que us ho digui per segona vegada?” El metge, que era present, va observar: “Germans estimats, serà per mi un gran plaer compartir la vostra pobresa.”

Tot seguit, els frares paren taula de tot allò que hi havia al rebost: uns bocins de pa, una mica de vi i, com una cosa extraordinària, el llegum cuit que hi havia a la cuina. La taula del Senyor, però, es compadí de la taula dels servents: truquen a la porta i corren a obrir. Una dona ve a oferir-los una cistella plena de queviures saborosos i abundants: escamarlans i, per més delícia, un bescuit gros de mel i raïm.

Davant tot això, s'alegra la família dels pobres i, deixant per l'endemà la vianda humil, mengen avui aquella minestra exquisida. Aleshores, commogut, el metge digué: “Ni vosaltres, els religiosos, ni menys nosaltres, els seglars, no sabem valorar la santedat d'aquest home.” Pogueren atipar-se sobradament, però els sadollà més el miracle que tota aquella vianda.

D'aquesta manera Déu, Pare amorós, mai no deixa els seus, sinó que assisteix amb més gran providència els més pobres i necessitats. Essent Déu més generós en la seva esplendidesa que l'home, el pobre frueix d'una taula més abundant que la del ric¹.

Allibera fra Ricceri d'una temptació

44bis. Un framenor de nom Ricceri, tan noble de costums com de família, tenia en gran concepte els mèrits del benaurat

1. Aquest fragment és una il·lustració impressionant de la doble lliçó que dona al món la pobresa franciscana: podem desprendre'ns de tot per amor a Déu, però Ell, en el seu amor, no permet que res ens falti.

Francesc, de tal manera que creia que mereixia la gràcia de Déu aquell qui obtingués la benvolença del sant, o la indignació divina el qui estigués enemistat amb ell. Per aquest motiu, anhelava arduosament obtenir el favor de la confiança del sant, però temia que el pare descobrís en ell qualsevol petit defecte i que, per això, es trobés lluny de la seva amistat.

Aquest temor el turmentava com una idea fixa i no gosava manifestar-ho a ningú. Un dia, però, angoixat com sempre, s'acostà a la cel·la on Francesc feia pregària. L'home de Déu, adonant-se de la seva presència i estat d'ànim, li digué afectuosament: "Fill meu, no et deixis afligir per cap temptació o torbament, perquè t'estimo molt i ets dels germans que més aprecio. Vine a mi confiadament sempre que vulguis i amb la mateixa llibertat pots retirar-te quan ho desitgis."

Admirat el framenor de les paraules del sant, segur des de llavors de la seva amistat, va creure també en la gràcia del Senyor.

CAPÍTOL XVI

Sortint de la cel·la, Francesc beneí dos frares que per inspiració divina conegué que ho desitjaven

45. Sant Francesc acostumava passar un dia sencer en alguna cel·la apartada dels germans i en sortia només quan tenia necessitat de prendre algun aliment. No dinava ni sopava a hores determinades, perquè la fam de la contemplació l'absorbia completament.

Un dia, vingueren de lluny a l'ermitori de Greccio dos fra-menors que portaven una vida santa i agradable a Déu. L'únic motiu del seu viatge era veure el sant per rebre'n la seva benedicció, que tant desitjaven. Però, arribats i no trobant-lo, ja que estava retirat a la cel·la, s'entristiren molt. I com que, per altra banda, la incertesa de quan sortiria suposava una llarga espe-

ra, pensaren a marxar i ho feien afligits, atribuïnt el fracàs a les seves culpes. De cop i volta, Francesc, que els seguia, digué al company que tenia al seu costat: “Ves i digues a aquells germans meus que han vingut que es girin i em mirin.” I quan els dos framenors es giraren per veure’l, els féu el senyal de la creu cordialment.

Marxaren molt contents i amb l’avantatge que aconseguiren per un miracle allò que pretenien. I així, tornaren a casa lloant i beneïnt el Senyor.

CAPÍTOL XVII

Pregant fa sortir aigua d’una roca per apaivagar la set d’un pagès

46. Una vegada, Francesc volia quedar-se en un ermitatge¹ per lliurar-se enterament a la contemplació. Tota vegada que se sentia flac, obtingué d’un pobre home un burret per viatjar.

Tirant muntanya amunt i en ple estiu, el pobre pagès que feia camí pel pedregar, fatigat de seguir el servent de Déu, defallia de set ja molt abans d’arribar a destinació. Com que s’endarrereria començà a cridar demanant al sant que tingués compassió d’ell i dient-li que es moriria de set si no podia beure una mica d’aigua.

Francesc, sempre compassiu, baixà tot seguit de l’ase i, agnollat a terra, aixecà les mans al cel i no parà de pregar fins a ser atès. “Vine de pressa —digué al camperol—, i trobaràs allà una font d’aigua viva que la misericòrdia de Crist ha fet brollar ara mateix de la roca perquè apaivaguis la teva set.”

Admirable condescendència del Senyor, que tan fàcilment s’inclina als precés del seu servent! El pagès pogué beure de

1. Se suposa que és la muntanya de La Verna.

l'aigua que, per virtut d'un home en oració, féu brollar de la roca viva! No hi havia hagut mai aigua ni cap font en aquell lloc, ni se n'hi troba ara, com pot comprovar-se detingudament. No té res d'estrany que el qui és ple de l'Esperit Sant reproduceixi en ell els prodigis obrats per tots els justos. Ni cal admirar-se que qui, per donació de gràcia especial, és u amb Crist, realitzi miracles semblants als dels altres sants.

CAPÍTOL XVIII

El sant nodria les aus i se'n mor una per la seva fartanera

47. Francesc era un dia assegut a taula amb els seus frares quan, de cop i volta entraren dos ocells, mascle i femella, que buscaven engrunes per les seves cries i es crusprien les que queien de la taula dels frares. Francesc s'alegrava dels ocells, els amoixava i els donava sempre de menjar. Una vegada, aquella parella presentaren els seus fillets als frares en senyal de gratitud per haver-los alimentat, els hi van confiar i desaparegueren d'aquell lloc. Els petits moixons es familiaritzaren amb els frares i, col·locant-se damunt les seves mans, se sentien hostes, però com de casa. Fugien a la vista dels forasters, però amb els frares estaven segurs, com formant una família. El sant observava tot això i s'alegrava amb els companys. "Mireu —deia— el que han fet els nostres germans ocells de vermell plomatge: com si tinguessin ús de raó ens han vingut a dir: Aquí teniu, germans, els nostres fillets que heu alimentat amb les vostres engrunes. Feu d'ells el que volgueu, que nosaltres anem a construir una altra llar." Els petits moixons es domesticaren del tot i menjaven junts amb els frares.

Un dia, però, l'harmonia fou trencada per la golafreria: la supèrbia d'un de més gran perseguia els més petits. Menjant i afartant-se per plaer, impedia que els altres s'alimentessin per necessitat. "Guardeu-vos —digué Francesc— del que

fa aquest golafre; tip ell, no pot veure que els altres mengin. Acabarà malament, i en poc temps." Posant-se sobre un pot d'aigua per beure, el pertorbador de la pau fraterna caigué dins i morí ofegat. I no hi hagué cap gat o altre animal que gosés tocar l'ocell maleït pel sant.

És dolenta la cobdícia dels homes, quan és castigada amb tant de rigor en els ocells. I cal témer igualment la condemna dels sants, donat que ve tan prompte el càstig.

CAPÍTOL XIX

Es va complir punt per punt el que el sant profetitzà de fra Bernat

48. En certa ocasió, el sant féu aquesta profecia a propòsit de fra Bernat, que fou el segon a entrar a l'orde: "Sapigueu que, per provar fra Bernat, foren desfermats els pitjors i més astuts dimonis. Amb tot, per més que s'esforcin a fer caure del cel aquesta estrella, el resultat serà tot un altre. És cert que sofrirà tribulacions, temptacions i angoixes, però al final de tot sortirà victoriós." I hi afegí: "Pròxima la mort, amainada ja la tempesta i vençudes les temptacions, fruità d'una pau i una serenor admirables i, acabada la seva cursa a la terra, volarà feliçment cap a Crist."

De fet així fou: diversos prodigis acompanyaren el seu traspass i es compliren plenament les paraules del sant. Per això, un cop mort, digueren els frares: "Certament que no havíem conegut del tot aquest germà nostre mentre vivia!"

Però deixem a uns altres cantar les alabances de fra Bernat.

CAPÍTOL XX

Un framenor volia un autògraf del sant

49. Succeí això quan vivia el sant a la muntanya de La Ver-na, retirat a la seva cel·la. Un dels companys desitjava aconseguir amb deler algunes paraules del Senyor acompanyades d'unes notes i signades pel sant, de manera que li servissin de confort espiritual¹. Estava convençut que amb això superaria del tot o, si més no, més fàcilment una temptació desagradable, no de la carn sinó de l'esperit, que de vegades el turmentava. Tot i que el consumia aquest desig, no gosava confiar-lo al pare santíssim. Però allò que no fou revelat a Francesc per l'home, li ho fou per l'Esperit.

Un dia, el sant cridà el germà i li digué: "Porta paper i tinta, perquè vull escriure unes paraules del Senyor i unes lloes, tal com jo les he meditades en el meu cor." Rebut el que havia demanat, de pròpia mà va escriure les lloes a Déu i uns pensaments per entendre-les, acabant amb la benedicció pel framenor, a qui digué: "Pren per tu aquest pergami i conserva'l curosament fins al dia de la teva mort." En aquell mateix instant fou alliberat de tota temptació i, guardant l'escrit, veié com obrava un seguit de prodigis.

CAPÍTOL XXI

Per complaure el mateix framenor, li donà la túnica

50. Amb el mateix framenor s'esdevingué un altre fet meravellós. Mentre estava malalt el sant i feia llit al palau del bisbe

1. El company de Francesc és fra Lleó i el pergami amb la benedicció autògrafa fou escrit el setembre del 1224, poc abans de l'estigmatització, i es conserva al "Sacro Convento" d'Assís.

d'Assís, el mencionat frare pensava dintre seu: "El pare està per morir. Quin goig i consol no experimentaria jo si després del seu traspàs pogués tenir la túnica del meu pare!"

Com si el desig del cor fos demanat de viva veu, Francesc li diu: "Et deixo aquesta túnica; accepta-la. Des d'ara és teva; jo la duré mentre visqui, però després de mort serà per tu.»

Admirat el germà de la intuïció pregona del pare, prengué la túnica amb gran consol, la qual fou duta més tard a França per devoció.

CAPÍTOL XXII

Per indicació seva, es va trobar julivert a l'hort a mitjanit, entremig d'altres herbes

51. Pels darrers temps de la seva malaltia, una nit vingué de gust a Francesc una salsa de julivert¹ i la demanà humilment. El cuiner, que havia estat avisat per dur-la-hi, digué que en aquella hora fosca no trobaria res a l'hort. "Tots els dies he collit julivert i n'he tallat tant, que encara que fos de dia seria difícil trobar-ne; molt més ara, a les fosques, serà impossible de distingir-lo de les altres herbes."

"Ves, germà —digué el sant—, i no t'hi amoïnis: arrenca les herbes que trobis i porta'm les primeres que et vinguin a la mà."

Anà el germà cuiner a l'hort i arrencà un manat d'herbes sense veure-les i les dugué a casa. Observaven tots els frares tot aquell herbei silvestre i el repassaven amb atenció, i descobriren entremig uns quants rams de tendre julivert.

1. El company de Francesc és fra Lleó i el pergami amb la benedicció autògrafa fou escrit el setembre del 1224, poc abans de l'estigmatització, i es conserva al "Sacro Convento" d'Assís.

Poquet en menjà Francesc, però es reanimà força. “Germans meus estimadíssims —els digué—, compliu les ordres a la primera indicació, sense esperar que us ho repeteixin. No us excuseu sota el pretext de la impossibilitat de complir-les, perquè encara que us manés alguna cosa per damunt de les vostres possibilitats, no mancaria el mèrit de l’obediència.”

Amb aquest exemple es veu que el seu esperit de profecia acreditava el do de l’Esperit del Senyor.

CAPÍTOL XXIII

Profetitza la fam que vindrà després de la seva mort

52. Sota l’impuls de l’Esperit Sant, els homes de Déu revelen moltes vegades les prerrogatives de què són beneficiaris en contra de la seva voluntat, perquè la glòria de Déu ho exigeix o perquè ho reclama la força de la caritat per a l’edificació del proïsme. Fou per aquest motiu que un dia, parlant el benaurat pare a un germà, a qui distingia amb singular afecte, li referí allò mateix que acabava de conèixer en la intimitat familiar amb el Senyor Déu.

“Avui —li digué—, hi ha un servent de Déu a la terra per amor al qual el Senyor no permet que la fam, mentre aquest servent visqui, faci estralls entre els homes.”

En això no hi hagué cap ombra de vanitat: fou la caritat, que no busca la pròpia complaença, la que manifestava tals revelacions per edificació nostra, usant sempre paraules santes i modestes. No podia amagar-se amb un silenci inútil la prerrogativa d’un amor tan gran de Crist al seu servent.

Com a testimonis oculars, tots sabem com foren pacífics els temps mentre visqué el servent de Déu en aquest món i com foren fecunds en tota mena de béns. Aleshores no es patia fam de la paraula de Déu, donat que els predicadors anaven plens de sant entusiasme i els cors dels oients eren grats al

Senyor. Els qui vestien l'hàbit religiós refulgien amb exemples de santedat. La hipocresia dels sepulcres blanquejats no havia embrutit encara les ànimes santes, ni havien despertat excessiva curiositat els ensenyaments dels qui saben disfressar-se. I com que tots estimaven sincerament els béns eterns, era just que sobreabundessin igualment els béns materials.

53. Amb la seva mort, però, s'invertí completament l'ordre de les coses: pertot arreu esclataren guerres i revoltes; molts regnes foren assolats per la violència i per epidèmies de tota mena. I l'horror de l'escassetat i la fam es van estendre per totes bandes, causant nombrosíssims morts, superant altres mals. La carestia fou transformada en aliment, de manera que els homes menjaven allò que rebutgen els animals. Es féu farina de pa amb l'escorça dels arbres i amb la closca de qualsevol mena de fruita triturada. I consta d'un pare que, empès per la fam, no li dolgué la mort del fill, per usar un eufemisme¹.

Perquè se sabés clarament que era el "servent fidel", per amor del qual la justícia divina havia retirat el seu braç venjatiu, s'aparegué el benaurat pare Francesc uns quants dies després de la seva mort al mateix germà a qui havia anunciat el flagell, manifestant-li clarament que era ell el servent de Déu de qui havia parlat. De fet, una nit, mentre el framenor dormia, sentí com el cridava el sant i li deia: "Germà, ara vindrà la fam i carestia que el Senyor no va permetre que caigués a la terra mentre jo vivia." El frare es va despertar i referí amb detall el que havia passat. El sant se li aparegué novament tres nits seguides per revelar la mateixa cosa.

1. Potser l'autor s'expressa en termes un xic exagerats. Poc després de la mort del sant, les forces militars imperials van atacar la Itàlia Central (Ancona i Espoleto) i es va declarar la guerra entre el Papat i l'Imperi. El resultat va ser que, un cop més, es van estendre la fam i la guerra.

CAPÍTOL XXIV

Clarividència del sant i ignorància nostra

54. Ningú no s'ha d'estranyar que aquest profeta del nostre temps hagi estat distingit amb tan singular privilegi: la seva intel·ligència, alliberada de la nebulosa espessa de les coses terrenals i dels plaers de la carn, volava lleugera a les altures de la veritat suprema i se submergia en la pura llum. Il·luminat pels esplendors de la claredat eterna, s'inspirava en la Paraula increada per a tot allò que després traduiria en les seves pròpies paraules. Oh, si en som de diferents nosaltres avui! Encerclats entre tenebres, ignorem fins i tot les coses més necessàries.

I ¿quina és la causa, sinó perquè, amics també de la carn, ens arrosseguem embrutits pel fang mundà? Si, al contrari, aixequéssim el cor i les mans al cel, si poséssim el nostre esguard en els béns eternals, potser veuríem clar allò que ignorem: Déu i nosaltres mateixos.

Qui viu en el fang només veu fang; però els qui fixen els ulls al cel comprenen les coses del cel.

La pobresa

CAPÍTOL XXV

Elogi de la pobresa

55. Mentre visqué en aquesta vall de llàgrimes, el beat pare menyspreava les riqueses pobres que són patrimoni dels fills dels homes i, aspirant a més alta glòria, desitjava de tot cor la santa pobresa. Veient com n'era d'estimada pel Fill de Déu i com tots la repudiaven, volgué desposar-se amb ella amb un amor etern. Enamorat de la seva bellesa i adherint-se més for-

tament a la que era la seva esposa, per ser tots dos un sol i únic esperit, abandonà el pare i la mare i es va desprendre de totes les coses. Amb tendres i castes abraçades, no l'abandonà ni per un instant i li fou espòs fidel. Repetia als seus fills que ella era el camí de la perfecció i la garantia de les riqueses eternes.

Mai ningú no ha estat tan ambiciós de l'or com ell ho fou de la pobresa; cap persona no s'ha preocupat tant de guardar un tresor com ell d'aquesta perla evangèlica. Res no ofenia tant el seu honor com veure entre els germans, tant a fora com a dins del convent, alguna cosa contrària a la pobresa. Des del començament de la seva vida religiosa fins a la mort tingué com a única riquesa una pobra túnica, un cordó, els calçons¹ i res més. El seu hàbit pobre deia amb prou eloquència on tenia amuntegades les seves riqueses. Per això, vivia content i segur; per això, podia córrer lleuger per la cursa, desfet de tot; per això, se sentia feliç, perquè havia venut definitivament les riqueses fugisseres d'aquest món al cent per u.

La pobresa de les cases

CAPÍTOL XXVI

56. Ensenyava als frares a construir estatges petits i pobres, de fusta i no de pedra, és a dir, cabanyes de disseny rústic i precari. Parlant amb freqüència de la pobresa, els recordava aquell text evangèlic: *Les guilles tenen caus i els ocells del cel nius; però el Fill de l'home no té on reclinar el cap* (Mt 8,20; Lc 9,58).

1. Els "calçotets" en aquell temps, com en el nostre, eren la peça de roba interior que s'usava sota els pantalons.

CAPÍTOL XXVII

Va enderrocar una casa prop de la Porciúncula

57. Una vegada, calia celebrar el capítol a Santa Maria de la Porciúncula¹. Apropant-se el temps assenyalat, el poble d'Assís s'adonà que mancava una casa adequada en aquell lloc i la hi construï tot seguit, sense que ho sabés l'home de Déu, que es trobava absent.

Quan Francesc va arribar i veié l'edifici, es disgustà i se'n dolia amargament. Tot d'un plegat, s'enfilà per enderrocar-lo: pujà a la teulada i, amb vigoria, treia les teules i arrencava els rajols, i ho feia caure tot daltabaix. Donà ordres als frares que també pugessin al teulat per acabar amb tot allò, que era una mostra contrària a la pobresa.

Deia que qualsevol construcció vistosa que en aquell indret atemptés contra la pobresa, seria després imitada per l'orde com un model per tots.

Hauria arrencat fins els fonaments d'aquell immoble, si uns guardes que estaven presents no haguessin temperat el fervor del seu esperit, declarant que l'edifici era del municipi i no dels frares.

CAPÍTOL XXVIII

També els malalts de la casa de Bolonya foren evacuats per mandat seu

58. Tornant un dia de Verona amb la intenció de passar per Bolonya, Francesc va sentir a dir que havien construït una nova

1. La Porciúncula era el bressol i model de l'orde, perquè els postulants eren rebuts aquí i cada any, per la Pentecosta, s'hi reunia el capítol general.

casa pels frares en aquesta ciutat. Quan sentí “casa dels frares”, reculà i continuà per un altre camí, tot deixant Bolonya. Manà també que aquells germans abandonessin immediatament el lloc, la qual cosa feren, de manera que ni els malalts es quedaren: van ser desallotjats com els altres.

I no els fou donada llicència de tornar-hi fins que el senyor Hugolí, bisbe aleshores d'Ostia i legat del papa a la Llombardia, declarà públicament en un sermó que la casa era propietat seva.

El qui recorda el fet i en dóna testimoni és precisament un dels malalts evacuats en aquella ocasió¹.

CAPÍTOL XXIX

Francesc refusa una cel·la, pel fet de considerar-la seva

59. No volia que els frares visquessin en cap lloc, per petit i exigü que fos, si no s'assegurava que pertanyia a un determinat propietari. Volia sempre que els seus fills fossin com pelegrins, és a dir, que s'aixopluguessin sota el sostre d'altri, tot caminant pacíficament d'un lloc a un altre i sospirant per la pàtria.

S'esdevingué, doncs, que un germà de l'ermitori de Sartiano va preguntar a un seu company d'on venia i aquest va respondre que de la cel·la del germà Francesc. Havent-ho sentit el sant, digué: “Ja que has posat a la cel·la el nom de ‘Francesc’, atribuint-me'n la seva propietat, busca'n un altre que l'habiti, que jo no hi entraré més.” I observà: “Durant els quaranta dies que el Senyor romangué al desert per pregar i jejunar no es féu construir cap cel·la ni casa, sinó que es protegí sota una

1. Aquest malalt seria el propi Tomàs de Celano o fra Lleó. L'episodi tingué lloc el 1221.

roca de la muntanya. Ara, és cert que nosaltres podem viure i fer ús d'estatges, però també hem d'imitar el Senyor, conforme ho prescriu la Regla, rebutjant almenys qualsevol propietat sobre ells."

La pobresa en els atuells

CAPÍTOL XXX

60. Aquest home de Déu no sols avorria l'ostentació de les cases, sinó que detestava també l'abundància i l'afecte a les mateixes. No veia amb bons ulls tot allò que tenia regust de mundà, tant pel que fa a la taula com a la vaixel·la. Tot havia de proclamar la condició de pelegrins en exili.

CAPÍTOL XXXI

La taula parada a Greccio el dia de Pasqua: Francesc, a exemple de Crist, s'hi presenta com un pelegrí

61. Un any, per Pasqua, els frares de l'ermitori de Greccio havien parat taula amb més cura que de costum: amb estovalles blanques i gots de vidre. Baixà de la cel·la el pare per dinar i contemplà la taula tan ben parada: era artificiosament abillada, quan aquest encant no l'afalaga gens.

Dissimuladament i com de puntetes, s'amaga, es posa al cap la gorra d'un pobre home casualment present i surt a fora amb un bastó a la mà. Un cop a la porta, espera una estona fins que els frares comencin a dinar, perquè no solien esperar-lo si no hi acudia quan l'havien cridat.

Començat el dinar, el pobrissó de veritat truca a la porta tot dient: “Una almoïna per amor de Déu! Sóc un pobre pelegrí i malalt.” Els frares responen de dins estant: “Entra, bon home, per amor d’Aquell qui has invocat.” Passa immediatament i es presenta als comensals. ¿Qui es pot imaginar l’estupor de tan acomodats ciutadans en veure entrar un pelegrí? Corresponen a la seva petició amb un plat d’escudella i ell, assegut a terra, col·loca el plat sobre la pols i exclama: “Ara sí que estic com un veritable framenor.”¹ I dirigint-se a tots els germans, afegeix: “Més que els religiosos, cal que ens esperonin a nosaltres els exemples de pobresa del Fill de Déu. Veig la taula parada i proveïda de tot, i he pensat que no és la dels pobres que van de porta en porta.”

Tot el pas d’aquest fet demostra clarament la semblança de Francesc amb aquell altre pelegrí que el dia mateix de Pasqua era únic a Jerusalem i que, començant a parlar, deixà abrusats els cors dels deixebles.

CAPÍTOL XXXII

Contra el desig immoderat de llibres

62. Ensenyava també que, als llibres, cal buscar-hi la testimoniança del Senyor i no pas el seu valor material, l’edificació i no les aparences. Volia que fossin pocs i sempre a la disposició dels frares que els necessitessin.

Per això, un ministre que un dia demanà permís per tenir uns quants llibres de gran valor, va obtenir aquesta resposta: “Per causa dels teus llibres no vull perdre el llibre de l’Evangeli.”

1. Els frares de la Porciúncula, per voluntat i exemple del sant, menjaven asseguts a terra, com testimonia la *Legenda de Perusa* 74. Això, mentre el sant visqué.

li que he promès observar. Tu fes com et sembli, però que no sigui amb l'excusa de la meva llicència.”

La pobresa en els fets

CAPÍTOL XXXIII

Un episodi del senyor bisbe d'Ostia, elogiat pel sant

63. Era tan gran la pobresa dels llits que, si algú podia dormir sobre una màrrega de palla, creia que ocupava un tàlem nupcial.

Va ocórrer que, durant el capítol a Santa Maria de la Porciúncula, el senyor bisbe d'Ostia va arribar amb un llarg seguici de consellers eclesiàstics per visitar els frares. Veient com aquests dormien a terra i que els llits eren un jaç d'animals, plorà amargament i digué davant de tothom: “Mireu com dormen els framenors! ¿Què serà de nosaltres miserables, que vivim abusivament amb tantes coses supèrflues?”. Compungits i afectats, tots es retiraren edificats.

Aquest fou aquell senyor d'Ostia que, essent una porta màxima de l'Església, resistí sempre les escomeses dels enemics fins el dia que la seva benaurada ànima volà al cel com una hòstia santa.

Oh, cor generós i entranyes de caritat! Enlairat tan alt, s'affligia de no posseir alts i grans mèrits, quan en realitat ell es trobava a més sublim alçada per les virtuts que practicava, que no pas per la dignitat que havia adquirit!

El que succeí una certa nit a causa d'un coixí de plomes

64. Donat que he fet esment de llits, em ve a la memòria un altre episodi que interessa recordar.

Des que, convertit a Crist, havia abandonat voluntàriament les coses del món, Francesc mai no volgué dormir sobre un matalàs ni reclinar el seu cap en un coixí de plomes. Ni les dolences ni l'hospitalitat a casa forastera eren motius per infringir aquesta severa norma.

S'esdevingué, però, que, trobant-se a l'ermitori de Greccio amb un mal d'ulls més molest que d'ordinari, es veié forçat, contra la seva voluntat, a fer ús d'un petit coixí. A l'albada de la primera nit, el sant cridà el company i li digué: "Germà, aquesta nit no he aconseguit dormir ni aixecar-me per resar. Sento mareig al cap, els genolls em flauegen i tinc tot l'estómac indisposat com si hagués menjat pa de jull. Crec que el diable és sota el meu coixí. Treu-me'l d'aquí, que no vull tenir el dimoni sota el meu cap."

El germà procurà consolar el pare, que continuava queixant-se en veu baixa; estira el coixí i se l'emporta, però a l'instant se sent angoixat i oprimit: no pot donar un pas ni moure els braços per res.

Poc després, quan el sant el crida, ja que havia tingut coneixement de tot això, es veu lliure i explica tot el que ha sofert. Francesc li diu: "Anit, resant completes, vaig descobrir que el diable entrava a la meva cel·la; els nostres enemics són molt astuts i perspicaços i, quan no poden fer mal a l'ànima, fan que gemegi i es queixi el cos."

Que reflexionin els qui s'aclofen entre coixins per acomodar-se de tal manera que, movent-se d'una banda a l'altra, disposin sempre d'un lloc tou per descansar. El dimoni ve acompanyat d'opulència i es fa present als llits voluptuosos, sobretot quan el confort excedeix la necessitat i està en contradicció amb l'ideal professat. Al contrari, l'antiga serpent fuig de l'home

desposseït de tot, sigui perquè ell menysprea el tracte amb el pobre, sigui perquè tem i li fa basarda l'excel·lència de la pobresa. Si els germans es convencessin que el diable pot amagar-se entre les plomes d'un coixí, dormirien sobre la palla.

Exemples d'adversitat als diners

CAPÍTOL XXXV

Severa correcció a un germà que tocava diners amb les mans

65. Summament enamorat de Déu, Francesc demostrava menyspreu a totes les frivolitats del món, però avorria singularment els diners. Ja des del principi de la seva conversió, recomanava als seus que evitessin els diners com si fossin el dimoni en persona. Els deïa i repetia que estimessin els diners com els fems.

Entrant un dia un seglar a l'església de Santa Maria de la Porciúncula, va dipositar d'almoïna una moneda al peu de la creu. Tot just hagué marxat, un framenor va agafar el diner amb les mans i el posà amb tota naturalitat en un racó. Assabentat el sant del fet i veient-se el frare descobert, va córrer a demanar-li perdó i, agenollat a terra, es mostrava disposat a rebre el càstig. El sant el renyà asprament per haver gosat tocar diners i l'obligà que els recollís amb la boca del lloc on eren i, sempre amb la boca, que els diposités damunt dels fems d'un ase que hi havia fora del convent. El framenor complí de bon grat l'ordre rebuda, mentre els altres frares presents aprenueren a menysprear els diners com a excrements, i tots els dies eren encoratjats en aquesta aversió amb nous exemples.

CAPÍTOL XXXVI

Càstig d'un frare que recull una moneda del camí

66. Una vegada, anant junts dos framenors, ja prop d'una leproseria, trobaren uns diners pel camí. Aturant-se, discutiren què farien d'aquells fems. Un d'ells, tot rient-se dels escrúpols del seu company, cull el diner per donar-lo als qui tenien cura dels malalts. Però el seu company l'interromp, advertint-li que és empès per una pietat falsa i, al mateix temps, contrària a la prescripció de la Regla, segons la qual els diners han de ser trepitjats com trepitgem la pols del camí. Malgrat tot, ell, tossut com sempre, no fa cas de l'advertiment i, menyspreant la Regla, acaba ajupint-se i collint la moneda. No tardà pas a ser objecte de la venjança divina: de cop i volta perd la parla, li tremolen les dents i no pot dir ni un mot. D'aquesta manera, el càstig posa en evidència aquella niciesa i el superbiós punit aprèn a obeir les lleis del pare. Alliberat de la fetor i purificats els seus llavis amb les aigües del sagrament del perdó, s'obren per lloar Déu. Bé ho diu un antic proverbi: "Amonesta el neci i tindrà un amic."

CAPÍTOL XXXVII

Reprova un framenor que, sota el pretext de necessitat, volia guardar diners

67. Verificant el vicari del sant, fra Pere Catani, que eren molt nombrosos els germans forasters de visita a Santa Maria de la Porciúncula i que, per tant, no eren suficients les almoines per socórrer les necessitats de tots, digué a sant Francesc: "Ja no sé què fer, germà. És tan gran el nombre de framenors que vénen de totes bandes a visitar-nos, que no em queda res

per proveir les seves necessitats. Et prego que em sigui permès rebre i reservar una part dels béns dels novicis que entren a l'orde per disposar d'un recurs sempre que es necessiti."

—Caríssim germà —respon el sant—, que Déu ens alliberi d'aquesta mena de pietat; no fos cas que, per afavorir els homes, actuéssim impiament contra la Regla.

—Aleshores, què he de fer?

—Donat que no trobes cap més manera de proveir les necessitats del germans, ves a l'altar de la Mare de Déu, i veurà amb més bons ulls que despullis el seu altar per poder observar l'Evangelí del seu Fill, que no pas abillar l'altar i oblidar el seu Fill. El Senyor enviarà algú que restitueixi a la Mare tot allò que ella ens ha prestat.

CAPÍTOL XXXVIII

Els diners, convertits en serpents

68. Passava una vegada l'home de Déu amb un company per la Pulla quan, ja prop de Bari, trobà pel camí una bossa gran que els comerciants anomenen "talec", inflat de monedes. El company suggereix al sant collir la bossa i distribuir els diners entre els pobres. Exalta i posa de relleu la caritat amb els pobres i les obres de misericòrdia que es podrien practicar amb aquest repartiment. Però el sant s'hi nega en rodó i assegura que es tracta d'un engany del dimoni. "Fill meu —li diu—, no és lícit prendre el que és dels altres. Donar el que no ens pertany no és cap obra meritòria; és un pecat i mereix un càstig."

Surten, doncs, d'aquell lloc i avancen el pas per arribar al terme del seu viatge. Però el germà no para, enganyat per una falsa pietat, insistint a suggerir la infracció. Benèvol, el sant hi accedeix i reculen cap a aquell indret, sigui per complaure el desig de l'insensat, sigui per donar a conèixer el misteri de Déu. Crida un noi que estava assegut a la boca d'un pou vora

el camí perquè, en presència de dos o tres testimonis, es manifesti el secret de la Trinitat santíssima. Al voltant seu veuen la bossa farcida de monedes.

El sant ordena que ningú no s'hi acosti: pel poder de l'oració, l'astúcia del diable ha de ser posada al descobert. Allunyant-se com d'un tir de pedra, Francesc es lliura fervorosament a la pregària. En acabat, i ja de nou amb ells, mana al seu company que obri la bossa. El framenor tem d'espant i, amb un estrany pressentiment comença a no veure les coses com abans. Però, pel respecte degut a la santa obediència, venç la vacil·lació i agafa la bossa. A penes la toca, en salta una serp enorme, que fa evident al frare l'ardit del dimoni.

Francesc acaba dient: "Germà: com veus, pels servents de Déu, els diners no són ni més ni menys que el dimoni en una serp verinosa."

La pobresa dels vestits

CAPÍTOL XXXIX

El sant reprova amb paraules i exemples els qui es vestien amb refinada delicadesa

69. Revestit amb la virtut del cel, era més el calor de la flama divina que abrusava aquest home de Déu per dins que no pas la roba que abrigava el seu cos per fora. Tenia aversió als de l'orde que vestien més del necessari o que duïen peces de roba delicada. Acontentar els sentits, no pas per satisfer la necessitat, era per ell un senyal manifest d'haver-se apagat l'esperit. Deia: "Quan una ànima es refreda i perd progressivament l'escalf de la gràcia, és inevitable que la sang i la carn exigeixin veure's satisfetes. Si l'ànima no assoleix la felicitat, llavors la carn busca el que és seu. I, entretant, l'instint animal

inventa necessitats i l'exigència del cos s'imposa a les consciències." I afegia: "Suposem que un germà té vera necessitat i s'angunieja per la manca d'alguna cosa. Si frisa per posar-hi remei, ¿quina recompensa tindrà? Té ocasió de merèixer, si demostra que la tal mancança és del seu gust." Amb aquestes i semblants paraules fuetjava els qui no volien sofrir la més mínima necessitat, perquè no suportar amb paciència era per ell igual que tornar a Egipte¹.

No volia de cap manera que els frares tinguessin més de dues túniques. Admetia que poguessin ser apedaçades. Ordenà que fossin rebutjats amb autèntic menyspreu els vestits fins, delicats, i censurava durament els qui no en feien cas i, per avergonyir-los amb l'exemple, cosia sobre la seva túnica parracs de sac. Poc abans de morir, demanà que el cobrissin amb una túnica apedaçada de retalls de sac.

Amb tot, als frares que patien alguna malaltia o necessitats evidents, els permetia usar una túnica més suau sobre el seu cos, però que l'hàbit extern fos sempre aspre i vil. "Vindrà un temps —deia ell— en què s'ablanirà de tal manera l'austeritat i el rigor de l'observança, que s'imposarà la tebiesa fins al punt que els fills d'un pare pobre no tindran vergonya d'usar hàbits de roba escarlata, mudant només el color."

Amb totes aquestes coses, oh pare, nosaltres, els teus fills bastards, t'enganyarem alguna vegada; però és la nostra vilesa la que intenta enganyar-se. I això és tan clar com la llum del dia i s'agreuja cada cop més.

1. És una al·lusió bíblica (Nm 14,2-4): els hebreus es mostraven enyoradissos de les cebes d'Egipte i volien recuperar l'esclavatge.

Els qui s'apartin de la pobresa seran castigats amb la misèria

70. De vegades, el sant solia doldre's dient: "En la mesura que els germans s'allunyin de la pobresa, també el món s'apartarà d'ells; el buscaran i no el trobaran. Si romanen, però, sempre fidels a la seva senyora, la pobresa, el món els nodrirà, perquè foren lliurats al món per salvar-lo." I deia més encara: "Hi ha un pacte entre el món i els framenors: aquests mostren al món el bon exemple i el món ha de proveir de tot el necessari als framenors. Si els germans falten a la paraula negant el bon exemple, el món, en justa compensació, els negarà el seu suport."

Preocupat per la guarda de la pobresa, l'home de Déu temia un nombre massa gran de frares per al seu orde; perquè podia ser, si no en realitat, almenys en aparença, un cimal de riquesa. Això li feia dir: "Tant de bo que arribi un dia en què el món, veient rarament frares, els admiri per ser pocs!"

Unit indissolublement a madona Pobresa, no vivia el seu dot present, sinó el futur. Els salms que ell cantava amb més gran alegria i fervor eren els que glorifiquen la pobresa, com aquest: *L'esperança del pobre no serà defraudada* (Sl 9,19); o aquell altre: *Els humils veuran Déu i se n'alegraran* (Sl 69,33).

Sobre demanar almoïna

CAPÍTOL XLI

Elogi dels captaires

71. Francesc preferia les almoïnes recollides de porta en porta que no pas les ofertes espontàniament¹. Deia que tenir vergonya de captar és contrari a la salvació, alhora que assegurava ser sant el qui ho fa sense desdir-se. Aprobava el rubor que surt a la cara per la ingenuïtat, no el qui es manifesta torbat per la vergonya. Per encoratjar els seus frares a demanar almoïna, de vegades deia: “Aneu, perquè els framenors han estat donats al món en aquests últims temps per què siguin proveïts pels elegits, als quals el Jutge premiarà dient: *En la mesura en què ho vau fer a un d'aquests germans més petits, a mi m'ho féreu* (Mt 25,40). Per això mateix afirmava que el seu orde havia rebut del gran Profeta el singular privilegi d'una consagració anticipada, havent-ho dit tan clarament.

Volia, doncs, que els seus frares habitessin no sols a les ciutats, sinó també als ermitatges, per trobar tots l'ocasió de merèixer i de no excusar-se els relaxats.

1. Sembla suggerir que hi ha situacions en què les almoïnes voluntàriament ofertes poden portar els germans a no buscar-ne. Això podria succeir a les ciutats, no als ermitoris, on l'almoïna era l'únic mitjà de subsistència dels frares.

CAPÍTOL XLII

Exemple del sant demanant almoïna

72. Per no ofendre mai la seva esposa, la pobresa, el servent del Déu altíssim acostumava a procedir d'aquesta forma: quan era convidat per un senyor a asseure's al primer lloc de la taula ben parada, ell primer captava de porta en porta algun bocí de pa i després, ric de tanta misèria, corria a asseure's a taula.

Preguntant-li algú perquè procedia així, deïa que no volia perdre per un feu¹ de poc temps una herència que dura sempre. "La pobresa —assegurava— és el que ens fa hereus i reis del Regne dels cels i no les riqueses enganyoses."

CAPÍTOL XLIII

Com es comporta a casa del senyor bisbe d'Ostia i la resposta que dóna al prelat

73. Un dia, Francesc anà a visitar el papa Gregori, de venerable memòria, quan aquest encara era d'una dignitat menor. Poc abans de dinar, el sant surt a demanar almoïna i, de retorn, posa damunt la taula del bisbe uns bocins de pa negre.

Quan aquest ho veu, se sent avergonyit, sobretot a causa dels invitats forasters. Però el pare, tot content, reparteix els trossos de pa entre tots els cavallers i capellans invitats, que els reben amb gran respecte. Uns mengen d'aquell pa, mentre que d'altres se'l guarden per devoció. Acabat de dinar, el bisbe s'aixeca, invita l'home de Déu a la seva estança privada i abraçant-lo cordialment, li diu: "Germà meu, saps perfectament

1. Cal reintegrar aquesta comparació en el seu context feudal.

que aquesta casa és teva i dels teus germans; ¿per què m'has avergonyit anant a captar?”. Respon el sant: “Al contrari, us he fet un gran honor reverenciant un Senyor més alt a qui vós també honoreu. Aquest Senyor es complau en la pobresa, sobretot quan es practica captant voluntàriament. Pel que fa a mi, tinc per insigne noblesa i dignitat reial seguir aquest Senyor que, essent ric, es féu pobre per nosaltres.” I afegí: “Trobo més satisfacció quan m’assec a una taula pobre, parada de petites almoines captades, que no pas amb taules sumptuoses en què el nombre de plats és incomptable.”

El bisbe restà summament edificat i digué al sant: “Fill meu, fes el que et sembli millor, que el Senyor és amb tu.”

CAPÍTOL XLIV

Amb l'exemple i la paraula exhorta a demanar almoina

74. Al principi, per exercitar-se ell mateix a la mortificació i també per consideració a la timidesa dels companys, anava a captar tot sol. Però després, observant que alguns no s'atenien a les exigències de la pròpia vocació, els digué: “Germans estimadíssims, el Fill de Déu era de condició més noble que la nostra; amb tot, es féu pobre en aquest món per nosaltres. Ara, nosaltres hem elegit el camí de la pobresa per amor a Ell i, per tant, no hem de sentir-nos humiliats d'anar a captar. No és decorós que els hereus del Regne s'avergonyeixin d'allò que al final els ha d'assegurar l'herència del cel. Us ben asseguro que nobles i savis vindran i s'uniran a nosaltres en l'orde i se sentiran honorats de captar. Per tant, vosaltres que sou les primícies, alegreu-vos i tingueu-ne goig; no rebutgeu mai fer allò que transmeteu als sants barons que us han de seguir.”

CAPÍTOL XLV

Francesc renya un framenor que no volia anar a captar

75. “Un veritable framenor —deia moltes vegades el benaurat Francesc— no hauria de passar molt de temps sense anar a captar almoïna. I com més noble és algun dels meus fills —observava—, cal que estigui més disposat a fer-ho, perquè així augmentaran els seus mèrits.”

En cert lloc hi havia un germà que era l'últim per captar, però el primer a l'hora de taula; menjava per quatre. Veient el sant que era tan amic de l'estómac, participant del fruit però no del treball dels altres, el renyà un dia amb aquestes paraules: “Segueix el teu camí, germà mosca! Vols menjar de la suor dels teus germans i romandre ociós en les obres de Déu. T'assembles al germà abegot, que veu treballar les abelles i és el primer de menjar la mel.”

Veient l'home carnal descoberta la seva golafreteria, sortí de l'orde i tornà al món que encara no havia deixat. Aquell que no comptava per anar a captar, tampoc no havia de ser ningú entre els frares. Aquell que valia per molts a taula, acabà essent legió de dimonis.

CAPÍTOL XLVI

Anà a l'encontre d'un germà carregat d'almoïnes i li besà les espatlles

76. Una altra vegada, tornant un germà d'Assís a la Porciúncula carregat d'almoïnes captades, cantava amb veu potent lloant Déu. Francesc, quan el sent, s'aixeca de cop i corre a rebre'l i, besant-li l'esquena, carrega les alforges sobre les pròpies espatlles, tot exclamant: “Beneït sigui el meu

germà, que surt prest, demana almoina humilment i torna cantant.”

CAPÍTOL XLVII

Exhorta uns cavallers a demanar almoina

77. Quan el benaurat Francesc, ja molt malalt i pròxim a la seva fi, es trobava en un lloc de Nocera, el poble d'Assís, recelós de perdre'l, envià una solemne ambaixada per anar-lo a buscar, no fos cas que d'altres gaudissin de la glòria de posseir el cos d'aquell home de Déu. Els cavallers que el transportaven a cavall amb molta devoció arribaren a un lloc pobríssim anomenat Sartriano, cabalment a l'hora que la gana els incitava més. Acudiren a la vila i per més que busquessin no trobaren res per comprar. Tornaren al sant i li digueren: “Dóna'ns alguna cosa de les teves que has captat, perquè no hem trobat res per comprar al poble.”

“Sabeu perquè no heu trobat res? Doncs perquè teniu més fe en les mosques que en Déu.” Donava el nom de “mosques” a les monedes. “Torneu —digué— a les cases on heu anat i, oferint l'amor de Déu en comptes de les monedes, demaneu caritat humilment. No us avergonyiu, que fora del pecat, tot se'ns ha donat d'almoina i el Gran Captaire reparteix amb prodigalitat i pietosa clemència a tots els necessitats, tant dignes com indignes.”

Els cavallers, bandejant tot respecte humà, partiren decididament a captar i obtingueren més coses per amor de Déu que per diners. Tothom els donava contents i de bon grat. La rica pobresa havia estat més gran que la riquesa famolenca.

CAPÍTOL XLVIII

A Alexandria, un tros de capó es transforma en peix

78. Per Francesc captar era més guanyar les ànimes dels benefactors, que no pas buscar el profit del cos. Per això, ell volia servir de model pels altres, tant en la manera de donar com de rebre.

Apropant-se a Alexandria de Llombardia amb la intenció de predicar-hi la paraula de Déu, fou hostatjat a casa d'un home temorós de Déu i de reconeguda reputació. Convidat a menjar de tot el que li posaren a taula, conforme a l'Evangeli, va acceptar-ho amablement, vençut per la gentilesa de l'amfitrió.

Alegre aquell home, frisà i aparellà un capó de set anys¹ per al servent de Déu. Estava el patriarca dels pobres assegut a taula amb gran goig de tota la família, quan inesperadament trucà a la porta un fill de Belial, fingint ser un captaire.² En realitat, era més que res un pobre de la divina gràcia. Per demanar almoïna, invocava amb astúcia l'amor de Déu i ho feia amb llàgrimes als ulls.

A penes Francesc escolta el sant nom de Déu, beneït sobre totes les coses i que per ell és més dolç que la mel, prengué el tros de carn que li havia estat servit i, fent-ne un entrepà, el donà al captaire. Què succeí? Que el desgraciat el guardà per tal de desacreditar el sant.

79. L'endemà, estant el sant com de costum predicant la paraula de Déu al poble reunit, de cop i volta el malvat aquell fa un crit i exhibeix al mateix temps el tros de capó a tot el poble. "Mireu —baladreja— qui és aquest home, aquest Francesc que predica i que vosaltres teniu per sant. ¿Veieu aquest bocí de carn? Doncs fou ell qui me'l donà ahir mentre dinava."

1. Potser es tracta d'un error del copista: serien *set mesos*.

2. Probablement es tracta d'un membre d'algun grup herètic, com el dels càtars, que prohibia menjar carn.

Tothom blasmava el malvat, tirant-li en cara que estava possés del dimoni. En efecte: allò que aguantava a les mans era carn de capó, però als ulls de tots apareixia com si fos peix. Esglaiat aquell infeliç per tal prodigi, sentí tanta vergonya que es veié obligat a reconèixer el que els altres testimoniaven. Per fi, compungit del seu pecat descobert, demanà perdó al sant manifestant la seva intenció perversa. I pel que fa a la carn de capó, tornà a ser el que era realment, després que el fals acusador hagué tornat al bon seny.

Els qui renuncien al món

CAPÍTOL XLIX

Cas d'un home que deixà els seus béns als parents i no als pobres; és censurat pel sant

80. Als qui venien a demanar l'admissió a l'orde, els sant els advertia que primer calia repudiar el món, oferint a Déu els béns, estant encara a fora; i després, un cop dins l'orde, renunciar a la pròpia voluntat. No admetia sinó aquells que, despullant-se de tot, no es reservaven res per ells mateixos, per complir així el sant Evangeli, evitant l'escàndol de proveir-se de diners.

81. Un dia, després d'haver predicat a la Marca d'Ancona, va presentar-se al sant un home demanant humilment ingressar a l'orde. Francesc li digué: "Si vols associar-te als pobrissons de Déu, comença per distribuir tot el que tinguis als pobres d'aquest món."

Arran d'aquestes paraules, l'home se n'anà; però guiat d'un amor carnal, distribuí els béns entre els seus parents i no als pobres. Quan va tornar i referí al sant la seva generositat, aquest li digué amb ironia: "Segueix el teu camí, fra mosca, que enca-

ra no has sortit de la teva casa ni de la teva parentela. Has donat els béns als teus parents, però has defraudat els pobres. No ets digne de viure amb els pobres que serveixen Déu. Has començat per la carn i has posat uns fonaments ruïnosa per l'edifici espiritual." Tornant aquell home terrenal amb els seus, reclamà els béns que no havia volgut donar als pobres i abandonà tot seguit el desig de perfecció.

Avui són molts els qui s'enganyen ells mateixos amb la trista farsa de la distribució de béns! Pretenen una vida santa servint la carn.

Ningú no pot consagrar-se a Déu enriquint els parents; per expiar els propis pecats, ha de guanyar la vida eterna amb el fruit de bones obres.

Per això, Francesc deia que, si els frares passen necessitats, és als estranys a qui han d'acudir i no als postulants de l'orde; primer, per donar exemple, i després, per evitar tota aparença de guany especulador.

CAPÍTOL L

Una visió relacionada amb la pobresa

82. Em plau narrar aquí una visió de sant Francesc digna de ser recordada: Una nit, després de llarga oració, somnolent, acabà per adomir-se. I la seva ànima santa, introduïda al santuari de Déu i en somnis, veié entre altres coses una dama amb la testa d'or, el pit i els braços de plata, el ventre de vidre i les cames de ferro. Era alta, de fina complexió i proporcionada. Amb tot, essent de summa bellesa, apareixia embolcallada d'un miserable mantell. Quan s'aixecà el benaurat Francesc al matí següent, referí la visió a fra Pacífic, home de gran virtut, però no li'n revelà el significat.

Tot i que d'altres han interpretat a la seva manera la visió, jo crec que no és fora de lloc mantenir la interpretació de l'esmentat fra Pacífic, suggerida per l'Esperit Sant.

“Aquesta dama de gran bellesa —explica— és l'ànima formosa de sant Francesc. La testa d'or és la contemplació i el coneixement de les coses eternes; el pit i els braços d'argent són les paraules del Senyor, meditades en el seu cor i dutes a terme en les obres; el vidre dur i transparent simbolitza la seva castedat; el ferro, la tenaç perseverança; finalment, el mantell miserable simbolitza la fragilitat i la petitesa del cos que cobria la seva ànima preciosa.”

Altres, assistits també per l'Esperit de Déu, volen veure en aquella dama la pobresa com a esposa del pare¹. “L'or —diuen— representa la glòria, que serà la seva recompensa; la plata, la veu de la seva fama; el vidre dur i transparent simbolitza, respectivament, la seva tempra i castedat; el ferro, la perseverança final. El miserable mantell de la tan distingida senyora —segons aquesta opinió— significa els homes amb mentalitat carnal.”

Molts altres, encara, apliquen aquesta visió a l'orde dels fra-menors, d'acord amb la successió dels temps assenyalada pel profeta Daniel. Però que es refereix al sant és evident, sobretot pel fet que no volgué mai interpretar-la per no pecar de vanaglària. És més probable que, si s'hagués referit a l'orde, ell no l'hauria ni amagada ni callada.

Compassió de sant Francesc envers els pobres

CAPÍTOL LI

La seva compassió pels pobres i com envejava els qui ho eren més que ell

83. ¿Qui podrà expressar la compassió que aquest home sentia pels pobres? Era naturalment bondadós, però duplicava la se-

1. Es tracta del mateix pare sant Francesc.

va bondat, que li venia donada des de dalt. Per això, el cor de Francesc defallia davant els pobres i sempre que no els podia estendre la mà, els donava almenys el testimoni del seu afecte.

Davant qualsevol penúria o necessitat que descobrís en els altres, al moment li recordaven Crist, a qui girava el seu pensament. En tots els pobres veia el Fill de la Senyora pobra i el duia nu en el seu cor com ella el portava nu en braços.

Tot i que Francesc no coneixia cap mena de cobejança, no podia resistir l'enveja de la pobresa. Si veia algú més pobre que ell, al moment experimentava un sentiment de gelosia i temia ser vençut en la lluita per aconseguir la palma.

84. Una vegada, anant a predicar, va trobar pel camí un pobre més pobre que ell. En veure'l mig despullat, es girà comogut al seu company i li digué:

—La pobresa d'aquest home és una vergonya per nosaltres i una acusació a la nostra pobresa.

—¿Per què, germà? —replicà el company.

El sant, amb veu trista, contestà:

—Jo he escollit la pobresa com la meva esposa i el meu únic tresor, però ella brilla més en aquest home. ¿Tu saps que s'ha escampat per tot el món l'opinió que nosaltres som els més pobres per amor a Crist? Doncs això és fals: aquí en tens una prova.

Oh enveja, mai no vista! Enveja que nosaltres els seus fills hauríem d'envejar! No és aquella que afligeix perquè ambiciona els béns dels altres, ni la que fa ombra als raigs del sol o que es contraposa a la pietat, corsecant-se en l'odi. ¿És que et penses que la pobresa evangèlica no té res a envejar? Té Crist, i en Ell tot en totes les coses. ¿Per quines prebendes frises, clergue dels nostres dies? Comprendràs més tard quina fou la riquesa de Francesc, quan tinguis a les mans com a únic lucre el premi dels turments.

CAPÍTOL LII

Francesc repta un framenor que parlava malament d'un pobre

85. Un altre dia, mentre predicava, aparegué al convent on es trobava el sant un pobrissó demanant almoïna. Compadit per la doble gràcia de ser malalt i indigent, el sant començà a discórrer amb el seu company sobre la pobresa. I, quan ja la compassió per l'infeliç es transformava en tendresa del cor, el company li diu: "Certament que aquest home sembla pobre, però potser no n'hi ha cap en tota la rogalia que sigui tan ambicions."

Immediatament fou replet amb severitat pel sant i, confessant el company la culpa, Francesc li digué: "Ves i treu-te de pressa l'hàbit i, agenollat als peus del pobre, confessa el teu pecat. I no n'hi ha prou que demanis perdó: cal que li supliquis que pregui per tu."

El framenor obeí, va complir la penitència i, en tornant, el sant li digué: "Germà, quan vegis un pobre, pensa que veus la imatge del Senyor i de la seva Mare pobrissona. Igualment has de contemplar en els malalts els dolors que Crist es carregà per nosaltres."

Veritablement, Francesc portava sempre en el seu cor aquest saquet de mirra. No apartava mai el seu esguard de la faç de Crist i tenia tothora present l'Home de dolors que conegué tots els sofriments.

CAPÍTOL LIII

Regala el manteu a una velleta de Celano

86. El fet s'esdevingué al poble de Celano: un veí de Tivola, amic dels frares, havia prestat un manteu al servent de Déu,

que el duia per abrigar-se. Estant ell allotjat al palau del bisbe de Marsi, a Celano, va trobar una velleta demanant caritat. Al moment es va desfer d'aquell abric, tot i que no era seu. El donà a la pobra dona, dient-li: "Ves i fes-te'n un vestit, que prou que ho necessites." L'àvia, desconcertada, no sé si per temor o per agraïment, se n'anà de pressa i tallà la roba amb les tiso-res, no fos cas que el sant la hi tornés a demanar.

Però en veure que amb els retalls no n'hi havia prou per fer-se un vestit, reculà fins on era el sant i, encoratjada per la primera experiència, li va explicar el cas, confiant en la seva generositat. Francesc, mirant el company, que usava un manteu semblant al seu, li digué: "¿Veus, germà, què li passa a la pobrissona? Sofrim nosaltres el fred per amor a Déu, i dóna-li tu també el manteu, perquè pugui acabar-se el vestit."

Així ho feu el company i, privats un i l'altre del propi baie-tó, vestiren la pobra velleta.

CAPÍTOL LIX

Dóna també el manteu a un altre pobre

87. En una altra ocasió, tornant de Siena, el sant es trobà també amb un pobre. Francesc digué al seu company: "Cal que tornem el manteu a aquest pobre, perquè li pertany. L'hem rebut manllevat fins que trobéssim un pobre més pobre que nosaltres." El company, veient la necessitat en què es trobava el pare compassiu, es resistia que tingués tanta cura dels altres i no es preocupés d'ell. Aleshores, el baró de Déu replicà: "Jo no vull ser lladre. Seria un furt no donar a qui ho necessita més que nosaltres." Llavors, el company hi va accedir i Francesc donà el manteu.

Capítol LV

Un altre cas semblant amb un pobre

88. Un fet semblant s'esdevingué a Celle di Cortona. Francesc anava amb una capa nova que els frares havien arranjat per ell amb tota sol·licitud, quan arribà a l'ermitori un home que plorava la mort de la seva esposa i la trista sort de la família arran de la misèria.

“Et dono aquesta capa per amor de Déu —li diu el sant—, però amb la condició que no la venguis a ningú, si no és a molt bon preu.”

A corre-cuita acudiren els frares a prendre-li la capa amb el propòsit d'impedir tanta liberalitat. Però el pobre, animat amb la presència del sant, defensava amb unghes i dents allò que era seu. Per fi, els frares rescataren el manteu i el pobre se n'anà, un cop rebut el preu del rescat.

CAPÍTOL LVI

Dóna el manteu a un pobre, perquè aquest no odii el seu amo

89. Una vegada, a Colle, comtat de Perusa, sant Francesc trobà un pobre que ja li era conegut del temps en què encara vivia al món. Li preguntà:

—¿Com estàs, germà?

L'home venia irritat contra el seu patró per haver-lo espoliat de tots els seus béns i baladrejava contra ell tota mena de malediccions i amenaces.

—Per culpa de l'amo estic fatal. Que Déu omnipotent el maleeixi!

Compadit de l'ànima més que del cos de l'infeliç, que persistia en el seu odi mortal, el benaurat Francesc li digué:

—Germà, perdona el teu patró per amor de Déu! Salvaràs la teva ànima de la mort eterna i tal volta podràs recobrar el que t'ha pres; altrament, perduts els teus béns, pots perdre també la teva ànima.

—No el puc perdonar, fins que no em restitueixi el que m'ha pres —digué ell.

El benaurat pare li contestà:

—Mira, et dono el meu manteu, però et prego que perdonis el teu amo per amor del Senyor Déu!

Amansit i commogut per l'oferta bondadosa, acceptà el manteu i perdonà la injustícia de què havia estat víctima.

CAPÍTOL LVII

Dóna a un pobre un tros del seu hàbit

90. En certa ocasió, sollicitat per un pobre i no tenint absolutament res, s'esqueixà un tros de l'hàbit i l'hi donà. Altres vegades, en idèntica situació, es desprenia dels calçons. La compassió que sentia envers els pobres, així era la generositat amb què seguia les passes de Crist pobre.

CAPÍTOL LVIII

Mana donar a la mare d'un framenor, que era pobra, el primer exemplar del Nou Testament que tenia l'orde

91. En una altra avinentesa, la mare de dos frares vingué on era el sant, per demanar confiadament almoïna. Commogut d'ella, el benaurat pare digué al seu vicari, Pere Catani:

—¿Tenim alguna cosa per donar a la nostra mare?

Per ell, la mare de qualsevol germà era igualment mare d'ell i de tots els frares. Fra Pere li diu:

—No tenim res a casa que li puguem donar. En tot cas, hi ha un exemplar del Nou Testament, el que fem servir per la lectura de matines, tota vegada que no disposem de breviaris.

Francesc li diu:

—Dóna, doncs, a la nostra mare el Nou Testament: que el vengui i satisfaci la seva necessitat, donat que al mateix Nou Testament se'ns exhorta a socórrer els pobres. Estic segur que agradarà més a Déu donar el llibre que llegir-lo.

Donaren el llibre a la dona i l'orde quedà sense el primer exemplar del Nou Testament que havien adquirit els frares.

CAPÍTOL LIX

Dóna el seu manteu a una dona pobre i malalta dels ulls

92. Durant l'estada de sant Francesc al palau episcopal de Rieti, on fou tractat dels ulls, una pobre dona de Machilone, que patia de la mateixa malaltia, anà a consultar el metge.

El sant prengué a part i d'una forma col·loquial al guardià, suggerint-li això:

—Germà guardià, hem de restituir el que no és nostre.

—Certament, pare, si posseïm alguna cosa que no ens pertany.

—Restituïm aquest manteu que vam rebre prestat d'aquesta pobre dona, ja que no té ni un cèntim per les seves despeses.

—Aquest manteu és meu —objectà el guardià—; ningú no me l'ha prestat. Tu l'uses tot el temps que vulguis i després, quan no et faci falta, me'l tornes.

Era cert que el guardià havia comprat el manteu feia poc, perquè el sant el necessitava.

—Germà guardià —insistí el sant—, tu sempre has estat gentil amb mi; et prego que em mostris ara també la teva cortesia.

—Com vulguis, pare: fes com l'Esperit t'inspiri.

Llavors, el pare cridà un seglar devot i li digué:

—Pren aquest manteu i dotze pans, ves a aquella pobra dona i li dius: 'Un pobre a qui tu li vas deixar la capa te'n dóna les gràcies; però ara agafael que és teu.'

L'home aquell hi anà, complint la comanda de Francesc. La dona creia que l'enganyava i un xic crispada digué:

—No m'amoïnis, i deixa'm en pau amb el teu manteu, perquè no sé de què em parles!

L'home insisteix i posa el baietó a les seves mans. Ella, convençuda que no hi havia engany i recelant perdre un tresor tan fàcilment adquirit, s'aixecà de nit i, no preocupant-se més del tractament dels seus ulls, se'n tornà a casa seva amb el manteu.

CAPÍTOL LX

Compareixen pel camí tres donzelles que, després de saludar-lo gentilment, desapareixen

93. Referiré en poques paraules un fet meravellós, el significat del qual no sembla molt clar, però sí la seva autenticitat, que sembla irrecusable.

Francesc, el pobret de Crist, anava de Rieti a Serna a buscar un remei pels ulls; quan travessava la plana de Rocca Campiglia en companyia d'un amic de l'orde, se li aparegueren tres donzelles pobrissones vora el camí. Eren tan semblants entre elles per l'estatura, l'edat i l'aspecte que semblaven tres còpies sortides d'un mateix motlle. Quan el sant ja era prop d'elles, inclinant el cap amb reverència, li adrecen aquesta singular salutació: "Benvinguda sigui, madona Pobresa!" Francesc s'omplí d'un goig inefable, perquè mai ningú no l'havia saludat amb paraules tan agradables.

Creient de primer que aquelles noies eren realment pobres,

mirant el seu amic metge que l'acompanyava, li digué: "Et prego per amor de Déu que donis alguna cosa a aquestes pobrissones." Immediatament, el metge baixà del cavall i lliurà unes monedes a cadascuna de les tres donzelles.

Continuen de nou el camí; els germans i el mateix metge miren tot al llarg de la planura deserta i no veuen ni el rastre de les tres donzelles. Sorpresos en extrem, situen el fet entre les meravelles del Senyor, convençuts que no podien ser creatures humanes aquelles noies que havien desaparegut més lleugeres que els ocells.

L'amor de sant Francesc a la pregària

CAPÍTOL LXI

El temps, el lloc i el fervor de la seva oració

94. Francesc, home de Déu, sentint-se pelegrí o absent del cos, s'esforçava per mantenir sempre el seu esperit al cel, en la presència de Déu, del qual, conciudadà ja dels àngels, a penes el separava el mur de la carn. Tota la seva ànima era unida a Crist i a Crist es consagrava enterament amb el cos i l'esperit. De les meravelles de la seva oració direm aquí algunes coses, almenys les que hem vist amb els nostres propis ulls, i, en la mesura que sigui possible, les comunicarem als homes. El nostre propòsit és que serveixin d'exemple a la posteritat.

Esmerçava tot el seu temps en sant recolliment, a fi d'imprimir al cor els ensenyaments de la Saviesa, recelós de no tornar enrere, sinó d'avançar progressivament. Quan era sol·licitat per visites de seglars o per altres afers, ho interrompia tot per refugiar-se de nou en la contemplació. Per ell, que se sadollava de la dolçor del cel, el món resultava desassaborit. La delectança divina li havia refinat el gust, fent-li tornar insuportables els plaers grollers dels homes.

Per unir-se a Déu tot sencer, amb tota l'ànima i tot el cos, procurava buscar llocs apartats. I si era sorprès alguna vegada amb la visita del Senyor estant amb altres, feia del mantell la seva cel·la i, a falta de mantell, cobria el rostre amb la mànega de l'hàbit, perquè no fos descobert el mannà amagat. De la mateixa manera o d'altres formes procurava sostreure's de la mirada dels presents, a fi que no s'adonessin de la presència de l'Amat, fins a l'extrem de pregar entre molts en l'estretor d'una barca¹ sense que ningú ho advertís. Quan finalment no li era possible res de tot això, feia del seu cor un temple. Absort en Déu i absort en ell mateix, no gemegava, ni sospirava, ni donava cops al pit: desapareixia tot senyal extern.

95. Aquest era el seu capteniment a casa entre els seus. Però quan pregava pel bosc o als ermitoris, sospirava i regava de llàgrimes el terra, es colpia el pit amb la mà i, aprofitant el lloc apartat, conversava moltes vegades en veu alta amb el Senyor: rendia comptes al Jutge, suplicava el Pare, s'entretenia amb l'Amic i es delectava amb l'Espòs. Efectivament, per mudar els sentiments més rics del seu cor en múltiples formes d'holocaust, considerava els diversos aspectes d'Aquell que és simple i u en sobirania. La majoria de les vegades no movia els llavis: meditava llargament en el seu íntim i, concentrant les facultats d'atenció, elevava l'esperit al cel. Així, transformat tot ell en oració viva, no era ja només un home orant, sinó la mateixa oració, adreçant la mirada interior i els afectes a un únic desig: viure per sempre a la casa del Senyor.

¿Podries tu imaginar la dolcesa de què estava abrusat aquell que estava habituat a semblants èxtasis? Ell sí que ho sabia, però a nosaltres a penes se'ns ha donat admirar-lo. Sols ho pot saber el qui en té experiència; pels altres persistirà el misteri. Quan el seu esperit era abrusat pel fervor, l'aspecte extern i la seva ànima en defallença eren les d'un ciutadà del Regne dels cels.

El benaurat pare mai no negligia cap visita de l'esperit: quan

1. Mantenim la traducció de navis per barca, tot i que el text és obscur.

es presentava l'ocasió, l'acollia i gaudia de la seva dolçor tot el temps que el Senyor li permetia. Així, quan el demanaven per alguna ocupació o es trobava de viatge i advertia el toc de la gràcia, assaboria aquell manà dolcíssim en espais freqüents però variats. Moltes vegades, tot caminant, deixava que els companys l'avancesin per gaudir aturat de cada nova visita de l'Esperit i no rebre en va la seva gràcia.

CAPÍTOL LXII

Celebració devota de les hores canòniques

96. Recitava les hores canòniques amb tanta reverència com devoció. Tot i que patia dels ulls, de l'estómac, de la fel i del fetge, no es recolzava enlloc durant la salmòdia, sinó que s'obligava sempre a resar dret, no posant-se la caputxa, amb la mirada recollida i sense interrupció.

Quan anava a peu, s'aturava sempre per resar les hores i, si cavalcava, baixava del cavall.

Un dia, tornant de Roma i caient una pluja incessant, baixà del cavall per resar l'ofici i es parà tant de temps al descobert que va quedar amarat d'aigua. "Si el cos que menja tranquil l'aliment ha de ser menjat pels cucs amb el temps —deia—, cal que l'ànima prengui amb pau i descans l'aliment que li és propi: el seu Déu!"

CAPÍTOL LXIII

Com foragitava les distraccions durant l'oració

97. Judicava pecar greument quan, durant l'oració, es veia distret de vanes imaginacions. Quan passava això, recorria a la confessió per expiar tot seguit les seves faltes. Estava tan avesat a aquest costum que rarament era turmentat per aquesta mena de "mosques."

Durant una quaresma, per aprofitar estones de lleure, s'entretenia modelant un petit got. Un dia, resant devotament l'hora de tèrcia, fixà casualment els ulls al vas per contemplar-lo un moment. S'adonà que l'home interior havia disminuït el seu fervor. Afligit que la veu interior fos impedida de pujar fins a Déu, acabada la tèrcia, digué als seus germans que l'envoltaven: "Pobre de mi, que un treball de fang ha pogut desviar la meva atenció. L'oferiré en sacrifici al Senyor, el sacrifici del qual ha destorbat."

Dit això, agafà el vas de fang i el tirà al foc, dient: "Ens hauria de fer vergonya de deixar-nos arrossegar per fantasies inútils, quan en temps d'oració conversem amb el gran Rei."

CAPÍTOL LXIV

Un dels seus èxtasis

98. Romania de vegades abstret de tanta dolcesa en l'alta contemplació que no revelava a ningú allò que experimentava per damunt de les facultats humanes. Per un cas que es féu públic, podem deduir amb quina freqüència restava immergit tot ell en les dolceses del cel.

Un dia, passant per Borgo San Sepolcro muntat en un buret, havia manifestat desitjos de descansar en una leproseria.

Molts s'assabentaren que per allà passaria l'home de Déu. Hi acudiren de totes bandes homes i dones frisosos de veure'l i tocar-lo devotament, com sempre s'esdevenia. I, què succeí? Doncs que, tocant-lo i sacsejant-lo, retallaren trossets de la seva túnica per guardar-los com a record. Francesc era insensible a tot: semblava un cadàver, no s'adonava de res del que passava al seu voltant. Arribats que foren al lloc i quan Borgo quedava molt enrere, el sant, etern contemplatiu de les coses del cel, com si vingués d'un altre món, preguntà tot preocupat quan arribarien a Borgo.

CAPÍTOL LXV

Com es comportava Francesc després de l'oració

99. Quan tornava de la pregària solitària, en què restava transformat en un altre home, tot el seu interès era assemblar-se als altres, a fi que l'admiració pel seu aspecte abrusat no li fes perdre el que havia guanyat.

Moltes vegades repetia als seus més íntims: "Quan en l'oració el servent de Déu és visitat pel seu Senyor amb alguna nova consolació, cal que aixequi els ulls al cel abans d'acabar-la i digui amb les mans juntes: Senyor, m'heu enviat del cel a mi, pecador, aquesta consolació i dolcesa; jo us la restitueixo per a que vós me la guardeu; no vull ser lladre del vostre tresor." I deia encara: "Senyor, lleveu-me del vostre bé en aquest món i reserveu-me'l pel futur." I continuava: "Cal comportar-se de tal manera que, quan hom surt de la pregària, es mostri davant els altres tan pobrissó i pecador com si no hagués obtingut cap nova gràcia." I explicava: "A voltes, per un avantatge mediocre, en provocar el nostre benefactor a no ser generós en el futur, es perd un tresor inestimable."

En fi, era el seu costum aixecar-se per l'oració d'una manera discreta i silenciosa; que cap dels seus companys pogués

saber quan s'aixecava o quan resava. Pel contrari, quan se n'anava al descans de nit, feia fressa, perquè tothom sabés que es ficava al llit.

CAPÍTOL LXVI

Un bisbe que el sorprèn pregant perd la parla

100. Estava un dia sant Francesc en oració al convent de la Porciúncula, quan arribà el bisbe d'Assís, el seu amic, per una de les seves visites habituals. Un cop dins i sense avís previ, es dirigí immediatament a la cel·la del sant i empenyé la petita porta, disposat a entrar. Tot just havia ficat el cap mirant el sant en oració, que sobtadament sentí una forta tremolor, se li van immobilitzar els membres i perdé la parla, al mateix temps que una força divina el feia recular i l'obligava a sortir.

El meu parer és que, o bé el bisbe era indigne de ser testimoni d'aquell misteri, o bé Francesc era mereixedor de gaudir-ne sol per més temps. Ple d'estupor, el bisbe anà a trobar els frares i, quan va intentar confessar la seva culpa, recobrà la parla.

CAPÍTOL LXVII

Un abat experimenta el poder de la seva oració

101. En una altra ocasió, l'abat del monestir de sant Justí, de la diòcesi de Perusa, es trobà amb sant Francesc pel camí i baixà immediatament del cavall per conversar tots dos sobre la salvació de la seva ànima. Al separar-se, li pregà humilment

que resés per ell. “Ho faré amb molt de gust”, va respondre el sant.

No era gaire lluny l'abat que Francesc digué al seu company: “Germà, espera't aquí un moment, que vull satisfer el deute promès.” I és veritat: complia sempre aquest costum i no es tirava a l'esquena l'oració que li era confiada, sinó que complia tot seguit la promesa, com ara. I així, mentre el sant pregava, l'abat sentí de cop i volta una dolcesa i un fervor mai no experimentats i, com extasiat, semblava defallir.

Romangué així una bona estona fins que, tornant en si, va poder constatar el poder de l'oració de sant Francesc. D'aquí que des d'aleshores fou més gran l'estima de l'abat per l'orde i referí a molts el fet com un veritable miracle.

Aquests són els petits dons que s'intercanvien els servents de Déu i que més bé els escauen. L'amistat santa, anomenada també amistat espiritual, es manifesta com un fruit de la pregària; la caritat autèntica té en poca estima els béns terrenals. Crec que és propi d'un amor sobrenatural ajudar i ser ajudat en els combats espirituals, encomanar i ser encomanat en el tribunal de Crist.

A quina altura d'oració hauria arribat aquell que de tal manera pogué fer ascendir els altres amb els propis mèrits!

Coneixement que tenia el sant de les Sagrades Escripures i de l'eficàcia de les paraules

CAPÍTOL LXVIII

La seva ciència i memòria

102. Tot i que aquest home senzill no havia rebut una formació acurada en les ciències humanes, posseïa un sentit no corrent de la Sagrada Escripura, instruït per la saviesa que prové de Déu i il·luminat pels esplendors de la llum eterna.

La seva intel·ligència, pura de tota taca, penetrava fins l'obscuritat dels misteris, i allò que roman inaccessible al coneixement dels mestres era obert al seu amor impetuós.

De tant en tant llegia els Llibres Sagrats i tot el que entrava en el seu ànim restava esculpit indeleblement al seu cor. La memòria suplia en ell els llibres: veritablement, tot el que copaven les oïdes ho repassava amb gran fervor de cor d'amant. Aquest era, a parer d'ell, el mètode més profitós d'estudiar o d'aprendre, i no el de qui consulta milers de llibres. "El veritable filòsof —deia— és aquell que no anteposa res al desig de vida eterna." I assegurava també que arriba fàcilment de la ciència humana al coneixement de Déu aquell qui, llegint l'Es-criptura, l'estudia amb humilitat més que no pas amb presumpció. Sovint una sola paraula d'ell resolia qüestions dubtoses o difícils i donava mostres d'una gran intel·ligència i una penetració profunda als mestres en l'art de la parla.

CAPÍTOL LXIX

Exposa un text profètic a petició d'un frare predicador

103. Durant la seva estada a Siena vingué a veure'l un frare de l'orde dels Predicadors, home espiritual i doctor en sagrada teologia. La visita al benaurat Francesc fou llarga i entretinguda i ambdós gaudien d'una dolcíssima conversa sobre les paraules del Senyor. En un cert moment, el religiós l'interrogà sobre el significat d'aquest text d'Ezequiel: *Si tu no manifestes a l'impíu la seva impietat, jo et demanaré compte de la seva ànima* (Ez 3,18).

I afegí:

—Jo mateix en conec molts que estan en pecat mortal i no els retrec pas sempre la seva maldat. ¿Hauré de donar compte de les seves ànimes?

Com sigui que el benaurat Francesc s'excusava de respon

dre sobre el text i que, considerant-se il·letrat, afirmava que li calia més aprendre que ensenyar, el mestre replicà:

—Germà meu, tot i que he sentit l'exposició d'alguns savis sobre aquest passatge, m'agradaria que em diguessis com l'entens tu.

A la qual cosa Francesc digué:

—Si el verset s'ha de prendre en sentit genèric, jo l'entenc d'aquesta manera: cal que el servent de Déu estigui abrusat de tal manera de la santedat de vida que en la llum del seu exemple i el perfum de la seva reputació vegin els impius una advertència.

Edificat el doctor per aquesta interpretació, digué als companys del benaurat Francesc, mentre s'acomiadava:

—Germans meus, la teologia d'aquest home, afermada en la puresa i la contemplació, vola com l'àguila, mentre que la nostra ciència, al contrari, s'arrossega arran de terra.

CAPÍTOL LXX

Aclariments a les consultes d'un cardenal

104. En una altra avinentesa, essent hoste d'un cardenal a Roma i interrogat sobre alguns passatges obscurs, els exposà amb tanta claredat que s'hauria dit que era un home immergit constantment en les Escripures divines. D'aquí que el senyor cardenal li digués: “Jo no et pregunto pas com a lletrat, sinó com a home que posseeix l'esperit de Déu i és per això que desitjo conèixer amb tant d'interès les teves interpretacions que provenen només de Déu.”

CAPÍTOL LXXI

Exhorta a la lectura de les Escriptures i exposa la seva ciència a un framenor

105. Un dels seus companys, veient-lo malalt i xacrós per totes parts, li digué un dia: “Pare, les Sagrades Escriptures sempre t’han servit de refugi, sempre t’han proporcionat alleujament als teus patiments. Et prego que manis llegir alguna cosa dels profetes; d’aquesta manera el teu esperit exultarà en el Senyor.” El sant li va respondre: “És bo de llegir els testimonis de l’Escriptura i de buscar-hi el Senyor, el nostre Déu; però, pel que fa a mi, tinc coses que ja vaig aprendre i m’és suficient ara recordar-les i meditar-les. En tinc prou per ara, fill meu; només em cal conèixer Crist, pobre i crucificat.”

CAPÍTOL LXXII

Fra Pacífic veu brillar espases a la cara del sant

106. Hi havia a la Marca d’Ancona un seglar¹ que, oblidant la seva salvació i apartat de Déu, s’havia prostituït completament a les vanitats. Li deien “el rei dels versos”, perquè no tenia rival en compondre i interpretar madrigals i altres cançons profanes. La glòria del món l’havia fet tan famós que fou coronat amb gran fastuositat per l’emperador.

Mentre caminava així entre tenebres i arrossegant la dolenteria amb els lligams de la frivolitat, la divina misericòrdia,

1. Nat a Lisciano, prop d’Ascoli, fou un poeta cortesà abans de la seva conversió i company de Francesc durant els darrers anys de la seva vida. Morí el 1238.

moguda a compassió, decidí redreçar el camí del miserable, cridant-lo per un altre viarany a no morir caigut i abandonat. Un dia, per disposició de la Providència divina, es trobaren tots dos, Francesc i ell, prop d'un monestir de monges pobres i recloses. Anava el benaurat pare a visitar les seves filles en companyia dels seus germans quan l'altre, amb un grup d'amics, es dirigia a casa d'una parenta seva.

La mà del Senyor es posà sobre el trobador i aquest, amb els seus propis ulls, veié sant Francesc marcat amb una creu feta de dues espases fulgurants: l'una li anava del cap als peus; i l'altra, transversal —de mà a mà—, apareixia a l'alçada del pit. Tot i que no coneixia personalment el sant, després d'un prodigi tan singular, l'identificà de seguida. Trabsalsat tot ell per la visió, es proposà canviar de vida, però ho deixava per més endavant.

El benaurat pare, mentrestant, començà predicant a tothom i es dirigí després, amb l'espasa de la Paraula de Déu, a ell en particular. Amb dolcesa i humilitat l'amonestà, en un lloc apartat, sobre la vanitat i el menyspreu del món. Finalment colpí el seu cor amb l'amenaça dels judicis de Déu. Tot d'una, el rapsode reacciona i li diu: "¿Per què més paraules? Anem a les obres. Treu-me d'entre els homes i retorna'm al gran Emperador." L'endemà el sant li vestí l'hàbit i, per haver-li retornat la pau, li posà el nom de fra Pacífic. La seva conversió tingué una repercussió tan gran com més nombrosos havien estat els companys de frivolitat.

Complagut de la companyia del benaurat pare, fra Pacífic gaudí d'una dolçor com mai no havia assaborit fins aquell moment. Una segona visió li féu experimentar allò que resta velat als altres: veié al front de Francesc una gran tau¹, encerclada d'una rotllana de colors multiformes que semblava en conjunt la bellesa del plomatge d'un gall d'indi.

1. Lletra de l'alfabet grec i hebraic en forma de creu i sense el tronc superior, equivalent a la nostra 'T'. La trobem també com a signatura de la carta de Francesc a fra Lleó.

CAPÍTOL LXXIII

Eficàcia de la seva paraula. Testimoni d'un metge

107. Predicador de l'Evangelí, Francesc, sempre que parlava, recorria a expressions simples per a les persones incultes, entenent que tenien més necessitat de virtuts que de paraules. Ara bé, quan s'adreçava a persones cultes i espirituals, emprava un llenguatge més pregon que dona vida. Altres vegades, amb pocs mots n'hi havia prou per suggerir allò que és inefable; unia moviments i gestos a les paraules i feia seguir tothom cap a les coses del cel.

No es valia d'esquemes previs, donat que era incapaç de predicar allò que no li sortís del cor. El secret del seu poder era l'únic veritable, l'única saviesa: Crist.

Una vegada un metge molt docte i eloqüent digué d'ell: "Mentre sóc capaç de retenir paraula per paraula la predicació dels altres, la de Francesc se m'escapa. I si aconseguixo gravar algunes paraules a la meva memòria, després no em semblen les mateixes que sortiren de la seva boca."

CAPÍTOL LXXIV

Foragita d'Arezzo els dimonis amb el poder de la seva paraula transmesa per fra Silvestre

108. La seva paraula era igual d'eficaç quan la proferia directament que quan era transmesa per altres i no deixava de produir els seus fruits.

Un dia arribà a Arezzo, quan els veïns, sacsejats per una guerra civil, es trobaven en perill d'un extermini total. Hostatjat Francesc en un raval de la ciutat, veié damunt d'ella els dimonis que n'incitaven els habitants a matar-se els uns

als altres. Cridà fra Silvestre, home de Déu i de reconeguda simplicitat, i li digué: “Vés a l’entrada de la ciutat i de part de Déu omnipotent demana als dimonis que en surtin immediatament.”

El framenor, simple i pietós, s’afanyà a obeir i, encomanant-se a Déu amb himnes de lloa, crida davant la porta amb totes les forces: “De part de Déu i per ordre del nostre pare Francesc, sortiu d’aquí, dimonis, i marxeu lluny.” Poc després, la ciutat recobrava la calma i els seus estadants es respectaren mútuament en pau.

Més tard, predicant-los Francesc, començà el seu sermó amb aquestes paraules: “Parlo a gent que éreu un dia subjugats i esclavitzats pels dimonis i que després heu estat alliberats per l’oració d’un pobre.”

CAPÍTOL LXXV

Conversió del mateix fra Silvestre i visió que tingué

109. Crec que no estarà fora de lloc afegir la conversió del germà fra Silvestre, quan entrà a l’orde, mogut per l’Esperit.

Silvestre era aquell sacerdot secular de la ciutat d’Assís a qui un dia el servent de Déu havia comprat pedra per reparar l’església que anava a restaurar. El mateix que poc temps després, rosegat d’una insaciable avarícia (veient com fra Bernat —la primera planteta de l’orde dels menors després del sant— es despullava de tots els béns i els donava als pobres), anà a queixar-se al servent de Déu per les pedres venudes feia temps i que encara no havia cobrat. Francesc, en veure que l’ànima del sacerdot estava corcada de gasiveria, féu un somriure de compassió i, per apagar la set de la cobdícia, li posà a les mans un grapat de monedes, sense ni comptar-les. Satisfet el prevere Silvestre pel diner rebut, admirà la generositat del donant. Un

cop a casa, rumia el fet i hi reflexiona una i altra vegada; assenyadament s'acusa que ell, essent ja tan vell, estigui tan agafat a les coses del món, mentre que el jove aquell manifesta per elles un menyspreu absolut.

Des d'aquest moment, amarat del "bon olor de Crist", el Senyor li obre la seva misericòrdia i li mostra en una visió com són precioses als seus ulls les obres de Francesc i amb quina magnificència omplen tota la terra.

De fet, estant ell adormit, veié sortir de la boca del sant una creu d'or, la punta de la qual tocava el cel, i els seus braços s'estenien de bat a bat i abraçaven el món sencer. Emocionat el sacerdot per la visió, no esperà més temps, donat que li podia ser perjudicial la tardança: abandona el món i esdevé perfecte imitador de l'home de Déu. Comença en l'orde una vida perfecta i, amb la gràcia de Crist, l'acaba d'una manera més perfecta encara a l'hora de la mort.

No cal meravellar-se que Francesc aparegués marcat amb el senyal de la creu: a ella estava sempre unit. I com que la creu estava sempre arrelada en el seu cor, no cal admirar tampoc que, arrelada en bona terra, donés fulles i fruits meravellosos. Aquella terra no podia produir altra cosa, quan ja des del principi havia demanat tota sencera i d'una manera prodigiosa aquella creu santa.

Però tornem al tema.

CAPÍTOL LXXVI

Un framenor és alliberat de les escomeses del diable

110. Hi havia un germà que, turmentat greument per una temptació espiritual, més subtil i malèvola que la de la carn, acudí finalment a sant Francesc i es tirà humilment als seus peus, i desfet en llàgrimes, no era capaç de dir cap paraula, travat pels plors amargs. Compadit d'ell el pare i veient que

era turmentat d'una instigació diabòlica, exclamà: "Pel poder de Déu et mano, oh dimoni, que deixis de torturar aquest germà meu, com has gosat fer fins ara."

Immediatament s'esvaí la negror de les tenebres i el frame-nor s'aixecà alliberat de l'escomesa, com si mai no l'hagués patida.

CAPÍTOL LXXVII

La truja ferotge que devora un xai

111. Ja en un altre lloc s'ha posat en relleu el poder admirable de la seva paraula sobre els animals. Explicaré, amb tot, un episodi que tinc a mà.

Una certa nit en què el servent de l'Altíssim s'hostatjava al monestir de Sant Verecund, del bisbat de Gubbio, una ovella parí un xaiet. Al costat, hi havia una truja molt ferotge que, sense tenir en compte aquella vida innocent, amb una forta mossegada tallà la seva vida.

Quan s'aixecaren de matí, trobaren el xaiet mort. Tots estaven convençuts que havia estat la truja la culpable del delictes. Quan se n'assabentà el pare Francesc, es commogué compas-siu, recordant un altre Anyell, i davant l'anyell mort diu en pre-sència de tots: "Pobre germà meu xaiet, creatura innocent, re-presentació tan útil als homes! Maleïda sigui la truja impia que t'ha matat! Que cap home ni cap bèstia mengin de la teva carn!"

Increïble! No va tardar la truja maleïda a trobar-se mala-ment i, patint durant tres dies les tortures d'una greu malaltia, acabà amb una mort venjativa. Fou tirada al femer del mones-tir, on durant molt temps restà seca com una fusta i no serví d'aliment a cap afamat.

CAPÍTOL LXXVIII

Per què s'ha d'evitar la familiaritat amb les dones. Com s'hi comportava

112. Francesc manava que s'evitessin del tot les familiaritats amb dones, una mel verinosa que fins corromp els homes més virtuosos. Temia fins i tot que elles, o per causa d'elles, es perdessin els dèbils i trontollessin els més forts. Llevat que es tracti d'un baró virtuós molt provat —assegurava ell, apel·lant a la Sagrada Escripura—, és tan difícil de no contaminar-se amb elles, com de *caminar sobre brases i no cremar-se els peus* (Pr 6,28).

Per demostrar amb fets això que deia, procurava ser un exemple acabat de virtut. Les dones, de fet, li eren tan carregoses que les evitava més aviat per por i aprensió, que no pas per prudència o bon exemple.

Quan havia d'afrontar la seva loquacitat inoportuna, responia amb monosíl·labs i abaixant el cap; restava silenciós i mirava a terra. Altres vegades alçava els ulls al cel, com per trobar la resposta adequada a les que li parlaven de coses mundanes. I, en canvi, aquelles a qui la saviesa havia escollit per la seva estança mercè a una fervorosa pietat perseverant, les exhortava amb breus paraules de meravellosa simplicitat. Quan enraonava amb una dona, ho feia amb veu clara i alta, de manera que tothom pogués sentir el que deia. Una vegada va confiar al seu company això: "Et confesso amb franquesa, germà caríssim, que si mirés el seu rostre, a penes en reconeixeria dues. De fet, d'alguna en conec la fesomia i de cap més."¹

Molt bé, pare, car mai ningú no s'ha fet sant mirant-les!

1. Podrien ser la seva mare Pica, santa Clara o la senyora Jacoba de Setsolis.

Molt bé, repeteixo, perquè la seva presència no porta cap guany i sí molta pèrdua, almenys de temps. Les dones serveixen de destorb pels qui desitgen seguir l'ardu camí de la santedat i contemplar la faç de Déu, radiant de bellesa.

CAPÍTOL LXXIX

Paràbola sobre la immodèstia de mirar les dones

113. Per mortificar els ulls que no són castos, acostumava a dir aquesta paràbola: Un rei poderosíssim envià a la reina dos emissaris, l'un després de l'altre. Tornant el primer de la seva missió, es limità a transmetre la resposta de la sobirana. És que els ulls del savi estaven en la ment i no divagaven. Havent vingut el segon, i després d'una resposta breu i seca, s'entengué en ditirambes sobre la bellesa de la reina. "És ben cert, senyor, que la dona és bellíssima; sortós qui la pot posseir!"

—Servent malvat —replicà el rei—, ¿com has gosat posar els teus ulls impúdics en qui és la meva esposa? Voldries tenir la que has mirat tant físicament."

Aleshores manà que vingués el primer emissari i li digué:

—¿Què en penses tu, de la reina?

—Tot allò més gran, ja que ha escoltat en silenci i m'ha respost amb saviesa.

—¿L'has trobada bonica?

—Això us pertoca a vós, majestat! A mi, només fer arribar el vostre missatge.

—Tens els ulls castos —sentencià el rei. Queda't amb mi de cambrer. Quant a l'altre, que sigui expulsat del palau, no fos cas que violés tard o d'hora el meu tàlem.

Dit això, afegia el benaurat pare Francesc: "Com més segurs estem de nosaltres mateixos, menys ens guardem de l'enemic. Si el diable pot apoderar-se d'un de sol dels nostres cabells, en poca estona el transformarà en una biga. I no afluixa,

encara que durant molt temps no hagi pogut fer caure un home temptat; poc li importa la dilació: tard o d'hora caurà a les seves mans. Aquesta és la seva feina; nit i dia, no el preocupava pas res més."

CAPÍTOL LXXX

Exemple del sant contra l'excessiva familiaritat amb dones

114. Una vegada, Francesc, fent camí a Bevagna, debilitat de tant dejunar, li faltaven forces per arribar al poble. Llavors el company passà avís a una senyora pietosa, demanant amb humilitat pa i vi per al sant. Rebut l'encàrrec, ella i una filla, verge consagrada a Déu, anaren a rebre el sant tot portant el que necessitava. Un cop refet aquest, enfervoria mare i filla amb la paraula de Déu. Però, mentre els adreçava la paraula, no mirà ni un instant les seves cares. Després que elles se n'anaren, el company li preguntà: "Germà, ¿per què no has mirat aquesta santa verge que t'ha socorregut amb tanta cortesia?" El pare li diu: "Qui no sentirà temor de mirar una esposa de Crist? Perquè, si és veritat que és el rostre i els ulls els que han d'expressar el que dius, era ella qui havia de mirar-me i no jo a ella."

Sovint, parlant d'aquestes coses, assegurava que és una frivolitat qualsevol conversa amb dones, tret de la confessió o d'algun consell breu que es pot donar. I comentava: "¿De quins assumptes ha de tractar el framenor amb una dona, sinó que aquesta li demani el sagrament de la penitència o un consell per arribar a una vida més perfecta?"

Temptacions que patí el sant

CAPÍTOL LXXXI

Venç una temptació

115. A mesura que augmntaven els mèrits de sant Francesc, els conflictes eren més greus amb l'antiga serp. Com més grans eren les gràcies rebudes, més subtils i violents els atacs del dimoni que els provocava. El diable, tot i saber per experiència com era de combatiu i esforçat el guerrer, que mai no s'havia rendit en la lluita, seguia agredint-lo entossudit, malgrat saber que Francesc sempre havia guanyat.

Durant una temporada de la seva vida, el sant sofrí una temptació espiritual violentíssima, perquè fos certament un dia més bella la corona de la glòria. Angoixat i adolorit, infligia al seu cos dures penitències; pregava i plorava amargament. La lluita durà una pila d'anys, fins que un dia, mentre feia oració a Santa Maria de la Porciúncula, sentí en esperit aquestes paraules:

—Francesc, si tens tanta fe com un gra de mostassa i dius a una muntanya que es traslladi, ella ho farà.

— Senyor, ¿quina és la muntanya que jo hauria de voler traslladar?

—La muntanya de la teva temptació.

Ell, plorant, exclamà:

—Senyor, que es faci en mi segons la vostra paraula.

De cop desaparegué la temptació, se sentí alliberat i pogué gaudir de pau i serenitat en el seu interior.

Triomfa del dimoni que cridava i el temptava amb la luxúria

116. Succeí a l'ermitori dels frares de Sartiano. El maligne, sempre envejós del progrés espiritual dels fills de Déu, s'atreví a temptar el sant de la forma que relatarem.

Veient que el sant guanyava en perfecció dia rere dia, el maligne no es donà per satisfet d'aquest avenç infatigable i una nit que el sant s'havia lliurat a l'oració en la seva petita cel·la, el cridà tres cops:

—Francesc! Francesc! Francesc!

—Què vols? —va respondre el sant.

—Ningú en aquest món, per pecador que sigui, no deixa d'obtenir la misericòrdia de Déu, però el que es mata amb rigores penitències, aquest mai no es guanyarà la misericòrdia.

A l'instant, una revelació féu comprendre al sant l'astúcia de l'enemic, que buscava la manera d'induir-lo a la tebiesa. I ¿què s'esdevingué? Doncs que l'enemic no es donà per vençut. Fallada la primera temptativa, li prepara un altre parany: l'intentu de la carn. Fou inútil, perquè superada la temptació de l'esperit, no havia de caure en la temptació de la carn. Malgrat tot, el dimoni l'escomet amb fúria amb una temptació luxuriosa. Tan bon punt el benaurat pare experimenta els primers embats, es despulla i es flagel·la durament amb una corda. "Apa, germà ase, que això et correspon, aguanta els assots! La túnica que duia és de l'orde, no és teva, i no és lícit apropiari-te-la indogudament. Si vols anar-te'n a una altra banda, fes-ho."

117. Veient, però, que amb els cops de les disciplines no minva la temptació, tot i que apareixen morats els seus membres, obre la porta, surt fora i es tira nu sobre la neu espessa de l'hort. Després, removent-la amb les mans, modela com set pilons en forma de ninots. Posant-s'hi al davant, parla al seu cos d'aquesta manera: "Mira: el pilot més gran és la teva muller; aquests quatre són els teus dos fills i les teves dues filles; i els altres dos són el criat i la criada, necessaris per al servei

domèstic. Au, corre de pressa a vestir-los a tots, que es moren de fred. Però si trobes pesades i amoïnoses tantes atencions, serveix únicament i amb diligència el Senyor.”

Vençut en aquell mateix instant el diable, es retira confós i el sant se'n torna a la cel·la glorificant Déu. Un germà, home de gran pietat, que feia oració en aquells moments, fou testimoni de l'espectacle, gràcies al clar de lluna d'aquella nit. Assabentat el sant que havia estat observat, ordenà al company que, mentre ell visqués, no descobrís a ningú el que havia vist.

CAPÍTOL LXXXIII

Allibera de la temptació un germà. Avantatges de la temptació

118. Un framenor que era temptat digué un dia al sant, estant tots dos asseguts sols: “Bon pare, demana Déu per mi, perquè estic convençut que seria lliure immediatament de les meves temptacions.

Em sento temptat per damunt de les meves forces i sé que tu ho deus haver observat.”

Sant Francesc li digué: “Creu-me, fill, que per això mateix et considero més bon servent de Déu i, com més siguis temptat, més t'he d'estimar. Et dic amb tota veritat que ningú no pot sentir-se servidor veritable de Déu si primer no ha estat provat pel sofriment i la temptació. Una temptació vençuda és en certa manera l'aliança que el Senyor col·loca al dit, tot esposant-se amb l'ànima del seu servent. Molts es complauen en els mèrits acumulats durant anys i s'alegren de no haver estat mai provats, quan sabem de sobra que el Senyor ha tingut en compte la debilitat del seu esperit, perquè, si no fos així, davant del possible perill ja s'haurien enfonsat. Les escomeses dures són únicament per les ànimes veritablement fermes en la virtut.”

Lluita amb els dimonis

CAPÍTOL LXXXIV

Els dimonis l'assotaren. Cal fugir dels grans palaus

119. Aquest home de Déu fou escomès per Satanàs no només amb temptacions, sinó que a més lluitava amb ell cos a cos. Fou convidat en certa ocasió pel senyor Lleó, cardenal de la Santa Creu, a viure una temporada amb ell a Roma. Francesc elegí per estatge una torre solitària, com una galeria de nou apartaments separats, semblants a cel·les o ermitoris.

La primera nit, acabat el rés i disposat a dormir, vingueren els dimonis i empengueren aferrissades lluites contra el sant. El flagel·laren amb ferotgia i durant una bona estona fina a deixar-lo mig mort. Després de retirar-se, el sant, recuperant el respir, cridà el seu company que dormia en un altre d'aquells estatges. "Germà, vull que vinguis al meu costat, que tinc por d'estar sol. Els dimonis m'acaben d'assotar." Tot ell tremolava i tenia pell de gallina per tot el cos, com si li hagués pujat molt la febre.

120. Passaren tota la nit sense aclucar els ulls i en cert moment digué Francesc al seu company: "Els dimonis són els botxins de nostre Senyor, que es val d'ells per castigar els nostres excessos. I és senyal de gràcia extraordinària no deixar sense càstig el seu servent mentre viu a la terra. Jo, de veritat, no recordo cap falta que, per misericòrdia divina, no hagi expiat, perquè Déu, en la seva paternal bondat, sempre s'ha dignat manifestar-me mentre meditava o pregava allò que era del seu grat o que l'ofenia. Ell permet que aquests botxins m'ataquin per haver-nos hostatjat en aquest palau tan gran, amb mal exemple pels altres. Els meus germans, que viuen en llocs pobrissons, poden pensar que visc en un paradís. Per tant, germà, crec que és preferible que el qui ha estat posat com a exemple dels altres, li cal fugir lluny dels palaus i romandre ferm amb els qui pateixen escassetat, sofrint amb ells les mateixes priva-

cions. Així és que de bon matí ens presentarem al cardenal i, després d'haver-li-ho explicat tot, ens n'acomiadarem d'ell.'

Serveixi això de lliçó pels frares que viuen en palaus i sàpi-guen que, fora dels convents, passen com a fills avortons, arren-cats del si matern. No condemno pas l'obediència dels qui són invitats, però reprovó l'ambició, la vagància o les comoditats que busquen als palaus. En una paraula, proposo sant Fran-cesc com a model de totes les situacions en què ens pot col·lo-car l'obediència: abandonem tot allò que, essent grat als ho-mes, desagrada Déu.

CAPÍTOL LXXXV

Un exemple a propòsit

121. Em ve a la memòria un episodi que no vull deixar de referir. Veient un framenor que uns quants germans sojorna-ven en un palau, seduïts no sé per quina vanaglòria, un dia volia fer-se cortesà com ells. Desitjós d'una tal experiència, ima-ginant vida principesca, una nit veié en somni els susdits com-panyos fora del lloc dels frares i separats de la comunitat. Veié que menjaven cigrons barrejats amb femta humana en un obi rústec i brut. Aquest espectacle deixà el framenor desconcer-tat de tal manera que, en llevar-se a trenc d'alba, no va pensar més en palaus.

CAPÍTOL LXXXVI

Temptacions en la soledat. Visió que tingué un framenor

122. En certa ocasió, caminava el sant en companyia d'un germà i arribà a una església fora de poblat. Desitjant pregar tot sol, advertí al company:

—Germà, voldria quedar-me aquí tot sol aquesta nit. Tu t'en vas a dormir a l'hospital i torna demà a primera hora.

Estant, doncs, tot sol, comença per dirigir a Déu lloes i fervoroses oracions, mirant després si podia reclinar el cap per dormir. Mes, de cop i volta, torbat en l'esperit, s'apodera d'ell un esglai i tedi, escruixint tot el seu cos. Sentia clarament que l'infern movia contra ell una munió de dimonis que corrien d'aquí i d'allà fent una fressa esgarrifosa damunt el sostre. Aixecant-se immediatament, surt fora i, fent el senyal de la creu, exclama:

—De part de Déu totpoderós us prego, oh dimonis, que feu al meu cos tot allò que us és permès de fer. Tot ho suportaré de bon grat, perquè, no tenint pitjor enemic que el meu cos, us venjareu del meu adversari i el castigareu en comptes de mi.

Però els dimonis que havien acudit per atemorir el seu ànim, veient un esperit tan ferm en carn tan flaca, desaparegueren de sobte avergonyits.

123. L'endemà, de bon matí, tornà el company i trobà el sant prostrat davant l'altar. No gosant entrar al cor, l'espera fora mentrestant, resant també ell davant una creu. Abrusat aquest germà en èxtasi, veu al cel un setial bellíssim, abillat de pedres precioses i radiant de glòria. Admirat interiorment de tal setial, s'interroga ell mateix sobre qui l'ocuparia. Llavors sent una veu que li diu: "Aquest tron era d'un àngel que fou precipitat del cel i és reservat ara a l'humil Francesc." Tornant en si, veu que Francesc torna de la pregària. Estès a terra amb els braços en creu i com si s'adrecés a un que no viu al món, sinó que ja viu al cel, exclama:

—Pare, prega per mi al Fill de Déu, perquè no tingui en compte els meus pecats!

Francesc li dona la mà, l'aixeca i comprèn que alguna cosa li ha estat revelada durant l'oració. Venint d'aquell lloc, el germà pregunta al servent de Déu:

—Pare, ¿què penses de tu mateix?

—Crec que sóc el més gran pecador —respon ell—, atès que si Déu hagués usat tanta misericòrdia amb un criminal com la que ha usat amb mi, hauria estat deu vegades millor que jo.

Entretant, l'Esperit, parlant al cor del frare, va concloure: "Et faig saber que la visió que has tingut és veritable i ho és perquè la humilitat ha elevat aquest home humilíssim al setial que la supèrbia va perdre."

CAPÍTOL LXXXVII

Un framenor es veu lliure de la temptació

124. Un altre frare, home sant i dels més antics de l'orde, estava afligit per una forta temptació de la carn, com engolit en la fondària de la desesperació. Dia rere dia se li duplicava la pena, perquè essent la seva consciència més escrupolosa que discreta, l'obligava a confessar-se per un no-res. Indubtablement que es justificaria tanta angúnia de confessar-se si hagués consentit a la temptació, encara que hagués estat per poca cosa, però no només per haver-la sentida. Emperò, era tan vergonyós que, per temor a manifestar-se a un sol sacerdot, tot i no haver pecat, declarava les seves inquietuds ara a l'un i ara a l'altre.

Fins que un dia, anant amb el benaurat Francesc, li digué aquest: "Germà, et demano que d'aquí endavant no confessis les teves inquietuds a ningú més. I no en tinguis escrúpol, perquè el que et passa sense consentir-ho, esdevindrà per tu motiu de mèrit i no de culpa. Sempre que et sentis atribolat, resa set parenostres amb la meva autorització."

Meravellat que el sant conegués el seu cas, s'omplí de joia i no van tardar a desaparèixer les seves tribulacions.

Elogi de l'alegria. El mal de la tristesa

125. La millor defensa contra les mil insídies i enganys de l'enemic —afirmava el sant— és l'alegria espiritual. Deia: “Mai no s'alegra tant el diable com quan aconseguix arrabassar d'un servent de Déu la seva alegria interior. Porta sempre amb ell una reserva de polsim per infiltrar-lo per les escletxes més petites de la consciència i embrutar així el candor de l'ànima i la puresa de la vida. Però —continuava dient—, quan l'alegria espiritual inunda un cor, és en va que la serpent injecti el verí mortal. Els dimonis no poden res contra el servent de Crist quan el veuen curull de santa alegria. Inversament, l'ànim melangiós, musti i feble, fàcilment es deixa vèncer per la tristesa i dominar per falsos plaers.”

D'aquí que el sant buscava viure sempre amb joia de cor, conservant la unció de l'esperit amb l'oli de l'alegria. Evitava amb summa diligència la malenconia, el pitjor de tots els mals; tant, que a penes el sentia infiltrar-se en la seva ànima, corria prest a la pregària. I explicava: “Quan el servent de Déu es contorbat per qualsevol motiu —com passa sovint—, cal acudir immediatament a l'oració i perseverar davant el Pare sobirà fins que li restitueixi l'alegria de veure's salvat. Però, si persevera en la tristesa, creixerà en ell aquest mal babilònic i, si no se l'esbandeix amb llàgrimes, creixerà en el seu cor una ronya corrosiva.”

Un àngel el conforta tocant la cítara

126. Durant la seva parada a Rieti pel tractament dels ulls, Francesc cridà un dia un dels seus companys, que havia estat citarista abans de fer-se frare i li digué: “Germà, els fills d’aquest món no entenen res dels designis de Déu. Els instruments musicals, que en altre temps es destinaven a les lloances divines, s’han convertit ara en sensualitat dels homes per complaure els sentits. Jo voldria, germà, que en secret demanassis prestada una cítara i em toquessis una melodia inspirada, perquè donés un xic d’alleujament al germà cos que sofreix tant.” El framenor li va respondre: “Pare, em fa vergonya demanar-la i temo que la gent pensi que he cedit a la temptació de la futilitat.” “Penses bé —replicà el sant—. Deixem-ho estar, que sempre hem de renunciar a alguna cosa per mantenir intacte el bon nom.”

La nit següent, mentre el sant meditava sobre Déu, de sobte sona una cítara amb els acords d’una melodia suavíssima i fascinant. No es veu ningú, però per la direcció del so es percep com si la persona que toca i canta es mogués d’un lloc a l’altre, com si anés i tornés. Embadalit l’esperit amb Déu sentint aquella dolcíssima melodia, fou tan gran el gaudi del sant que es creia transportat a un altre món.

En fer-se clar, Francesc s’aixeca i crida el framenor i, després d’haver-li explicat amb detall tot el que havia passat, afegeix: “El Senyor, que sempre consola els afligits, mai no m’ha deixat sense conhort. Mira: donat que no he pogut oir la cítara tocada pels homes, n’he sentit una altra de molt més dolça i suau.”

CAPÍTOL XC

Cantava en francès quan transbordava d'alegria

127. De vegades feia això: quan les dolcíssimes melodies de l'esperit bullien en el seu cor, era en francès que les cantava. I era en francès també que ell, amb joia joglaresca, interpretava allò que Déu furtivament mormolava a les seves oïdes. Altres vegades —com jo he vist amb els meus propis ulls— recollia un tronc de terra, el recolzava sobre el braç esquerre i, agafant amb la dreta un altre tronc en forma d'arquet encorbat i amb un fil lligat a les puntes, movia el cos al ritme dels arqueigs sobre l'instrument improvisat, al mateix temps que cantava en francès lloes al Senyor.

Tota aquesta plètora d'alegria gairebé sempre acabava amb llàgrimes, o la joia es mudava en contemplació dolorosa de la Passió de Crist. Deixant-se anar en sospirs i gemecs prolongats, s'oblidava del que tenia entre mans i quedava absorbt en les coses del cel.

CAPÍTOL XCI

Francesc reprova un framenor que estava trist i li aconsella com s'ha de comportar

128. En certa ocasió veié un germà capbaix i trist. No suportant veure'l així, li digué: "Mai un servent de Déu no ha de mostrar-se trist o contorbat davant els altres, sinó serè i sempre afable. Els teus pecats, examina'ls a la cel·la; plora encara, però a la presència de Déu. Després, deixa la tristesa, torna amb els germans i comporta't com un d'ells." Al cap d'una estona afegí: "Els enemics de la salvació, que no em suporten per què no aconseguen pertorbar-me, es desfoguen pertorbant els meus companys."

Tenia tant d'afecte pel framenor curull d'alegria espiritual que en cert capítol general va fer escriure aquesta admonició per a exemple de tots: "Que es guardin els germans de mostrar-se esquerps o hipòcritament malhumorats en l'exterior; que procurin més aviat manifestar-se alegres en el Senyor, sempre riallers i gentils com cal."

CAPÍTOL XCII

Com cal tractar el cos per evitar que murmuri

129. En una altra avinentesa digué també el sant: "Cal pro-veir amb discreció el germà cos, no fos cas que provoqui la tempesta de la tristesa i la inquietud. Perquè no avorreixi de vetllar i poder perseverar devotament en oració, procurem no donar-li motius de queixa: Ài, que em moro de gana! Ai, que no suportó el pes de tanta oració!' Però, si després d'haver-se alimentat com cal, protestés, aleshores l'ase gandul necessita ser fuetejat; quan afluixa, li cal l'esperó."

Aquest fou l'únic ensenyament del pare en què la seva conducta no corresponia a les paraules, donat que multiplicava sobre el seu cos innocent assots i privacions sense motiu. I és que l'ardor del seu esperit havia polit de tal manera el seu cos que, si l'ànima defallia assedegada de Déu, assedegada defallia també la pròpia carn.

La falsa alegria

CAPÍTOL XCIII

Contra la hipocresia i la vanaglòria

130. Mentre ell tenia en tan gran estima l'alegria espiritual, evitava curosament l'alegria vana, convençut com estava que, si hem d'estimar arduosament tot allò que ajuda a avançar, cal evitar allò que perverteix. Escapçava tota vanaglòria en germen, no deixant créixer ni per un instant tota cosa que pogués ofendre els ulls del Senyor. De fet, moltes vegades que era elogiats i enaltits, sofría i es dolia, mostrant tot seguit un aspecte trist.

Un dia d'hivern que el sant, per abrigar el seu pobre cos, duia una sola túnica apedaçada miserablement, el guardià, que era també company seu, va comprar una pell de guineu i la hi lliurà dient:

—Pare, tu que pateixes de la melsa i de l'estómac, et prego que per caritat i en el nom del Senyor et deixis cosir aquest folre de pell per dins de la túnica, almenys en la regió de l'estómac, si no el vols usar tot.

—Si em demanes que usi el falró per dins de la túnica —va respondre el sant—, hauràs de buscar-ne un d'igual per defora, perquè vull que tothom sàpiga que porto una pell d'amagat a dins.

El guardià ho escolta, però no és de la mateixa opinió. Hi insisteix, però no aconsegueix res. Per fi, s'hi avé i mana que cusin dos retalls, perquè Francesc no vol que sembli per defora allò que no era per dins.

Quin bell exemple de coherència! Quina perfecta identitat de paraules i de vida! Sempre el mateix per dins i per fora i igualment en la condició de súbdit que de superior! Sols en el Senyor et gloriaves, pare, i cap altra glòria no cobejaves, ni amb els estranys ni entre els germans! No vull ofendre pas tots els qui usen pells; que em perdonin si he dit que sobre la pell

s'ha d'usar una altra pell, donat que d'altres, per haver perdut la túnica de la innocència, es veieren obligats a cobrir-se amb túniques de pell.

CAPÍTOL XCIV

Es confessa hipòcrita

131. Pels volts de Nadal, una vegada s'havia reunit una gran multitud a l'ermitori de Poggio Bustone per escoltar la prèdica del sant. Francesc començà amb aquestes paraules: "Vosaltres em teniu per sant i per això sou aquí devotament. Però us confesso que durant tota la quaresma he pres aliments preparats amb llard." Atribuïa moltes vegades als capricis de la gola allò que la malaltia l'obligava d'acceptar.

CAPÍTOL XCV

S'acusa de vanaglòria

132. Amb igual intransigència i bona fe revelava públicament les temptacions de vanaglòria que assaltaven el seu esperit. Un dia, travessant la ciutat d'Assís, se li va acostar una velleta demanant caritat. Com que no tenia res més que el manteu, al moment l'hi donà generosament. Infiltrant-se-li en l'ànim certa vana complaença, davant de tots confessà que s'havia deixat portar per l'estulta fatuïtat.

CAPÍTOL XCVI

Replica als seus admiradors

133. Procurava guardar en el secret del cor els dons del Senyor, no volent que, per exposar-los a l'admiració pública, servissin de ruïna per l'ànima. I com que, efectivament, eren molts els qui el lloaven sovint, els responia amb paraules com aquestes: "No volgheu lloar-me com aquell que està segur. Encara puc tenir fills i filles. No s'ha d'exaltar ningú quan encara té incert el final. Si algú ha rebut res de prestat, el qui li ho ha atorgat li ho pot prendre, però llavors no li quedarà res més que l'ànima i el cos, coses que també posseeix l'infidel." Això contestava als qui el lloaven. I ell mateix es deia: "Francesc, si l'Altíssim hagués concedit tan grans dons a un lladre, ben segur que hauria estat més agraït que tu."

CAPÍTOL XCVII

Dites contra els qui es lloen ells mateixos

134. Deia moltes vegades als seus germans: "Ningú no ha de gloriar-se injustament d'allò que també pot fer un pecador." I ho explicava: "El pecador pot jejunar, pregar, plorar i mortificar el propi cos. D'una cosa no és capaç: de romandre fidel al seu Senyor. Per tant, d'això podem gloriar-nos: de retornar a Déu la seva glòria i, com a servents devots, atribuir-li tot el que ens ha donat."

També comentava: "La carn és el pitjor enemic de l'home: és incapaç de reflexionar per doldre's del passat; no sap preveure per témer; l'únic afany és gaudir abusivament del temps present. I el que és pitjor encara: la carn pretén usurpar el que no és seu; el que és concedit només a l'ànima, ho transfe-

reix tot a la glòria del cos. La carn reclama glòries i honors mundans en comptes de virtuts, dejunis i pregàries. No confeireix res a l'ànima i busca sempre el profit i la paga per les llàgrimes.”

Francesc ocultava els seus estigmes

CAPÍTOL XCVIII

Resposta als qui preguntaven pels seus estigmes; interès per encobrir-los

135. No és possible passar per alt l'afany amb què Francesc ocultà les glorioses marques del Crucificat, dignes de ser venerades pels esperits celestials.

Des del començament, quan l'amor abrusat de Crist havia transformat en pròpia imatge l'amant, fou tan gran la cautela del sant a callar i amagar el tresor, que ni els seus més íntims tingueren coneixement d'ell durant molt de temps. Amb tot, la divina Providència no volgué que restessin amagats per sempre els estigmes del servent de Déu als ulls de qui més l'estimaven. Un dels seus companys, que li veié una vegada les ferides dels peus, li digué: “¿Què és això, bon germà?” I fou aquesta la seva resposta: “Cuida't de la teva vida!”

136. Una altra vegada, el mateix frare va demanar al sant la túnica per a rentar-la-hi. Veient-la tacada de sang, li preguntà: “¿Què és aquesta sang de la teva túnica?” Francesc, posant el dit en un dels seus ulls respongué: “Pregunta'm què és això si no saps què és un ull.”

D'aquí que rarament es rentava les mans del tot: es mullava només els dits amb l'aigua per no descobrir a ningú el secret. I molt més inhabitual era rentar-se els peus, encara que ho feia d'amagat. Si li demanaven la mà per besar, en descobria la meitat, és a dir, estenia els dits indispensables per ser be-

sats, o en comptes d'allargar la mà, allargava la màniga de l'hàbit. Per no ensenyar els peus, calçava mitjons de llana i lligava primer una pell sobre les ferides per tal de suavitzar l'aspror de la llana. Malgrat que no podia encobrir sempre els estigmes de les mans i dels peus a la mirada dels seus companys, li desagrada que algú els observés. D'aquí que, quan el sant es veia en la necessitat de descobrir mans i peus, els companys giraven prudentment els ulls.

CAPÍTOL XCIX

Estratagema de què es va valer un frare per veure els estigmes

137. Mentre el sant residia a Siena, arribà un framenor de Brescia. Frisava per veure els estigmes del pare i demanà amb insistència a fra Pacífic de trobar alguna oportunitat. Aquest li proposà això:

—Mira: quan estem per anar-nos-en, jo li demanaré les mans per besar-les i, quan me les doni, jo et faré un senyal i tu els veuràs.

Preparats ja per sortir, tots dos anaren on era el sant. Fra Pacífic, agenollat, diu a sant Francesc:

—Et prego, mare amantíssima¹, que ens beneixis i ens deixis besar la mà.

Estesa la mà, encara que contra la seva voluntat, fra Pacífic la besà i féu senyal al company perquè pogués observar-la. Demanà tot seguit l'altra mà, la besà i la mostrà també al company.

Estant per sortir tots dos, el pare sospita que ha caigut en una pietosa trampa, com ho fou en realitat. Tenint per irreverent la devota curiositat, crida tot seguit fra Pacífic i el renya:

1. Usa el terme "mare" en distints moments per expressar l'amor familiar que havia de mostrar-se entre els frares.

—Germà, que el Senyor et perdoni, perquè de vegades em fas sofrir.

Pacífic cau de genolls i pregunta humilment:

—¿Quina pena t'he ocasionat, mare estimadíssima?

Com que Francesc no respon, l'incident es clou en el silenci.

CAPÍTOL C

Un germà li veu la ferida del costat

138. Encara que alguns veieren les ferides de les mans i dels peus —donat que aquests membres queden al descobert—, ningú no tingué la sort de veure la del costat, mentre visqué el sant, tret d'un sol germà i una sola vegada. Sempre que demanava que li rentessin la túnica, Francesc tapava la ferida del costat amb el braç dret. Altres vegades ho feia amb la mà esquerra que posava damunt el costat obert, tapant l'estigma meravellós. Però un dia, mentre un dels seus companys li treia la túnica, li lliscà la mà sobre la ferida, produïnt-li un gran dolor.

Un altre framenor¹, que volia saber el que estava ocult als altres, digué un dia al sant: "Pare, ¿vols que et renti la túnica?" Ell va respondre: "El Senyor t'ho recompensi, germà, perquè de veritat que ho necessito." I quan el sant es desvestia, aquell framenor observà atentament i va veure la nafra impresa al costat. Només aquest la veié en vida del sant i ningú més fins després de la seva mort.

1. El primer era fra Rufí i aquest, fra Elies. El text distingeix entre Elies, que veié la ferida, i Rufí, que la va tocar.

CAPÍTOL CI

Com s'han d'amagar les virtuts

139. Així renunciava aquest home a tota glòria que no es referís a Crist, fulminava un repudi radical a tot enaltiment humà. Prou sabia que el preu de la fama era en perjudici del tresor i el secret de la consciència, i que és més perillós abusar de les virtuts que no pas posseir-les. Igualment, sabia que és millor conservar els dons adquirits que no pas haver-ne de nous.

Malauradament per nosaltres, ens empenyen moltes coses a la vanitat més que no pas a la caritat i ens mou més l'aplaudiment del món que l'amor de Crist. No distingim les nostres tendències, no examinem de quin esperit som i, essent la vanitat l'únic mòbil de les nostres accions, no acreditem que és la caritat el que ens impulsa. Més encara: si hem fet un bé alguna vegada, per modest que sigui, no som capaços de suportar-ne el pes; durant la vida l'anem descarregant i així el perdem durant el viatge a l'últim port. Suportem amb paciència no ser bons, però ens és intolerable no semblar-ho o no ser tinguts per tals. D'aquesta manera, vivim totalment dependents dels honors dels homes. En definitiva: no som res més que homes.

La humilitat

CAPÍTOL CII

Humilitat de sant Francesc en les seves actituds. Com es jutja-va ell mateix. Contra l'amor propi

140. La humilitat és la garantia i l'ornament de totes les virtuts. L'edifici espiritual que no la té per fonament, quan sembla que s'enlaira, acaba per esfondrar-se.

Perquè no faltés res al servent de Déu, tan ric de gràcies, sobreabundava la humilitat d'una manera molt singular. Al seu entendre, no passava de ser un pecador, quan veritablement era model de tota perfecció. Ell mateix s'edificava amb esforç sobre la roca de la humilitat, conforme havia après de Crist. Posava el seu esguard en les mancances, convençut que aquestes eren molt més nombroses que els seus mèrits. Una cosa ambicionava: ser millor, progressar, adquirir noves virtuts, no satisfet mai per les ja adquirides.

Fou humil en el seu posat, més humil en els sentiments, humilíssim en la pròpia estima. Ni res ni ningú distingia en aquest "príncep de Déu" que fos superior; la gemma preciosa de la humilitat el feia gran als ulls de Déu i el més petit entre els menors. Aquesta era la seva virtut, aquest el seu títol, aquesta la insígnia de ministre general. Ignorava les paraules d'altive-sa, els gestos sumptuosos, l'ostentació en les seves obres.

Coneixia per revelació divina la comprensió de moltes coses i sotmetia de bon grat el seu judici al dels altres. Tenia per més segur el consell dels companys i l'opinió dels altres millor que la pròpia. Solia dir: "No ho deixa tot pel Senyor aquell que es reserva a l'alforja la pròpia manera de pensar." Preferia, en fi, el retret a la lloança, perquè el retret obliga a l'esmena, mentre que la lloa empeny a caure.

CAPÍTOL CIII

Humilitat davant el bisbe de Terni i un pagès

141. Predicant un dia al poble de Terni, davant el bisbe de la ciutat¹, un cop acabat el sermó, prengué la paraula el bisbe

1. A diferència dels heretges del seu temps, Francesc predicava sempre amb el permís dels bisbes i mai contra ells.

davant de tothom i digué: “En aquests darrers temps, Déu ha il·lustrat la seva Església escollint aquest home pobrissó, menyspreable, simple i sense lletres. Això ens obliga a lloar sempre el Senyor, sabent que no ha fet tal cosa a cap altra nació.” El sant restà admirat i agraït d’aquestes paraules: el bisbe acabava de declarar amb termes clars que ell era un home menyspreable. A penes entraren a l’església, Francesc es llança als peus del prelat dient: “Veritablement és gran l’honor que m’heu fet, perquè, mentre d’altres em treuen el que em pertany, vós heu deixat intacte el que és meu. Vull dir que, com a home de discerniment, heu sabut distingir el que és valuós del que és vil i heu donat la lloança a Déu i a mi el menyspreu.”

142. L’home de Déu es mostrà igualment humil amb els grans que amb els iguals i amb els de condició inferior, i més prest i disposat a ser amonestat i corregit que a amonestar i corregir.

Un dia que anava pujat en un burret (la debilitat i les sofrances no li permetien anar a peu), tot travessant el camp d’un pagès que llaurava la terra, aquest anà corrent al seu encontre i li preguntà amb viu interès si per ventura era el germà Francesc. I com que el servent de Déu respongué humilment que era ell mateix, li digué el camperol: “Doncs procura ser bo com diu tothom que ho ets, ja que molts tenen posada la confiança en tu. Vés amb compte, doncs, i no ens desil·lusionis.”

Francesc, en sentir aquestes paraules, baixa de l’ase i, posat davant el pagès, li besa humilment els peus i li agraeix d’haver-lo avisat. Tot i que era admirat per la fama i molts el tenien per sant, ell es considerava vil als ulls de Déu i dels homes. No se subestimava per la fama i la santedat que realment el distingien, com tampoc pels nombrosos i sants germans i fills que li havien estat donats com a primícia i goig de la recompensa pels seus mèrits.

CAPÍTOL CIV

Renúncia durant un capítol al govern de l'orde; oració que hi fa

143. Per conservar la virtut de la santa humilitat, pocs anys abans de la seva conversió, renuncià en aquests termes al govern de l'orde, en presència de tots els frares reunits en capítol: “Des d'ara estic mort per vosaltres. Us presento fra Pere Cattani¹, a qui tots obeïrem: vosaltres i jo.” I inclinant-se tot seguit davant d'ell, va prometre-li obediència i reverència. Vist això, els frares ploraven, sentint-se d'alguna manera orfes d'un tal pare. Entretant, el benaurat Francesc s'aixecà i, juntes les mans al cel, digué: “Senyor, us recomano la família que m'ha-vieu confiat fins ara. Ja que no puc cuidar-la per causa de les malalties que vós, dolcíssim Senyor, prou coneixeu, la confio a mans dels ministres.

A vós, Senyor, donaran compte el dia del judici si, per negligència, pel mal exemple o per una excessiva severitat, algun germà es perd.”

Des d'aquest moment fou súbdit fins a la mort, comportant-se amb més humilitat que tots els altres frares.

CAPÍTOL CV

Renúncia a tenir acompanyants particulars

144. En una ocasió es posà a disposició del seu vicari i dels germans que l'acompanyaven habitualment. “No vull tenir pri-

1. Deixeble de primera hora del sant, havia estat canonge de la catedral d'Assís. Acompanyà Francesc a l'Orient i li mostrava gran respecte. Els seus estudis de dret a la Universitat de Bolonya li valgueren la confiança de l'ala “erudita” de l'orde. El 1220 Francesc renuncià al govern de l'orde i Pere fou elegit vicari general fins a la seva mort el 10 de març del 1221.

vilegis especials que em distingeixin dels companys. En el futur, que em guiïn d'un lloc a l'altre aquells germans conforme el Senyor els inspire." I afegí: "Fa temps vaig veure un cec que era guiat per un gosset." Aquesta era, en efecte, la glòria de Francesc: refusar tota aparença de singularitat i ostentació perquè habités en ell la força de Crist.

CAPÍTOL CVI

Dites de Francesc contra els qui aspiraven a càrrecs. Retrat del veritable framenor

145. Veient que alguns aspiraven als càrrecs de l'orde, quan aquesta ambició per ella sola i per altres motius els feia indignes, refusava considerar-los framenors, donat que havien perdut la vocació a la qual havien estat cridats i no mereixien la glòria que els confereix. Llançava freqüents diatribes contra alguns, ben dignes de compassió, que no suportaven ser remoguts dels seus oficis, quan el que buscaven era l'honor i no la càrrega.

Una vegada digué a un company: "No em semblaria ser framenor si no estigués disposat al que et vull dir: Suposem, per exemple, que, tenint el govern dels frares, vaig a capítol, faig un sermó, amonesto els germans i, en acabat, els frares s'aixequen i respotegen contra mi: No ens convé un home il·letrat i mesquí; per tant, no et volem de superior, perquè no saps parlar, ets un simple i un ignorant'. Després, sóc llançat fora al carrer, avergonyit i humiliat per tots. T'asseguro que si no escolto aquestes paraules amb el mateix ànim de santedat, conservant la serenor i la joia interior, no seria pas un veritable framenor."

I encara afegia: "El càrrec de superior és ocasió de perill o de caure en una timba. La humilitat del súbdit, pel contrari, és una font de mèrits. ¿Per què, doncs, ens afeccionem més al risc que al profit, si estem per enriquir-nos en aquesta vida que ens ha estat donada?"

CAPÍTOL CVII

Que els frares se sotmetin als clergues

146. Volia que els seus fills visquessin en pau amb tots els homes i que apareguessin com infants davant de tothom. Però era en relació amb els clergues que, de paraula o amb l'exemple, inculcava més als seus de ser humils.

“Nosaltres —repetia— hem estat enviats per ajudar els clergues a salvar les ànimes, suplint allò que en ells és deficient. Cadascú rebrà la recompensa no en conformitat amb l'autoritat, sinó pel seu treball. Sapiguen, germans, que el bé de les ànimes és molt grat a Déu i això s'aconsegueix més amb la col·laboració en pau amb el clergat que no pas amb la discòrdia. Si ells dificulten que el poble se salvi, és a Déu que està reservat el dret de castigar, que a cada u els donarà al temps oportú. Siguen, doncs, sotmesos als prelats i així evitareu per la vostra part tota mena de gelosia o menyspreu. Siguen portadors de pau: us guanyareu per al Senyor els pobles i els clergues. I serà això més agradable a Déu que atreure i guanyar el poble amb escàndol dels capellans.”

I conclouïa: “Dissimuleu les seves caigudes, supliu les seves moltes faltes i quan hàgiu fet això, siguen més humils.”

CAPÍTOL CVIII

Demostració de respecte al bisbe d'Imola

147. Passant un dia Francesc per Imola, ciutat de la Romanya, anà al bisbe de la diòcesi per demanar-li permís per predicar.

—Germà —va respondre el bisbe—, per això em basto sol!

Sant Francesc abaixà el cap i sortí humilment. Al cap d'una estona tornà a entrar.

—Què vols germà? —preguntà el bisbe—. ¿Quina llicència vols ara?

—Senyor —li diu Francesc—, si un pare expulsa un fill per una porta, necessàriament cal que entri per una altra.

Vençut per tanta humilitat, el bisbe l'abraça somrient i exclama:

—D'ara endavant, tu i els teus germans esteu plenament autoritzats a predicar a la meva diòcesi, ja que així ho mereix la teva santa humilitat.

CAPÍTOL CIX

Encontre amb sant Domènec. Humilitat i caritat recíproques

148. Sant Domènec i sant Francesc, dues llumeneres del món, es trobaren un dia a Roma¹, a casa del bisbe d'Ostia, qui més tard seria papa.

Sentint-los parlar entre ells amb tanta dolçor, digué per fi el bisbe:

—En l'Església primitiva, els pastors eren pobres, inflamats de caritat i no de cobdícia. ¿Per què no escollir per a bisbes i prelats aquells frares vostres que es distingeixin per la doctrina i el bon exemple?

Sorgeix al moment entre els dos sants qui donaria resposta, no per prendre l'un a l'altre la paraula, sinó per cedir-la mútuament, essent que cada u assenyalaria com a superior l'altre i que, per tant, havia de tenir la paraula. Finalment fou vençuda la humilitat de Francesc, que preferí callar i, vençut també Domènec, perquè obeí que fos primer a parlar. Digué, doncs, Domènec al bisbe:

1. Sembla que fou alguns mesos abans de la mort de sant Domènec (el 6 d'agost del 1221).

—Senyor, el lloc que ocupen els meus frares ja és prou enlairat i, si depèn de mi, no permetré que assumeixin cap altra dignitat.

Després d'aquestes breus paraules, Francesc s'inclinà davant el bisbe i digué:

—Els meus germans es diuen menors precisament perquè no aspiren a ser majors. La seva vocació els ensenya a ser petits, seguint les passes de la humilitat de Crist, per a ser enalitats per damunt d'altres en l'assemblea dels sants. Si voleu que donin fruits a l'Església —continuà dient—, manteniu-los i conserveu-los dins la seva vocació, fent pressió a rebaixar-se els que volen enlairar-se. Per això mateix, pare, us prego que mai no els atorgueu prelatures, no fos que, promoguts a dignitats, es mostressin insolents amb els altres.

Aquestes foren les respostes dels dos sants.

149. I vosaltres, fills dels sants, ¿què dieu? La gelosia i els recels provoquen que sou fills degenerats; l'ambició de dignitats mostra la vostra borderia. Us mossegueu i devoreu mútuament. Totes les vostres rivalitats provenen gairebé sempre d'un conflicte d'interessos. Heu de lluitar contra el poder de les tenebres, combatre aferrissadament contra els escamots dels dimonis i, al final, sóu vosaltres qui us degolleu. Els vostres pares, col·locats a banda i banda del "propiciatori"¹, es guardaven afecte, curulls de saviesa; els fills, però, plens d'enveja, no suporten veure's els uns als altres. ¿Què farà el cos si està dividit el cor? Prediqueu pel món sencer la caritat, però podríeu obtenir molts més fruits amb els llaços de l'amor que haurien d'unir estretament els ministres de la paraula de Déu. Tot allò que diem i ensenyem s'ha de tornar summament sospitós en el moment que hi ha signes evidents d'un ferment de malevolència entre vosaltres.

Sé prou que hi ha innocents d'un costat i de l'altre i que els bons no en són responsables, però hi ha mals esperits i

1. El propiciatori era una planxa d'or que cobria l'Arca de l'Aliança, rematada amb dos querubins, també d'or, col·locats als extrems i mirant-se (cf. Ex 25,17-22).

entenc que seria just expulsar-los, perquè els sants no en resultin contaminats.

¿Què direm, en fi, d'aquells que mostren alta saviesa? Els pares assoliren el Regne pels camins de la humilitat i no de la supèrbia. Aquests fills, en canvi, en l'envitricoll de l'ambició no busquen el camí de la ciutat on es percep el ver estatge. Què se'n pot esperar? Doncs, que si no seguim el camí dels pares, tampoc no participarem de la seva glòria.

Que no sigui així, Senyor! Feu-nos deixebles humils de tan humils mestres; feu-nos fraterns i benèvols, consanguinis per l'esperit; i que puguem veure els fills dels vostres fills com a penyora de pau a Israel.

CAPÍTOL CX

Els dos sants es recomanaren l'un a l'altre

150. Fetes les respostes dels dos servents de Déu —com hem referit—, el senyor bisbe d'Ostia restà molt edificat i en donà immensament gràcies a Déu. Abans d'acomiar-se, el benaurat Domènec demanà a sant Francesc que es dignés d'obsequiar-lo amb una corda que se cenyia. Francesc s'hi resistia, demostrant la seva humilitat en el regal, comparable amb la caritat mostrada per Domènec en suplicar. Amb tot, pogué més la santa perseverança del qui havia demanat, acabant aquest per cenyir-se la corda del benaurat pare amb fervent devoció. En acabat, els dos s'acomiadaren donant-se les mans i recomanant-se afectuosament l'un a l'altre. I el sant digué al sant: “Germà Francesc, desitjaria que el teu orde i el meu fossin un de sol i que visquessin en el si de l'Església la mateixa forma de vida.”

Per últim, un cop separats, sant Domènec digué als presents, que eren molts: “De veritat us dic que tots els religiosos haurien de seguir aquest home, tan gran i perfecte en la seva san-tedat.”

L'obediència

CAPÍTOL CXI

Per practicar l'obediència, volgué sempre un guardià

151. Com el murri mercader que desitja guanyar de moltes maneres i convertir tot el temps present en mèrit, Francesc volgué sotmetre's a les regnes de l'obediència, acceptant l'autoritat dels altres. De fet, no només renuncià a l'ofici de general, sinó que, per una obediència més perfecta, volgué tenir un guardià personal al qual considerava el seu prelat. Així doncs, digué a fra Pere Cattani, a qui temps enrere havia promès obediència: "Et prego per amor a Déu que confiiis a un dels meus companys que ocupi per mi el teu lloc, de manera que l'obeeixi devotament com a tu. Conec el fruit de l'obediència i sé que no passa un instant de temps sense fruit aquell qui sotmet el propi coll al jou d'un altre."

La seva comanda fou atesa i en tot lloc, i fins a la mort, obeí sempre amb reverència el seu guardià.

Un dia digué als seus companys: "Entre altres dons que la bondat divina s'ha dignat d'atorgar-me, us comunico aquest: que obeiria igualment un novici d'una hora, si em fos donat de guardià, que el germà més antic i discret." I hi afegí: "El súbdit ha de considerar en el superior no l'home, sinó Aquell per amor del qual s'ha sotmès. Com més insignificant és qui mana, més agradable és la humilitat de qui obeeix."

CAPÍTOL CXII

Descripció del veritable obedient. Les tres classes d'obediència

152. En una altra ocasió, estant Francesc assegut enmig dels seus companys, digué tot sospirant: "A penes hi ha en tot el

món un religiós que obeeixi perfectament el seu superior." Estranyats els companys, li preguntaren: "Digue'ns, pare, ¿quina és la perfecta i summa obediència?"

Comparant l'autèntic obedient a un cadàver, va respondre: "Agafa un cadàver i posa'l allà on vulguis: veuràs que no es resisteix a ser remogut; que no es queixa del lloc on el posen, no protesta ni s'enfada. Si el col·loquen sobre una càtedra, no mira amunt, sinó cap avall; si el vesteixen de porpra, és doble la seva pal·lidesa. Aquest és l'obedient veritable: que no judica perquè se'l canviï, no s'ocupa del lloc on el col·loquen, ni insisteix perquè el traslladin. Si li confien un càrrec, manté la humilitat habitual i, com més l'honoren, menys digne se'n considera."

Un dia, parlant del mateix tema, digué que la llicència que s'atorga perquè ha estat demanada per l'interessat no és pròpiament llicència, mentre que la que es dona sense ser demanada és obediència autèntica i santa. Ambdues són bones, deia ell, però la segona confereix més seguretat. Amb tot, la més perfecta de totes és aquella en què no intervé la carn ni la sang; és l'obediència en què, per inspiració divina, hom se'n va entre infidels, sigui per aconseguir la salvació del proïsme, sigui pel desig del martiri. Demanar aquesta obediència era per ell un acte molt grat a Déu.

CAPÍTOL CXIII

Sense una raó greu, no s'ha de manar en nom de l'obediència

153. Al seu entendre, rarament s'ha de manar en nom de l'obediència i no tirar mai de primer la sageta, que ha de ser l'última arma. "No córrer a posar la mà a l'espasa", deia. Però, per altra banda, pel qui no corria a obeir el precepte d'obediència, opinava que ni tem Déu ni respecta els homes. Res de més cert, perquè de fet l'autoritat en mans d'un superior

temerari, ¿no és una espasa en mans d'un boig? D'altra banda, però, ¿hi ha una situació més desesperada que la del religiós que menysprea l'obediència?

CAPÍTOL CXIV

Llença al foc la caputxa d'un frare que havia vingut per devoció, però sense permís

154. A un germà que havia arribat tot sol sense llicència, el sant manà que li traguessin la caputxa i la llancessin al foc. En veure el rostre un xic irritat del pare, ningú no s'atrevia a salvar la caputxa de les flames; després, Francesc manà que la retiressin i se salvà intacta.

Tot i que els mèrits del sant fossin prou per un tal prodigi, potser també hi contribuïren els mèrits del framenor, car havia vingut pel desig de veure el pare santíssim. En tot cas, li mancava la discreció, guia única de totes les virtuts.

Del bon i mal exemple

CAPÍTOL CXV

El bon exemple d'un framenor. Com es reconciliaven els primers germans

155. Afirmava que els framenors havien estat enviats pel Senyor en aquests últims temps perquè els seus exemples oferissin llum als qui estaven embolcallats en les tenebres del pecat. Acostumava a dir que se sentia penetrat de suavíssim perfum i ungit d'un bàlsam preciós quan sentia parlar de les obres

virtuoses dels sants germans escampats per tot el món.

S'esdevingué un dia que un germà, de nom Bàrbar, havia ofès un altre germà amb una paraula injuriosa en presència d'un noble baró de l'illa de Xipre. Adonant-se que el germà estava trist per causa de l'aspror de les seves paraules i ardorós en un desig d'enuig contra ell mateix, agafà fems d'ase i, posant-se'ls a la boca, es digué: "Que mastegui fems la boca que ha llançat verí de ràbia contra el meu germà." El cavaller, sorprès d'això, se n'anà meravellat i edificat i, des de llavors, es posà generosament a la disposició dels frares amb tots els seus béns.

Hi havia entre els germans aquest costum inviolable: si algú d'entre ells deia una paraula que podia ser motiu de pertorbació contra un company, immediatament es prostrava a terra i besava afectuosament els peus de l'ofès, encara que aquest s'hi resistís.

El sant s'omplia de joia quan actituds d'aquestes arribaven al seu coneixement, perquè veia que els seus fills donaven exemples de santedat, i farcia amb les benediccions més escollides els qui de paraula i amb l'exemple esperonaven els pecadors a l'amor de Crist. Transbordat de zel per la salvació de les ànimes, volia veure els seus fills posseïts del mateix esperit.

CAPÍTOL CXVI

Maledicció del sant contra els qui donaven mal exemple i fins a quin punt no suportava la seva conducta

156. Terrible era la maledicció que reservava als qui violaven la santedat de l'orde amb obres iniquies i mals exemples.

Li relataren un dia que el bisbe de Fondi havia renyat dos frares que s'havien presentat amb una barba de mida desmesurada amb el pretext d'un més gran menyspreu d'ells mateixos:

“Vigileu —digué el prelat— de no deslluir la bellesa de l’orde amb la pretensió d’aquestes novetats.”

Al moment el sant s’aixecà i, unint les mans cap al cel, amb llàgrimes als ulls, deixà escapar aquestes paraules de súplica, o, més ben dit, de maledicció: “Senyor Jesucrist, vós escollíreu els apòstols en nombre de dotze, tots fidels llevat d’un d’ells, per predicar l’Evangeli animats per un mateix esperit. Vós, oh Senyor, recordant l’antiga misericòrdia, fundàreu en aquests últims temps l’orde dels framenors per tal de reanimar la fe i dur el misteri del vostre Evangeli. ¿Qui satisfarà per ells a la vostra presència, si en el ministeri pel qual foren enviats no donen exemples que il·luminin els homes, sinó que són espectacle d’obres tenebroses? De vós, oh Senyor santíssim, i de tota la cort celestial i de mi, pobrissó, siguin malleïts els qui, pel seu mal exemple, confonen i destrueixen allò que per als sants germans d’aquest orde edificueu i no pareu d’edificar.”

On són els qui es glorien de ser rebuts per la seva benedicció i de gaudir dels favors de la seva amistat? Infeliços d’ells si —Déu no ho permeti!— no es penedeixen dels escàndols que donen i posen en perill el proïsmes amb les seves obres tenebroses! Almenys, que temin l’eterna condemna!¹

157. Francesc solia dir: “Els millors germans es cobreixen de vergonya per les accions dels frares malèvols i, encara que personalment ells no han pecat, seran jutjats pel mal exemple dels malvats. Per això, em traspassen com una espasa cruel i me la remouen continuament en les entranyes.” Era sobretot per aquest motiu que ell s’aïllava de la companyia dels frares; no volia que es revifés el dolor del seu cor per haver escoltat coses dolentes d’aquest o d’aquell altre germà.

Acostumava a dir també: “Vindrà un temps en què, per causa dels mals exemples, aquest orde tan estimat de Déu, serà

1. Tant aquí com més endavant (en el n° 216), es fa referència a fra Elies, encara excomulgat quan escrivia Celano, malgrat que els seus defensors considerin interpolats aquests dos passatges.

tingut en mala reputació i els germans sentiran vergonya de sortir en públic. Però els qui aleshores entraran a l'orde seran guiats únicament per la gràcia de l'Esperit Sant, no els contaminarà la carn ni la sang i seran veritablement beneïts de Déu. No realitzaran, és cert, accions de gran mèrit, perquè l'ambient de caritat que estimula el fervor dels sants s'haurà refredat en molts; hauran de sofrir terribles temptacions, però, preparats a les proves, seran millors que els seus predecessors. Mes, ai d'aquells que, satisfets amb l'aparença de vida religiosa, es lliuraran a l'oci i no resistiran fermes les temptacions que Déu permet, per tal de provar els elegits! Només els qui hauran superat les tribulacions ocasionades per la malícia dels impius, rebran la corona de la vida."

CAPÍTOL CXVII

Déu li revela l'estat de l'orde i li promet que mai no morirà

158. El sant trobava gran consol en les visites del Senyor, en les quals se li assegurava que perseverarien indefectiblement fermes els fonaments de l'orde. Se li prometia que el nombre de reprovats seria substituït pel d'elegits.

Anguniós una vegada pels mals exemples, es retirà en oració i va rebre aquest retret del Senyor: "¿Per què et pertorbes, homenet? Per ventura t'he constituït pastor del meu orde, de manera que no saps que jo en sóc el principal amo i protector? Per això et vaig escollir, home simple, perquè aquells que desitgen seguir les obres que en tu vull realitzar siguin imitades per ells i per tots els altres. Jo sóc el qui us he cridat i a mi em pertoca defensar-vos i pasturar-vos. Jo suscitaré nous religiosos per reparar la caiguda dels altres, fins al punt que si no n'hi ha, els faré néixer. No t'angoixis, doncs; atén la teva salvació, que si l'orde vingués un dia a reduir-se a només tres germans, restaria indestructible sota la meva protecció."

Des d'aquell dia solia dir que la virtut d'un sol framenor sant podia més que una multitud d'imperfectes, com un sol raig de llum espargeix les tenebres més espesses.

Contra l'oci i els ociosos

CAPÍTOL CXVIII

Sabia, per inspiració divina, quan era servent de Déu i quan no

159. Des que Francesc, abdicant les coses caduques, començà a unir-se íntimament al Senyor, no perdia la més petita porció de temps. De fet, després d'haver acumulat mèrits abundants en els tresors de Déu, mantenia sempre el fervor i la disposició d'ànim d'un principiant, lliurat constantment a les coses de l'esperit. Tenia per greu ofensa deixar passar algun moment sense consagrar-se a una bona obra, perquè no avançar és recular.

Una vegada, a Siena, mentre descansava a la cel·la, cridà de nit els companys que dormien i els digué: "He pregat, germans, el Senyor perquè es digni fer-me saber quan el serveixo veritablement i quan no, perquè de veritat que no voldria ser altra cosa que un servidor seu. I el Senyor, en la seva immensa benvolença, s'ha dignat respondre'm ara mateix: 'Ets el meu veritable servidor quan penses, dius i fas santament.' Per aquest motiu us he cridat: vull avergonyir-me'n davant vostre, si alguna vegada deixo de fer aquestes tres coses."

CAPÍTOL CXIX

Penitència imposada als xerraires, a la Porciúncula

160. En una altra avinentesa, adonant-se que a Santa Maria de la Porciúncula tot el fruit de la pregària es perdia immediatament en converses ocioses, va prescriure aquest remei contra els xerraires: “Qualsevol germà que profereix una paraula ociosa o inútil serà obligat a dir immediatament la culpa i a resar un parenostre per la seva ànima. Si abans ha estat advertit per algun germà, l’aplicarà per aquell que l’ha avisat.”

CAPÍTOL CXX

Laboriositat del sant i disgust pels ociosos

161. Acostumava a dir que els ganduls que no es familiaritzen amb cap mena de treball seran vomitats de la boca del Senyor. Cap ociós no podia comparèixer a la seva presència que no fos blasmat asprament. En realitat, model ell de tota perfecció, treballava amb les seves mans i s’ocupava amb afany de no perdre cap engruna del do preciós que és el temps. Deia un dia: “Vull que tots els meus frares treballin i estiguin ocupats en algun ofici, i els que no saben cap ofici, que n’aprenquin algun.” I n’explicava el motiu: “És per ser menys feixucs als altres i perquè el cor i la llengua no divaguin en coses il·lícites.”

Francesc no deixava el guany o gratificació per la feina a disposició del qui treballava, sinó del guardià o de la comunitat.

Queixa del sant davant els ganduls i els golafres

162. Que em sigui permès, oh pare sant, d'elevat ara al cel la meua queixa referent als que es diuen teus. Molts que prefereixen vagar i no treballar, als quals resulta ociosa la pràctica de la virtut, palesen no ser fills de Francesc, sinó de Lucifer. Entre nosaltres n'hi ha més de ganduls que de treballadors, quan, havent nascut per al treball, haurien de considerar la vida com una milícia. No agradant-los la feina, tampoc no progressen en la contemplació. Després d'haver escandalitzat amb les seves singularitats, treballen més amb la boca que no pas amb les mans; detesten a qui els demana caritat a la porta i no aguanten que ningú els toqui, ni amb la punta d'un dit.

Però encara em colpeix més el desvergonyiment d'aquells que, com deia sant Francesc, a casa seva no podien viure sense fatiga i treball, i ara mengem de la suor dels pobres.

¿Prudents, ells? Sense fer res, sempre sembla que estan ocupats. Coneixen a meravella l'horari dels àpats i si la gana els estreny abans de temps, acusen al sol d'haver-se adormit.

¿Puc acreditar, pare bondadós, que aquests homes abominables són dignes de la teua glòria? Ni del teu hàbit! Tu sempre ens has ensenyat a cercar les riqueses dels mèrits durant el temps fugisser i ombriu per no haver de captar en la vida futura. Però ells —que han d'acabar a l'exili— no gaudeixen ni de la pàtria terrenal. Domina aquest mal en els súbdits, perquè els superiors fingeixen no veure'ls, com si fos possible tolerar el vici i no incórrer en el càstig.

Els ministres de la paraula de Déu

CAPÍTOL CXXII

Com cal que sigui el predicador

163. Francesc volia que els ministres de la divina paraula s'ocupessin dels estudis sagrats i no en fossin impeditos per altres obligacions. Acostumava a dir que han estat escollits per un gran rei, a fi de transmetre als pobles les ordres rebudes de la seva boca. Observava: "El predicador ha de pouar primer en la pregària, feta en secret, allò que després cal expressar en paraules sagrades. Cal que s'enfervoreixi primer interiorment, per tal de no proferir paraules fredes o mortes." Assegurava que l'ofici del predicador és digne de tota veneració, així com aquells que l'exerceixen. "Ells són —deia— la vida del Cos Místic que és l'Església; són els adversaris del dimoni i la llum del món."

Dignes de més gran honra i estima reputava els doctors en sagrada teologia. En certa ocasió va manar escriure com a norma general: "Hem d'honorar i reverenciar tots els teòlegs i els qui administren les paraules divines, com aquells que ens comuniquen esperit i vida." Escrivint un dia al benaurat Antoni de Pàdua, féu començar la missiva amb aquestes paraules: "Al germà Antoni, el meu bisbe."

CAPÍTOL CXXIII

Contra els qui cobegen la vanaglòria. Explicació d'un text profètic

164. Deia que hauríem de compadir aquells pregoners que moltes vegades venen el seu ministeri per un sou de vanaglò-

ria. I sovint, per guarir el seu tumor en forma de contraverí, usava aquest remei: “¿Per què us glorieu de la conversió dels homes, si ells foren convertits per les oracions dels meus germans simples?”

I sovint també comentava aquell text que diu *la dona estèril tingué molts fills* (1Sa 2,5), en aquest sentit: “L'estèril és el meu germà pobrissó, que no té per missió donar fills a l'Església, però el dia del judici es veurà que fou mare de molts, perquè el Jutge inscriurà en la seva glòria tots els convertits a Crist per les oracions particulars. I compareixerà estèril el qui ara té molts fills, donat que el predicador que es gloria ara d'haver-ne donat molts a llum pels seus mèrits, verificarà que en ells no hi ha res d'ell.” A tots els qui busquen fer-se valer com a retòrics i no com a predicadors, que parlen amb elegància més que amb amor, amb prou feines els preuava. I deia d'ells que distribueixen malament el temps, perquè es dediquen del tot a la predicació i gens a la devoció. Finalment, lloava el predicador que sovint procura recollir-se per fer de la Saviesa el seu nodriment i les seves delectances.

La contemplació del Creador en les creatures

CAPÍTOL CXXIV

Amor del sant per les creatures sensibles i insensibles

165. Francesc, com un vianant feliç que anhelava sortir d'aquest món, lloc d'exili i de pelegrinatge, se servia en profit propi de les coses que hi ha. D'aquí que s'aprofitava de la terra com d'un camp de batalla contra el príncep de les tenebres i com el mirall claríssim en contemplar la bonesa de Déu.

En totes les creatures lloava l'Artífex; tot el que veia en elles ho referia al Creador. Exultava d'alegria en totes les obres sortides de les mans de Déu i, a través d'aquesta visió gratificant,

es remuntava a Aquell que n'és la causa o el principi que els dóna vida. En les coses belles hi reconeixia la Bellesa summa, atès que, a totes, les oïa proclamar: "El qui ens ha creat és infinitament bo." Per les marques impreses en la natura, seguia a l'encontre de l'Amant i se servia de tot per pujar al seu soli.

Abraçava els éssers creats amb un amor i un entusiasme mai vistos i, com ells, lloava el Senyor, tot convidant-los a exultar-lo. Per no apagar amb les seves mans la llum, símbol de la Llum eterna, volia que les espelmes, les llànties i els ciris s'extingissin per ells mateixos. Caminava reverent sobre les pedres, per respecte a Aquell que fou anomenat Pedra. I sempre que resava el verset d'aquell salm que diu *m'has exalçat sobre la pedra* (Sl 61,3), ell, per major reverència, mudava un xic les paraules: "Vós m'heu enaltit sota els peus de la Pedra."

Quan els frares tallaven llenya, els prohibia arrencar l'arbre, perquè pogués rebrotar. A l'hortolà, li manava que deixés al voltant de l'hort una feixa sense cultivar, a fi que, en el seu temps, la verdor de l'herbei i la bellesa de les flors pregonessin la formosor del Pare de totes les coses creades. Ordenava també que es destinés una porció de l'hort al cultiu de flors i plantes aromàtiques, a fi que evoquessin als qui les veien la fragància de la vida eterna.

Recollia del camí els cucs, perquè no fossin trepitjats i volia que procuressin a les abelles mel i vi dolç, perquè no morissin de fam en ple hivern. Deia "germans" a tots els animals, amb una predilecció especial pels més mansois. Impossibile d'esgotar el tema. La Bondat, que és la font de totes les coses i que un dia serà tot en totes, ho era també clarament en aquest sant.

Les creatures li retribuïen l'afecte. Història del foc que no el va cremar

166. Totes les creatures posaven cura a retribuir l'amor del sant, corresponent amb mostres d'agraïment. Somriuen quan les acarona; quan els demana alguna cosa, hi accedeixen; obeeixen quan les mana. Alguns exemples ho palesen.

Quan patia dels ulls i finalment es veié en la necessitat de deixar-se tractar, cridaren un cirurgià. Aquest duia un ferro per cauteritzar, que el posaven al foc fins que era roent. El pare, volent encoratjar el seu cos que ja tremolava d'horror, s'adreçà al foc així: "Germà meu, foc, l'Altíssim t'ha donat un esplendor que és l'enveja de totes les creatures. T'ha fet vigorós, bell i útil. Sigues benigne amb mi en aquesta hora, perquè fa temps que t'estimo en el Senyor, el teu Creador. A Ell imploro que es digni temperar el teu ardor en aquest moment i em doni força per suportar-te quan em marquin suaument." Acajada aquesta súplica, fa el senyal de la creu sobre el foc i espera intrèpid. El metge pren a les mans el ferro roent; mentre els frares s'aparten del sant, ell s'ofereix al foc, prompte i alegre. La cauterització penetra en la carn viva i l'obertura s'estén poc a poc des de l'orella fins la sobrecella. Fou el propi servent de Déu —posat com ningú per testimoniar-ho—, qui informà sobre el dolor que havia patit. Quan tornaren els frares al seu costat, el pare digué somrient: "Covards i de poc coratge, ¿per què heu fugit? Us dic de veritat que no he sentit l'ardor del foc, ni cap mena de dolor en la carn." I girant-se al metge, li fa: "Si la carn no està del tot cremada, burxa de nou." El metge, avesat a reaccions ben diferents en operacions semblants, explicà el fet com un miracle de Déu: "Us dic, germans, que avui he vist coses admirables."

Estic convençut que el sant havia tornat a la innocència primitiva, tota vegada que a un simple advertiment, els elements més cruels s'apaivagaven.

CAPÍTOL CXXVI

L'ocellet que es posa a les seves mans

167. Travessava sant Francesc el llac de Rieti en una petita embarcació, camí de l'ermitatge de Greccio, quan un pescador li oferí un petit ocell aquàtic perquè s'alegrés en el Senyor.

Prenent-lo a les mans el benaurat pare, l'invità mansament a volar amb llibertat. Però l'ocell no volgué marxar i s'aixoplugava a les seves mans, com si fossin un petit niu. Aleshores el sant, després de fervent oració, posant els ulls al cel i com si vingués d'un altre món, ordenà amb dolcesa l'ocellet que tornés confiadament a la seva llibertat.

I el moixó, amb aquest permís i una benedicció, partí volant, tot mostrant amb moviments del cos una immensa alegria.

CAPÍTOL CXXVII

El falcó

168. En certa ocasió, com de costum, el benaurat Francesc, per fugir del tracte amb els homes, es trobava retirat en un ermitori amb un falcó que havia fet niu al seu costat, tot establint amb ell com un pacte d'amistat. Cada nit, quan arribava l'hora en què el sant acostumava a llevar-se per resar l'ofici diví, el falcó l'avisava una estona abans fent fressa. Això agradava molt al sant, donat que aquesta sol·licitud li permetia vèncer millor la resistència de la mandra. Però, quan el falcó veia que el sant es queixava d'algun dolor que li era habitual, compadit, el dispensava no cridant-lo a l'hora de costum. Ara bé, com si Déu l'hagués ensenyat, a la matinada tocava i el despertava suaument amb la campana de la seva veu.

No cal meravellar-se que les creatures veneressin d'aquesta manera aquell que com cap altre estimava així el Creador.

CAPÍTOL CXXVIII

Les abelles

169. Una vegada, el servent de Déu es feu arranjar una petita cel·la en una muntanya on es lliurà rigorosament a la penitència durant quaranta dies. Acabat aquest temps, la cel·la fou abandonada, sense que ningú hi entrés. Dins d'ella havia quedat una gerra de fang, que el sant usava per beure.

Quan més tard algunes persones, mogudes per la devoció, anaren al lloc, trobaren el gerro ple d'abelles. Amb un art admirable havien fabricat un rusc de mel, símbol de la dolçor del do de la contemplació que el sant experimentava en aquell indret.

CAPÍTOL CXXIX

El faisà

170. Cert noble del comtat de Siena envià un faisà al benaurat pare, que estava malalt. El sant l'acceptà complagut, no pel desig de menjar-se'l, com sempre passa en aquests casos, sinó per l'amor que sentia vers el Creador. I digué: "Germà faisà, alabat sigui el nostre Creador!" I girant-se als companys, apostrofà: "Mirem ara si el germà faisà vol quedar-se entre nosaltres o tornar al lloc a què està més avesat i que li és més adient." Llavors, per ordre del sant, un germà dugué lluny el faisà i el deixà en una vinya; descontent, però, tornà tot seguit a la

cel·la del pare. El sant insinua aleshores de dur-lo a un lloc més lluny encara, però el faisà, obstinat, torna de pressa a la porta de la cel·la i esgarrapa per entrar, tot amagant-se sota l'hàbit dels frares que estaven fora. Aleshores Francesc, amansint-lo sobre el pit i acaró-nant-lo amb dolces paraules, ordenà que el tractessin amb sol·licitud i que li donessin de menjar.

Veient tot això un metge, gran devot del sant, demanà el faisà als frares, no pas per menjar-se'l, sinó per a tenir-ne cura, en reverència al sant. Què va passar? Doncs que un cop a casa seva, el faisà, considerant-se ofès per haver-lo separat del sant, el seu amic, no volgué tastar res durant tot el dia. Meravellat, el metge tornà l'ocell al sant, explicant-li amb detall tot el que li havia passat. Quant al faisà, veient el pare i trobant-se a terra al seu costat, oblidà la tristesa i començà a menjar amb delit.

CAPÍTOL CXXX

La cigala

171. Hi havia a la Porciúncula, prop de la cel·la del sant, una figuera on una cigala cantava sense parar com de costum. Un dia, el benaurat pare, allargant-li la mà, la cridà dolçament: "Germana meva cigala, vine cap a aquí!" Com si tingués seny, al moment volà a les seves mans. "Canta, germana cigala —li digué—, canta i alaba contenta el Senyor, el teu Creador!" Dócil, immediatament es posà a cantar i no parà fins que el servent de Déu, unit a les lloes del seu cant, li ordenà que tornés al seu lloc. Allí romangué, arrapada i quieta, durant vuit dies. Quan el pare baixava de la cel·la, l'acaronava amb les mans i li manava cantar. Ella es mostrava sempre disposada a obeir-lo.

Un dia, Francesc digué als seus companys: "Anem a acomiadar-nos de la germana cigala, que ja ens ha alegrat prou

amb les seves lloes, a fi que la nostra carn no tingui motiu de vanagloriar-se." I al moment, amb llicència del sant, ella s'allunyà i no volgué aparèixer més en aquell lloc. Els frares, davant d'aquest fet, restaren tots admirats.

La caritat

CAPÍTOL CXXXI

Caritat del sant. Per la salvació de les ànimes volia ser model de perfecció

172. La força de l'amor l'havia fet germà de totes les creatures. Ningú no s'ha de sorprendre, doncs, que, mercè a la caritat de Crist, se sentís més germà encara amb els qui són imatge del Creador. No hi ha res de més important, deïa, que la salvació de les ànimes i, com a prova, adduïa el fet que el Fill de Déu s'hagués dignat de morir a la creu per amor d'elles. D'aquí el seu interès per la pregària, el fet d'anar d'un lloc a l'altre predicant i la gran preocupació a donar bon exemple. No es considerava amic de Crist, si no estimava les ànimes que Ell ha estimat. I aquest era el motiu principal perquè venerés els mestres en sagrada teologia, donat que, essent col·laboradors de Crist, desenvolupen com Ell la mateixa missió.

Però, per sobre de tot, mostrava un amor particularment cordial, íntim i afectuós als seus frares, perquè professaven amb ell una mateixa fe i havien de participar d'una mateixa herència eterna.

173. Quan li feien esment d'un rigor massa extremat de la seva vida, responia que havia estat donat a l'orde com a model, semblant a l'àguila que incita els seus fills a volar. Per això, encara que la seva carn innocent se sotmetia ja amb espontaneïtat a l'esperit i no calia que fos castigada en represàlia pels pecats comesos, s'infligia noves penitències per donar exemple

i recorria camins espirituals difícils per tal d'esperonar els altres.

I amb raó, perquè observem més les obres dels superiors que les seves paraules. Amb obres, oh pare, tu ens exhortaves més suaument, persuadies amb més eficàcia i donaves proves més segures. Els superiors, si parlessin totes les llengües dels àngels i dels homes, però no ho acompanyessin amb exemples de caritat, res no m'aprofitarien a mi ni a ells. En realitat, aquell que amonesta i no tem, o que substitueix pel caprici el bon seny, ¿per ventura n'hi haurà prou amb els "segells" de què disposa com a garantia de salvació?

Mentrestant, cal obeir l'autoritat, perquè el doll d'aigua, ni que sigui per reguerons àrids, arribi als solcs del jardí i de tant en tant es culli alguna rosa entre les espines, i així el major serveixi el menor.

CAPÍTOL CXXXII

Sol·licitud pels súbdits

174. ¿Qui d'entre nosaltres s'ha lliurat tant pels súbdits com Francesc? Amb les mans alçades al cel, pregava contínuament pels seus veritables israelites, oblidant-se a voltes d'ell mateix; d'antuvi, tenia cura sempre dels seus germans. Prosternat als peus de la divina majestat, oferia sacrificis pels seus fills espirituals i implorava per ells la seva benedicció. Vetllava amb amor reverent el petit ramat que el seguia, no fos cas que, havent abandonat el món, perdés després el cel.

Estava convençut de que no seria admès a la glòria dels elegits, si no la feia participar als qui li havien estat confiats, donant-los la llum de l'esperit amb més fatiga que les mares engendrant-los per aquest món.

CAPÍTOL CXXXIII

Compassió pels malalts

175. Era gran la seva compassió pels malalts i acudia amb tendra sollicitud a les seves necessitats. Si la caritat dels seglars li lliurava algun menjar confortant, el donava als malalts, quan ell de veritat el necessitava més que ningú. Feia seves les dolences de tots els malalts i els adreçava paraules encoratjadores quan no podia prestar-los cap més ajut. En dies de dejuni, perquè els malalts no s'averonyissin de menjar, ell també ho feia i corria als llocs públics de les ciutats i, sense por, demanava carn per al germà malalt.

Amb tot, aconsellava als malalts de sofrir amb paciència les privacions i a no escandalitzar-se si no eren atesos convenientment. Per això, va manar escriure en una de les seves Regles: "Prego tots els meus frares malalts que en les seves malalties no es torbin contra Déu o contra els germans. Que no demanin medicaments amb massa afany, ni tinguin desig desordenat per la salut del cos, que aviat ha de morir i és enemic de l'ànima. Per damunt de tot, donem gràcies a Déu i posemos sempre en el voler del Senyor. Tots els qui Déu predestina a la vida eterna són esperonats amb el flagell de les malalties, com diu Ell mateix: *Jo repto i castigo els qui estimo* (Ap 3,9)."

176. Assabentat un dia que un frare malalt tenia ganes de menjar raïm, el dugué a la vinya i, asseguts sota un cep, començà de menjar raïm ell primer, encoratjant el malalt a fer el mateix.

CAPÍTOL CXXXIV

Compassió pels malalts de l'esperit. Dels qui procedien diversament

177. Estimava amb més bondat i suportava amb molta més paciència els qui es veien temptats o eren més dèbils d'esperit, fluctuant com nens petits. Per això, evitava corregir-los amb aspror i, on no hi havia perill, estalviava la vara per salvaguardar les ànimes. Solia dir que era un deure del superior —que ha de ser pare i no dèspota— prevenir l'ocasió de pecat i no permetre que caigui qui, un cop caigut, difícilment es pot aixecar.

Oh, que digna de compassió és la duresa dels nostres cors! No tractem d'aixecar els dèbils, sinó més aviat els empenyem encara a caure. No donem importància a llevar una ovelleta al Pastor suprem, per la qual Ell oferí gemecs i llàgrimes penjat a la creu.

Ben diferent era el teu procedir, oh pare, que preferies esmenar l'errabund i no perdre'l. Sabem que el mal de l'amor propi és arrelat en alguns de tal manera que més els convindria el cauteri que l'ungüent. És manifest que a molts els és més saludable governar-los amb vara de ferro que no pas afalagant-los. Amb tot, l'oli i el vi, la vara i el bàcul, la severitat i la tendresa, el cauteri i la unció, la presó i la falda de la mare, tot té el seu temps. Tot això és exigit pel Déu de les venjances i pel Pare de les misericòrdies, el qual, però, prefereix la misericòrdia al sacrifici.

Els framenors espanyols

178. En certs moments, quan sentia parlar de la bona olor dels seus fills, Francesc se sentia meravellosament embadalit en Déu i experimentava en el seu esperit un cert trasbals de joia.

Un clergue espanyol, molt pietós, un dia tingué la fortuna de veure sant Francesc i parlar-hi. Entre altres coïses que referí dels frares que es trobaven a Espanya, féu felicitat el sant amb aquesta notícia: “Els teus framenors, que viuen en un ermitori pobríssim de la nostra terra, organitzen de tal manera la seva vida que, mentre uns s’ocupen de les feines de la casa, els altres es lliuren a la contemplació. Així cada setmana, el grup dels actius passen a contemplar i els contemplatius al treball manual. Un dia, estant parada la taula i donat el senyal per cridar els absents, comparegueren tots menys un que pertanyia al grup dels contemplatius. Al cap d’una estona, anaren a la cel·la del germà per cridar-lo a taula, però en una taula més excel·lent el Senyor li servia un aliment millor. El trobaren prostrat amb la cara a terra, els braços en creu sense respirar, no donant senyals de vida. Dos candelers encesos, un al seu cap i l’altre als peus, il·luminaven la cel·la amb una llum brillant i meravellosa. El deixaren en pau per no torbar l’èxtasi i no despertar l’aimada fins que ella vulgui (Ct 2,7). Els germans, però, espiaren des de l’exterior per les esclatxes de la cel·la i guaitaven pels forats de la clau. En resum: espiant els amics a *aquella que es passeja pels jardins* (Ct 2,9), de cop s’esmunyí la llum i la claror i aquell germà tornà en si. S’aixecà tot seguit, acudí al refector i digué la culpa per haver arribat tard.”

Francesc no hi cap d’alegria, embriagat pel perfum d’aquells fills seus. Immediatament es posa a lloar el Senyor i, com si el parlar bé dels seus frares fos l’única glòria seva, exclamà des de l’íntim del seu cor: “Us dono gràcies, Senyor, perquè santifiqueu i gúieu els pobres que tant m’han omplert de joia

per les notícies que m'han arribat! Beneïu, us ho prego, amb la més copiosa benedicció i santifiqueu amb una gràcia particular tots aquells que, amb els seus bons exemples, donen a la seva vida religiosa tanta fragància.”

CAPÍTOL CXXXVI

Contra els qui viuen malament als ermitoris. Volia que tot fos posat en comú

179. Encara que hem pogut conèixer per aquests episodis la caritat del sant, que invitava a alegrar-se amb ell pel progrés d'aquells a qui estimava, cal també que vegem com reptava els qui vivien d'una manera diferent als ermitoris. Molts, en efecte, convertien el lloc de contemplació en lloc d'oci i la forma de vida eremítica, instituïda per al progrés de les ànimes, en un racó de plaers. Aquesta és avui la norma de viure dels anacoretas: cadascú al seu aire.

Certament, aquest repte no és per a tots: coneixem prou bé sants que encara duen en alguns ermitatges una vida veritablement exemplar i no ignorem que els Pares que els precediren foren flors autèntiques de rara bellesa. Tant de bo que els ermitoris del nostre temps no siguin indignes d'aquell esplendor primitiu, la santedat dels quals mereix lloança eterna.

180. Quan sant Francesc recomanava la caritat, era la vida de família amb el seu bon enteniment i cordialitat que ell tenia a la ment d'inculcar. “Vull —deia— que els meus germans es mostrin fills d'una mateixa mare i que, si algú demana la túnica, la corda o qualsevol altra cosa, les doni a l'altre generosament. Que es posin en comú els llibres i tot allò que és de distracció, de manera que ningú no es vegi forçat a arrabassar-ho a un altre.”

En això, ell era el primer a donar exemple, no ordenant cap cosa que primer no l'hagués realitzada ell per Crist.

CAPÍTOL CXXXVII

Dóna el seu hàbit a dos framenors de França

181. Dos framenors de França, homes de gran virtut, trobaren un dia Francesc pel camí. En tingueren una joia increïble, tant més perquè de temps volien aconseguir-ho. Després de pietoses demostracions d'afecte i d'una agradívola conversa, moguts per l'estimació al sant, li demanaren l'hàbit que portava. Francesc va treure-se'l al moment, quedant mig despullat, i els el donà de molt bon grat. Després, per vestir-se de nou, acceptà l'hàbit d'un d'ells, més pobre que el seu.

Sempre estava disposat a donar qualsevol cosa, però sobretot a donar-se ell mateix plenament i tot el que li demanaven ho lliurava als altres amb summa alegria.

La difamació

CAPÍTOL CXXXVIII

Càstig als detractors

182. Cap ànima plena de caritat no deixa d'abominar els qui es fan odiosos a Déu. I això s'esdevenia amb sant Francesc. Però, d'entre tots els viciosos, eren els detractors a qui més sobretot avorria. De la seva llengua, deia, segreguen un verí que mata el proïsme. Per això, quan algun busca-raons, puça sanguinària, es posava a garrlar, Francesc evitava la seva companyia —com nosaltres mateixos veiérem— i no l'escoltava per no infectar-se ell mateix.

Un dia sentí un frare que denigrava el bon nom d'un company. El sant es dirigí al seu vicari, fra Pere Cattani, amb aquesta terrible paràbola: "L'orde és amenaçat de grans perills, si

no es posa fre als difamadors. El perfum suavíssim de molts aviat acabarà en fetor repugnant, si no es tapa la boca dels pudents. Afanya't i examina-ho amb tota diligència, i si veus que un germà acusat és innocent, imposa al detractor una penitència exemplar davant tothom. Si no goses castigar-lo tu, passa'l a les mans de l'atleta florentí" (nomenava "atleta" fra Joan de Florència¹, home d'una gran estatura i una força hercúlia). "Vull que tu, així com tots els altres ministres, eviteu amb summa cura que s'estengui més aquesta pesta."

Entenia que qui havia llevat la fama d'un germà mereixia ser despullat de l'hàbit i que no podia aixecar els ulls a Déu, si no tornava primer el que havia robat. D'aquí resulta que els frares d'aquell temps, particularment els qui repugnava tal vici, haguessin establert un pacte entre ells d'evitar amb zel tot allò que pogués tacar l'honra dels altres o sonés a injúria. Molt recta i encertada idea! ¿Què és el detractor sinó fel pels homes, un ferment de maldat i la vergonya del món? Quina altra cosa és l'home de doble llengua sinó escàndol de l'orde, verí del convent i desintegració de la unitat?

Malauradament, abunden a la terra els animals verinosos i cap home de bé no pot escapar de les mossegades dels envejosos. Es prometen guardons als delators i, humiliada la innocència, es cobreix de palmes la impostura. Encara més: quan hom no aconsegueix viure amb honradesa, es guanya la vida destruint la reputació dels altres.

183. Amb aquest propòsit, sant Francesc repetia sovint: "El detractor es diu a ell mateix: 'Estic lluny de tota perfecció; no gaudeixo del prestigi de la ciència ni de dons especials; per tant, no tinc lloc prop de Déu ni prop dels homes. Ja sé què faré: cobriré de fang els elegits i em guanyaré el favor dels poderosos.

Conec prou el meu superior: és un home que, com jo, a voltes empra els mateixos mètodes, o sia, talla els cedres perquè creixi més la brossa al bosc'. Atipa't de carn humana, infeliç, i,

1. És Joan de Lodi, famós per la seva fortalesa física i espiritual.

donat que no pots viure d'altra manera, mossega les entranyes dels germans!"

Els detractors s'esforcen a aparentar ser gent de bé, però no ho són pas de debò. Denuncien els vicis, però ells no se'n desfan. Alaben només aquells amb l'autoritat dels quals volen ser protegits, i ometen tota lloança si saben que aquesta no arribarà a oïdes dels interessats. Venen, bescanviant funestos elogis, el color de la cara amb dejunis per aparèixer homes espirituals, i així poden jutjar tothom i no ser jutjats per ningú. Tenen la fama de sants, però no les obres; se'ls anomena àngels, però no pas per les seves virtuts!

*Com ha de ser el general
i els altres ministres*

CAPÍTOL CXXXIX

Comportament del ministre general amb els seus companys

184. Quan el benaurat Francesc estava prest a ser cridat pel Senyor, un germà, sempre amatent a les coses divines, mogut d'afecte per l'orde, li feu aquesta comanda: "Pare, tu passaràs aviat a millor vida, però la família que t'ha seguit restarà abandonada en aquesta vall de llàgrimes. Indica a algú que coneguis de l'orde, en qui el teu esperit pugui descansar, algú a qui puguis confiar com a garantia la responsabilitat de ministre general." Francesc, acompanyant cadascuna de les seves paraules amb sanglots, contestà: "Fill meu, no veig ningú capaç de ser guia d'un exèrcit tan divers o pastor d'un ramat tan nombrós. Vull, però, fer-te un retrat, o com se sol dir, presentar els trets característics pels quals podeu reconèixer el veritable pare d'aquesta família."

185. «Cal que sigui —digué— un home de vida digna i austera, de gran discerniment i de molt bona fama. Un home ad-

vers a amistats particulars, de manera que, inclinant-se més a favor d'uns, donés mal exemple a tots. Cal que es lliuri a la santa oració, distribuint unes hores a la seva ànima i unes altres al ramat que li ha estat confiat. Així, cal que comenci el dia amb la santa missa, que s'encomani, després de llarga pregària, ell mateix a la protecció divina, i que encomani després el seu ramat. En acabat, que es posi a disposició de tots, més prompte als inoportuns. A tots ha de respondre i atendre amb afabilitat.

»Ha de ser home en el qual no hi hagi lloc a obscurs favoritismes, sinó que tingui igual cura pels petits i simples que pels majors i doctors. Home que, distingit dels altres per la seva cultura, es distingeixi sobretot per la seva simplicitat i cultivi la virtut. Que detesti el diner, principal verí de la nostra professió i perfecció, i que, com a cap d'un orde pobre, doni exemple als altres en la renúncia de l'ús de la pecúnia.

»Que s'acontenti, personalment, amb l'hàbit i un petit llibre de registre pel servei dels germans, amb un portaploma i el segell. Que no sigui col·leccionista de llibres, ni massa afecionat a la lectura, a fi de no sostreure temps al que ha de dedicar als deures del seu càrrec. Home que consoli els afligits i sàpiga pacificar-los en les seves angoixes, no fos cas que, essent l'últim refugi, en no trobar en ell remeis saludables, el dany de la desesperació dominés els febles.

»Que sàpiga abaixar-se per doblegar els insolents i amansir-los i que redueixi un xic els seus drets per guanyar ànimes per Crist. Que no tanqui el cor als desertors de l'orde, pobres ovelles perdudes, sabent que les violentíssimes temptacions indueixen a greus ensopecs.

186. »Voldria que tots el veneressin com qui fa les vegades de Crist i que el proveïssin en totes les necessitats. Per part seva, no ha de complaure's en els honors ni satisfer-se més en els favors que en les injúries. Si de vegades, perquè és dèbil o està cansat, necessita d'alguna alimentació més substanciosa, que no ho faci d'amagat sinó a la vista de tots, perquè ningú, estant malalt, no senti vergonya de ser tractat igualment.

»A ell pertoca sobretot discernir el secret de les conscièn-

cies i la veritat oculta en la intimitat, i no pas escoltar els garlaires. Finalment, cal que sigui de tal manera que mai no maculi la bellesa austera de la justícia amb el pretext de mantenir-se en les seves funcions, sinó que estigui convençut que el càrrec és més un pes que una honra. En tot cas, que no sigui excessivament tou amb la indolència, com una indulgència laxa. Així, de tots estimat, sigui també temut pels qui obren el mal.

Voldria veure'l envoltat de companys virtuosos, que fossin com ell exemple de totes les virtuts: austers amb ells mateixos, animosos en les adversitats i de tal manera convenientment afaibles que rebessin amb santa alegria tots els qui a ell acudeixin.

»Aquí tens —acabà dient— com ha de ser el ministre general de l'orde.»

CAPÍTOL CXL

Els ministres provincials

187. Aquestes qualitats, les requeria també dels ministres provincials, si bé havien de brillar d'una manera més singular en el ministre general. Desitjava dels provincials que fossin afaibles amb els súbdits i amb tant de seny i serenitat, que mai els culpables d'alguna cosa no poguessin sentir temor en confiar-se al seu afecte. Els volia moderats en el càrrec, propicis al perdó, més disposats als afronts que no pas a tornar injúries, enemics declarats dels vicis i metges dels pecadors. En una paraula: volia que les seves vides fossin un mirall de disciplina per als altres. I volia també que els súbdits els dispenses sin l'honor que els correspon i que fossin estimats, car suporten el pes de nombroses responsabilitats i treballs. Afirmava que serien dignes d'un premi més gran davant Déu els qui d'aquesta manera, amb tals disposicions i semblants normes, governen les ànimes a ells confiades.

*Resposta del sant a requeriment
dels ministres*

188. Una vegada, un framenor va preguntar a sant Francesc per quina raó havia renunciat a la custòdia dels germans, tot confiant-la a d'altres, com si ells no li pertanyessin. Va respondre: "Fill, estimo els germans tant com puc, però si ells seguisin les mateixes petjades meves, sens dubte que encara els estimaria més i no em desentendria d'ells. Hi ha superiors que els menen per altres camins, proposant-los els exemples dels antics i fent poc cas dels meus consells. Cal veure al final quin resultat donarà."

Poc després, en un moment en què s'agreuaren els mals, mogut per la força de l'Esperit, s'aixecà del llit i digué: "¿Quins frares són aquests que m'han arrencat de les mans el meu orde i dels meus germans? Si vaig al capítol general, els faré saber quina és la meva voluntat." Insistí aquell mateix framenor: "¿És que canviaràs els provincials que durant tant de temps han abusat de la llibertat?" Condolent-se el pare, donà aquesta terrible resposta: "Que visquin com vulguin, perquè a la fi és molt menys dany la pèrdua de pocs que de molts!"

No es referia a tots els superiors, evidentment, sinó a aquells que, per massa temps en el càrrec, els semblava que el reivindicaven com un dret heretat. Allò que més recomanava als superiors regulars, qualsevol que fos la categoria del seu nomenament, era sobretot això: que no mudessin els costums, si no era per millorar-los; que no captessin favors negociats, i que no pensessin a exercir el poder, sinó a complir el deure.

La santa simplicitat

CAPÍTOL CXLII

Quina és la veritable simplicitat

189. Filla de la gràcia, germana de la saviesa, mare de la justícia, la santa simplicitat era la virtut que Francesc procurava per ell i valorava amb especial satisfacció en els altres. Però no pas qualsevol simplicitat, sinó només aquella que, contenta amb Déu, menysprea tota la resta.

És la simplicitat que posa la seva glòria en el temor de Déu i no sap dir ni fer res de mal. La simplicitat que s'examina ella mateixa per no condemnar ningú, que adjudica als més dignes el poder que no ambiciona per a ella. La simplicitat que no s'enlluerna per la glòria de la cultura grega, preferint més aprendre que ensenyar. La simplicitat que, en la interpretació de les lleis divines —deixant als qui volen perdre's en la confusió de les paraules, dels ornaments i la retòrica (que són pura curiositat i fatuïtat)—, busca no l'escorça, sinó el moll de l'os; no l'embolcall, sinó el contingut; no la quantitat, sinó la qualitat, el Bé suprem i immutable.

Aquesta és la simplicitat que el santíssim pare estimava molt i exigia tant als lletrats com als sense cultura, atès que no la considerava contrària a la saviesa, sinó una germana veritable (tot i que els mancats de saviesa són els qui més fàcilment l'assoleixen i la practiquen més eficaçment). Per això, en la "Salutació a les virtuts", composta per ell, diu això mateix: "Salve, reina saviesa! Que el Senyor et guardi amb la teva germana, la pura i santa simplicitat!"

Fra Joan el simple

190. Passava un dia sant Francesc prop d'una vila de la ro-dalia d'Assís, quan el va anar a rebre un tal Joan, home de gran simplicitat que llaurava el camp, i li digué: "Voldria que em fessis frare, perquè fa molts anys que vull servir Déu." El sant s'alegrà en veure tanta simplicitat en aquell home i va correspondre al seu desig amb aquestes paraules: "Germà, si vols fer-te company nostre, dóna als pobres el que tinguis i, quan estiguis despullat de tot, et rebré."

Immediatament va deixar anar els bous i en separà un que oferí a sant Francesc tot dient: "Donem el bou als pobres, perquè aquesta és la part que em toca dels béns del meu pare" Somriu el sant i considera un grau alt aquest gest de simplicitat. Però, tot just assabentats els pares i germans del cas, corren amb llàgrimes als ulls, dolent-se més de la pèrdua del bou que d'aquell home. Llavors els diu el sant: "No us pertorbeu: jo us dono el bou i m'emporto amb mi el vostre germà." I se n'anà amb l'home i, després de vestir-lo amb l'hàbit de l'orde, l'escollí per un dels seus companys particulars, donada la seva gran simplicitat.

I s'esdevenia que on fos, si sant Francesc meditava, Joan el simple repetia immediatament tots els gestos i capteniments. Si el sant escopia, ell escopia; si estossejava, ell també; si sospirava o plorava, amb ell sospirava i plorava. Quan el sant aixecava les mans al cel, pujava també ell les seves mans i el mirava atentament com a un model, reproduint en si mateix tot el que li veia fer.

El sant, adonant-se d'això, li va preguntar un dia per què procedia d'aquesta manera. "És que he promès fer tot el que tu fas" —va respondre. "Seria arriscat per mi —acabà dient— deixar de fer el que tu fas." Tot i que el sant s'alegrà d'una simplicitat tan impressionant, li prohibí amb finesa que continués fent-ho en endavant. Temps després, havent viscut en aques-

ta simplicitat, amb igual simplicitat volava cap el Senyor. Francesc, que moltes vegades el proposava com a exemple a seguir, l'anomenava amb joia, no fra Joan, sinó sant Joan.

Cal advertir que és propi de la santa simplicitat de viure segons les normes dels nostres majors, recolzant-nos sempre en els exemples i ensenyaments dels sants. ¿Qui donarà als savis d'aquest món la gràcia d'imitar sant Francesc, ara que és glorificat ja en el cel, amb el mateix fervor amb què aquest germà simple el va imitar? Per haver-lo seguit durant la seva vida a la terra, fra Joan el simple va merèixer precedir-lo a l'eternitat del cel.

CAPÍTOL CXLIV

Fomentava la unió entre els seus fills i ho feia en paràboles

191. Francesc tenia un desig i una constant sol·licitud per assegurar entre els seus fills el vincle de la unitat, de manera que tots aquells que havien estat atrets pel mateix esperit i engendrats pel mateix pare, visquessin d'acord en el si d'una mateixa mare. Volia que visquessin units grans i petits, que els savis i simples combreguessin en el mateix amor fratern i que, per la força de l'amor, se sentissin units els qui de temps estaven enfrontats entre ells.

Una vegada, proposà aquesta paràbola, rica d'ensenyaments: "Suposem que tots els religiosos de tota l'Església celebren un dia un gran capítol general. Com que en aquest capítol hi concorren lletrats i analfabets, els savis i els qui, no essent savis, saben ser grats a Déu, són convidats a parlar un savi d'entre els savis i un ignorant d'entre els ignorants. El savi, per ser savi, rumia dintre seu: 'Aquí no és lloc d'exhibir erudició. Hi ha presents tantes llumeneres en subtileza, que no tindria sentit fer-me veure amb aguts arguments. Tal volta serà de més profit parlar amb simplicitat.'

»De bon matí, es reuneixen tots els ordes en una única assemblea i és enorme l'expectativa pels sermons encomanats. S'avança el savi, vestit de sac, el cap cobert de cendra i, davant l'admiració de tots pel seu capteniment, diu aquestes breus paraules: 'Grans coses prometérem, de més grans ens estan promeses; guardem aquelles, sospirem per aquestes. El plaer és breu, la pena perpètua; poc el sofriment, la glòria infinita. Molts són els cridats, pocs els escollits; per a tots hi haurà la retribució.'

»Commoguts tots els presents, es posen a plorar i veneren com un sant aquest veritable savi. Entretant, el simple es diu: 'Tot el que pensava dir m'ho ha pres el savi. Ja sé què diré; conec alguns versets dels salms i faré el paper de savi, ja que ell l'ha fet de simple'.

»L'endemà, s'obre la sessió i el simple s'aixeca i proposa com a tema el text d'un salm. Abrusat de l'Esperit de Déu, parla amb tant de fervor, de penetració i de dolcesa, que tots els assistents exclamen, admirats i convençuts: '*Veritablement, amb els simples parla el Senyor (Pr 3,32)*'.

192. Exposada aquesta paràbola, el mateix sant Francesc la comenta d'aquesta manera: "La gran assemblea és el nostre orde. És com un sínode general que aplega homes de totes les nacions que segueixen la mateixa forma de vida. En ell, els savis converteixen en profit propi allò que posseeixen els simples, veient que persones sense cultura busquen fervorosament les coses del cel i, alhora, els lletrats, moguts per l'Esperit, assaboreixen les realitats espirituals. Els simples, per la seva banda, aprofiten allò que és propi dels savis, veient-se així anivellats amb els homes il·lustres, que podrien viure amb gran prestigi en qualsevol lloc del món. Resplendeix així —acabà dient el pare— l'encant d'aquesta família benaurada, la varietat dels mèrits de la qual agrada tant al pare de la família."

CAPÍTOL CXLV

Com volia el sant que li fessin la tonsura

193. Sant Francesc acostumava a dir al barber que el tonsurava: “Vés amb compte de no fer-me una corona molt gran¹; vull que els meus frares simples tinguin un lloc en el meu cap.” Volia, precisament, que l’orde fos igual pels pobres i ignorants com pels rics i savis. I afegia: “En Déu no hi accepció de persones i el ministre general de l’orde —que és l’Esperit Sant— es posa igualment sobre el pobre i el ric.” I volia que aquestes mateixes paraules fossin incloses a la Regla, cosa que no li va ser possible, per estar ja butllada².

CAPÍTOL CXLVI

Volia que les persones doctes es despullessin de tot en entrar a l’orde

194. Quan un home de gran cultura —deia un dia— desitja d’entrar en l’orde, ha de renunciar d’alguna manera a la ciència, perquè així, expropiat de tota mena de possessió, es lliuri sencer als braços de Crist crucificat.

“A molts —observava— la ciència els torna indòcils a la perfecció i els confereix una inflexibilitat que els impedeix la pràctica de la humilitat. Per això, jo desitjaria que tot home de lletres em fes primer la petició amb aquesta súplica: Germà, jo he viscut molt temps en el món i no he conegut verament Déu. Et prego que m’indiquis un lloc separat del brogit mundà,

1. Com la que duïen els doctors, els bisbes i altres prelats.

2. La butlla és del 29 de novembre del 1223.

on pugui penedir-me dels meus anys passats i concentrar en Déu els sentiments del meu cor, i així orientar la meva ànima a coses millors.' ¿On penseu que arribaria el qui comencés d'aquesta manera? Seria certament com un lleó desfermat, disposat a tot. El regust espiritual, des de temps absorbit, augmentaria en progressió contínua. A aquest, sí que li podria confiar el ministeri de la paraula, perquè amb tota certesa transmetria als altres el seu abusament interior."

Veritablement, sant és aquest ensenyament! Perquè, ¿quina altra cosa és més necessària i urgent per qui ve d'un món tan distint que foragitar i esbandir amb pràctiques d'humilitat els afectes mundans, per tant de temps fomentats i arrelats? Amb poc temps assoliran la meta de la santedat aquells qui ingres- sin així en l'escola de la perfecció.

CAPÍTOL CXLVII

Com entenia ell la pràctica de l'estudi; el sant s'apareix a un framenor predicador

195. Negligir la virtut per córrer rere la ciència era una actitud que li ocasionava una gran tristesa, sobretot quan alguns oblidaven d'aquesta manera la vocació a la qual havien estat cridats. I deia: "Aquells dels nostres germans que s'afecten a la curiositat de saber es trobaran amb les mans buides el dia de donar comptes. Prefereixo més veure'ls enfortits en la virtut, a fi que a l'hora de la tribulació es trobin en companyia de Crist sofrent. Perquè la tribulació ha de venir i ha de ser de tal forma que els llibres no serviran per res i seran llençats per la finestra o abandonats a llocs escondits." No deia pas això perquè li desagradessin els estudis de la Sagrada Escriptura, sinó per tallar de soca-rel l'afany immoderat d'aprendre i saber i perquè preferia que tots fossin virtuosos per la caritat i no superbiosos per la tafaeria.

Sabia que, en un futur proper, la ciència seria ocasió de ruïna i, en canvi, seria nodriment i conhort de l'esperit lliurar-se a les coses més altes i espirituals.

A un germà llec que volia tenir un salteri i li demanà permís per posseir-lo, li donà un grapat de cendra en comptes del salteri.

A un dels seus companys, mentre pregava, se li va aparèixer el sant després de la seva mort i li va prohibir de continuar en oració, ordenant-li que abans aprengué el camí de la simplicitat. I Déu és testimoni que, després de la visió, el germà sentí durant molts dies la rosada de les paraules del pare que continuaren destil·lant en les seves oïdes.

Devocions particulars del sant

CAPÍTOL CXLVIII

Es commovia en sentir parlar de l'amor de Déu

196. Crec que no serà inútil ni cap despropòsit parlar, encara que sigui breument, de les devocions particulars de sant Francesc. Si és veritat que per gaudir de la unció de l'Esperit Sant, la seva pietat era universal, sentia, no obstant, una especial inclinació per certes formes de pietat.

Entre les diverses expressions que usava sovint en la conversa, no podia sentir la de l'amor de Déu sense commoure's profundament. A penes ho percebia, restava fora de si, impressionat, abrusat, com si la veu que sonava fos un arquet fent vibrar les cordes més íntimes del cor. Sovint deia que era prodigalitat de noble oferir als germans aquesta contrapartida per les almoines rebudes i com eren de necis aquells qui ho tenien en menys estima que el diner. D'aquí que ell mateix va observar inviolablement fins a la mort el propòsit que havia pres un dia en el temps de la seva vida mundana: no acomiadar

mai cap pobre que li demanés alguna cosa per l'amor de Déu.

En certa ocasió, no tenint res per donar a un pobre que li demanava per l'amor de Déu, agafà dissimuladament unes tisores, disposat a tallar l'hàbit. I ho hauria fet, de no haver-ho impedit els frares, els quals li indicaren que donés una altra cosa al pobre.

Deia també sovint: "Hem d'estimar de veritat l'amor d'Aquell que tant ens ha estimat."

CAPÍTOL CXLIX

Devoció que tenia pels àngels. El que feia en honor de sant Miquel

197. Sentia una veneració i afecte especials pels àngels, que lluiten amb nosaltres contra el dimoni i caminen al costat nostre entre les ombres de la mort. Deia que cal venerar aquests companys nostres que ens segueixen per tot arreu i que, al mateix temps, hem d'invocar-los, perquè són els nostres custodis. Ensenyava a no fer res davant d'ells d'allò que no faria davant els homes. Considerant que en companyia dels àngels es resa l'ofici coral, volia que tots els frares que poguessin es reunissin al cor i salmodiessin amb devoció.

De sant Miquel, que té la missió de presentar les ànimes a Déu, deia ell que cal venerar-lo més encara. Així, en honor de sant Miquel, dejunava devotíssimament els quaranta dies que van de l'Assumpció a la festa d'aquest arcàngel. I deia: "Cadascú de nosaltres hauria d'oferir a Déu alguna lloa o sacrifici especial en honor d'un príncep tan gran."

CAPÍTOL CL

Devoció a santa Maria, a qui encomanà especialment l'orde

198. Mostrava un gran afecte la Mare de Jesús, per haver fet del Senyor de majestat el nostre germà. A lloança seva cantava lloes especials, multiplicava les pregàries vers ella, li consagrava els seus amors, tants i tan grans que no pot expressar llengua humana. Però, el que més ens ha d'alegrar és que, a Maria, la va constituir advocada de l'orde i, posant els fills que estaven a punt d'abandonar-lo sota les seves ales, li pregava que els protegís i nodrís fins a la fi.

Oh, advocada dels pobres! Compliu la vostra missió protectora fins al dia que el Pare ha establert.

CAPÍTOL CLI

La seva devoció pel Nadal del Senyor i com volia que en aquest dia tots els pobres fossin atesos

199. Per damunt de tota altra festivitat, Francesc celebrava amb inefable alegria el naixement del nen Jesús i anomenava "festa de les festes" la diada en que Déu, fet Infant, mamava, com tots els fills dels homes, els pits d'una mare. Besava mentalment, amb l'ànim abrusat, les imatges del nen Jesús. La compassió vers l'Infant el feia balbucejant paraules de tendresa, com fan les criatures. El nom de Nadal era per ell dolç com una bresca de mel a la boca.

Un dia, estant els frares discutint sobre si podien menjar carn o no, donat que el Nadal s'escaigué en aquell any en divendres, Francesc digué a fra Morico: "Germà, és un pecat anomenar 'Dia de Venus' el dia en que ens ha nascut l'Infant. Desitjaria —afegí— que en semblant diada fins les parets men-

gessin carn, però, com que no és possible, que en siguin almenys untades pel defora.”

200. Volia també que en aquesta jornada els rics donessin queviures abundants als pobres i famolencs, i que els bous i ases rebessin més gra de l'habitual. “Si em fos possible parlar amb l'emperador —deia—, li demanaria que promulgues un edicte general perquè tots els qui poguessin fossin obligats a tirar gra de blat o altres llegums pels camins; perquè, en tan gran solemnitat, els ocellets, sobretot les germanes aloses, mengessin en abundància.” No aconseguia eixugar les llàgrimes, pensant en l'extrema indigència que patia aquell dia la Verge, senyora pobrissona. Una vegada, assegut Francesc a taula per menjar i recordant-li un germà la pobresa de la Mare de Déu i del seu Fill, s'aixecà de sobte plorant a llàgrima viva i acabà menjant-se el pa assegut sobre el terra nu.

Per això, anomenava ‘virtut reial’ la pobresa, perquè refulgeix amb tant d'esplendor en el Rei i en la Reina. I, havent-li preguntat un dia els seus frares reunits en capítol quina virtut faria tornar algú més amic de Crist, va respondre com aquell que confia un secret íntim: “Fills meus, la pobresa és un camí privilegiat per a la salvació. Els seus fruits són innumbrables, tot i que que molt pocs els coneixen.”

CAPÍTOL CLII

Devoció al Cos del Senyor

201. Cremaven d'amor totes les fibres del seu ésser en el sagrament del Cos del Senyor, admirant bojament la seva descendència amorosa. Considerava un greu senyal de menyspreu no assistir tots els dies almenys a una missa, si el temps li ho permetia. Combregava amb freqüència i amb tanta devoció que feia tornar devots els qui el veien. Com que tenia una profunda reverència per aquest august sagrament, oferia el sa-

crifici de tota la seva persona i, en rebre l'Anyell immaculat, immolava també l'ànima en el foc que cremava intensament en l'altar del seu cor.

Per ser França un país tan devot del Cos del Senyor, on es reverencia d'una manera singular tan gran misteri, era el motiu perquè estimava França desitjava morir-hi.

Més d'una vegada tingué la idea d'enviar els frares pel món portant copons preciosos amb la intenció de col·locar el més dignament possible aquesta divina penyora de la nostra redempció, donat que en els temples el conservaven amb poca reverència i dignitat.

Volia que es manifestés un gran respecte a les mans dels preveres, perquè a elles se'ls havia conferit el poder diví de consagrar aquest sagrament. "Si em trobés —deia amb freqüència— al mateix temps davant un sant baixat del cel i un sacerdot pobrissó, saludaria primer al prevere i correria a besar-li les mans tot dient: 'Un moment, sant Llorenç, espera, perquè les mans d'aquest sacerdot toquen el Verb de la vida i porten un poder sobrehumà!'"

CAPÍTOL CLIII

La seva devoció per les santes relíquies

202. Amb un zel extraordinari per tot el que es relacionava amb el culte a Déu, Francesc no descurava mai de venerar degudament tot el que s'hi referia.

Trobant-se a Monte Casale, en la regió de Massa, manà als frares que traslladessin a casa, amb màxima reverència, les santes relíquies, completament abandonades en una església. Li sabia greu que de molt temps no haguessin tingut cap culte. Havent de marxar el sant a un altre lloc per una causa urgent, els fills oblidaren el consell del pare i, per tant, el mèrit de l'obediència.

Un dia, mentre els frares preparaven l'altar per a la missa, quan mudaven com de costum les estovalles, trobaren a sota uns ossos molt ben conservats, que exhalaven un perfum extraordinari. Gran fou la sorpresa dels frares per un fet mai no vist fins llavors. Tornant poc després, el sant s'informà degudament sobre si havien acomplert l'ordre referent a les relíquies. Confessant ells humilment la seva negligència en no obeir, obtingueren el perdó amb la penitència. El sant exclamà: "Beneït sigui el meu Déu i Senyor, que ha fet el que us pertocava fer a vosaltres."

Considerem la pietat de sant Francesc, admirem la divina sollicitud per aquesta miserable pols de la qual estem fets tots nosaltres i entonem un càntic de lloança a la santa obediència. Perquè, si a la veu del sant no obeeixen els homes, a les seves oracions obeeix Déu mateix.

CAPÍTOL CLIV

La devoció a la creu. Un senyal misteriós

203. I per acabar: ¿qui podrà experimentar, o almenys entendre, els sentiments que li inspirava la creu del Senyor, de la qual l'únic que desitjava era gloriar-se? Això li serà donat saber-ho només a qui ho ha experimentat. Encara que tinguéssim alguna lleugera experiència de tan grans meravelles, no trobaríem paraules —maculades per l'ús de coses comuns i banals— per expressar realitats tan meravelloses. Potser per això fou palès en la seva carn allò que no podia explicar-se amb paraules.

Que parli, doncs, el silenci on falla l'expressió, que també les coses significades clamen quan falla el signe. En tenen prou els homes de saber això: no s'ha manifestat completament per què aparegué aquell signe en el sant. Allò que a ell fou revelat s'acomplirà i tindrà la seva finalitat en el futur. Serà veritable i digne de fe allò que testimonien la naturalesa, la llei i la gràcia.

Com volia Francesc que els frares les tractessin

204. Després de la restauració material de l'església de sant Damià, un edifici molt preciós seria bastit pel benaurat pare en aquell mateix lloc, sota el guiatge de l'Esperit Sant i amb el propòsit d'augmentar la ciutat del cel. Seria injust no esmentar aquí aquest esdeveniment. No és de creure que, per reparar una obra ruïnosa i a punt d'enderrocar-se, li hagués parlat Crist d'una forma sorprenent de la creu estant, ell que infon temor i dolor als qui l'escolten.

Però, com ja li havia presagiat anteriorment l'Esperit Sant, allà havia de fundar-se un orde de santes verges, les quals, com a reserva de pedres vivents i polides, servirien al seu temps per la restauració de la casa del cel.

Quan ja les verges de Crist, vingudes de totes les parts del món, es lliuraven a una vida de gran perfecció, observant l'altíssima pobresa i revestint-se amb els esplendors d'altres virtuts, fou escàs el pare a visitar-les, tot i que redoblava la sollicitud per estimar-les en l'Esperit Sant.

Efectivament: quan Francesc, gràcies a les nombroses proves d'altíssima perfecció, les veu decidides a lliurar-se per amor de Crist a tota mena de treballs i proves, no desviant-se mai de les santes normes rebudes, els promet fermament, a elles i a les que vinguessin a professar el mateix tenor de vida, el seu suport i consell indefectibles i els dels seus frares. Mentre visqué, va mantenir sempre escrupulosament aquesta promesa, i proper ja a la mort, encomanà amb gran interès als seus frares que tinguessin per elles les mateixes atencions, perquè —deia—, un mateix esperit sosté els germans i les senyores pobres d'aquest món pervers.

205. Un dia que els frares li manifestaren la seva estranyesa pel fet de no visitar-les amb més freqüència, va respondre:

“Creieu, germans, que les estimo de veritat. Si fos culpa cultivar-les en Crist, ¿no hauria estat major culpa haver-les unit a Ell? No havent-les cridat un dia, no se'ls faria cap injúria; però, oblidar-les ara seria summa crueltat. Seguiu el meu exemple i feu el que jo faig. No vull que ningú s'ofereixi espontàniament a visitar-les; al contrari, dispoço que siguin destinats a servir-les aquells que ho fan a disgust: homes d'esperit, que de molts anys són recomanables per la seva vida virtuosa i digna.”

CAPÍTOL CLVI

Renya alguns a qui agradava anar pels convents de monges

206. Un framenor tenia en un monestir dues filles de vida religiosa exemplar. Un dia, oferint-se per dur-les un petit i pobre obsequi de part del sant, aquest el va reptar amb extrema duresa. El regal fou enviat per un altre frare que, després de molts precs, accedí a dur-lo.

Un altre germà¹, ignorant que la prohibició del sant fos tan formal, mogut a compassió, anà un dia en ple hivern a un monestir. Quan Francesc ho va saber, l'obligà a caminar nu un bon grapat de milles sobre la neu.

1. Es tracta de fra Felip.

Com els predicà un dia, més amb l'exemple que amb la paraula

207. Estant a sant Damià, el pare sant fou requerit varies vegades pel seu vicari¹ a exposar a les seves filles la paraula de Déu. Vençut finalment, hi accedí.

Reunides, com de costum, per oir la divina paraula, i també per veure el pare, Francesc es posà a pregar a Déu amb els ulls al cel, on sempre tenia el cor. Seguidament, demanà que li duguessin cendra, amb la qual feu un cercle a terra al seu voltant i col·locà la resta sobre el seu cap. Veient elles al benaurat pare silenciós i immòbil dins el cercle de la cendra, s'apoderà d'elles un esglai. Tot d'una s'aixecà el sant i, amb més sorpresa d'elles, recità el salm "Miserere", com a única prèdica. Acabat el salm, surtí corrents a fora.

Davant d'un gest carregat de sentit, fou tanta la contrició de les serventes de Déu que, desfetes en llàgrimes, amb prou feines podien unir les mans per exercir la penitència amb elles mateixes. Amb una escenificació tan eloqüent Francesc volia significar que es considerava cendra i que, respecte d'elles, cap altre sentiment s'hostatjava al seu cor que no correspongués a allò que les havia pre-significat.

Aquesta era la conversa amb les dones consagrades; aquestes les visites que els feia —molt profitoses sempre, certament—, però rares i justificades. Aquesta era també la seva voluntat per tots els frares: que les servissin per amor a Crist, a qui elles serveixen; sempre, però, cauts com els ocells, que vigilen els paranyes que els han ordit.

1. A la mort de Pere Cattani, fou elegit vicari general fra Elies.

Elogi de la Regla

CAPÍTOL CLVIII

Paraules d'elogi per la Regla. Història d'un germà que la duia amb ell

208. Francesc fou un defensor de la vida comú i de la Regla, distingint amb una especial benedicció els qui l'observaven amorosament. La Regla, deia ell, "és un llibre de vida, esperança de salvació, medul·la de l'Evangeli, camí de perfecció, clau del paradís i pacte d'aliança eterna." Volia que tots tinguessin la Regla i que, es confortessin amb ella en l'íntim de les seves ànimes, a fi que els servís d'estímul i memorial de les promeses fetes. Ensenyava a tenir-la sempre present davant els ulls, com un reclam constant de l'ideal professat; i encara més: amb ella havien de morir.

Verament fidel a aquestes recomanacions fou un cert germà llec¹ que, segons la nostra opinió, prou mereixia ser inclòs al catàleg dels màrtirs, donat que aconseguí la palma d'una gloriosa victòria. Quan els sarraïns se l'emportaren al martiri, empunyant dreta i ben alta la Regla i agenollat humilment, digué al seu company: "Germà estimadíssim, davant la divina Majestat i davant teu, m'acuso de totes les faltes comeses contra aquesta santa Regla."

Arran d'aquesta breu confessió, seguí el cop d'espasa, que posà fi a la seva vida. Més tard es féu cèlebre pels seus miracles i prodigis. Havia ingressat a l'orde tan jovenet que a penes podia observar encara els dejunis prescrits a la Regla. Tot i que era minyó, duia un cilici en la cintura. Jove feliç, que començà santament per acabar més santament encara!

1. Es tracta de fra Electe, que morí, probablement, ja en vida de sant Francesc.

CAPÍTOL CLIX

Una visió que glorifica la Regla

209. En certa ocasió, el santíssim pare fou afavorit pel cel amb una visió referent a la Regla. Era en temps en què els frares discutien entre ells a propòsit de la confirmació de la Regla i el sant estava molt preocupat per aquest assumpte. Tingué aquest somni: li semblava que havia collit de terra unes engrunes de pa i que eren distribuïdes als nombrosos germans que l'envoltaven famolencs. I, com si estigués preocupat pel temor que les engrunes poguessin esmunyir-se-li d'entre els dits, una veu del cel li digué: "Francesc, fes de totes aquestes engrunes una hòstia i dóna-la als qui en vulguin." Féu el sant com li havia indicat la veu, però tots la reberen sense devoció o desconfiant del do rebut; al moment, aparegueren coberts de lepra. L'endemà, afligit el sant per no haver aconseguit el misteri i significat de la visió, en donà coneixement als companys. Poca estona després, però, fent oració, sentí del cel la mateixa veu: "Francesc, les engrunes que has vist la nit passada són les paraules de l'Evangeli; l'hòstia és la Regla i la lepra, la maldat."

Els frares, des d'aleshores, disposats sempre a tota superació, no trobaren ni severa ni penosa la fidelitat a la Regla que havien promès d'observar. De fet, no pot haver-hi tebiesa ni desídia on l'estímul de l'amor esperona continuament a fer més i millor.

Conversa amb un framenor sobre la manera de tractar el cos

210. Francesc, herald de Déu, seguí les passes de Crist pel camí de nombrosos contratemps i de malalties penoses, però sense recular ni un pas per arribar a feliç terme i, amb major perfecció, a tot allò que excel·lentment havia iniciat. Tot i que es trobava exhaurit i flac de cos, mai no es parà en el camí de la perfecció, ni mai no es va permetre mitigar els rigors de la disciplina. Tant és així, que no era capaç de concedir al seu cos, prou consumit, cap cosa que li fos remordiment de consciència. Quan, contra la seva voluntat, era necessari aplicar-li calmants, perquè ho exigia la violència dels dolors corporals, que estaven per damunt de les seves forces, es confiava amorosament a un dels seus germans, amb la certesa que aquest li donaria el consell oportú. “¿Què en penses, germà meu, de la censura que em fa sovint la consciència per la cura que tinc del meu cos? Ella em diu que sóc massa indulgent pel fet d'estar malalt i que busco emparar el cos amb medicaments excessius. No és pas el meu cos, esgotat com està amb tan llarga malaltia, el qui sent plaer per res, ja que de temps ha perdut tot abillament i sentit del gust.”

211. El fill, adonant-se que el Senyor li posava als llavis les paraules escaients, li va respondre:

—Digue'm, per favor, pare meu, si per ventura el teu cos no t'ha obeït sempre fidelment i tant com li ha estat possible.

—És de justícia, fill meu, dir-ho. En tot ha estat obedient, disposat a qualsevol dolor i prest sempre a complir tot el que li ordenava. No ha rebutjat mai cap treball, no ha fugit de cap sacrifici per poder obeir fidelment. En això, ell i jo sempre hem estat perfectament d'acord, sempre seguirem sense resistència Crist, el Senyor.

—Pare —continuà el germà—, ¿on és, doncs, la teva genero-

sitat, la teva pietat, la teva molta discreció? ¿És així com es tracten els amics fidels: rebre dels beneficis i no correspondre en temps de necessitat a qui te'ls fa? ¿És que no has pogut servir fins ara Crist, el teu Senyor, sense l'ajut del teu cos? ¿No s'ha exposat a tota mena de perills, com tu mateix confesses?

—És ben veritat, fill meu, i ho reconec.

—En aquest cas —prosseguí el germà—, ¿abandones un amic tan fidel quan es troba en l'hora de la necessitat, ell que per tu s'ha exposat a la mort, ell i tots els seus béns? Lluny de tu, pare, que ets l'empara i el suport dels afligits; lluny de tu aquest pecat contra el Senyor!

—Benaurat siguis, fill meu —va concloure el sant—, perquè m'has sabut guarir d'escrúpols amb tan savis i saludables consells.

Llavors, dirigint-se al seu cos, començà a dir-li, ple d'alegria: “Alegra't, germà cos, i perdona'm, que des d'ara accedeixi de bona gana als teus desitjos i no oblidi els teus planys.”

Però, ¿quina mena de confort podia rebre aquell pobre cos ja gairebé extingit? ¿Com sostenir-lo, si ja s'ensorrava per tot arreu? Francesc, ja mort pel món, vivia sols en Crist. Els plaers de la terra eren per ell una creu, donat que en duiauna altra, la de Crist, impresa al seu cor. Els seus estigmes li brillaven sobre la carn i era cabalment, perquè en ell s'havia implantat la creu en el més profund de l'ànima.

CAPÍTOL CLXI

El que el Senyor li promet en recomençar les seves malalties

212. Semblava increïble que un home oprimat amb el pes de tants dolors disposés de tanta força per superar-los. I encara més: a aquestes penes no els donava el nom de penes, sinó de germanes. Moltes eren, sens dubte, les causes d'on prove-

nien. De fet, per que li possibilités un més gran triomf, era l'Altíssim qui li havia preparat situacions difícils, no només en el començ de la seva vida militant, sinó també essent un veterà experimentat.

També aquí tenen els seguidors del sant un exemple a imitar; perquè ni amb els anys moderà el fervor, ni de res volgué dispensar-se la seva austeritat. Per això, assolí una completa purificació en aquesta vall de llàgrimes, amb la qual expiés l'últim cèntim, suposant, com és evident, que alguna hagués d'ésser purgada. A fi que, purificat totalment, pogués volar de dret al cel. Al meu veure, la raó principal dels seus sofriments hauria estat, com ho havia afirmat referint-ho als altres, l'esperança de rebre, un cop suportats, més gran recompensa.

213. Una nit que el pes del sofriment s'havia presentat d'una forma més aclaparadora que mai, començà de compadir-se d'ell mateix en l'íntim del cor¹. Però, perquè l'esperit, sempre vigilant, no condescendís ni un moment amb la carn, mantenia ferm l'escut de la paciència invocant Crist. Fins que, resant fervorosament i en actitud de lluita, obtingué del Senyor la promesa de la vida eterna, mitjantçant aquesta comparació:

—Si tota la terra i l'univers sencer fossin d'or puríssim i sabessis que tota aquesta immensa riquesa, amb ser tan gran, no val res comparada amb la riquesa que rebràs en recompensa dels sofriments acceptats, ¿de veritat que et sentiries feliç de sofrir-los animosament durant un cert temps?

—Seria feliç —respongué el sant—, felicíssim!

—Alegra't, doncs —va concloure el Senyor—, perquè les teves malalties són penyora del meu Regne. Gràcies als mèrits de la teva paciència, pots estar cert i segur d'aquesta herència.

Quina joia més gran hauria d'experimentar aquest home, content amb una promesa tan gran! Amb quina paciència i,

1. Això s'esdevingué a Sant Damià durant l'hivern del 1224. La llum provocà forts dolors als ulls del sant durant cinquanta dies i les rates i talps es passejaven per la seva cel·la feta de brancatge, de manera que no el deixaven ni dormir ni pregar.

més encara, amb quin amor hauria d'abraçar els dolors del cos! Ell ho sabia de debò i, tot i que mai no sabé expressar-ho degudament, alguna cosa havia dit als seus companys.

Per aquestes circumstàncies fou quan composà unes "Alabances a les creatures", convidant-les a lloar a la seva manera el Creador.

Trànsit del pare sant

CAPÍTOL CLXII

Exhortà els frares i els beneï abans de morir

214. *En la mort de l'home* —diu el Savi— *seran manifestades totes les seves obres* (Sir 11,29). Fou així com es veié acomplert gloriósament en aquest sant baró. Apressant-se pels camins dels manaments del Senyor i havent escalat tots els graus de la virtut, assolí la més alta cimera. Forjat amb artesania, com metall dúctil a les martellades de la tribulació, copsà la seva forma acabada en el límit suprem de tota perfecció.

Cabalment, vençudes ja les seduccions de la vida mortal i prest a remuntar-se al cel, fou quan més brillaren les seves obres meravelloses i resplendiren més a la llum de la veritat, duent una vida veritablement divina. Jutjant menyspreable el viure segons el món, estimà els seus fills fins a l'extrem i va rebre la mort cantant.

De fet, a penes sentí apropar-se els dies en què l'eterna llum succeiria la nostra llum efímera, demostrà amb l'exemple de les seves virtuts que ja res no tenia de comú amb el món. Definitivament esgotat per la greu malaltia que aviat posaria fi als seus dolors, manà que el possessin nu sobre la terra nua, perquè en aquella darrera hora, en què potser l'enemic podria desfogar la seva ira, ell pogués lluitar contra l'adversari nu.

Esperava intrèpid l'hora del triomf; amb les mans juntes,

semblava abraçar ja la corona de la justícia. Estès així a terra, despullat de la pobra túnica de sac, mirà fit a fit al cel i, com de costum, absort tot ell en aquella glòria, amagà amb la mà esquerra la ferida del costat dret perquè ningú no la veiés. En acabat, digué als frares: “He complert la meva missió; que Crist us ensenyi a complir la vostra.”

215. Veient això, els fills es desfeien en llàgrimes i, entre incessants sospirs del fons de l'ànima, defallien traspassats de dolor. Entretant, el guardià, calmant una mica els plors i endevinant com per inspiració del cel els desitjos del sant, s'afanyà buscant una túnica, una caputxa i uns calçotets i els donà al pare, dient aquestes paraules: “Has de saber que, per santa obediència, se't deixa aquest hàbit, la túnica i els calçotets. I perquè quedi ben clar que no tens cap mena de propietat sobre aquestes coses, et prohibeixo que les donis a ningú.”

Curull de goig el cor del sant, exterioritzà la seva alegria per haver estat fidel a Madona Pobresa fins al final.

Per amor a ella, no volgué en el moment de la mort posseir cap cosa que no fos prestada. Per això, acostumava a posar-se una gorra de sac per protegir les cicatrius deixades pel tractament dels ulls, en comptes d'usar per necessitat un teixit de llana més flonja o més fina.

216. Aleshores, el sant aixecà les mans al cel i glorificà Crist, perquè, desfet de totes les coses terrenals, pogués lliurar-se totalment a Ell. I per ser en tot perfecte imitador de Crist, el seu Déu, estimà fins a l'extrem els germans i fills que des del principi havia estimat. Així doncs, féu cridar tots els frares que estaven amb ell i, procurant confortar-los pel dolor de veure'l morir, amb afecte de pare els exhortà a l'amor de Déu. Parlà llargament sobre la paciència i la guarda de la pobresa, recomanant per damunt de tota altra norma el sant Evangeli. Després, estesa la mà dreta sobre els germans que estaven asseguts al seu costat, digué: “Adéu, fills meus; visqueu en el temor del Senyor i persevereu sempre en Ell. I com que s'aproxima l'hora de la temptació i de la tribulació, sortosos aquells que perseverin en l'obra començada. Jo m'en vaig a Déu, la gràcia del qual us en-comano.” En els germans presents beneí tots

els frares que viurien en qualsevol lloc del món, així com els que havien de venir darrere d'ell fins a la fi dels segles.

Que ningú no s'acapari per a ell mateix aquesta benedicció, que el sant atorgà als presents pels absents. Com s'ha descrit en un altre lloc, hi hagué certament una clàusula especial en la benedicció, però se n'ha fet un mal ús per mantenir més aviat un càrrec¹.

CAPÍTOL CLXIII

Els seus darrers moments. La mort

217. Donat que els frares ploraven amargament i es planyien sense consol, el pare sant ordenà que li portessin un pa. Beneïnt-lo, el llescà i en donà un bocí a cada u. Va demanar també que duguessin el llibre dels evangelis i que li llegissin l'evangeli de sant Joan, a partir de la frase que comença amb aquestes paraules: *Abans de la festa de la Pasqua* (Jn 13,1), etc. Recordava aquell sant sopar que el Senyor celebrà per última vegada amb els seus deixebles. Tot això ho feu en memòria venerable d'aquella cena i per demostrar la tendresa que professava als seus frares.

Esmerçà en lloes els pocs dies que faltaven per al seu traspass, invitant els seus companys més estimats a alabar Crist amb ell. Després, ell mateix entonà aquest salm com pogué: *El meu crit implora l'ajut del Senyor, el meu crit suplica al Senyor* (Sl 142,2), etc. Invitava també totes les creatures a lloar Déu i, amb unes estrofes que havia compostat ell abans, les exhortava a estimar-lo. Pel que fa a la mort mateixa, per tots tan

1. Aquest paràgraf ha donat lloc a nombroses discussions, fins al punt de dir que és interpolat. Sembla acusar fra Elies per haver-se aprofitat de la benedicció de sant Francesc com a exercici arbitrari de l'autoritat.

odiosa i temible, exhortava a lloar-la i, sortint al seuencontre amb ànim alegre, la convidava a hostatjar-se a casa seva. “Benvinguda sigui la meva germana mort!” I adreçant-se al metge: “Tingues coratge, germà metge, per pronosticar que la mort m’és imminent, ja que per mi serà la porta de la vida.” I als seus frares: “Quan em veieu entrar a l’agonia, poseu-me estès i despullat sobre el terra, com em veiéreu abans d’ahir i, un cop mort, deixeu-me jeure més o menys el temps que un home necessitaria per recórrer poc a poc una milla.”

Arribà, finalment, la seva hora. Complerts en ell tots els misteris de Crist, volà feliçment a Déu.

Un framenor veié l'ànima del pare en el seu trànsit

217a. Un framenor, deixeble seu i home de gran nom, veié l'ànima del santíssim pare com pujava directament al cel. Era semblant a una estrella de la mida de la lluna i rutilant com el sol. Avançava sobre la immensitat de les aigües i duia sobre ella un núvol blanc.

Llavors es reuní una multitud de pobles, que lloaven i glorificaven el nom del Senyor. Acudí en pes tota la ciutat d'Assís i la gent de la rodalia per tal d'admirar les meravelles que Déu havia obrat en el seu servent. Els fills, entretant, manifestaven amb llàgrimes i sospirs els pietosos afectes del cor, trobant-se orfes d'un tal pare.

Malgrat tot, la singularitat del miracle va transformar el plany en joia i el dol en festa. Tots veien distintament el cos del benaurat pare abillat amb els estigmes de Crist: distingien en les mans i els peus, no la perforació dels claus, sinó els mateixos claus, formats de la seva pròpia carn, o més ben dit encara, crescuts juntament amb ella, conservant la negror del ferro; i en el costat dret, la vermellor de la sang. La seva carn, de natura morena abans, resplendia d'una extraordinària for-

mosor, tot prenunciant el premi de la felicitat resurrecció. En fi, tots els seus membres es tornaren flexibles i blanencs, com els d'un infant, i no amb la rigidesa pròpia d'un cadàver.

CAPÍTOL CLXIV

Visió de fra Agustí a punt de morir

218. Era en aquell temps ministre dels framenors de Terra di Lavoro un tal fra Agustí, que havia perdut l'ús de la paraula feia temps. Aquest, a punt de morir, exclamà tot d'una, davant dels qui l'envoltaven: "Espera'm, pare, que jo també me'n vull anar amb tu!" Esglaiats els frares, li preguntaren de qui estava parlant. "¿No veieu el nostre pare Francesc que se'n puja al cel?", va respondre. I al mateix instant, abandonat el cos, la seva ànima va seguir el pare santíssim.

CAPÍTOL CLXV

Després de la seva mort, el pare s'aparegué a un framenor

219. La mateixa nit i hora, el pare gloriós s'aparegué a un altre framenor de vida edificant, quan es trobava aquest en oració.

Vestia el sant una dalmàtica de porpra i el seguia una innumerable multitud de persones.

Alguns d'aquella multitud se separaven del grup, per a preguntar al framenor:

—Germà, ¿que és aquest el Crist?

Ell respongué:

—Sí, és ell.

Però d'altres esbrinaven amb una altra pregunta:

—És aquest sant Francesc?

El framenor responia igualment que sí. I és que, tant a ell com a la multitud que seguia els semblava que Crist i sant Francesc eren una mateixa persona.

Tal afirmació no es pot considerar temerària per qui entén bé les coses, donat que *tot aquell que s'uneix a Crist esdevé un sol esperit amb Ell* (1Co 6,17) i el mateix Déu *serà tot en totes les coses* (1Co 12,6).

Per fi, el benaurat pare, acompanyat sempre del seguici meravellós, arribà en un lloc molt bonic que, regat per límpides aigües, era encerclat de jardins curulls de rebrots de tota mena i constituït un planter variat d'arbres esponerosos, d'aspecte primaveral per la bellesa de la seva florida. Es perfilava, així mateix, un gran palau de singular sumptuositat i summa bellesa; en ell era rebut amb màxima alegria el nou ciutadà del cel. Un cop a dins, es trobà amb un gran nombre de germans, asseguts al voltant d'una taula curosament parada i amb abundància de delícies variades i començà amb ells el banquet exquisit i paradisiac.

CAPÍTOL CLXVI

Visió del bisbe d'Assís durant el trànsit del pare

220. Per aquells dies, el bisbe d'Assís havia anat en peregrinació a l'església de sant Miquel. De retorn, hostatjat a Benevento, se li aparegué en somnis el benaurat pare Francesc, la mateixa nit del trànsit, tot dient-li: "Pare, deixant ara mateix aquest món, me'n vaig a Crist." En llevar-se l'endemà, el bisbe referí als companys la visió que havia tingut i, davant un notari per ell requerit, féu constar el dia i l'hora del trànsit. Profundament entristit, plorava i es planyia d'haver perdut el millor pare. De retorn ja a la ciutat, va explicar amb detall tot el que li havia succeït i donà infinites gràcies al Senyor per tots els seus beneficis.

Canonització i trasllat de sant Francesc

220^a. En el nom de Jesús. Amén. L'any 1226 de la seva Encarnació, el 3 d'octubre —el dia que ell havia predit—, havent complert vint anys des que es va unir amb tota perfecció a Crist seguint la vida i les passes dels apòstols, el baró apostòlic Francesc, lliure ja de les cadenes d'aquesta vida mortal, se n'anà feliçment a Crist. Enterrat prop de la ciutat d'Assís¹, començà a brillar amb tants i variats miracles i prodigis per tot arreu, que no tardà aquesta meravella dels nostres temps a atraure l'admiració d'una gran part de l'univers.

Com sigui que en diversos indrets brillés amb la nova llum dels miracles i vinguessin gent constatant haver estat alliberats de diferents desgràcies per la seva intercessió, el senyor papa Gregori, que es trobava casualment a Perusa amb tots els cardenals i altres prelats, començà a tractar de la seva canonització. Tots, unànimes, es pronunciaren favorablement. Llegeixen i aproven els miracles que el Senyor havia dut a terme pel seu servent i enalteixen amb els més grans elogis la santedat de la seva vida.

Per tan gran solemnitat, foren prèviament convocats els prínceps de la terra. Després, el dia assenyalat, amb gran concurrència de prelats, acompanyats d'una immensa multitud del poble, el papa feia la seva entrada a Assís, per procedir solemnement a la canonització. Arribats tots al lloc preparat per tan gran concentració, el papa Gregori s'adreçà en primer lloc a tot el poble, descrivint, emocionat i amb paraules colpidores, les meravelles de Déu. Seguidament, en un discurs nobilíssim, evocà i exaltà commogut el pare Francesc i la puresa de la seva vida. Acabat el panegíric, el papa Gregori, aixecant les mans al cel, proclamà amb veu vibrant.....²

1. A l'església de Sant Jordi, que avui és dins la ciutat.

2. Tot aquest número 220a no es troba al Còdex d'Assís, que serví de base a l'edició crítica de Quaracchi. Els punts suspensius indiquen que el darrer foli va ser arrencat.

Pregària adreçada al sant pels seus companys

221. Aquí et tenim, oh beatíssim pare, amb la nostra simplicitat: intentem exaltar, com ens és possible i a glòria teva, aquestes obres admirables i difondre algunes de les teves innombrables virtuts de santedat. Sabem que les nostres pobres paraules deslluiran l'esplendor dels teus mèrits i de la teva summa perfecció. Per això, et demanem —i als nostres lectors també— que valoris el nostre afecte per l'esforç que hi hem posat. Ens alegraria que les deficiències de la ploma humana fossin superades per la sublimitat d'una vida tan extraordinària.

Perquè, oh el més sant dels sants!, ¿qui podrà engendrar en ell mateix o comunicar als altres l'ardor del teu esperit? ¿Qui serà capaç de concebre aquells inefables afectes que del teu cor arribaven continuament a Déu? Amb tot, hem escrit aquesta pàgina atrets pel dolç record que conservem de tu, amb el desig, mentre viurem, de transmetre'l als altres, encara que sigui balbucejant.

Et nodreixes ja de la “flor del blat”, tu en altre temps afeamat; ara abeures en el “torrent de les delícies sens fi” la set que abans et cremava, tot i que no creiem pas que l'abundància de la casa de Déu t'hagi apaivagat tant que t'oblidis dels teus fills, car Aquell que et mata la set es recorda també de nosaltres. Mena'ns, doncs, darrere teu, pare venerable, perquè puguem córrer rere el perfum suau dels teus unguents, nosaltres a qui ens veus tebis per la desídia, febles per l'abúlia, mig morts per la negligència!

El teu petit ramat et segueix amb pas indecís i els seus ulls malalts i enlluernats no suporten el besllum de la teva perfecció. Renova els nostres dies com al principi, tu que ets mirall i model dels perfectes, i no permetis que, essent iguals en la professió, siguem desiguals en la vida.

222. Adrecem ara les nostres súpliques a l'eterna i clementíssima Majestat de Déu en favor del servent de Crist, el nostre

germà ministre, successor teu en la santa humilitat i imitador del zel de la veritable pobresa, que té cura de les teves ovelles amb sol·licitud i dolç afecte per amor del teu Crist. Et supliquem que vetllis per ell i el guiïs, a fi que, seguint sempre les teves petges, arribi a conquerir l'eterna glòria que tu has assolit.

223. Pare benigníssim: amb tot l'afecte del cor, et demanem per aquell fill teu que, en aquesta com en altres ocasions, ha escrit devotament les teves lloes. Ell s'ofereix i es consagra a la teva benvolença i, al mateix temps, et presenta i dedica aquesta petita obra, si no acreditada pels seus mèrits, sí en canvi per l'afany pietós que hi ha posat. Digna't defensar-lo i guardar-lo de tot mal, augmenta en ell els mèrits de santedat i, amb els teus precés, fes que assoleixi per sempre el gaudi de la companyia dels sants.

224. Recorda't, oh pare, de tots els teus fills que, assetjats per indicibles perills, saps que segueixen de lluny el teu camí. Dóna'ls força per a resistir; purifica'ls perquè resplendeixin; fecunda'ls perquè donin fruit. Implora perquè es vessi sobre ells l'esperit de gràcia i d'oració, a fi que puguin guardar, com tu, la humilitat veritable. Que, com tu, servin la pobresa, mereixin aquella caritat amb què vares estimar Crist crucificat, el qual, amb el Pare i l'Esperit Sant, viu i regna pels segles dels segles. Amén.

Llegenda de santa Clara verge

Lletra introductòria adreçada al Sant Pare

En un món com envellit i ofegat pel pes dels anys, s'entenebria la visió de la fe, es debilitava el vigor dels costums i havien minvat les activitats baronívoles. A aquesta descomposició de l'època, s'hi afegia encara l'escòria de tots els vicis. Però Déu, que estima els homes, proveí des del secret de la seva misericòrdia suscitant en l'Església noves formes de vida religiosa¹, per mitjà de les quals donà suport a la fe que havia de ser la norma segura per a la reforma dels costums. Jo m'atreviria a anomenar aquests nous fundadors, juntament amb els seus seguidors, "gresols del món", "guies del camí" i "mestres de la vida", donat que amb ells aparegué al capvespre la claror del migdia, *una llum per il·luminar els qui viuen a la fosca* (Is 9,1; Lc 1,79).

No podia mancar aquest ajut providencial al sexe femení, el qual, atrapat per la rufera de la concupiscència, no només era arrossegat pel plaer dels pecats, sinó que a més, hi era empès més fàcilment, donada la seva feblesa. D'aquí que la bondat del Senyor suscità la venerable verge Clara i féu d'ella una llum claríssima de les dones. I, un cop aplegats els seus grans miracles, vós, benaurat papa, l'heu inscrita al catàleg dels sants, *collocant-la sobre el portallànties, per tal que il·lumini tots els qui són a casa* (Mt 5,15).

1. Es refereix, és clar, a l'orde dels framenors i a l'orde de les clarisses, equiparats sovint ambdós en aquests inicis de la *Llegenda*.

Us honorem com a pare d'aquests ordes, reconeixem la vostra providència, agraiïm la vostra protecció i us venerem com a senyor. Així com governeu l'immens vaixell de l'Església universal, cosa que exigeix una dedicació permanent, així no heu exclòs de tenir cura singular i sol·licita d'aquesta petita nau.

Ara bé, ha semblat oportú a la vostra santedat d'encomanar a aquest pobrissó que composés una llegenda sobre santa Clara, després d'examinar-ne la vida. Tasca que, efectivament, no hauria gosat dur a terme amb la meva rudesia literària, si no hagués estat requerit repetides vegades per la vostra paraula i autoritat de papa.

Disposat, doncs, a executar aquest mandat, no crec que sigui un mètode prou segur atènyer-me només a la documentació que he llegit: per això, m'he dirigit als companys del benaurat Francesc¹ i a la mateixa fraternitat de les verges de Crist, fent reviure en el seu cor tot allò, i tenint present que, ja des d'antic, no és lícit teixir una història sense comptar amb els qui ho van veure o amb els qui se n'han assabentat per ells.

D'aquesta manera, recollint unes quantes coses i eliminant-ne moltes d'altres, més ben documentat i en la presència de Déu, ho he narrat ràpidament en estil senzill. Ho he fet així, perquè les meravelles d'aquesta verge, les quals gaudiran de llegir les verges consagrades, no resultin intel·ligibles als humils i il·letrats si s'enfosqueixen amb la retòrica del llenguatge.

Que els homes vagin en seguiment d'aquests barons, nos deixebles del Verb encarnat i que les noies imitin Clara, empremta de la Mare de Déu i nova capdavantera de totes les dones.

A vós, santíssim pare, així com us està reservada la plena autoritat per esmenar, suprimir o afegir allò que aquí us plagui, així mateix resti sotmesa totalment la meva voluntat al vostre parer. El Senyor Jesucrist us concedeixi salut ara i per sempre. Amén.

1. Podrien ser fra Angel de Rieti i fra Lleó, molt unit aquest a santa Clara i a les clarisses.

Primera part

I

Naixement de santa Clara

1. L'admirable donzella, Clara de nom i clara per la virtut, va néixer a la ciutat d'Assís. Provenia de molt clar llinatge: essent primerament conciutadana a la terra del benaurat Francesc, regnà després amb ell a dalt del cel.

El seu pare era cavaller i tota la família, per ambdues branques, pertanyia a la noblesa militar. Era de casa rica i amb un patrimoni que, en relació amb la condició general de la ciutat, era abundant.

La seva mare, de nom Hortulana, que infantaria a l'hort de l'Església una planteta plena de fruits, era abillada ella mateixa de fruits bons i abundosos. Tot i estar sotmesa al jou conjugal i malgrat estar subjecta a la feina de la casa, Hortulana tenia encara temps per lliurar-se al servei de Déu i a les obres de pietat. Tant és així, que travessà el mar amb uns pelegrins i, després de visitar devotament els Sants Llocs que el Déu fet home deixà santificats amb les seves petges, retornà plena de goig a la seva ciutat. Per fer oració, va entrar dues vegades al santuari de Sant Miquel Arcàngel i visità amb més devoció encara les tombes dels apòstols.

2. I, ¿per què dir més coses? *Pel fruit es coneix l'arbre* (Mt 12,33) i el fruit es recomana per l'arbre. L'abundor de la sement

divina germinava d'arrel en ella i és natural que el branquilló florís amb exuberància de virtuts.

Trobant-se la mare en estat i a punt de donar a llum, pregà intensament al Sant Crist de l'església perquè l'alliberés dels dolors del part i sentí una veu que li deia: "No tinguis por, dona, perquè pariràs feliçment una llum que farà més clara la llum mateixa." Advertida amb aquest oracle, volgué que el nadó renasqués en el sant baptisme, i li posà el nom de Clara, esperant que així, per voler de Déu, es complís d'alguna manera la promesa d'aquella lluminosa claredat.

II

Vida a casa dels pares

3. Des de molt petita, Clara començà a brillar de claror en l'obscuritat del món i ja refulgia durant la seva tendra edat per la bondat de la seva vida. Rebé amb cor dòcil els primers rudiments de la fe de llavis de la seva mare i, inspirada i instruïda per l'Esperit, aquell vas verament puríssim esdevingué en poc temps vas de gràcia.

Allargava satisfeta la mà als pobres i farcia de l'abundor de casa seva la indigència de molts. I, perquè el seu sacrifici fos més agradívol a Déu, privava el seu petit cos dels aliments delicats, els quals, d'amagat i servint-se d'intermediaris, feia arribar a l'estómac dels pobres. Creixent així la misericòrdia des de la seva infantesa, mostrava un esperit de commiseració envers la misèria dels miserables.

4. Tenia un gust especial per la santa oració: el perfum exquisit que l'amarava la duia poc a poc a una vida virginal. Donat que no disposava d'un rellotge de sorra per saber quants parenostres resava, es valia d'un grapat de pedretes per comptar les seves oracions al Senyor. Quan començà d'advertir els primers estímuls de l'amor sant, il·lustrada per la unció de l'Es-

perit, va comprendre que calia menystenir l'aparença xaruga de les flors mundanes, atribuint escàs valor a les coses transitòries. Per això, sota els vestits preciosos i sensuals duia amagat un petit cilici, essent exteriorment mundana, però *revestida interiorment de Crist* (Rm 13,14; Ga 3,27). Per últim, volent els seus pares esposar-la amb un marit de la noblesa, Clara no hi accedí en absolut: al contrari, fingint ajornar per més endavant les noces terrenals, confià la seva virginitat al Senyor.

Aquests foren els tastets de la virtut a casa seva; aquestes, les primícies espirituals; aquests, els preludis de la seva santedat. I així, abundant en perfum interior, es descobria la seva fragància, com s'esdevé en un pomell de flors oloroses, per més tapat que es trobi. Sense que ella se n'adonés, l'elogi corria de boca en boca dels veïns i, verificades les seves obres secretes, s'anava divulgant entre el poble el rumor de la seva bondat.

III

Coneixença i amistat amb el benaurat Francesc

5. Per aquell temps, Clara sentí parlar del ja famós Francesc, que renovava com a home nou amb noves virtuts el camí de la perfecció, tan esvaït a tot arreu. Clara es va delir per veure'l i sentir-lo, moguda per l'Esperit de Déu Pare, del qual tots dos —encara que de diversa manera— havien rebut les primeres inspiracions. No era pas menys el desig de Francesc, entusiasmat pel nom d'una donzella tan afavorida. Volia trobar-la i conversar amb ella, per veure si ell, que estava frisós de conquestes, podia sentir-se cridat d'alguna manera a destruir el regne del món, arrabassant tan noble captura i reivindicant-la així per al seu Senyor. Francesc la visita o, més ben dit, ella a ell, tot i que moderen la freqüència de les trobades per evitar que una amistat tan espiritual pogués ser observada pels homes i interpretada maliciosament en converses públiques.

Per això Clara, acompanyada d'una sola persona molt familiar, deixava tot sovint la casa paterna per manifestar els seus secrets al baró de Déu, les paraules del qual li semblaven flamarades i les seves accions, sobrehumanes.

El pare Francesc l'exhortava a menystenir el món, demostrant-li amb un llenguatge viu com n'és d'estèril l'esperança posada en els atractius terrenals.

Li suggerí la dolçor que sentiria amb el seu esponsalici amb Crist, convencent-la que guardés la joia de la castedat virginal per aquell benamat Espòs que l'amor féu home.

6. ¿Per què aturar-se en més paraules? A causa dels advertiments del pare santíssim, que actuava hàbilment com un fi delíssim missatger, la verge no tardà gaire temps a complir el seu propòsit. Se li obrí la visió dels goigs eterns, els quals fan perdre tot valor al mateix món i fan delir pel desig d'amor envers les noccs supremes. I així, abrusada de foc celestial, menyspreà la vanaglòria terrenal i el seu cor mai més no fou seduït pels afalacs del món; avorrint igualment les incitacions de la carn, decidí ja des d'aleshores *no conèixer el llit del pecat* (Sv 3,13), fent del seu cos un temple consagrat a Déu per tal de merèixer les noccs amb el gran Rei. Se sotmeté totalment als consells de Francesc, tot prenent-lo, després de Déu, per guia en el camí.

Des d'aquest moment, la seva ànima dependrà dels ensenyaments del sant i aplegarà amb cor ardent tot allò que li predicarà de Jesús. Suportarà amb desgana l'elegància dels seus vestits mundans i considerarà escombraries tot allò que causa externament admiració, a fi de poder guanyar el Crist.

IV

Passa del món a la vida religiosa per obra del benaurat Francesc

7. A fi que la pols del món no enllorés el mirall d'aquella ànima intacta i que el contagi de la vida seglar no fes fermen-

tar el llevat de la seva joventut, el pietós pare s'afanyà a treure Clara de les tenebres del món pervers.

Prop de la solemnitat del diumenge de Rams la donzella anà a veure el baró de Déu amb cor ardent, per saber el què i com havia de captenir-se ara que intentava canviar de vida. Francesc li ordena que el dia de la festa del Ram, abillada amb elegància i barrejada entre la gent, s'acosti a rebre el palmó, però que surti de la ciutat la nit del mateix dia i converteixi l'alegria mundana en dol per la Passió del Senyor.

Arribat el diumenge de Rams, Clara entra al temple com els altres, però radiant i lluminosa enmig dels senyors. I s'esdevingué allò que havia de ser un presagi oportú: quan tothom va a procurar-se els palmons i Clara romania quieta i avergonyida al seu lloc, el bisbe davalla de les grades de l'altar i, acostant-se a ella, li posa el palmó a les mans. Ja de nit, per complir les instruccions del sant, es llança a la desitjada fuga amb discreta companyia. No jutjant convenient sortir per la porta gran com de costum, amb les pròpies mans franqueja una altra porta, amb una força que a ella li sembla extraordinària, ja que restava obstruïda per pedres i troncs feixucs.

8. Abandonant d'aquesta manera la llar, els familiars i la ciutat, corre a Santa Maria de la Porciúncula, on els frares, que vetllaven en oració davant el petit altar, reben la verge Clara amb torxes enceses. Tot seguit, es despulla de les deixalles de la Babilònia, lliura al món "l'acta de divorci" i, tallada la seva cabellera per mans dels frares, abdica per sempre la frivolitat en el vestir.

No hauria estat pas bé que l'orde de verges florents que sorgia en aquell capvespre de la història hagués estat fundat en un altre lloc que no fos el santuari on ella seria, abans que ningú i excelsa sobre totes les dones, mare i verge alhora. Aquest és el mateix lloc on la nova milícia dels pobres havia donat les primeres passes sota el mestratge de Francesc. D'aquesta manera quedava palès que fou la Mare de misericòrdia qui, a la seva ermita, donava a llum ambdós ordes.

Un cop hagué rebut la senyera de la santa penitència al peu de l'altar dedicat a la benaurada Maria —talment com si la

humil serventa s'hagués esposat amb Crist davant el llit nupcial d'aquesta Mare i Verge— sant Francesc la trasllada immediatament a l'església de Sant Pau, perquè hi fes estada fins que l'Altíssim disposés una altra cosa.

V

Clara resisteix amb fermesa i perseverança les escomeses dels parents

9. Assabentats d'això, però, els seus familiars, amb el cor desfet, reproven el propòsit de la verge i, reunits en grup, corren al lloc amb una intenció impossible. Recorren a tot: a la força de la violència i al verí dels consells; a promeses afalagadores, per persuadir-la que abandonés una condició vil tan impròpia del seu llinatge i mai no vista en tota la comarca. Però ella, agafant-se a les estovalles de l'altar, descobreix el seu cap tonsurat, advertint que no podran arrencar-la del servei a Crist. Mentre creix la violència dels seus, alhora augmenta el coratge en ella, amb noves energies del seu amor ferit per les injúries.

Tot i que durant molts dies sofreix obstacles en el camí del Senyor i l'oposició per part dels seus familiars al seu propòsit de santetat és aferrissada, Clara no vacil·la, ni tampoc es refreda el seu fervor. Ans al contrari: enmig d'insults i d'odi, trempa el seu esperit en l'esperança, de tal manera que a la fi els parents, fracassats, desisteixen del seu intent.

10. Pocs dies després, és traslladada a l'església de Sant'Angelo de Penzo. Però, no trobant aquí plenament la pau d'esperit i per consell del benaurat Francesc, es muda al redós de l'església de Sant Damià, on fixa i assegura l'àncora del seu esperit. Com arrecerada a port, ja no dubtarà més sobre nous canvis, ni vacil·larà davant la soledat i l'austeritat. Sant Damià és aquella esglesiola que fou reparada per sant Francesc amb esforç i zel admirables, al sacerdot de la qual havia ofert diners

per refer les parets i la teulada. Aquesta és també l'església on, mentre pregava el sant, ressonà la veu del Sant Crist dient: "Francesc, ves i repara la meua casa, la qual, com veus, amenaça ruïna." A la garjola d'aquest lloc minúscul, la verge Clara es va recloure per amor del seu Espòs diví. Empresonà el seu cos aquí per tota la vida, aixoplugada dels temporals del món i hi féu el seu niu la coloma d'argent *dins les esclètxes de la roca* (Ct 2,14; Sl 68,14). Engendrà així un estol de verges de Crist, instituí un monestir i hi inicià l'orde de les Senyores Pobres. Aquí triturà els membres del cos amb la penitència; aquí sembrà la llavor de la santedat perfecta i aquí deixà marcades les seves petges per a les qui l'havien de seguir. Durant quarantados anys, en aquest reduït lloc i amb els assots de la disciplina, trencà el vas d'alabastre del seu cos per omplir de perfum la casa de l'Església.

La seva vida i conducta serà explicada aquí tot just després que refereixi com foren de grans i nombroses les ànimes que vingueren a Crist a través d'ella.

VI

S'estén arreu la fama de les seves virtuts

La fama de santedat de la verge Clara s'espargeix en poc temps per les contrades veïnes i vénen de totes bandes dones captivades per la fragància del seu perfum. Les verges, seguint el seu exemple, volen guardar el que són per Crist; les casades procuren viure castament; senyores nobles i il·lustres abandonen els grans palaus i construeixen petits monestirs, tenint per glòria i honor viure en la "cendra i el cilici" per amor de Crist. L'ímpetu dels joves és llançat cap a la lluita incorruptible i estimulat a menysprear els falsos atractius de la carn, esperonat pels exemples de fortalesa del sexe dèbil. En fi, els cònjuges de mutu acord se cenyeixen a la llei de la continència: els

marits ingressen als ordes religiosos i les esposes als monestirs. La mare convida la filla a seguir Crist; la filla a la mare, la germana a la germana i la tia a les nebodes. Tots malden per seguir Crist amb fervorós afany: desitgen participar d'aquesta vida angèlica que Clara aclareix. Innombrables verges, mogudes pel bon nom de la santa i mentre no poden abraçar la vida del claustre per algun impediment, viuen ja l'esperit de la regla a casa seva, sense haver-la professat encara. Són tants i tals els fruits de salvació que donava a llum amb els seus exemples la verge Clara, que s'havia acomplert en ella el text profètic: *Són més nombrosos els fills de l'abandonada que els fills d'aquella que té marit* (Is 54,1).

VII

La fama de la seva bondat arriba a llocs llunyans

11. A fi que la deu d'aquesta celestial benedicció que brolla per la vall de Spoleto no resti closa a límits reduïts, es transforma, per obra de la divina providència, en un ample rierol, de manera que *els braços d'un riu alegren la ciutat de Déu* (Sl 46,5) que és l'Església. De fet, la novetat d'un esdeveniment tan notable es va escampar d'un extrem a l'altre de la terra i fou la causa que es guanyessin moltes ànimes per Crist.

El predicament de les virtuts de la santa irromp, doncs, a les estances de les senyores il·lustres, arriba als castells de les duquesses i penetra fins i tot els palaus de les reines. El bo i millor de la noblesa segueix les petjades de la santa i s'ajup humilment la seva superbiosa ascendència de la sang. Algunes dames esposades dignament amb ducs i reis, quan s'assabenten de l'elogi públic de Clara, es lliuren a penitència rigorosa; i les que eren unides en matrimoni amb potentats, la imiten segons les possibilitats de llur condició. Moltes ciutats són abillades amb monestirs, i fins als indrets rurals i muntanyencs

s'albira la construcció d'aquests celestials edificis. L'observança de la castedat es multiplica pel món, precedida per la santíssima Clara, i es restaura l'orde renaixent de les verges. D'aquesta florida, engendrada per Clara, se n'orna avui feliçment l'Església, la mateixa Església que implora ser nodrida quan diu: *Retorneu-me amb panses, conforteu-me amb pomes, que estic malalta d'amor!* (Ct 2,5).

Però és hora de tornar al fil del meu propòsit, perquè sigui conegut quin era el tenor de la seva vida i costums (com ja hem dit).

VIII

La seva humilitat

12. Clara, primera pedra i noble fonament del seu orde, de bon principi es lliurà a construir l'edifici de totes les virtuts sobre la base de la santa humilitat. Des del començament va prometre obediència al benaurat Francesc i no es desvià mai d'això que havia promès. Encara més: als tres anys de la seva conversió, refusant el nom i el càrrec d'abadessa, preferí restar humilment supeditada a les altres i no ser-ne la qui presideix, servir les serventes de Crist i no pas ser servida. Però, obedient al sant en tot, acceptà finalment el govern de les dames, brillant en el seu cor més la humilitat del temor que no pas el tumor de la supèrbia i creixent en ella no la independència, sinó l'esperit de servei. De manera que, com més enlairada es veia per una superioritat aparent, més menyspreava la pròpia estimació: sempre estava disposada a servir fins en l'aspecte extern, sense refusar cap ocupació útil. Així, és ella qui aboca ordinàriament l'aigua sobre les mans de les germanes que volen rentar-se; ella és qui serveix dreta les qui s'asseuen per menjar; li costa de donar ordres: les compleix de bon grat ella primer, abans d'imposar-les a les altres; és ella qui neteja les

gibrelletes de les germanes malaltes, banyant-les amb esperit generós i no fent cas de la fetor o de la brutícia; renta tot sovint els peus de les germanes que arriben de fora i, un cop nets, els besa. Una vegada, després d'haver rentat els peus a una d'aquestes germanes, quan volia besar-los, la germana retirà el peu, no suportant una tan gran humilitat, i donà amb ell un cop a la cara de la seva senyora. Clara, però, continuà aquell servei com si res no hagués passat i, agenollada, feu un fort petó al peu de la germana.

IX

La santa i vera pobresa

13. Clara harmonitzava la pobresa de totes les coses amb la pobresa d'esperit, que és la veritable humilitat. Primer de tot, a l'inici de la seva conversió, va vendre l'herència paterna que havia rebut i, sense reservar-se res per a ella, la distribuí tota als pobres. Des d'aquell moment, deixant fora el món i enriquida interiorment en l'ànima, corre darrere Crist, alliberada del pes de les riqueses. Aquest fou el pacte que segellà amb la santa pobresa i l'estimà tant que res no volia tenir sinó Crist Senyor. Tampoc no va permetre que les seves filles posseïssin cap cosa. Estava convençuda que la perla preciosa del desig del cel, adquirida amb la venda de tot, no podia captenir-se juntament amb l'afany devorador de béns temporals. Repeating amb freqüència i inculcava a les seves germanes que la comunitat seria agradable a Déu quan visqués rica de pobresa i que perduraria sempre ferma, si era escudada amb la muralla de l'altíssima pobresa. També les exhortava a conformar-se amb la pobresa de Crist pobre, a qui la seva pobrissona Mare reclinà en un rústec pessebre quan ell era encara un infant. I remembrant això, es cordava sempre el coll, com si es tractés d'un collar d'or, a fi que la pols de les coses terrenals no trobés lloc per entrar.

14. Volent, doncs, que el seu orde religiós s'ennoblís amb el segell de la pobresa, sol·licità del papa Innocenci III, de felicitat record, el *Privilegi de la pobresa*. Aquest home extraordinari, admirat del gran fervor de la verge, l'advertí d'una tan estranya petició, perquè mai un privilegi semblant havia estat demanat a la Seu Apostòlica. Però, per correspondre a la insòlita petició, feta amb un fervor també insòlit, el papa en persona i de propi puny i lletra redactà el primer Privilegi esmentat.

Després vingué el senyor papa Gregori, de felicitat memòria, home tan digne de veneració pel lloc que ocupava com pels seus mèrits personals, el qual estimava amb afecte particular la nostra santa. Gregori, esbrinant com podria persuadir-la per tal que s'avingués a posseir algunes propietats a causa de les circumstàncies dels temps o dels perills del segle, ell mateix li oferí generosament algunes possessions, però Clara es resistí coratjosament i no les acceptà de cap manera. Quan el sant pare li digué: "Si tems pel vot professat, Nós us dispensem del vot", ella replicà: "Santíssim pare, per cap preu del món vull ser dispensada del seguiment perpetu de Crist."¹

Per altra banda, Clara rebia amb gran satisfacció les almoines misèrrimes i els bocins de pa sec que li captaven els almoiners i mentre saltava de joia quan era sec i a trossos, s'entristia pel pa tendre i sencer.

I, ¿per què dir més? Sempre es conformava en la perfectíssima pobresa del Crucificat pobre, a fi que cap cosa transitòria separés l'amant de l'Amat, ni retardés la seva cursa vers el Senyor.

Vull ara referir dos miracles que va merèixer fer l'enamorada de la pobresa.

1. Se suposa que aquesta trobada de Gregori amb Clara tingué lloc el 1228, quan el papa anà a Assís a canonitzar sant Francesc.

X

Multiplicació del pa

15. Només hi havia un pa en tot el monestir, essent l'hora de dinar i tenint prou gana. Aleshores la mare Clara, crida la dispesera i li ordena que divideixi el pa, enviant-ne la meitat als germans i reservant-ne la resta per a les germanes. D'aquesta part en mana llescar fins a cinquanta trossos, segons el nombre de germanes i que els serveixi a la taula de la pobresa. La devota filla li manifesta que caldrien els antics miracles de Crist per a fer tantes llesques amb tan poc pa, a la qual cosa la mare respon: "Fes, filla, el que et dic tranquil·lament." La filla obeeix i, mentre la mare adreça pietosos sospirs al seu Crist en favor de les filles, per providència divina, el pa es multiplica de tal manera a les mans de la que partia un tros tan petit, que tocà una bona llesca a cada germana.

XI

L'oli donat per Déu

16. En certa ocasió, a les serventes de Crist se'ls acabà del tot l'oli, de manera que no n'hi havia ni per amanir les viandes de les malaltes. Aleshores, la mare Clara pren un atuell i, mes- tra d'humilitat, el renta amb les seves mans; després, el treu fora de la clausura, perquè l'agafi el germà almoïner, pregant-li que vagi a captar oli. El framenor, volent remeiar tanta indi- gència, va per endur-se l'estri. *Però no depèn de l'home que s'esforça ni del que corre, sinó de Déu que es compadeixi* (Rm 9,19). En efecte: per la intercessió divina, l'atuell era ple d'oli a vessar. La pregària de santa Clara en favor de les filles po- bres s'havia avançat així a la caritat del germà. Davant el fet,

creient aquell que l'havien enganyat pietosament, murmurava dient-se a ell mateix: "Aquestes dones m'han cridat en va, perquè l'atuell és ben ple!"

XII

La mortificació de la carn

17. Referent a la mortificació de la carn, potser fóra millor callar que parlar-ne, perquè va fer unes coses tals que l'estupor de l'oient podria posar en dubte la veracitat dels fets.

No és gens estrany que vestís una simple túnica i un petit i pobre manteu que més que abrigar cobria el seu cos delicat, ni és cap meravella que s'abstingués completament de l'ús del calçat. Tampoc no tenen res d'extraordinari els dejunis continuats durant tot l'any i l'ús d'un jaç sense plomes. No hauria merescut, en efecte, cap elogi particular per aquestes mortificacions, ja que les altres germanes també practicaven tot això al monestir.

En canvi, ¿quina relació podia haver-hi entre la carn virginal i un cilici fet de pell de porc? Aquesta verge santíssima s'havia procurat aquest cilici de cuiro i el duia secretament sota la túnica, aplicant a la carn l'aspror de les cerres.

Algunes vegades usava un cruel cilici trenat de crin de cavall i tot nuós, que lligava al cos amb rugosos cordills. Una vegada deixà el cilici a una de les filles, que l'hi havia demanat, però no va poder suportar tanta aspror: i, si contenta el demanà, el tornà més ràpidament després de tres dies.

La terra nua i de vegades un manat de sarments li feien de llit i un tronc de fusta dura, de coixí al cap. Amb el temps, consumit el cos, es permetia la clemència de jaure sobre una estora i reclinar el cap sobre una mica de palla. Més tard, quan la llarga malaltia havia minvat un cos tan durament maltractat, es féu aparellar una màrfega de palla, a instàncies del benaurat Francesc.

18. Era tan gran el rigor en el dejuni i l'abstinència, que amb prou feines hauria sobreviscut el seu cos amb la minsa vianda que prenia, si no l'hagués sostingut una força superior. Mentre estava sana, dejunava a pa i aigua la quaresma major i la de sant Martí, bisbe, i només els diumenges tastava el vi, si és que n'hi havia. I perquè admiris, oh lector, allò que no pots imitar, Clara s'abstenia completament de tot aliment tres dies a la setmana, el dilluns, el dimecres i el divendres. D'aquesta manera s'alternaven, l'un rere l'altre, els dies d'escàs nodriment i els de dejuni total, de manera que la vigília del dejuni perfecte antecedia un dia festiu de pa i aigua. No cal estranyar-se que tant de rigor, i mantingut durant tant de temps, la predisposés a caure malalta, consumida de forces i minvat tot el seu cos. Per això, les devotíssimes filles es compadien de la bona mare i sofrien per aquella mena de mort que cada dia suportava voluntàriament. Per fi, el benaurat Francesc i el bisbe d'Assís van prohibir a santa Clara un dejuni tan sever de tres dies, ordenant que prengués almenys una unça i mitja de pa cada dia sense excepció. I, si és veritat que les aspres penitències corporals produeixen depressió en l'esperit, ben al contrari era l'efecte en la mare Clara: lliurada a tota mena de mortificació del cos, mantenia un aspecte tan festiu i serè que no advertia els resultats dels flagells ni les angoixes del cos. Amb la qual cosa s'entén que la santa alegria, que omplia el seu interior, traspalsà també el seu exterior, perquè l'amor del cor fa lleugers els flagells del cos.

XIII

La pràctica de la santa oració

19. D'igual manera que morta per antelació a les exigències de la carn, així també era aliena del tot a les exigències del món i ocupava contínuament la seva ànima en santes pregàries

i en lloes a Déu. Havia fixat l'esguard en la llum eterna i, abrusada del desig interior que travessa l'esfera de les vicissituds humanes, la terra amarada d'esperit s'obria plenament a la pluja de la gràcia. Després del rés de completes, pregava llarga estona amb les germanes i encomanava les altres amb llàgrimes als ulls. Després, quan les filles s'havien retirat a descansar els seus cossos fatigats sobre el jaç dur, Clara romania encara en oració, desperta i infatigable, mentre les altres dormien tranquil·lament, *ja que una paraula ha vingut a mi sense soroll i la meva orella ha copsat sols un murmuri* (Jb 4,12). Moltes vegades, arraulit el rostre a terra fent pregària, regava el paviment amb llàgrimes i l'acaronava amb petons, de manera que hom diria que tenia Jesús sempre als braços i plorava als seus peus, besant-los després.

Una vegada, mentre es planyia en plena nit, se li va aparèixer l'àngel de les tenebres en forma d'un infant negre, dient-li:

—No ploris tant, que et tornaràs cega.

Ella va respondre al moment:

—No restarà cec qui veurà Déu.

Tot seguit, el diable fugí confús. La mateixa nit, després del rés de matines, mentre Clara pregava amarada de llàgrimes com sempre, s'apropà de nou el conseller de la mentida insistint:

—No hauries de plorar tant, si no vols que, aigualit el cervell, et ragi pel nas i quedis amb el nas tort.

Clara li respongué immediatament:

—No apareix cap deformació corporal en aquell qui serveix el Senyor.

I dit això, el dimoni va esvaïr-se per no tornar més.

20. Són abundants els testimonis comprovats sobre la força que treia del fornal ardent de la pregària i de la gran dolçor amb què la bondat divina l'obsequiava. Quan, per exemple, tornava de la santa oració amb alegria, duia paraules ardents que abrusaven el cor de les germanes del foc de l'altar del Senyor. Elles s'adonen, admirades, que la seva cara irradiava una mena de tendresa agradívola i que el seu esguard floria més lluminós que d'ordinari. *En efecte, Déu, amb la seva benvolença, havia parat un convit per a la seva pobrissona* (Sl 97,11). I mostra-

va externament, de manera sensible, la seva ànima sadollada en l'oració per la llum veritable.

Així, en un món movedís, unida immutablement al seu noble Espòs, experimentava una delectança contínua per les coses del cel; així, en el remolí del món, es mantenia ferma en la virtut sobrehumana i, guardant en un vas de fang un tresor de glòria, l'esperit romanía ja en el cel, malgrat que el seu cos visqués a la terra.

Tenia el costum d'avisar per matines les més joves. Ho feia sense fer fressa, amb una campaneta, invitant-les a lloar el Senyor. Tot sovint, mentre encara dormien les germanes, encenia les llànties i tocava la campana. Al monestir no hi havia lloc per a la tebiesa o per a la desídia: fortes invectives agullonaven la mandra per pregar i servir el Senyor.

XIV

Prodigis de la seva pregària i, en primer lloc, la fugida miraculosa dels sarraïns

21. Em plau referir ara els prodigis de la seva oració, que exposo amb tota fidelitat, perquè siguin dignes de veneració.

En aquell període turbulent que l'Església sofria en diverses parts del món sota l'emperador Frederic, la vall de Spoleto bevia amb molta freqüència el calze de l'ira. Per mandat imperial, esquadrans de cavalleria i arquers sarraïns romanien acampats a la vall, com eixams d'abelles. El seu objectiu era destruir les fortaleses i expugnar les ciutats fortificades. Un dia, mentre l'enemic assetjava Assís —ciutat predilecta del Senyor— i l'exèrcit s'apropava a les seves portes, els sarraïns —gent de pèssima condició, assetgada de sang cristiana i capaç dels pitjors crims i assalts— van irrompre a Sant Damià i van entrar al monestir, arribant fins al mateix claustre de les verges.

Plorant i tremolant, les dames pobres¹, amb esglai terrible, balbucejaven espantades i cridaren a la seva mare. Clara, amb cor impassible i malgrat que es trobava malalta, manà que la duguessin a la porta i la col·loquessin davant mateix dels enemics, duent a les mans l'arqueta de plata, engalzada en una caixa de marfil, on es guarda el Cos del Senyor dels senyors amb summa devoció.

22. Agenollada a terra en oració davant d'Ell i amb llàgrimes als ulls, pregunta al seu Crist:

—És que us és plaent, Senyor, lliurar a mans dels pagans les vostres serventes intactes que jo he criat en el vostre amor? Oh Senyor, us demano que protegiu aquestes serventes vostres, que jo tota sola ara no puc pas salvar.

Al moment, ressonà a les seves oïdes una veu que emergia d'aquella nova arca de gràcia:

— Jo sempre us protegiré.

—Senyor meu —afegí la santa—, protegiu també, si us plau, aquesta ciutat que ens nodreix per amor a tu.

I Crist va respondre:

—Assís haurà de suportar vexacions, però serà defensada amb la meua força.

Aleshores, la verge, alçant el rostre plorós, conhortà les germanes, que també ploraven:

—Filletes meves, jo responc que no sofrireu cap dany, només cal que confieu en Crist.

I així fou: la gosadia d'aquells gossos es mudà repentinament en pànic per una força misteriosa, saltaren corrents dels murs que havien escalat i s'escaparen espaordits per la potència d'aquella verge que pregava. A continuació, Clara advertí seriosament a les que havien sentit la veu de Crist:

1. També anomenades *senyores pobres* eren les religioses que seguien Clara. Els mots *dames* i *senyores* remembraven a sant Francesc l'ideal de cavaller i trobador que ell havia somiat de jove, mentre que Clara canvia un xic l'expressió, emprant més familiarment *germanes pobres*.

—Filles estimadíssimes, gardeu-vos de no revelar a ningú això mentre jo visqui.

XV

Un segon miracle: l'alliberament de la ciutat

23. En un altre temps, Vitale d'Aversa, un home cobdiciós de glòria i agosarat en les batalles, guià l'exèrcit imperial que comandava contra Assís.

Primer deixà tot el bosc sense arbres i arrasà el veïnat per assetjar la ciutat. Amb paraules d'amenaça, declarava que de cap manera no es retiraria fins no haver-se'n apoderat. S'havia arribat a tal extrem, que es temia la capitulació imminent d'Assís. Quan Clara, la serventa de Crist, va sentir això, convocà les germanes, afectada de pregona tristesa: "Filles meves —digué—, nosaltres rebem cada dia molts beneficis d'aquesta ciutat. Seríem ingrates si no l'ajudem en la mesura de les nostres forces en el moment en què ho necessita." Mana que portin cendra, ordena a les germanes que es descobreixin el cap i ella la primera es posa cendra abundant al cap, aspergint-la després sobre les altres. En acabat, les exhorta així: "Acudiu a nostre Senyor i demaneu-li de tot cor l'alliberament de la ciutat." ¿Per què explicar més detalls o recordar les llàgrimes de les verges i la seva ardent pregària? El Déu de misericòrdia, que en la temptació dóna poder per resistir-la amb èxit, va disposar que l'endemà es desbaratés tot l'exèrcit, que el superbiós Vitale d'Aversa abandonés el lloc, contràriament a la seva cobejança, i que mai més no martiritzés la comarca. Poc temps després, aquest cabdill fou mort per l'espasa.

Eficàcia de la pregària en la conversió de la seva germana

24. No pot romandre en el sepulcre del silenci l'efecte admirable de la pregària de Clara àdhuc en els primers temps de la seva conversió, que li valgué per convertir una ànima a Déu i, un cop convertida, defensar-la. La santa, en efecte, tenia una germana més petita, germana veritable tant per la sang com per la puresa. Desitjant la seva conversió, entre les principals oracions que adreçava a Déu amb total afecte, demanava insistentment que, donada l'afinitat d'ànim que havia tingut en el món amb ella, ara poguessin unir-se totes dues en una sola voluntat al servei de Déu. Prega, doncs, apressantment al Pare de les misericòrdies perquè la seva germana Agnès —que havia deixat a casa— consideri el món motiu d'amargor i Déu, de dolçor; i que, canviant el propòsit d'unes noces carnals, elevi el seu desig a l'amor divinal, de manera que es prometi amb l'Espòs de la glòria en perpètua virginitat.

Veritablement, existia entre elles un gran afecte mutu, extraordinari, el qual, per motius diversos, havia fet més dolorosa la seva recent separació. Tot seguit, la divina majestat accedí a la pregària d'una ànima tan excepcional i li concedí allò que havia demanat per damunt d'altres coses i que és el que plau més a Déu d'atorgar. De manera que, disset dies després de la conversió de Clara, Agnès, moguda per l'Esperit de Déu, corre a trobar-se amb la seva germana i li confessa que vol lliurar-se sense reserves al servei del Senyor, tot descobrint-li el secret del seu voler. Abraçant-la plena d'alegria, la santa exclama: "Germana estimada, dono gràcies a Déu perquè ha escoltat la meva petició a favor teu!"

25. A la meravellosa conversió d'Agnès seguí la no menys meravellosa defensa seva. Mentre les dues germanes tractaven del seguiment de Crist dins l'església de Sant'Angelo de Panzo i la més experimentada instruïa la novícia, de cop i volta s'aixecà un nou atac contra les germanes de part dels familiars.

L'endemà d'haver-se assabentat que Agnès vivia amb Clara, dotze homes inflamats de fúria anaren corrents al lloc i es presentaren simulant una visita pacífica, dissimulant externament el seu mal propòsit. S'encaren a Agnès —perquè ja havien desesperat respecte de Clara— i li diuen: “¿Què has vingut a fer aquí? Vine immediatament amb nosaltres a casa.” Agnès respon que no vol separar-se de la seva germana. Aleshores un cavaller de cruels instints es tira al seu damunt i, a cops de puny i puntades, l'arrossega estirant-li els cabells, mentre els altres l'empenyen agafant-la pels braços. La noieta pobrissona, veient-se arrabassada de les mans del Senyor, com presa per lleons, crida: “Ajuda'm, germana estimada, i no permetis que sigui arrencada de Crist Senyor!” Mentre la noia resisteix els enfurismats agressors, que l'arrosseguen pel pendent de la muntanya¹ i li estripen els vestits i li arrenquen els cabells, Clara, prostrada en oració i plorant, demana i suplica que Agnès sigui constant en el seu propòsit i que la força bruta d'aquells homes sigui vençuda pel poder diví.

26. I heus ací que tot d'una el cos d'Agnès cau inert a terra com un pes mort, de manera que l'esforç de tots aquells homes no és capaç ni de travessar un rierol. Vènen, no obstant, pagesos del camp i de la vinya per ajudar-los, però entre tots plegats no poden aixecar de terra aquell cos. Tant és així, que desistint del seu intent, fan broma sobre el miracle tot dient: “Si ha menjat plom tota la nit, no és estrany que pesi tant.” Amb tot, el senyor Monald, oncle seu, no es dóna per vençut i, empès de ràbia furiosa, quan intenta colpir brutalment la noia, sent un dolor intens a la mà que havia aixecat, un dolor que el turmentà durant una pila d'anys.

Després d'aquesta llarga lluita, Clara arribà al lloc i pregà als familiars que desistissin d'una vegada i que deixessin Agnès a la seva cura, la qual jeia mig morta a terra. Tots se n'anaren, amargats del seu fracàs. Aleshores Agnès s'aixecà joiosa

1. Recordem que Sant'Angelo de Panzo estava situat a la falda de la muntanya del Subasio, prop d'Assís.

i es consagrà per sempre al servei de Crist, havent gaudit ja de la seva creu, a favor de la qual havia lliurat la primera batalla. Després, el benaurat Francesc li tallà els cabells i, amb la seva germana Clara, l'ensenyà a seguir els camins del Senyor.

Però, donat que no podria explicar amb poques paraules la gran santedat d'Agnès, tornem a tractar de Clara.

XVII

Un altre miracle: expulsió de dimonis

27. No és estrany que l'oració de Clara tingués poder contra la dolenteria dels homes, quan també en tenia per enutjar els dimonis. Una dona devota, de la diòcesi de Pisa, una vegada anà on era Clara per donar gràcies a Déu i a la santa, perquè havia estat alliberada de cinc dimonis pels seus mèrits. Mentre ells eren expulsats, confessaven que l'oració de santa Clara els obligava i constrenyia a anar-se'n d'aquell vas que havien posseït.

D'aquí que el papa Gregori tingués una extraordinària fe en l'oració d'aquesta santa, la protecció de la qual havia experimentat com a molt eficaç. Quan, com és d'esperar, sorgiren noves dificultats, essent bisbe d'Ostia i després elevat al cim apostòlic, s'adreçava per carta a la verge demanant-li l'ajut de les seves pregàries i experimentava així el seu auxili. Un acte d'humilitat aquest, veritablement digne de ser admirat i devotament imitat: el vicari de Crist reclamant l'ajut de l'esclava de Crist i encomanant-se a les seves virtuts! Sabia el que pot fer l'amor i que n'és de fàcil per a les verges pures l'accés a la divina majestat. Si el Rei dels cels es dóna ell mateix per qui l'estima arduosament, ¿què no atorgarà, si és que convé, al qui prega amb devoció?

XVIII

La seva gran devoció al sagrament de l'altar

28. És palès com va ser d'intens l'amor de santa Clara al sagrament de l'altar. En efecte: durant aquella greu malaltia que la tingué prostrada al llit, es feia llevar i posar sobre uns coixins i, asseguda, filava teles finíssimes, amb les quals brodà més de cinquanta jocs de corporals que, embolicats en bosses de seda o de porpra, destinava a diverses esglésies de la vall i les muntanyes d'Assís. I quan anava a rebre el Cos del Senyor, primer plorava amargament i després, atansant-se amb temor, mostrava la mateixa reverència al qui està amagat en el sagrament que al Sobirà de cels i terra.

XIX

Un consol verament admirable que el Senyor li atorgà en la malaltia

29. Si en la seva malaltia "tot era recordar" Crist, també Crist la visitava en les seves dolences. Per Nadal, quan el món s'alegra amb els àngels per l'Infant nat, totes les monges se n'anaren a resar matines a l'oratori, deixant la mare tota sola, víctima de la malaltia. Començant ella a meditar sobre el nen Jesús i planyent-se de no poder participar del cant, digué sospirant: "Senyor Déu, aquí em teniu en aquest lloc, ben sola per Vós." Tot d'una, heus ací que va ressonar a les seves oïdes el meravellós concert que es feia a l'església de sant Francesc. Sentia els framenors submergits en la salmòdia, seguia l'harmonia dels cantors i percebia fins i tot la sonoritat dels instruments.

El lloc no era pas tan a prop perquè pogués percebre huma-

nament aquells sons: o bé aquella solemne celebració havia estat amplificada divinament fins arribar a ella, o bé l'oïda havia estat reforçada més enllà de les facultats físiques. Però allò que sobretot superà tot aquest prodigi d'audició fou que la santa va merèixer també veure el pessebre del Senyor.

Quan al matí les filles anaren a veure-la, la benaurada Clara digué: "Beneït sigui el Senyor Jesucrist, que no m'ha deixat quan vosaltres sí que ho vau fer.

Per la gràcia de Crist, he pogut escoltar realment totes aquelles solemnes cerimònies que s'han celebrat aquesta nit a l'església de sant Francesc."

XX

El seu amor ardentíssim pel Crucificat

30. A la mare Clara li era familiar el plor per la Passió del Senyor. A voltes tastava l'amargor de la mirra de les sagrades nafres i a voltes n'assaboria una joiosa dolcesa. Estava tota ella èbria de llàgrimes de Crist pacient, havia gravat pregonament en el seu cor l'amor del Senyor i la memòria sovint li ho recordava.

Ensenyava a les novícies a plorar pel Crist crucificat i, al mateix temps, allò que diuen les paraules ho exemplificava amb fets: ja que, mentre exhortava confidencialment sobre tot això, corrien abans les llàgrimes que les seves paraules.

El rés de sexta i nona era el moment del dia per mostrar més gran compunció que d'ordinari, tot volent immolar-se amb el Senyor immolat. En certa ocasió, mentre resava a la cella l'hora de nona, el diable li donà un cop a la galta i lideixà un blau a l'ull i lívides les parpelles.

Per nodrir ininterrompudament la seva ànima en la joia inefable del crucificat, meditava amb molta freqüència l'*Oració*

dels cinc estigmes del Senyor¹. Va aprendre l'*Ofici de la Creu*², compost per l'amador de la creu Francesc, i el recitava sovint amb singular afecte. A la seva carn, de sota el vestit, cenyia un cordó amb tretze nusos com una recordança secreta de les ferides del Senyor.

XXI

Un memorial de la Passió del Senyor

31. Succeí un any, el dia de la Santa Cena en què *el Senyor estimà els seus fins a l'extrem* (Jn 13,1). Era el capvespre quan, apropant-se l'agonia del Senyor, Clara, trista i afligida, es tançà en el secret de la cella. Acompanyant amb l'oració el Senyor, la seva ànima s'amarà de l'angoixosa tristesa i memòria d'Ell i, a poc a poc, es compenetrava amb l'escena de l'empresonament i els escarnis, tot quedant adormida sobre el jaç. Durant tota la nit i tot l'endemà romangué com abstreta, fora de si, amb l'esguard absent, fixada en una única visió, com crucificada amb Crist, del tot insensible. Una filla, familiar seva, acut diverses vegades al lloc, per si necessitava alguna cosa, però sempre la troba immòbil i en la mateixa posició.

Arribada la nit de divendres a dissabte, la devota filla encén una candela i, amb una senya, no pas amb paraules, recorda a la mare el mandat de sant Francesc, que li havia ordenat que no passés un dia sense menjar res. I mentre estava la filla al seu davant, Clara digué aquestes paraules, com tornant d'un altre món:

—¿Quina necessitat hi ha de la llum? Que no és de dia?.

1. Avui perduda i desconeguda.

2. És l'*Ofici de la Passió del Senyor*, conjunt de salms i lectures ordenats a gust de sant Francesc per recordar el Tridu Pasqual.

—Mare —contestà la filla—, ha passat una nit, també un dia i ha tornat una altra nit.

Clara li diu:

—Beneït sigui aquest son, filla meva, perquè allò que tant he desitjat m'ha estat atorgat. Guarda't, però, de dir a ningú aquest somni mentre jo visqui.

XXII

Diversos miracles obrats amb el senyal i la força de la creu

32. L'estimat Crucificat transformà el cor amant de Clara de tal manera que, abrusada d'un gran amor a la creu i per la força de la creu, obrà grans miracles i prodigis. En efecte: quan ella fa el senyal vivificant de la creu sobre els malalts, allunya d'ells prodigiosament tota mena de malaltia. Tractem-ne alguns d'entre molts.

Un framenor, de nom Esteve, que patia de deliris, fou enviat pel benaurat Francesc a madona Clara, perquè el signés amb la creu santíssima. El sant coneixia l'extraordinària perfecció de Clara i venerava la seva gran virtut. La filla, obedient, persignà aquest frare, com li havia ordenat el pare, i el deixà dormir una estona al lloc on ella tenia el costum de pregar. I ell, desvetllat poc després del son, s'aixecà i va córrer a trobar-se amb el pare completament alliberat de la follia.

33. A un nen de tres anys, de nom Mattiolo, veí de Spoleto, li havia entrat una pedreta al nas. Ningú no es preocupava d'extreure-la-hi ni tampoc ell feia res per expulsar-la. Ja en greu perill, fou dut a madona Clara i, mentre el signava amb la creu, la pedreta sortí del nas i el nen restà alliberat.

Un altre infant, de Perusa, tenia un ull tapat del tot per una taca i fou conduït a la serventa de Déu. La qual, després de palpar l'ull del nen, li feu el senyal de la creu tot dient: "Porteu-lo a la meva mare i que li faci el mateix que jo." I és que la

seva mare, madona Hortulana, seguint el consell de la seva "petita planta", havia entrat a l'orde després de la filla, i en aquell hort encerclat, ella, vídua, servia amb les altres verges el Senyor. Quan el menut va rebre el senyal de la creu d'Hortulana, l'ull restà immediatament net de la taca i veia amb claredat i nitidesa. Aleshores, Clara digué que el petit havia estat guarit pels mèrits de la seva mare, mentre que la mare refusava tota lloança en favor de la filla i es confessava indigna d'un fet tan extraordinari.

34. Una de les monges, de nom Benvinguda, havia sofert durant gairebé dotze anys del mal d'una fístula sota el braç, de la qual rajava pus per cinc forats. Clara, la verge de Déu, condolguda d'ella, li aplicà un cataplasma que ella usava i li féu el signe saludable de la creu. De cop restà curada completament d'aquella úlcera de tants anys.

Una altra germana de la comunitat, que es deia Amada, jeia malalta d'hidropesia feia tretze mesos: tenia febre, tossia i es queixava d'un costat. Madona Clara, moguda a compassió, va apel·lar aleshores a la noble experiència medicinal sobre ella: la signa en nom de Crist i, sobtadament, recobra la salut perduda.

35. Una altra serventa de Déu, veïna de Perusa, feia dos anys que havia perdut la veu de tal manera que amb prou feines podia articular una paraula que fos entenedora. S'esdevingué que la nit de la festa de l'Assumpció de nostra Senyora, li havia estat revelat que madona Clara la guariria; per això esperava frisoosa que es fes de dia. A trenc d'alba, anà on era la mare, li suplicà que li volgués fer el senyal de la creu i, a penes fou signada, recuperà tot seguit la veu.

Una germana, de nom Cristiana, sofria des de feia una llarga temporada sordesa d'una orella. Havia provat molts remeis, però tot fou en va. Madona Clara li signà benvolent el cap, li tocà l'orella i recobrà al punt la facultat de sentir-hi.

Hi havia al monestir un gran nombre de germanes malaltes, afectades de diverses dolences. Clara anà on eren, com feia sovint, amb la seva acostumada medecina: fent cinc vegades el senyal de la creu, alliberà cinc malaltes dels seus mals.

És palès, a partir d'això, que en el cor de la verge hi havia plantat l'arbre de la creu, el qual, mentre amb el seu fruit renovava interiorment les ànimes, amb les seves fulles guaria els cossos.

XXIII

La formació quotidiana de les germanes

36. Com a mestra de joves sense formació i preceptora de donzelles al palau del gran Rei, Clara les ensenyava amb gran disciplina i les formava amb el gran amor de la devoció, de manera que les paraules no poden explicar-ho adequadament. Primer, les instruïa per allunyar la ment de tot soroll, per tal que tinguessin força per romandre unides únicament als misteris de Déu. Després, les instruïa perquè no es deixessin afectar per l'amor dels parents segons la carn, i oblidessin la casa paterna, a fi de plaure Crist. Les exhortava també a no fer cas de les exigències de la fragilitat del cos i de frenar les banalitats de la carn amb el domini de la raó. Clara va veure que l'enemic insidiós posa paranys amagats a l'ànima pura i com tempta els sants d'una manera i als mundans d'una altra. Finalment, vol que les seves filles s'ocupin en treballs manuals en hores determinades i que després, segons el desig del fundador, tornin tot seguit a l'exercici de la pregària i rebutgin la fredor de la indevoció, penetrades del foc del sant amor i abandonant el pes de la negligència. Mai no hi hagué enlloc tanta observança del silenci, ni honestat de vida més gran, bella i adequada: no hi havia motius per xerrades fàcils d'entretenir de l'ànim dissipat, ni paraules vanes que alimentessin vanes inclinacions. La mateixa mestra, que era de poques paraules, exposava la riquesa del seu pensament amb brevetat de paraules.

L'afany per escoltar la paraula de la santa predicació

37. Clara proveïa les filles de l'aliment de la Paraula de Déu per mitjà de fervorosos predicadors, del qual aliment reservava per ella una bona porció. Quan oïa la santa predicació, era tan gran la seva delectança recordant el seu Jesús que, una vegada, mentre predicava fra Felip d'Atri, es va aparèixer a la verge Clara un bellíssim infant, el qual la va complaure amb les seves gràcies durant una bona estona de la predicació. I també la germana que va merèixer veure aquesta aparició de la mare se sentí saturada d'una dolcesa inexplicable.

Tot i que Clara no era molt instruïda, gaudia d'escoltar sermons erudits, perquè pensava que dins l'embolcall de les paraules s'amaga la part més substancial i ella el penetrava amb subtileza i l'assaboria amb escreix. Sabia pouar de qualsevol orador allò de més profit per l'ànima, convençuda que olorar una flor d'un tronc espinós no és menys saviesa que menjar el fruit d'un arbre excel·lent.

En certa ocasió, havent prohibit el senyor papa Gregori que els framenors freqüentessin els monestirs de les dames pobres sense la seva llicència, la pietosa mare digué entre sospirs que seria escàs el menjar que les germanes rebrien de la sagrada doctrina¹: "Que no vinguin tampoc els altres frares, donat que ens retiren aquells que administren el nodriment de vida." I immediatament avià tots els germans al ministre, no volent disposar dels almoiners que proveïen del pa material, ja que no tenien almoiners del pa espiritual. Quan s'assabentà d'això el papa Gregori, va remetre tot seguit aquella prohibició al criteri i l'autoritat del ministre general.

1. Això és, la predicació de la Paraula de Déu i també els fonaments de la teologia.

XXV

La seva gran caritat amb les germanes

38. No només estima l'ànima de les seves filles aquesta venerable abadessa, sinó que també vetlla pels seus cossos amb admirable zel de caritat. Així, tot sovint les abriga amb les seves pròpies mans contra el fred de la nit mentre dormen i vol que estiguin contentes amb un règim més benigne aquelles que considera incapacitades d'observar l'austeritat comú. Si alguna era temptada de tristesa, com sol passar, la cridava a part i la consolava plorant. A voltes es prosternava als peus de les afligides, per minvar la intensitat del dolor, tot acaronent-les maternalment.

I les filles, agraïdes de tals beneficis, hi corresponien amb una total donació d'elles mateixes. De fet, agraeixen el seu amor afectuós de mare, respecten el seu càrrec preferent com a mestra, són fidels al recte procedir com a educadora i admiren la prerrogativa de la seva total santedat com a esposa del Senyor.

XXVI

La seva malaltia i els llargs sofriments

39. Havent corregut Clara durant quaranta anys a l'estadi de l'altíssima pobresa i sofert nombrosos embats, se li acostava ja el premi de la crida del cel. I és que el vigor de la seva constitució física, castigat els primers anys per l'austeritat de la penitència, fou vençut els últims anys per una cruel malaltia: de manera que la que estant sana s'havia enriquit amb els mèrits de les obres, estant malalta s'enriquia amb els mèrits del sofriment. Veritablement, la virtut es perfecciona en la malaltia.

L'admirable santedat va ser perfecta en el dolor, com és pa-

lès principalment quan durant vint-i-vuit anys de llargs sofriments no manifestà mai ni queixa ni murmuració, ans tothora sortien de la seva boca converses santes i accions de gràcies.

Tot i que, mal parada pel pes de la malaltia, semblava que era imminent la seva mort, fou voler del Senyor endarrerir el seu traspàs fins que pogués ser exaltada amb dignes honors per l'Església romana, de la qual era criatura i filla predilecta. S'esdevingué, doncs, que mentre el sant pare amb els cardenals feia estada a Lió, Clara començà a empitjorar, mentre l'esposa d'un gran dolor turmentava els ànims de les filles.

40. Després, una serventa de Crist del monestir de Sant Pau, verge consagrada a Déu en l'orde benedictina, tingué aquesta visió: li semblava trobar-se amb les seves germanes a Sant Damia per assistir madona Clara, malalta i ajaguda en un llit precios. I mentre totes ploraven esperant la mort de la benaurada Clara, va aparèixer una dama formosa al capçal del llit dient a les que ploraven: "No ploreu, oh filles, que Clara encara ha de continuar vivint: no morirà fins que no vingui el Senyor amb els seus deixebles."

Poc temps després la cúria romana arribà a Perusa. Assabentat el senyor d'Ostia que Clara s'havia agreujat, sortí corrents de Perusa per visitar l'esposa de Crist, de la qual havia estat pare per ofici, guia per atenció i, per afecte puríssim, sempre devot amic. Un cop arribat, nodrí la malalta amb el sagrament del Cos del Senyor i les altres amb una exhortació saludable.

Clara suplica amb llàgrimes als ulls a aquest pare únic que prengui sota el seu aixopluc les ànimes d'ella i de les altres senyores pobres en el nom de Crist. Insisteix demanant-li una gràcia especial: que obtingui del senyor papa i dels cardenals la confirmació del *Privilegi de la pobresa*; cosa que aquell fidelíssim protector de l'orde aconseguí d'obra, com li ho havia promès abans de paraula.

Un any més tard, el senyor papa i els cardenals es traslladen de Perusa a Assís, complint-se així la referida visió sobre la mort de la santa. El papa, en efecte, col·locat entre Déu i els homes, representa la persona del Senyor i, en l'Església mi-

litant, és rodejat familiarment pels senyors cardenals, com a deixebles.

XXVII

El senyor papa Innocenci visita la malalta, l'absol i la beneeix

41. La divina providència es presta a complir els seus desigis sobre Clara: Crist s'afanya a enlairar la pobra pelegrina al palau del Regne del cel. Ella anhela i sospira amb tot el desig *alliberar-se d'aquest cos de mort* (Rm 7,24) i contemplar Crist regnant a les estances celestials, el qual ella havia seguit pobra en la terra amb tot el cor de pobrissona. Els seus membres físics, desfets per l'antiga malaltia, s'agreugen fins a una extrema feblesa: tot fa pensar en la pròxima crida del Senyor, preparada ja per fer el camí vers l'eterna salut.

El senyor Innocenci IV, de santa memòria, amb els cardenals, va a cuita-corrents a visitar la serventa de Crist i, amb la seva presència papal, honora la seva mort, la vida de la qual havia comprovat que era superior a totes les dones dels nostres temps. Entrant al monestir es dirigeix al llit i acosta la seva mà a la malalta perquè la besi. Clara la pren amb summa gratitud i demana amb reverència al papa poder també besar-li el peu. Benvolent el sant pare, s'asseu en un tamboret de fusta i gentilment li deixa besar el peu, que ella omple de petons de dalt a baix, inclinant amb reverència el seu cap.

42. Després demana, amb un esguard angelical, que el papa li perdoni tots els seus pecats. "Tant de bo que jo no tingués més necessitat de perdó", digué ell. Tot seguit li imparteix el do de l'absolució paternal i la gràcia alhora d'una abundosa benedicció.

Retirat tothom, havent rebut aquell dia de mans del ministre provincial l'hòstia santa, aixeca els ulls al cel i amb les mans plegades a Déu diu tot plorant a les seves germanes: "Fi-

lletes meves, lloeu el Senyor, perquè Crist avui s'ha dignat concedir-me tants beneficis, que no podrien pagar-los cel i terra. Avui —continuà dient— he rebut l'Altíssim i he merescut veure el seu vicari.”

XXVIII

Consola la seva pròpia germana que plora

43. El llit de la mare és envoltat per les filles que ben aviat quedarien òrfenes, les seves ànimes seran traspassades per l'espasa del dolor. A les filles no els molesta la son ni la gana, sinó que, oblidant el descans i l'aliment, no fan res més que plorar nit i dia. Hi ha entre elles la germana de Clara, Agnès, verge fervorosa, la qual li prega, amarada en llàgrimes, que no se'n vagi i no l'abandoni. Però la santa li respon: “Germana meva estimada, és voluntat de Déu que me'n vagi; i tu no ploris, perquè arribaràs al Senyor de seguida després de mi i Ell et farà el do d'un gran consol abans que jo em separi de tu.”

XXIX

Trànsit final i coses que es veieren i succeïren

44. Clara continua en l'agonia encara uns dies, en els quals augmenten progressivament la fe i la devoció del poble. Els cardenals i els altres prelats la visiten cada dia, honorant-la com una veritable santa. És veritablement admirable que, malgrat que no pot prendre cap aliment durant disset dies, el Senyor l'enforteixi amb tanta vigoria que és ella qui conforta tots els qui la visiten, exhortant-los a servir Crist. Per exemple, quan

fra Rinaldo, home bo, l'animava a la paciència en aquell llarg martiri de mals incalculables, ella, amb veu clara i serena, li contestà: "Des que vaig conèixer la gràcia del Senyor meu Jesucrist per mitjà del seu servent Francesc, cap penitència carregosa ni cap malaltia no han estat dures per mi, germà estimadíssim."

45. Trobant-se més a prop del Senyor i gairebé ja a les seves portes, vol que l'assisteixin preveres i germans espirituals i que li recitin la passió del Senyor i les seves santes paraules. Aleshores arriba fra Ginebre, famós per les seves dites ardents al Senyor i Clara, plena d'un nou bon humor, li pregunta si té preparada alguna paraula per regraciar el Senyor. Ginebre, obrint els llavis i des de la fornal del seu cor, dirigeix a la verge de Déu uns mots com espurnes que guspiregen, amb els quals ella rep un gran consol.

Mirant novament les filles que ploren, els recomana la pobresa del Senyor i que recordin, lloïn i beneeixin els divins beneficis. Després beneeix els devots i devotes i implora la gràcia d'una generosa benedició per totes les dames pobres dels monestirs, tant presents com venidores.

¿Qui podrà contar la resta sense plorar? Hi són presents aquells dos venerables companys del benaurat Francesc: un, Angel, desfet en llàgrimes, consola les afligides, i l'altre, Lleó, besa el llit de Clara moribunda. Es planyen les filles, desesperades per la separació de la pietosa mare i, sabent que ja mai més no la veurien, ploren mentre se'n va. Els seus gemecs són amargs, perquè amb ella perden tot el seu conhort i perquè, abandonades en una vall de llàgrimes, no seran ja mai més consolades per la seva mestra.

Només el pudor, i això sol, podia aturar les seves mans d'esquinçar els seus cossos i el foc del dolor es fa més ardent perquè no pot esvair-se amb gemecs exteriors. El rigor claustral imposa silenci, mentre la força del sofriment arrenca sanglots i gemecs. Les cares estan inflades per les llàgrimes, però l'impuls del cor encara proporciona nous rius d'afllicció.

46. Entretant, la verge santa, girada vers si mateixa, parla fluixet a la seva ànima: "Ves-te'n segura —li diu—, perquè por-

tes bona escorta en el viatge; ves, perquè aquell que t'ha creat, també t'ha santificat; sempre t'ha guardat, com la mare al fill; t'ha estimat amb tendre amor. I Vós, Senyor —continuà dient—, sigueu beneït perquè m'heu creat.”

Preguntant-li llavors una de les germanes amb qui estava parlant, ella li diu: “Parlo amb la meva beneïda ànima.” No era lluny del seu traspàs gloriós, ja que, girant-se a una de les seves filles, li diu: “¿Veus tu, oh filla, el Rei de la glòria com el veig jo?”

La mà del Senyor es posà sobre una altra (Ez 1,3) de les germanes, la qual, amb els ulls del cos i, plorant, va tenir aquesta visió extraordinària: traspassada per la llança d'un dolor pregon i fixant l'esguard en la porta de l'habitació, veu entrar una munió de verges, totes vestides de blanc i portant corones d'or sobre els seus caps. D'entre elles s'avança una que resplendeix més que les altres; al cim de la seva diadema hi apareix una mena d'encenser amb uns forats i tota ella irradia una resplendor tan gran, que converteix la mateixa nit en llum de dia dins la casa. S'acosta al llit on jau l'esposa del Fill de Déu i, inclinant-se sobre Clara amb tendríssim amor, li dóna una abraçada dolcíssima. Totes les verges del seguici duen un tàlem de gran bellesa i, tot guarnit, l'estenen cobrint el cos de Clara.

Tot just l'endemà de la festa del benaurat Llorenç¹, aquella santíssima ànima se'n va més enllà, per ser guardonada amb el premi etern. Alliberada del temple de la carn, el seu esperit se n'anà feliçment al cel. Beneït aquest èxode de la vall de la misèria, que fou per ella l'entrada a la vida benaurada. Des d'aquest moment, a canvi de dejunis austeríssims, s'alegra a la taula dels ciutadans del cel; des d'aquest moment, a canvi de la vilesa de la cendra, és benaurada en el regne celestial i abillada amb l'estola de la glòria eterna.

La cúria romana i una gran gentada assisteixen a les exèquies de la santa

47. Immediatament, la notícia del traspàs de la verge comogué tota la gent de la ciutat amb gran ressò. Hi acudeixen en massa homes i dones i inunda el lloc una tan gran multitud, que la ciutat sembla quedar-se deserta. Tothom la proclama santa i estimada de Déu i, amb veus de lloança, alguns es posen a plorar. Hi va el podestà d'Assís amb un seguici de cavallers i una multitud d'homes armats, que durant aquella tarda i nit feren tornos de guàrdia, no fos cas que es perdés alguna cosa d'aquell tresor preciós que roman a l'abast de tothom.

L'endemà es posa en moviment tota la cúria: el vicari de Crist i els cardenals arriben al lloc i tota la població es dirigeix cap a Sant Damià. Quan comença la celebració litúrgica i els frares inicien l'ofici de difunts, de sobte, el senyor papa manifesta que cal resar l'ofici de les verges i no el de difunts, com si volgués canonitzar-la abans de donar sepultura al cos. Observant, però, l'eminentíssim senyor d'Ostia que en aquestes qüestions cal procedir amb deteniment, se celebra la missa de difunts.

A continuació, asseguts el sant pare, els cardenals i el grup de prelats, el bisbe d'Ostia, parlant del tema *vanitat de vanitats* (Coh 1,2), elogia en un noble sermó aquesta extraordinària menyspreadora de la vanitat.

48. Els cardenals preveres envolten les despulles santes amb devota gentilesa i acaben els oficis acostumats a l'entorn del cos de la verge. Es tem que no és prudent ni segur deixar tan preciós tresor a mans de la gent i per això, enmig d'himnes i càntics i al so de les trompetes i amb joia immensa, l'aixe-

1. El 10 d'agost és la festa del diaca romà sant Llorenç, com el dia 11 és la de santa Clara, que morí a trenc d'alba d'aquest dia de l'any 1253.

quen i el condueixen amb tot honor a Sant Jordi. De fet, aquest és el lloc on també va ser portat primerament el cos del pare sant Francesc, com si ell, per un presagi, després d'haver-li traçat el camí de la vida mentre vivia, hagués preparat el lloc de les despulles.

Així doncs, una gran concurrència de gent començà a anar al sepulcre de la verge, lloant Déu i proclamant: "Realment santa i realment gloriosa, ara regna amb els àngels aquella que rep tants honors dels homes a la terra. Intercedeix per nosaltres davant Crist, oh primícia de les dames pobres, tu que n'has guiat tants a la penitència i tants a la vida."

Pocs dies després, Agnès, cridada a les noces de l'Anyell, va seguir la seva germana Clara cap als gaudis eterns. Allà, les dues filles de Sió, germanes en la naturalesa, en la gràcia i en el regne, exulten Déu sense fi¹

I és ben cert, cal dir-ho, que abans de morir, Agnès va rebre aquell consol que Clara li havia promès, així, com que havia passat del món a la creu precedida de la seva germana, també ara, mentre Clara brillava pels prodigis i miracles, Agnès passa de la llum del món que s'esmuny i brilla per sempre en Déu. A lloança de nostre Senyor Jesucrist, que viu i regna amb el Pare i l'Esperit Sant pels segles dels segles. Amén.

1. Santa Agnès d'Assís, en efecte, morí el 27 d'agost d'aquest mateix any 1253.

Segona part

I

Miracles de santa Clara després de deixar el món

49. La santedat dels costums i la perfecció de les obres són els veritables prodigis dels sants i el testimoni que dóna fe als seus miracles. Joan no va fer certament cap signe i, amb tot, no són pas més sants aquells qui han fet miracles. Per això, per donar testimoni de la santedat de la verge Clara n'hi hauria prou amb l'elogi de la seva vida tan perfecta; però la tebiesa, d'una banda i, més encara, la devoció popular, per l'altra, demanen també altres coses. D'aquí que Clara, si mentre vivia resplendia pels seus mèrits, ara que està immersida en la claredat perpètua, brilla més encara per tota la terra amb l'esplendor dels seus miracles. La veritat sincera que he promès en jurament m'esperona a descriure alguns fets, alhora que la seva abundor m'en fa passar per alt moltíssims d'altres.

II

Alliberats del dimoni

50. Un nen de Perusa, que es deia Jacobino, semblava més posseït d'un pèssim dimoni que no pas estar malalt. A voltes

es llançava desesperadament al foc, altres vegades es tirava a terra i d'altres mossegava les pedres fins a trencar-se les dents. El seu cap quedava miserablement ferit i tacat de sang tot el seu cos. Torçant la boca, treia fora la llengua i, amb una traça estranya, contorsionava sovint tots els seus membres restant com una bola, de manera que els genolls li tocaven el coll. Aquesta bogeria turmentava el noi dues vegades al dia i dues persones no eren suficients per impedir que es despullés. Es va buscar l'ajut de metges experts, però inútilment: ningú no trobà la solució.

El pare, anomenat Guidoloto, no trobant entre els homes cap remei a tanta malaurança, s'encomana als mèrits de santa Clara: "Oh verge santíssima, oh Clara, venerada de tot el món, a vós ofereixo en vot el meu fill dissortat; de vós imploro amb perseverança la seva salut." Curull de fe, acudeix tot seguit al sepulcre de la santa i col·loca el noi sobre la tomba. I mentre el pare prega, el fill resta lliure d'aquella malaltia i ja mai més fou molestat d'un mal semblant.

III

Un altre miracle

51. Alexandrina de Fatta, veïna de la diòcesi de Perusa, era turmentada per un dimoni cruelíssim. L'havia reduïda de tal manera al seu poder, que l'obligava a voletejar com un ocellet des de dalt d'un espadat que s'aixeca vora el corrent impetuós del Tíber, fent-la relliscar després pel branquilló finíssim d'un arbre que creixia tocant les aigües del riu, anant d'aquí allà com una baldufa. A causa dels seus pecats havia perdut completament el moviment del costat esquerre i tenia una mà encarcarada. De res no li havien servit els remeis provats.

Amb cor compungit, anà la dona a la tomba de la gloriosa verge Clara per invocar els seus mèrits contra aquella triple

desgràcia. A l'instant rebé el saludable benefici que li venia només d'un únic remei. En efecte, la mà encarcerada es disté, recobra la salut del costat i és alliberada de la possessió diabòlica.

També durant aquests temps, una altra dona del mateix lloc obté davant el sepulcre de la santa el do de veure's lliure del dimoni i de molts dolors.

IV

Guarició d'un dement

52. Un jove francès del seguici de la cúria papal fou atacat d'una bogeria furiosa que li havia llevat l'ús de la parla i es rebolcava per terra monstruosament. Ningú no podia frenar-lo i s'esmunyia de la manera més impensada d'entre les mans dels qui intentaven aturar-lo. El van lligar amb cordes a unes lliteres mortuòries i els seus compatriotes el dugueren, contra la seva voluntat, a l'església de Santa Clara, tot col·locant-lo davant el sepulcre de la santa verge. A l'instant, per la fe dels acompanyants, es veu lliure completament del seu mal.

V

Un home alliberat d'epilèpsia

Valentí de Spoleto es trobava tan minvat pel mal de l'epilèpsia, que queia sis vegades al dia a terra, fos on fos que es trobés. Patia, a més, d'unes contraccions en una cama que feien que es mogués amb força dificultat. El duen a cavall d'un burret al sepulcre de santa Clara, on roman estès a terra dos dies

i tres nits. Al tercer dia, sense que ningú no el toqués, la seva cama feu un gran soroll i immediatament es veié sa de tots dos mals.

VI

Un cec recobra la vista

Jaumet, nomenat “el fill de l'espoletana”, invident de feia dotze anys, necessitava un guia per caminar, perquè sense acompanyant no podia donar un pas, sempre en perill de caure. Una vegada que el noi es quedà sol un moment, va caure, es trencà un braç i restà ferit de la cara.

Una nit, mentre dormia sota el pont de Narni, se li va aparèixer en somnis una senyora que li digué: “Jaumet, ¿per què no vens a veure'm a Assís i quedaràs curat?” Quan es llevà al matí, va explicar emocionat a dos altres cecs la visió. Aquests li digueren: “Hem sentit parlar d'una dona que ha mort no fa gaire a la ciutat d'Assís, i diuen que el poder del Senyor honora el seu sepulcre amb la gràcia de molts miracles.”

Sentint això el noi, es posà en camí i, havent-se hostatjat la primera nit vora Spoleto, es va repetir la mateixa visió. Aleshores encara corre més, com si volés, per tal de recobrar la vista perduda.

53. Arribat a Assís es troba, però, amb una multitud tan gran al voltant del mausoleu de la verge, que no pot acostar-s'hi. Aleshores reclina el cap sobre una pedra i ple de fe, però entristit per no poder entrar, fa una petita becaina davant la porta. I heus ací que per tercera vegada la mateixa veu li diu: “Jaume, afanya't, perquè si pots entrar el Senyor et farà el favor!”

Quan es desperta, demana i crida tot plorant a la gentada que, per amor de Déu, el deixin entrar. Fent-li pas, es descalça, es despulla i, amb una corda al coll, toca el sepulcre. En aquesta humil actitud, cau adormit una altra vegada. “Aixeca't —li diu la benaurada Clara—; aixeca't que t'has posat bo.”

S'alça de cop i, desapareguda la ceguesa, desterrades les tenebres dels seus ulls, veient clarament per Clara la claror de la llum, glorifica Déu amb lloances i convida tothom a beneir-lo per tan admirable acció.

VII

Recuperació d'una mà perduda

54. Un home de Perusa, anomenat Bonjoan de Martino, s'havia unit als seus conciutadans en guerra contra els de Foligno. En l'esbatussada entre els dos bàndols, un cop de pedra fracturà per mala sort una de les seves mans. Desitjant vivament curar-se, esmerçà molts diners en metges, però cap remei o medicina no pogué evitar que la mà li quedés inútil i incapaç de treballar. Desesperat d'haver de suportar el pes d'aquella mà dreta, que no semblava seva ni servia per a res, més d'una vegada havia demanat que la hi tallessin.

Amb tot, sentint un dia parlar dels prodigis que el Senyor es dignava obrar per mitjà de la seva serventa Clara, va fer un vot i se n'anà de pressa al sepulcre de la verge: oferí una mà de cera i ell mateix es posà damunt la tomba de la santa. Immediatament, i abans que sortís del temple, recobrà la salut perfecta.

VIII

Els esguerrats

55. Un tal Peret, del castell de Bettona, consumit per una malaltia durant tres anys, semblava tot ell dissecat, desgastat per un mal de tanta durada. La violència del mal li havia afec-

tat també els ronyons i caminava geperut mirant a terra; havia d'arrossegat-se sempre amb un bastó.

El pare d'en Peret havia acudit a l'habilitat de molts metges, en particular dels especialistes en fractures d'ossos. Estava disposat a gastar-se tot el que tenia perquè el seu fill recuperés la salut. Com sigui que tots li dictaminaven que no hi havia res a fer amb aquell mal, acudí a la intercessió de la nova santa, dels prodigis de la qual havia sentit parlar. Porta el nen on descansaven les despulles precioses de la verge i, estant poc temps sobre el seu sepulcre, rep la gràcia de la seva completa curació. Tot d'una, s'aixeca, es posa dret i resta guarit, *caminant i saltant i lloant Déu* (Ac 3,8), tot convidant el poble allà present que enalteixi santa Clara.

56. A la vila de Sant Quirze, diòcesi d'Assís, hi havia un noi de deu anys esguerrat des del ventre de la seva mare. Tenia les cames descarnades i els peus travessats i s'arrossegava fent tortes, de manera que amb prou feines podia aixecar-se quan queia. La seva mare l'havia ofert en vot al benaurat Francesc moltes vegades, però no havia aconseguit cap millora. Assabentada, però, que la benaurada Clara brillava amb l'esplendor dels miracles recents, dugué el seu filllet al sepulcre de la santa. Passats uns dies, s'escruixiren els ossos de les tíbies i tots els seus membres es redreçaren i recobrà la seva posició natural. Allò que sant Francesc, implorat amb insistència, no havia atorgat, li ho concedí la seva deixebra Clara pel poder diví.

57. Un ciutadà de Gubbio, de nom Jaume de Franco, tenia un nen de cinc anys que, per una greu debilitat en els peus, no podia caminar ni ho havia fet mai. El pare es planyia d'aquest fill, com si fos un oprobri per casa seva i un monstre de la seva carn. El nen solia estar assegut a terra, s'arrossegava per la pols i de vegades intentava posar-se dret amb l'ajut d'un bastó, però endebades: la naturalesa, que li havia donat el desig de caminar, li'n negava la possibilitat.

Aleshores, els seus pares l'encomanen als mèrits de santa Clara i, per usar la seva manera de dir, volen que el fill es digui "l'home de santa Clara" si aconsegueixen la seva curació per mitjà d'ella. Acte seguit i fet el vot, la verge de Crist guareix

al "seu home", restituint al nen que li havien ofert la possibilitat de caminar normalment. Pare i mare corren de seguida al sepulcre de la verge i el consagren al Senyor, mentre el menut brincava i saltava d'alegria.

58. Una dona del castell de Bevagna, de nom Plenària, que suportava de feia molt temps la contracció de la cintura, no podia caminar sense recolzar-se en un bastó. Però, fins amb l'ajut del bastó, no podia redreçar el seu cos corbat, sinó que s'arrossegava amb passes vacil·lants. Un divendres es va fer dur al sepulcre de santa Clara. Allà, proferint-li súpriques amb molta devoció, obtingué ràpidament allò que havia demanat fidelment. De manera que l'endemà, dissabte, obtinguda la curació total, retornà a casa pels seus propis peus, tot i haver-hi estat duta per altres.

IX

Curacions de tumors de gola

Una noia de Perusa patia de molt temps ençà el dolor d'uns tumors a la gola anomenats popularment "golls". Se n'hi podien comptar fins a vint, de manera que el coll semblava més gran que el cap. La seva mare la duia tot sovint a la tomba de la verge Clara on, amb gran devoció, implorava el seu favor. Ajaguda una nit davant el sepulcre de la santa, començà a suar i els golls s'ablaniren, canviant de mica en mica la seva posició. Passat un temps, pels mèrits de Clara, van desaparèixer a poc a poc els tumors i no n'hi quedà ni rastre.

59. Quan vivia encara la verge Clara, tenia un mal semblant al coll una de les germanes, que es deia Andrea. És prou estrany que enmig d'aquelles pedres enceses s'amagués una ànima tan freda i que entre les verges prudents fes el gamarús aquella imprudent. El cert és que una nit Andrea es va estrènyer el coll fins a ofegar-se, perquè volia expulsar un coàgul per la boca, sobrepasant pel seu compte la divina voluntat.

Però Clara per inspiració tingué coneixement immediat de

tal incontinència. “Corre —diu a una germana—, corre de pressa a l'estatge de baix i dóna a xarrupar un ou passat per aigua a la germana Andrea de Ferrara i puja després aquí amb ella.”

La germana baixà de pressa i trobà Andrea sense parla, gairebé asfixiada a causa de l'opressió de les seves mans. L'aixecà com pogué i pujà amb ella cap a la mare. Clara li digué: “Miserable: confessa els teus pensaments al Senyor, que jo també els conec molt bé. Mira, allò que tu pretenies curar pel teu compte, ho ha fet el Senyor Jesucrist. Ara fes que millori la teva vida, perquè altrament no et recuperaràs d'una altra malaltia que hauràs de patir.”

Després d'aquestes paraules, Andrea rebé l'esperit de compunció i millorà sensiblement de vida. Poc temps després, guairida ja dels tumors, morí d'una altra cosa.

X

Alliberats dels llops

60. La salvatge ferotgia d'uns llops cruels omplia de terror tota la contrada, perquè moltes vegades atacaven els homes i es nodrien de la seva carn. En certa ocasió, a Monte Galliano, diòcesi d'Assís, hi havia una dona, de nom Bona, que tenia dos fills. Poc temps després, plorant la pèrdua d'un d'arrabassat pels llops, l'altre fou investit amb la mateixa ferotgia. Mentre la mare feinejava a casa i el nen jugava a fora, un llop l'investí i, clavant-li els queixals a la nuca, fugí tot seguit amb la seva presa cap al bosc.

Sentint els gemecs del nen, uns homes que conreaven unes vinyes advertiren la seva mare: “Mira si tens el fill amb tu, perquè hem sentit no fa gaire uns gemecs estranys.”

En adonar-se la dona que un llop li havia arrabassat el fill, posà el crit al cel i, amb xiscles que es feien sentir de lluny, invocà la verge Clara tot dient: “Santa i gloriosa Clara, torneu-

me el meu fill dissortat. Torneu —repeteix—, torneu el fillet a la mare infeliç. Perquè si no ho feu així, m'ofegaré a l'aigua."

Mentrestant, els veïns corrien rere el llop i trobaren l'infantó, abandonat per la fera al bell mig del bosc i, al seu costat, un gos que li llepava les ferides. La bèstia salvatge l'havia atrapat primer pel coll i després, per endur-se'l més còmodament, l'havia subjectat amb les dents per la sina: les dues parts mostaven clarament el rastre de les mossegades cruels.

Atesa en les seves súpliques, la dona agraeix als veïns d'haver rescatat el fill i ensenya a tothom qui vulgui les diverses nafres, tot donant gràcies a Déu i a la santa.

61. Una donzella del castell de Cannara seia al migdia en un camp, amb el cap reclinant a la falda d'una altra dona. Tot d'una, un llop famolenc de carn humana s'acosta furtivament al prat. La donzella veu l'animal, però, creient que és un gos, no té cap por. Mentre continuava inspeccionant els cabells de l'altra dona, el llop sanguinari es llança ferotgement sobre ella i, mossegant-li la cara amb els queixals afilats, fuig amb la pressa al bosc.

L'altra dona esverada s'alça tot seguit i, recordant-se de santa Clara, es posa a cridar amb totes les forces: "Auxili, santa Clara, auxili! A vós us encomano ara aquesta criatura!" Mentrestant, cosa increïble, la que era capturada entre els queixals del llop, repta i renya la bestiola dient-li: "Escolta, lladre: ¿t'atreveixes a tenir-me encara, després que m'han encomanat a santa Clara?" Confús amb una tal invectiva, el llop reacciona col·locant suaument la noia a terra i, com un lladre enxampat a l'acte, fuig a corre-cuita.

XI

Canonització de santa Clara, verge

62. Ocupava la seu de Pere el clementíssim príncep i senyor Alexandre IV, amic de tota virtut, defensor dels religiosos i co-

lumna ferma dels seus ordes. En difondre's ràpidament la notícia dels fets miraculosos i ressonant cada dia més la fama de les virtuts de la verge, tot el món esperava amb gran desig la canonització d'una verge tan insigne. Al final, l'esmentat pontífex, mogut d'una decisió gairebé insòlita per tants prodigis, comença a tractar l'afer de la seva canonització amb els cardenals.

Nomena persones discretes i honorables per a l'examen dels miracles i els confia també l'anàlisi d'una vida tan meravellosa. Resulta que Clara, mentre visqué, fou claríssima per la pràctica de totes les virtuts i, després de la seva mort, es constata ser digna d'admiració pels seus prodigis autèntics i provats.

Essent així, dia assenyalat a tal efecte, és convocat el col·legi dels cardenals i, estant presents l'assemblea d'arquebisbes i bisbes, en presència de preveres, de religiosos i d'una multitud de doctors i grans d'aquest món, el sant pare, havent proposat públicament aquell assumpte tan raonable, inquireix el judici dels prelats. Tothom dona immediatament el seu vot favorable i afirmen que Clara és digna de ser glorificada clarament a la terra, com és honorada per Déu en glòria clara en el cel.

Eren les vigílies del segon aniversari del seu traspàs al Senyor. Es reuní una multitud de prelats i de tot el clergat. Precedit d'un discurs, el feliç Alexandre, al qual el Senyor havia reservat aquesta gràcia, davant d'una extraordinària afluència de gent, inscriu reverentment Clara al catàleg dels sants i estableix que tota l'Església commemori solemnement la seva festa, que ell i tota la cúria havien celebrat per primera vegada amb la més gran solemnitat.

Això s'esdevingué a la catedral d'Anagni l'any 1255¹ de l'Encarnació del Senyor i el primer del pontificat del senyor papa Alexandre. A lloança de nostre Senyor Jesucrist, que viu i regna amb el Pare i l'Esperit Sant pels segles dels segles. Amén.

1. El 15 d'agost.

ÍNDIX

Pòrtic	7
Introducció general	9
L'autor: Tomàs de Celano	23
Vida Primera	33
Llegenda per ús del cor	151
Vida Segona	161
Llegenda de santa Clara	339

LES FONTS FRANCISCANES

I. FRANCESC I CLARA D'ASSÍS

Tomàs de Celano

1. Vida Primera
2. Llegendes per ús del cor
3. Vida Segona
4. Llegendes de santa Clara verge

II. BIOGRAFIA DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

Sant Bonaventura

1. Llegendes Major
2. Llegendes Menor
3. Carta-Encíclica de fra Elies

III. LLEGENDES DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

Autors anònims contemporanis

1. Llegendes dels Tres Companys
2. Llegendes de Perusa
3. Espill de Perfecció
4. Anònim de Perusa

IV. FLORETES DE SANT FRANCESC D'ASSÍS

Autors anònims

1. Les floretes de sant Francesc
2. Consideracions sobre els estigmes
3. Noces del benaurat Francesc amb Madona Pobresa

V. ELS ESCRITS DE SANT FRANCESC D'ASSÍS I DE SANTA CLARA

1. Escrits de sant Francesc
2. Escrits de santa Clara

Per disposició del senyor i gloriós papa Gregori m'he decidit a relatar com millor he pogut, encara que amb estil planer, els fets i la vida del nostre benaurat pare Francesc. He procurat fer-ho per ordre i amb devoció, guiat sempre sota el mestratge de la veritat. Com sigui que ningú no serva memòria de tot el que ell féu i ensenyà, m'he concretat a transcriure amb fidelitat almenys aquelles coses que vaig oir de la seva pròpia boca o que he conegut per testimonis lleials i acreditats. Tant de bo que em fos donat ser digne deixeble del que sempre evità llenyatges difícils i ignorà l'ornament de la retòrica!

Tomàs de Celano